

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**MİMARLIKTA İHTİŞAM OLGUSU'NUN FARKLILAŞAN
ÖLÇEKLERDE/DÜZLEMLERDE İNCELENMESİ**

DOTORA TEZİ

Mim. Demet YILMAZ

**MAYIS 2011
TRABZON**

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**MİMARLIKTA İHTİŞAM OLGUSU'NUN FARKLILAŞAN
ÖLÇEKLERDE/DÜZLEMLERDE İNCELENMESİ**

Mimar Demet YILMAZ

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"DOKTOR (MİMARLIK)"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 09.05.2011
Tezin Savunma Tarihi : 27.05.2011**

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Sonay ÇEVİK

Trabzon 2011

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalında
Demet YILMAZ Tarafından Hazırlanan

MİMARLIKTAKİ İHTİŞAM OLGUSU'NUN FARKLILAŞAN
ÖLÇEKLERDE/DÜZLEMLERDE İNCELENMESİ

başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 10 / 05 / 2011 gün ve 1404 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından 27 / 05 / 2011 tarihinde yapılan sınavda

DOKTORA TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan : Prof. Dr. Sonay ÇEVİK

Üye : Doç. Dr. Ömer İskender TULUK

Üye : Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN

Üye : Prof. Dr. Öner DEMİREL

Üye : Prof. Dr. Güzin KONUK

Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“Mimarlıkta İhtişam Olgusu’nun Farklılaşan Ölçeklerde/Düzlemlerde İncelenmesi” konulu bu çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalında Doktora Tezi olarak gerçekleştirilmiştir.

Tez danışmanlığımı üstlenerek bu ilginç konuda çalışma olanağı sağlayan, eğitim hayatımda olduğu gibi bu uzun ve yorucu süreçte, her zaman desteğini gördüğüm Sayın Prof. Dr. Sonay ÇEVİK’e teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca tez izleme jürisinde yer alarak katkıda bulunan hocalarıma ve öğrenim hayatım boyunca bana emeği geçen, gereksinim duyduğum her konuda destek ve olanak sağlayan KTÜ Mimarlık Bölümü ailesine minnettar olduğumu belirtmek isterim. Bana zaman ayırarak tezime katkıda bulunan tüm görüşmecilere de teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak çalışmam süresince beni yalnız bırakmayan canım kardeşlerim İhsan YILMAZ, Uğur YILMAZ ve annem Hale YILMAZ’a, 1999’dan beri yaşamımı sürdürdüğüm Trabzon’daki ailem diyebileceğim kadar emeği geçen tüm kişilere sonsuz teşekkürler ederim.

Demet YILMAZ
Trabzon 2011

TEZ BEYANNAMESİ

Doktora Tezi olarak sunduğum ‘‘Mimarlıkta İhtişam Olgusu’nun Farklılaşan Ölçeklerde/Düzlemlerde İncelenmesi’’ başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Sonay ÇEVİK’ in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

09/05/2011

Demet YILMAZ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VIII
SUMMARY	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ	X
TABLolar DİZİNİ.....	XIV
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş ve Problemin Tanıtılması.....	1
1.2. Konuya Yaklaşım	3
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR 1: İhtişamın Oluşumu, Fiziksel Çevreye Yansımaları-Ölçekler ve Onu Oluşturan Güçler	5
2.1. İhtişam Üst Başlığında İlgili Kuramlar-Kuramsal Yaklaşımlar	5
2.1.1. İhtişamın ve Onu Açıklayan Kavramların Literatür Zemininde Bulduğu Farklı Karşılıklar	5
2.1.2. İktidar/Güç Kuramı	6
2.1.3. Sosyal Algılama ve Sosyal Estetik	7
2.2. İhtişamı Açıklayan / Tanımlayan Temel Kavramlar: Anlamsallık, Simgesellik, Kalıcılık	10
2.3. İhtişamı Yaratın Sebepler-Hedefler	13
2.3.1. Gereksinmelere Bakış İçinde Değerlendirilmesi	13
2.3.2. Sosyal-Ekonomik Kapsam İçinde Değerlendirilmesi.....	16
2.4. İhtişamın Oluşumunda Roller	20
2.4.1. Dini İradenin Gücü (Çok Tanrılı, Tek Tanrılı, Doğa Dinleri)	20
2.4.2. Siyasi İradenin Gücü (Tekil Mutlak Güç, Demokratik Güç)	21
2.4.3. Ekonomik Güç	24
2.4.4. Enformatik Güç (Basın, Yayın/Medya).....	25
2.4.5. İdeolojinin Gücü	26
2.5. İhtişamın Yansıdığı Biçimlenmeler – Ölçekler – Konumlar	26

2.5.1.	Bina	27
2.5.2.	Kentsel Mekanlar	27
2.5.3.	Bağlam (Yapı – Yer İlişkisi).....	28
2.5.3.1.	Çevre.....	30
2.5.3.1.1.	Doğal Çevre	30
2.5.3.1.2.	Yapılaşmış Çevre	31
2.6.	İhtişamla İlgili Kaliteler.....	31
2.6.1.	İhtişamın Oluşumunda Etkili Tasarımsal Kaliteler	31
2.6.2.	İhtişamın Gerçekleşmesinde Etkili – Destek Kaliteler	35
2.7.	İhtişamın Fiziksel Mekana Yansımaları – Örnekler	42
2.7.1.	Uluslararası Örnekler	42
2.7.2.	Türkiye’den Örnekleri	46
2.8.	Değerlendirmeler	50
3.	YAPILAN ÇALIŞMALAR 2: İhtişamı Yaratın Kaliteler, Farkındalık Derecesi ve Sosyal Çevre Algılama Kapsamında Değerlendirilmesi.....	52
3.1.	Araştırmanın Amacı, Araştırma Soruları, Araştırma Basamakları, Yöntem – Teknikleri ve Araştırma Modeli	52
3.2.	İhtişamın Fiziksel Boyutu; Ölçeklerin Belirlenmesi ve İlgili Kaliteler	55
3.2.1.	Ölçeklerin ve Kalitelerin Belirlenmesi	55
3.2.2.	Kalitelerin Analizi	56
3.3.	İhtişamın Farkındalık Zemininde İncelenmesi ve Farklı Kullanıcı Gruplamasında Değerlendirilmesi	79
3.3.1.	Anlamsal (Semantik) Değerinin Ölçülmesi	79
3.3.2.	Kalitelerin Farkındalığının Ölçülmesi / Kalitelere Yoğunlaşmanın Ölçülmesi	81
3.3.3.	Farkındalık Zemininde Yapılan Değerlendirmelere İlişkin Bulgular.....	96
3.3.3.1.	Farklı Kullanıcı Gruplamasında Duygusal Tepkilere İlişkin Bulgular.....	96
3.3.3.2.	Farklı Kullanıcı Gruplamasında Etkili Kalitelere İlişkin Bulgular.....	110
3.3.3.3.	Farklı Kullanıcı Gruplamasında İşlev Gruplarına İlişkin Bulgular	130
3.3.4.	Değerlendirmeler	145
3.4.	İhtişamın Oluşumunda Etkili Güçlerin Farklılaşın Zeminlerde İncelenmesi, Değerlendirilmesi	163
3.4.1.	Görüşme Gruplarının Belirlenmesi.....	164
3.4.2.	Örneklerin Seçimi-Tanıtılması	166

3.4.3.	Görüşme-Soru, İlgili Alanları; Nedenler-Hedefler, İlişkiler Bağlamında Ele Alınması.....	170
3.4.4.	Görüşmeler: Tanımlama-Tarif, Nedenler-Hedefler; Gereksinimler Bakışı İçinde, Sosyo-Ekonomik Kapsam İçinde	170
3.4.5.	Bulgular ve Değerlendirmeler	226
3.4.5.1.	Bulgular	226
3.4.5.1.1.	İhtişamın Yaratılmasında Etkili Güçler	226
3.4.5.1.2.	İhtişamı Oluşturan ve Değerlendiren Kullanıcılar Olarak Mimarlar	228
3.4.5.1.3.	İhtişamın Oluşumunda Sebep Oluşturan ve Değerlendiren Diğer Kullanıcılar	239
3.4.5.2.	Değerlendirmeler	257
3.4.5.2.1.	İhtişamın Yaratılmasında Etkili Güçler	259
3.4.5.2.2.	İhtişamı Oluşturan ve Değerlendiren Kullanıcılar Olarak Mimarlar	260
3.4.5.2.3.	İhtişamın Oluşumunda Sebep Oluşturan ve Değerlendiren Diğer Kullanıcılar	262
3.5.	Bütünde İrdemeler	264
4.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	270
5.	KAYNAKLAR	274
6.	EKLER	284
ÖZGEÇMİŞ		

Doktora Tezi

ÖZET

MİMARLIKTA İHTİŞAM OLGUSU'NUN FARKLILAŞAN
ÖLÇEKLERDE/DÜZLEMLERDE İNCELENMESİ

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Sonay ÇEVİK
2011, 318 Sayfa

İhtişam geçmişten günümüze mimarlığın en etkili, en çarpıcı, en vurucu biçimlenmelerinde, ölçeklerde ve konumlarda dönemin en etkili dini, ekonomik, siyasi, ideolojik güçleri tarafından oluşturulan toplumların sosyal, ekonomik, kültürel yapısını yansıtan, anlamsallık, simgesellik, kalıcılık kavramlarıyla açıklama bulan önemli bir konu olarak görülmektedir. Bu çalışmada ihtişamın sunumu, bu sunumun algılanması ve değerlendirilmesi, hem fiziksel hem de sosyal algılama ve sosyal estetik kapsamında ele alınarak mimarlıkta ihtişamın yeri çok yönlü olarak tanımlanmakta ve açıklanmaktadır. Birinci bölümde; ihtişamın oluşumu, fiziksel çevreye yansımaları ve onu oluşturan güçler, ihtişamla ilgili kuramlar-yaklaşımlar, kavramlar, ihtişamı yaratan sebepler-hedefler, ihtişamın oluşumunda rol sahipleri, yansıdığı ölçekler ve oluşumunda etkili kaliteler ele alınmaktadır. İkinci bölümde; ihtişamın fiziksel boyutu ölçekler-konumlar ve ihtişamın oluşumunda etkili kalitelere ilişkin analizler yer almaktadır. Üçüncü bölümde; ihtişamın farklı altyapıya sahip kişiler tarafından nasıl algılandığı, ihtişamın oluşumunda öne çıkan kalitelerin neler olduğu, bu kalitelere gruplar arasındaki ortaklıklar, farklılaşmalar incelenmekte ve değerlendirilmektedir. Dördüncü bölümde; ihtişamın oluşumunda etkili güç sahiplerinin, ihtişamı oluşturan ve değerlendiren mimarlar ve diğer kişiler tarafından ihtişamın tanımlanması-tarif edilmesi, ihtişamın oluşumunda etkili nedenler-hedefler ortaya konmakta ve tüm bu veriler değerlendirilmektedir. Son bölümde; ise tüm incelemeler ve değerlendirmeler doğrultusunda sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler; İhtişam, güç, anlamsallık, simgesellik, kalıcılık, sosyal algı, sosyal estetik

PhD. Thesis

SUMMARY

EXPLAINING OF THE MAGNIFICENCE CONCEPT IN ARCHITECTURE WITH
DIFFERENT SCALE/PLATFORMS

Demet YILMAZ

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Supervisor: Prof. Dr. Sonay ÇEVİK
2011, 318 Pages, Appendix

From past to present, magnificence has been considered to be an important issue which can be explained with the concept of semantics, the concept of symbolization and the concept of permanence which reflect social, economic and cultural structures of societies that had been created by the most influential religious, economic, political and ideological powers of the period at the most effective, the most striking and the most stunning figurations, scales-locations of architecture. Presentation of magnificence in this study, perception and evaluation of this presentation, by examining both physical and social perception also the social and aesthetic context, the place of magnificence in architecture is defined and explained as well-rounded. In the first section, formation of magnificence, its reflections to psychical environment, components which create it, theories and approaches about magnificence, conceptions, reasons and goals that create magnificence, factors which play a role in its formation, scales that it reflects on and qualities that take part in its creation are discussed. In the second section, scales-locations which are physical sizes of magnificence and analysis of qualities which effect creation of magnificence are found. In the third section, how magnificence is perceived by people who have different backgrounds, which qualities come into prominence in the formation of magnificence, differences and similarities between these groups of qualities are examined and evaluated. In the fourth section, leading factors of the formation of magnificence, definitions-descriptions of magnificence by architects who build and evaluate magnificence and by other people, reasons-goals which effect formation of magnificence are represented and all of these data are evaluated. In the final section, in light of all these examinations and evaluations there are results and suggestions.

Key Words: Magnificence, Power, Semantic, Symbolism, Permanence, Social Perception, Social Aesthetics.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1.	Araştırma modeli	54
Şekil 2.	Farklı ölçeklerde ihtişam olgusu	55
Şekil 3.	İhtişamın oluşumunda etkili kaliteler	56
Şekil 4.	Duygusal tepkilerin ölçülmesinde kullanılan sıfat çiftleri.....	80
Şekil 5.	Kalitelerin farkındalığının ölçülmesinde kullanılan sıfat çiftleri	81
Şekil 6.	Şakirin Camii/İstanbul, Semliye Külliyesi/ Edirne, Notre Dome Kilisesi/ Paris, Sagra de Famillia/Barselona	84
Şekil 7.	Anıtkabir/Ankara, Scaliger Mezarlığı/Verona, Yeşil Türbe/Bursa	85
Şekil 8.	Ihlamur kasrı/İstanbul, Arif Paşa Yalısı/İstanbul, Casa Battlo, Barselona.....	85
Şekil 9.	Konak Midyat/Mardin, Sinpaş Lagün Villaları/İstanbul	86
Şekil 10.	Pitti Sarayı/Floransa, Topkapı Sarayı/İstanbul	87
Şekil 11.	Reichstag Parlamento Binası/Berlin, Malatya Belediyesi, MHP Parti Genel Merkezi/Ankara	87
Şekil 12.	Tefken Holding/İstanbul, Doğan Medya Center/Ankara	88
Şekil 13.	San Marco Meydanı/Floransa, Popola Meydanı/Roma.....	89
Şekil 14.	Rockefeller Meydanı/New York, Schouwburg Meydanı/ Rotterdam	90
Şekil 15.	Magic Çeşmesi/Barselona, Trevi Çeşmesi/Roma	90
Şekil 16.	Etoile Zafer Takı/Paris, Azadi Anıtı/Tahran, Berlino Anıtı/Berlin	91
Şekil 17.	Londra Köprüsü, Erasmus Köprüsü/Rotterdam, Eiffel Kulesi/Paris, Kobe Port Kulesi/Japonya.....	92
Şekil 18.	Alkazar Kalesi/İspanya, Potala Sarayı/Tibet, Sümela Manastırı/Trabzon.....	93
Şekil 19.	Sidney Opera Binası, Bilbao	94
Şekil 20.	Değerlendirme grafiği örneği	95
Şekil 21.	Şakirin Camisi'ne ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	96
Şekil 22.	Notre Dome Kilisesi'ne ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	97
Şekil 23.	Anıtkabir'e ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	98
Şekil 24.	Ihlamur Kasrına ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı.....	99
Şekil 25.	Sinpaş Lagün Villası'na ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	100
Şekil 26.	Pitti Sarayı'na ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	101
Şekil 27.	Reichstag Parlamento Binası'na ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	102

Şekil 28. Doğan Medya Center Holding Binası'na ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı.....	103
Şekil 29. Magic Çeşmesi'ne ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	104
Şekil 30. Azadi Anıtı'na ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	105
Şekil 31. Erasmus Köprüsü'ne ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	106
Şekil 32. Eiffel Kulesi'ne ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	107
Şekil 33. San Marco Meydanı'na ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	108
Şekil 34. Alkazar Kalesi'ne ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	109
Şekil 35. Şakirin Camii'ne ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	110
Şekil 36. Şakirin Camisi'ne ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	110
Şekil 37. Notre Dome Kilisesi'ne ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı.....	111
Şekil 38. Notre Dome Kilisesi'ne ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı.....	112
Şekil 39. Anıtkabir'e ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	113
Şekil 40. Anıtkabir'e ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	114
Şekil 41. İhlamur Kasrı'na ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	114
Şekil 42. İhlamur Kasrı'na ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	115
Şekil 43. Sinpaş Lagün Villalarına ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	116
Şekil 44. Sinpaş Lagün Villalarına ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	116
Şekil 45. Pitti Saray'ına ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	117
Şekil 46. Pitti Saray'ına ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	118
Şekil 47. Reichstag Parlamento Binası'na ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	118
Şekil 48. Reichstag Parlamento Binası'na ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı .	119
Şekil 49. Doğan Medya Center Binası'na ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	120
Şekil 50. Doğan Medya Center Binası'na ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı..	120
Şekil 51. Magic Çeşmesi'ne ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	121
Şekil 52. Magic Çeşmesi'ne ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	122
Şekil 53. Azadi Anıtı'na ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	123
Şekil 54. Azadi Anıtı'na ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	123
Şekil 55. Erasmus Köprüsü'ne ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	124
Şekil 56. Erasmus Köprüsü'ne ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	125
Şekil 57. Eiffel Kulesi'ne ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	126
Şekil 58. Eiffel Kulesi'ne ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	126

Şekil 59. San Marco Meydanı'na ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	127
Şekil 60. San Marco Meydanı'na ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	128
Şekil 61. Alkazar Kalesi'ne ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	129
Şekil 62. Alkazar Kalesi'ne ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	129
Şekil 63. Dini yapılara ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	130
Şekil 64. Dini yapılara ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	131
Şekil 65. Dini yapılara ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	132
Şekil 66. Mezar yapılarına ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	133
Şekil 67. Mezar yapılarına ilişkin etkili tasarımsal tepkilerin farkındalığı	134
Şekil 68. Mezar yapılarına ilişkin etkili/destek tepkilerin farkındalığı	134
Şekil 69. Konutlara ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	135
Şekil 70. Konutlara ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	137
Şekil 71. Konutlara ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	138
Şekil 72. Saraylara ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	139
Şekil 73. Saraylara ilişkin tasarımsal kalitelerin farkındalığı	139
Şekil 74. Saraylara ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	140
Şekil 75. Yönetim Binalarına ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	140
Şekil 76. Yönetim Binalarına ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	141
Şekil 77. Yönetim Binalarına ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	142
Şekil 78. Meydanlara ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı	143
Şekil 79. Meydanlara ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı	144
Şekil 80. Meydanlara ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı	144
Şekil 81. Sagra de Famillia Kilisesi-Şakirin Cami, Anıtkabir-Scaliger Mezarlığı	146
Şekil 82. Casa Battlo-Sinpaş Lagün Villa, Topkapı Sarayı-Pitti Sarayı	146
Şekil 83. San Marco Meydanı-Schouwburg Meydanı	146
Şekil 84. Sagra de Famillia Kilisesi, Casa Battlo, Topkapı Sarayı, Reicshtag Parlamento Binası	147
Şekil 85. San Marco Meydanı, Popola Meydanı	149
Şekil 86. Notre Dome Kilisesi, Sagra de Famillia Kilisesi, Selimiye Külliyesi	149
Şekil 87. Anıtkabir	150
Şekil 88. Pitti Sarayı, Topkapı Sarayı	150
Şekil 89. Malatya Belediyesi, MHP Parti Binası, Tekfen Holding Binası	150
Şekil 90. Trevi Çeşmesi, Magic Çeşmesi	151

Şekil 91. La Etoile Zafer Takı, Berlino Anıtı, Azadi Anıtı	151
Şekil 92. Rockefeller Meydanı, Schouwburg Meydanı	151
Şekil 93. Londra Köprüsü, Erasmus Köprüsü	152
Şekil 94. MHP Parti Merkez Binası, Tekfen Holding Binası	152
Şekil 95. Kobe Port Kulesi, Rockefeller Meydanı, Bilbao Projesi.....	153

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Uluslararası ihtişam örnekleri	44
Tablo 2. Türkiye’den ihtişam örnekleri.....	47
Tablo 3. Selimiye Külliyesi, Notre Dome Kilisesi’nin tasarımsal kalitelere bağlı analizleri	59
Tablo 4. Pitti Sarayı ve Topkapı Sarayı’nın tasarımsal kalitelere bağlı analizleri	60
Tablo 5. Anıtkabir ve Scaliger Mezarlığı’nın tasarımsal kalitelere bağlı analizleri	61
Tablo 6. İhlamur Kasrı ve Casa Battlo Konutu’nun tasarımsal kalitelere bağlı analizleri	62
Tablo 7. Reichstag Binası ve Malatya Belediyesi’nin tasarımsal kalitelere bağlı analizleri	63
Tablo 8. Tefken Holding Binası, Doğan Medya Center tasarımsal kalitelere bağlı analizleri	64
Tablo 9. San Marco ve Rockefeller Meydanları’nın tasarımsal kalitelere bağlı analizleri	65
Tablo 10. Magic Çeşmesi, La Etoile Zafer Takı tasarımsal kalitelere bağlı analizleri	66
Tablo 11. Berlino Anıtı, Erasmus Köprüsü’nün tasarımsal kalitelere bağlı analizleri.....	67
Tablo 12. Eiffel Kulesi, Kobe Port Kulesi’nin tasarımsal kalitelere bağlı analizleri	68
Tablo 13. Alkazar Kalesi, Potala Sarayı’nın tasarımsal kalitelere bağlı analizleri	69
Tablo 14. Sümela Manastırı, Sydney Opera Binası’nın tasarımsal kalitelere bağlı analizleri	70
Tablo 15. Bilbao Projesi’nin tasarımsal kalitelere bağlı analizi.....	71
Tablo 16. Bina/binalarda etkili/destek kalitelere bağlı analizler	72
Tablo 17. Kentsel mekanlarda etkili/destek kalitelere bağlı analizler.....	75
Tablo 18. Etkili/tek kentsel öğelerde etkili/destek kalitelere bağlı analizler	76
Tablo 19. Bağlamın/bağlamda etkili/destek kalitelere bağlı analizler	78
Tablo 20. Değerlendirme ölçütleri.....	80
Tablo 21. Seçilen örnekler.....	83
Tablo 22. Binalarda duygusal tepkiler, tasarımsal kaliteler, etkili/destek kaliteler	154
Tablo 23. Kentsel öğelerde duygusal tepkiler, tasarımsal kaliteler, etkili/destek kaliteler.....	157
Tablo 24. Meydanlarda duygusal tepkiler, tasarımsal kaliteler, etkili/destek kaliteler	158

Tablo 25. Bağlamda duygusal tepkiler, tasarımsal kaliteler, etkili/destek kaliteler.....	159
Tablo 26. İşlev gruplarına göre duygusal tepkiler, tasarımsal kaliteler, etkili/destek kaliteler.....	160
Tablo 27. Seçilen örnekler.....	170
Tablo 28. İhtişam nedir tanımı-tarifi/tanım-nasıl elde etme yolları-nerede yeri.....	242
Tablo 29. İhtişamın mimarlıktaki yeri.....	245
Tablo 30. Nedenler-hedefler.....	256

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş ve Problemin Tanıtılması

İhtişam geçmişten günümüze gösterme edimiyle temellenmektedir. İhtişam, güzelliğiyle dikkat çeken, alımlı, göze çarpan, göz alıcı anlamlarının yanında başkalarına kendini beğendirmek, böbürlenmek, kendini çevreden farklı görme amacıyla güdülenen davranışlar olarak ifade edilebilir.

Her şeyin doğadan öğrenildiği düşünüldüğünde yeryüzü var olduğundan beri, yaşama biçiminde, seçimlerde, inançlarda ve düşüncelerde önemli bir kaynak olan doğanın da ihtişamla bulunduğu söylenebilir. Suyun akışıyla hayran bırakan şelaleler, yüksekliğiyle dumanlı zirveleriyle dağlar, farklı karakterdeki yeryüzü parçalarıyla oluşan olağanüstü doğa belki de ihtişamın ta kendisidir.

İhtişamın en yakın ölçekte bireyin kendisinden, yaşadığı kente kadar geniş bir ölçüğe yayıldığı görülmektedir. Kişi takısıyla, kıyafetiyle ihtişamı yaşamına kattığı gibi yaşadığı evden kente kadar farklı seçimlerle gösterişle buluşmaktadır. Bir şekilde kendini ifade etme biçimi olarak tanımlanabilen bu seçimler sosyal platformda prestij/statü, tanınma, taktir edilme gibi kişiyi veya grubu ön plana çıkaran davranışlarla buluşmaktadır.

İlk olarak çevrelerini temel ihtiyaçları (yeme/içme, barınma, çevresinde farklılıklar görme, sembolleştirme gibi) doğrultusunda algılayan insan, zamanla sosyal varlığının bir sonucu olarak tanınma, prestij/statü kazanma, kalıcı olma gibi çeşitli gereksinimlerine de ihtiyaç duyar ve bunu yaşadığı fiziksel ve sosyal çevre içinde karşılama yolunu seçer.

Her insan, kendine özgü bir karaktere ve kimliğe sahiptir. İnsan bu nitelikleri kendini diğer insanlardan ayıran özelliklerle kazanır ve toplum içerisindeki rolleri de bu niteliklere bağlı olarak çeşitlenir. Roller kişinin üyesi olduğu aileden, ekonomik, siyasi ve ideolojik güce göre çeşitlenmektedir. Önemli bir ailenin bireyi olmak, zengin sınıftan olmak, bir fikir adamı, lider veya yönetici olmak gibi tüm bu roller sosyal sınıf ayrımını da ortaya koymaktadır. Tüm bu rol çeşitlenmesi mimaride farklılaşan biçimlenmelerde görmek mümkündür.

Çağlar boyunca tüm toplumlarda, mimarlık da dini, siyasi, ekonomik ve ideolojik gücün hizmetinde olmuştur. İnsanlara hükmeden, yönetme gücünü elinde tutan krallar, padişahlar ve hükümdarlar görkemli saraylar, mezarlar, kiliseler, anıtlar gibi mimari

ürünlerle hem güçlerini çeşitli simgelerle göstermiş hem de yaptıklarıyla ölümsüzleşmişlerdir. Sanayi devrimi öncesi, gücün somutlaştığı yöneteni ve taptıklarını yücelten bu biçimlenme, tek tanrılı dinler zamanında kentin kilit noktasını oluşturan kiliseye, saraya veya şatoya dönüşmüştür. Sanayi devrimi sonrası gelişen teknoloji ve onun sunduğu imkanlar ile farklı biçimlerin yaratılmasında sınırların daha kolay aşılması sağlamıştır. Günümüzde de devlet, kurum, farklı statü ve farklı meslek dalları gibi kişi veya grupların siyasi, ekonomik ve ideolojik güçlerini bina ölçeğinin ötesinde kentsel boyutta ortaya koyduğu görülmektedir. Güçlü politik kararlar ve büyük bütçeler gerektiren bu kentsel boyuttaki projeler, bir taraftan dönemin yönetim gücünü ortaya koymakta diğer taraftan da bu yönetimin devamının sağlanması için bir araç olmaktadır. Bu durum “en farklı, “ en kalıcı” “en çekici” kısacası ulaşılmaz olanı yakalama çabasının sonucunda gösteriş ve ihtişamla buluşmaktadır. Bu noktaya kadar ihtişamın bir nevi ekonomik, siyasi, dini, ideolojik gücün gösterisi olduğu ve ihtişamlı mekânların özellikle gücü elinde tutanlar tarafından yaratıldığı görülmektedir.

Çeşitli nedenlerle oluşturulan ihtişam olgusunun insanlar tarafından nasıl algılandığı ve değerlendirildiği ise mimarlıkta ihtişamın diğer bir noktasını oluşturmaktadır. Biçimlerin algılanma sürecinde, onların sahip olduğu konum, biçim, ölçü/oran, malzeme/renk/doku, teknoloji gibi mekân bileşenleri ve mekân kalitelerinin oluşturduğu izlenimlerle insanlar biçimlere bir takım anlamlar yüklemektedirler.

Aşırılıkla ve farklılıkla buluşan ihtişam, bir taraftan kişiler tarafından farklı derecelerde; gösterişli/alımlı, lüks, debdebeli şeklinde veya beğeni ölçütleri; güzel-çirkin olarak değerlendirilirken diğer taraftan da kişiler üzerinde merak uyandıran, sınırları zorlamasıyla şaşırtan, çarpan, büyüklüğüyle, karmaşasıyla ezen veya korkutan gibi etkilere neden olmaktadır. Tüm bu etkiler mimari ürünün yaratıcısı mimara, yaptıran güç sahiplerine sosyal yapı içerisinde farklı statüler kazandırmaktadır.

Fiziksel anlamda bina boyutundan kentsel boyuta kadar çeşitli ölçeklerde/düzlemlerdeki ihtişamlı biçimlenmeler, kent bütünü içerisinde kenttin etkileyici noktaları olarak kenttin okunabilirliğini de sağlamaktadır. Bu mekanlar bir nirengi noktası olabileceği gibi kentte gerek turizm gerekse kimlik açısından çeşitli değerler katan kent noktaları konumundadır. Özellikle günümüz kentlerinin birbiriyle olan yarışında öne çıkan bu ihtişamlı mekanlar-öğeler öncelikli ve önemli bir kaygı oluşturmaktadır.

Çalışmada İhtişamlı mekânların/mekân öğelerinin insan, insanlar üzerinde oluşturduğu etkilerin ne olduğu?, nasıl oluştuğu? ve hedeflenen etki değerine ulaşılp

ulaşılmadığı değerlendirilmiştir. Ayrıca ihtişamın insanlar tarafından nasıl tanımlandığı, insanların ihtişama neden ihtiyaç duyduğu, kimin ya da kimlerin ihtişamlı mekân/mekân öğelerinin yaratılmasında ağırlıklı olarak rol oynadığı, insanların yarattığı ihtişamlı mekân/mekân öğeleriyle diğer insanlar üzerinde nasıl bir etki/duygu bırakmayı amaçladığı gibi sorulara cevap aranarak, çoklu ilişkiler içinde neden-sonuç-farklılaşmaların ortaya konması amaçlanmaktadır.

Kısaca belirtmek gerekirse, güç, prestij, ideoloji alt başlıklarında açıklama bulan ihtişam olgusu, mimarlık alanında, farklı ölçeklerde/düzlemlerde yer almaktadır. Çalışma kapsamında; bina; iç mekân ve öğeleri, cephe, kentsel mekân, bağlam; doğal ve kentsel bağlam gibi farklılaşan ölçeklerde ihtişam sunumu, algılanması ve değerlendirilmesi hem fiziksel-yapısal alanda hem de sosyal algılama, sosyal estetik kapsamında irdelenmesi ile konuya açıklık getirebilecek önemli girdiler sağlanması amaçlanmaktadır.

1.2. Konuya Yaklaşım

Mimarlıkta ihtişam olgusunu açıklamak amacıyla ihtişamın tanımlanması, ihtişamı oluşturan temel kavramlar, yaratan sebepler, ihtişamın yansıdığı ölçekler-konumlar, ihtişamın oluşumunda etkili destek kaliteler ve varılan ihtişamın derecesi yüksek lisans tezi kapsamında ele alınmıştır. Kısaca ihtişam olgusunun mimarlıktaki yeri, nedenler ve biçimlenmeler bağlamında ele alınmış ve tanımlanmıştır.

Çalışmanın ilk adımı olan yüksek lisans tezinin devamı niteliğindeki bu çalışmada ise mimarlık olgusu farkındalık ve sosyal algı bağlamında incelenecektir. Yüksek lisans tezinde ortaya konulan verilerin ışığında ihtişama, mimarlıkta bina ölçeğinden kentsel ölçeğe kadar geniş bir çerçeveden bakılarak ihtişamın fiziksel boyutu; ölçeklerin belirlenmesi, ihtişamın oluşumunda etkili/destek ve tasarımsal kalitelerin analiziyle oluşturulmaktadır. Yapılan bu analizlerin ardından “kişi ya da grupların ihtişam konusunu ne kadar farkında olduğunun, ihtişamın oluşumunda ortaya konan bu etkili kalitelerin kişiler ve gruplar tarafından ne kadar fark edildiğinin ve ihtişamlı, gösterişli mekân/mekân öğelerinin kişi veya gruplar üzerinde oluşturduğu izlenimlerin neler olduğunun” soruları yanıtlanmaya çalışılmıştır.

Kişi çevresini belirli bir süzgeçten geçirerek algılar, farklılıkları seçer, düzenler ve anlamlandırır. Bu süreçte çevrenin fiziksel yapısı ve bir arada oluşturduğu mekansal etki kişiyi çeşitli şekillerde etkilemektedir. Fiziksel çevre içerisinde farklılıkla/aşırılıkla buluşan

ihtişamlı mekân/mekân öğeleri diğer biçimlenmelere nazaran daha fazla öne çıkmaktadır. Bu durum İhtişamlı mekânların kişi veya toplum üzerinde ne tür etkiler bıraktığı sorusunu gündeme getirmektedir. Özellikle de herkesin fark edilmek istendiği, bu amaçla mimarlığın kullanıldığı bu noktada, mekânların kişi ve gruplar üzerinde bıraktığı izlenimler de bu derecede önemli görülmektedir.

Mimarlık dini, siyasi, ekonomik anlamda gücün önemli araçlarından biri olmuş ve kendini çeşitli derecelerde gösterişle ifade etmiştir. İlk çağlarda; kral mezarları, tapınak vb. yapılar kral öldükten sonra bile siyasi gücünün gösterişine tanık olmuş, tapınmanın soyut ve bilinmez dünyasının da insan üzerindeki etkilerini su yüzüne çıkaran görkemli yapılar günümüze dek bu işlevlerini sürdürmüşlerdir. İnsanlık tarihi boyunca süren bu ilişki; yeni yönetim biçimlerinin ve yeni ideolojilerin gündeme taşınması paralelinde de sürmüştür. Bugün küreselleşen dünya düzleminde ekonomik gücün en etkin konuma çıkması ve siyasi güç ile sıkı ilişkiler içerisinde olması sonucu, mimarlıkta bu ilişkilerin görkemli/ihtişamlı göstergelerini üretmiştir. Gösteriş sıradanlığın üzerinde özel bir noktada yer alırken çeşitli güçler kullanılarak bu kadar özel ve farklı yaratılabilir. Tüm bu yaklaşımlar mimarlıkta ihtişamın oluşması için gücün gerekli ve etkin olduğunun altını çizmektedir. Ayrıca fiziksel biçimlenmeler bireyin doğasını, ilgilerini, zevklerini, toplum-birey arasındaki ilişkide kendini göstermek istediği konumu sergiler ve bunları kendine hedef edindiği söylenebilir.

Bu doğrultuda ihtişamın fiziksel boyutunun ortaya konmasının ardından ihtişamın farkındalığının belirlenmesinde tasarım eğitimi almış farklı uzmanlık dallarından kişilere uygulanmıştır. Ayrıca gücü elinde tutanlar, yapıların tasarımcıları ve kullanıcılara ihtişamı nasıl tanımladıkları, ihtişamın oluşumunda etkili güçlerin kimler olduğu, neleri hedefledikleri, bu hedefleri gerçekleştirmek için mimari biçimlenmedeki arayışları/tercihleri, bunun sonucunda elde ettikleri ya da etmek istedikleri sorgulanmaktadır.

Kısaca söylemek gerekirse ihtişamın mimarlıktaki yeri fiziksel, sosyal, kültürel boyutu, farklı ölçekleri, birçok platformu içine alacak şekilde ele alınmıştır. Ayrıca çalışmanın bu anlamda bilimsel araştırma alanında boşluğu tamamlayan bir çalışma olması konunun önemini arttırdığı söylenebilir.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR 1: İhtişamın Oluşumu, Fiziksel Çevreye Yansımaları- Ölçekler ve Onu Oluşturan Güçler

2.1. İhtişam Üst Başlığında İlgili Kuramlar- Kuramsal Yaklaşımlar

2.1.1. İhtişamın ve Onu Açıklayan Kavramların Literatür Zemininde Bulduğu Farklı Karşılıklar

İhtişamın tanımlanmasında onu açıklayan kavramların ve çeşitli dillerdeki farklı karşılıkları konunun açıklanmasında önemli görülmektedir. İhtişam Arapça kökenli olup görkem, göz alıcı, gösteriş, şaşaa/debdebe, şanlı görünüş, muhteşemlik şeklinde tanımlanmaktadır. Bu bağlamda ihtişamla ilişkin alt tanımlamalara bakıldığında; Göz alıcılık: Göze çarpıcı, albeni, güzelliği ile ilgi çeken, alımlı, göze çarpan, Gösteriş: Görme, gösterme eylemi ya da biçimi, başkalarını etkilemek ya da başkalarına kendini beğendirmek ya da yalnızca böbürlenmek amacı güden aldaticı, yapay davranış, göze çarpıcı nitelik, göz alıcılık, olduğundan üstün görünme ve çevreyi etkileme çabası, Görkem: Bir şeydeki gösterişlilik, göz alıcılık, ihtişam, heybet, şatafat, tantana, Görkemli: çarpıcı güzelliğiyle hayranlık uyandıran, ihtişamlı, muhteşem, zenginliği lüksü yansıtan, iri yapılı, Lüks: Giyimde, eşyada, harcamada aşırı gitme, gösteriş, şatafat, gerekli olanın sınırlarını aşan, Şaşaa/Debdebe: Görkem, gösteriş, tantana, parlaklık, şatafat, parıltı, Haşmet: Hükümdara verilen şan, Şatafat: Süslemede aşırılık ve taşkınlık, değerce pahalı, Osmanlı Felsefesinde böbürlenmek için para harcama, ekonomide lüks mallar ve lüks gereksinimler, nadir veya az rastlanılır şeklinde tanımlanmaktadır (Yılmaz 2006, URL1).

İhtişam İngilizcede glorious, magnificence, majesty, grandeur, pomp, splendor, stateliness, effulgence, flamboyance, grandness ve replendence olarak tanımlanmakta alt tanımlamalara bakıldığında; ünlü, şanlı, şerefli, aziz, soyluluk, majeste, saltanat, olağanüstü, muhteşem, heybet, haşmet, azamet, görkem, büyüklük, şatafat, tantana, debdebe, parlaklık, süs ve lüks şeklinde tanımlanmaktadır.

İhtişam Almancada pracht, aufwand, glanz olarak tanımlanmakta alt tanımlara bakıldığında; görkem, saltanat, debdebe, tantana, parlaklık, parıltı, lüks şeklinde tanımlanırken Fransızcada ise aparat, pompe, magnificence, maestria, splendeur ; görkem, şatafat, debdebe, tantana, parlaklık, ustalık olarak tanımlanmaktadır (Redhouse, URL2, URL3, URL 4)

İhtişamın dillerdeki anlamlarına bakıldığında genel olarak şatafat, debdebe/şaşaa, tantana, saltanat, görkem ve lüks, büyüklük, parlaklık anlamlarını barındırdığı

görülmektedir. Türkçede ise tanımlamalardan yola çıkılarak ihtişam; alımlı/çekici, gösterişli, lüks, şaşaa/debdebe şeklinde bir derecelendirme ele alınmaktadır. Diğer dillerde bu durum söz konusu değildir. Ayrıca İngilizcede ihtişam kelimesinin soyluluk, şerefli, ünlü süslü Almandada ise ustalık anlamlarını da içerdiği görülmektedir.

Özetle ihtişamın, soyluluk, saltanat, ün, şeref, aziz, anlamlarından yola çıkılarak üstün bir sınıfla yani statü/prestijle bulunduğu ve haşmet, azamet, görkem, anlamlarıyla ise siyasi, ekonomik, dini ve ideolojik güçle ilişkisi kurduğu görülmektedir. Süs, tantana, debdebe/şaşaa, büyüklük, ustalık/teknoloji, parlaklık/aydınlatmayla ifadeleri ise ihtişamın biçimlenmesinde etkili kalitelere dair bilgiler vermektedir. Ayrıca lüks anlamlarından yola çıkılarak insanın temel ihtiyaçlarının üstünde bir gereksinim olduğu, simgesellik, sembolleştirme ve kalıcılık kavramlarının ihtişamın oluşumunda etkili olduğu görülmektedir. İhtişamın tüm bu farklı tanımlamaları ve yapılan çıkarımlar ihtişam olgusunun mimarlıkta açıklanması noktasında çalışmanın strüktürünü oluşturmaktadır.

2.1.2. İktidar/Güç Kuramı

Michel Foucault toplumu ve bireyi farklı biçimlerde ele almakta ve “güç kavramına” yaklaşımıyla öne çıkmaktadır. Foucault göre “güç” bir varlık/nesne yani elde tutulabilecek bir şey, sadece bir baskı değildir ilişkidir ve üretkendir. Yani güç özellikle hükümette ve devlette bulunan bir şey değildir. Güç sosyal yapının her seviyesinde mevcuttur ve sosyal ilişkilerin en mikro düzeyinde faaliyet göstermektedir. Gücün kullanımı stratejik ve savaştır, mücadele içermektedir. Foucault güç tiplerini: merkezi otoritenin kanunlarına itaati içeren egemen/hükümdar güç, sosyal yapı içerisinde bireylerin davranışlarını düzenleyen mekanizma olarak disiplin amaçlı güç ve disiplin amaçlı iktidardan önceki evre, tanrı'nın aşkın egemenliğine tekabül eden iktidar biçimi pastoral güç olarak sıralamaktadır (URL5).

Foucault'ya göre güç görünmezdir, her yerdedir, üretkendir ve gücün oluşumunda ve kalıcılığında bilgi önemlidir. Güç hiçbir zümrenin sınıfın ya da kişinin malı değildir. Güç içerisinde eşitlik olmayan hareketli ilişkilerin birbiriyle etkileşimde hissedilmektedir. Güç, uygulamaları ve etkileriyle çözümlenmelidir ve sistematik şekilde bağlı bulunan kavramlar bütünüyle açıklanamaz.

Foucault'nun gücü incelemesindeki en ilgi çekici nokta onun pratik hayatımızda devlet aygıtının gücünün sürekli nasıl yeniden üretildiğini masaya yatırmasının yanı sıra bu

yeniden üretim ve hiyerarşik yapının korunmasında uzamın önemine ve vazgeçilmezliğine yaptığı sürekli ve yerinde vurgudur. Uzamın Foucault'nun kuramlarındaki yeri diğer birçok filozofta olduğundan farklıdır. Foucault toplum, devlet aygıtı, güç ve yönetim gibi zamansal düzlemde uzamsız bir şekilde yapılan incelemelere uzamı katarak ve hatta uzamın eyleyciliğinin altını kalın kalın çizerek birçok sosyal bilimciyi daha önce fazla kurcalamadıkları bir alanla tanıştırmış ve uzamın göz ardı edildiği politik güç kuramlarına büyük darbe indirmiştir.

Güç ilişkilerinde uzamın önemi Foucault'nun hastane, hapisane, okul gibi hiyerarşik güç ilişkilerinin olduğu ve devletin vatandaş üzerindeki kontrol mekanizmalarını yeniden üreten düzlemler üzerinden yaptığı incelemelerle teoriden pratiğe doğru önemli bir geçişe imza atmıştır. Foucault'nun da kabul ettiği üzere uzam ilişkiler üzerinde çift yönlü ve önceden kesin olarak kestirilmesi imkânsız bir etkiye sahip olmaktadır. İlişkinin bir tarafında uzamı kurgulayanlar vardır ki, genelde bunlara devlet aygıtı ve onun uzmanları demekle uzamın nasıl bir güç ilişkisine sahne olacağı tam da bu bireyler veya kitleler ile uzam arasında doğrudan yaşanacak ilişki sayesinde ortaya çıkmaktadır. Hiçbir bina, mekân, çevre kendi başına bir güç ilişkisi kuramaz. Baskı ve gücün olduğu her yerde direniş de vardır. Dolayısıyla uzam-kurucu akıl ilişkisinin karşısında bir de uzam-direniş ilişkisi vardır. Direnişin nasıl kurgulandığı uzamla bire bir ilintili olmaktadır (Foucault, 1982, Strenski 1998, URL6).

2.1.3. Sosyal Algılama ve Sosyal Estetik

Algılama “bir olgu duyusu yapmada belleğin kullanılması” (Yüksel, 1979) veya “çevre güzelliklerinin-etkilerinin sübjektif kabulü ve çalışılması” veya “canlı organizmanın ihtiyaçlarından birisi, faydalı araçsal bir iş-çalışma olarak açıklanabilmektedir (Becker ve Keim, 1972; Çevik 1991).

İnsanlar çevrelerindeki öğeleri, düzenlemeleri değişik olarak algılamakta, kabul etmekte ve değerlendirmektedir. Ve bu olaydaki etkileyenler, sadece o anlık- o andaki etkenlere bağlı olarak değil, yaşanan, belli süreç ve süreçteki etkenlere ve niteliklerine göre oluşturulan-oluşmuş özellikler vasıtasıyla da ilgilidir ve etkilenmektedir, yönlenmekte ve yönlendirilmektedir. Bu durumda algılamayı etkileyen faktörler, aynı zamanda algılama girişini etkileyici-oluşturucu, algılayamaya zemin hazırlayıcı faktörler olarak da görülmektedir.

Algılama olayı, kimin algıladığına-özne (subjekt) neyi algıladığına-nesne (object) veya algılamak istediğine ve nasıl algıladığına bağlı olarak değişiklikler göstermektedir. Algılamayı ve algılama girişini etkileyen faktörler arasında; biyofiziksel özellikler, doğuştan gelen özellikler-kapasite, eğitim, meslek ve uzmanlık kapsamı içinde (konuyla-çevreyle ilgili olarak ressam, mimar, iç mimar, şehir planlamacı, peyzaj mimarı), belli bir yaşam konum-dilim grubu içinde olmak (çocuklar, yaşlı insanlar...), belli bir yaşam düzeni grupları içinde olmak (hastalar, öğrenciler...), kişilik özellikleri, değerler sistemi, bilgi, uyarı, etkenler topluluğu, mekansal ve zamansal boyut, sosyal etkenler (sosyal algılama ve dolaylı sosyal etkenler), algılamaya hazır olma durumu ve özellikleri (o andaki aktüel faktörler ve daha önceden oluşmuş özellikler) yer almaktadır (Becker ve Keim 1972, Waterhouse 1971, Konuk 1979, Müller 1983; Çevik, 1991).

Sosyal algı, bireyin diğerlerini, tanıma, anlamlandırma süreçlerini ifade etmektedir. Bireyin diğerlerinin özelliklerini ve davranışlarını algılama tarzı, bu süreçte etkili faktörler ve sosyal algının sonuçları gibi sorunlara odaklanmaktadır. Sosyal algı çalışmaları, “sosyal algı”, “sosyal algılama gereği”, “diğerlerini anlama”, “diğerlerinin sosyo-metrik statüsünü tahmin etme yeteneği”, “grup anlamlı sosyal algı”, bunların ilişkisi veya “kişilerarası ilişkide etkililik” ile ilişkili konseptleri içermektedir (Roff vd. 1972).

Sosyal algılama kuramı, (J.S. Brunner, L.Postman); insancıl birlikteliğinin ve sosyal ilişkilerinin algılanması, diğer taraftan sosyal koşullu kişilik faktörü, beklentiler, düşünceler vasıtasıyla etkilenen algılama olarak incelenebilmektedir. Algılama günlük çevre içindeki yaşam sirkülasyonları içinde ele alınmaktadır. Sosyal algılama kuramı, algılamayı kompleks bir süreç olarak ele almakta, her şeyden önce algılamanın sosyal koşulluğunu vurgulamakta, insan ve sosyal ilişkiler sistemi arasındaki süreklilik içinde oluşan kendini gösteren bir ürün olarak da kişisel beklentiler-düşünceler ele alınmakta, kişisel ayrıntılara ve algılamadaki öznelliğe dikkat çekilmektedir (Köhler, 1981; Çevik, 1991)

Sosyal algılama, dış görüntüye (biçime) bağlı algılama kuramlarına karşı fonksiyonalist-işlevsel-işsel bir yaklaşımı da ele almaktadır. Algılama organizasyon kurallarıyla ilgilenen formalist yaklaşıma karşılık fonksiyonalist yaklaşımda algılama geniş bir yaklaşım bütünü-bağlamı içinde ele alınmakta ve bir eylem olarak kabul edilmektedir (Becker ve Keim, 1972; Çevik, 1991).

Algılama gidişi-gelişi üç bölümde analiz edilebilmektedir:

- Varsayım, algılama süreci içinde oluşan, onaylanan tavırlar, düşünceler, değerler, ihtiyaçlar, deney-tecrübe ve duygular ve algılamayı hazırladığından hareketle oluşturulan beklentiler,
- Çevre verilerinin varsayım zemin üzerine kabulü
- Varsayım, uyumluluğun sunulması ve çevre bağlarının (pozitif ve negatif olarak) kurulması (Becker ve Keim, 1972, Köhler 1981;Çevik, 1991).

Başka kişi ve olayları tanıma ve anlama çabaları, sosyal psikolojide, sosyal biliş veya sosyal algı başlığı altında incelenmektedir. Sosyal algılama, kişileri ve olayları anlama/tanıma girişimi, izlenim oluşturma ve atıfta bulunma sosyal-psikolojik süreçleri içermektedir (Kağıtçıbaşı, 2004).

Sosyal yaşamımızda başvurduğumuz üç biliş süreci; ilki diğer insanlar hakkında algıladığımız bilginin açıklanması; sosyal bağlam ve kendi önceki deneyimlerimiz, kültürel değerlerimiz v.b. ikinci sosyal bilginin analiz edilmesidir; ilk yorumlama uydurma olabilir, değiştirilebilir. Son olarak bilginin sosyal bellekte depolanmasıdır. (Pennington, 2000)

Toplumsallık, bir dereceye kadar kişinin başka insanlarla etkileşimlerine ilişkin beklentileri ve onlar hakkında bilgileri tarafından belirlenmektedir. Birbiriyle ilişki içinde olan insanların her biri, karşısındaki için çeşitli yaratıcılık özelliklerine sahip olan bir algı alanı veya kaynağı durumundadır. Bu etki kaynaklarında söze dayanan veya dayanmayan çeşitli ifade araçları ve bu araçlara iletilen amaçları vardır. İnsanlar kişiler konusunda izlenim oluştururken çeşitli bilgi kaynakları; algılanan kişi veya grubun rolü, görünüm ve davranışlar olarak fiziksel özellikleri, çarpıcılık değeri, davranışlardan kişilik özelliklerine geçme gereği, gruplama, başka özellikleri çağrıştıran merkezi özellikler kullanmaktadırlar (Kağıtçıbaşı, 2004).

İnsanlar hakkındaki bilgilerimizi örgütleme biçimleri arasında rol şemaları, kişilik özellikleri gibi diğer tür bilgilerden önce gelir. İlk izlenimlerimiz insanlara ilişkin özellikleri çıkarmak üzere önce görünüm ve davranışlar üzerinde odaklaşır. İnsanlar dikkatlerini art alandan ya da zeminden çok, görsel alanın çarpıcı yönleri üzerinde odaklaştırmaktadır. (Nelson ve Klutas, 2000). Çarpıcı davranışlar, daha az göze batan, daha belirsiz olanlardan daha çok dikkate çeker (Taylor ve Fiske, 1978), yani uyarıcılar algılayıcının dikkatini çekecek kadar ilginç ve heyecan verici olduğunda en güçlü olmaktadır (Borgida ve Howard-Pitney, 1983; Taylor ve ark., 1979). Diğer taraftan, çarpıcılık, nedensellik algılarını da etkiler ve daha çarpıcı insanlar toplumsal bağlamlar üzerinde daha etkili kişiler olarak algılanmaktadırlar (Taylor, 2007).

Bireylerin diğerklerini tanıma, anlamlandırma sürecinde birey karşısındaki için fiziksel ve davranışsal özelliklere sahiptir ve çarpıcılık değerine bağlı olarak diğerk insanlardan farklı ve öncelikli algılanır. Bu bağlamda kişi ya da grupların gerek kendini ortaya çıkarma, statü/prestij elde etme, gücünü sembolleştirme gibi nedenlerle oluşturulan gösterişli ihtişamlı mekanlar/mezan öğeleri, çarpıcılığı ve etkileyiciliğiyle birinci derecede, sosyal algı düzeyinde önemli oluşumlar olmaktadır.

Toplumda insanlar birbirini sadece fiziksel görünüşleriyle değil diğerk birçok faktörle de değerlendirirler. Berry (2008) sosyal estetiği, fiziksel görünümle cinsiyet, sınıf ve yaşla örtüşen “sosyal eşitsizliğin bir biçimi” olarak tanımlamaktadır. İnsanlar birbirini bu özelliklerle çekici, sade, çekici olmayan şekilde sınıflandırmaktadır.

İnsanlar kendilerini sadece fiziksel niteliklerini gösteren güncel yansımalarıyla değerlendirmezler, aynı zamanda sosyal aynadan da değerlendirirler. Bu anlamda George Herbert Mead tarafından geliştirilen sembolik etkileşim kurama göre, insanlar doğal çevrenin yanı sıra sembolik bir çevrede yaşarlar. Sembolik etkileşim, bireylerin semboller yardımıyla zihinlerinde karşılıklı anlamları ve değerleri canlandırdıkları bir süreçtir. Sembolik etkileşimin temelinde kategoriler, pozisyonlar, rol, benlik, kimlik ve yüzleşme kavramları vardır. Mead'e göre birey için başkalarının onun hakkında ne düşündüğü önemlidir. Kişinin davranışları çevresindekiler tarafından olumlu olarak kabul ediliyorsa, kişi takdir edilmekte ve destek görmektedir (Berry, 2008).

Erving Goffman'ın dramaturji ve kendini temsil etme teoreminde her toplumsal etkileşimde bir ön cephe olduğunu belirterek, bu ön cephe ile tiyatro sahnesi arasında bir koşutluk kurmaktadır. Her iki alanda da bireylerin performanslarının ve dış görünüşlerinin önemi büyüktür. Her iki alanda da bir arka cephe (insanların özel yaşamı/evi) vardır. Bu çözümleme dramaturji olarak adlandırılmaktadır (URL7).

2.2. İhtişamı Açıklayan / Tanımlayan Temel Kavramlar: Anlamsallık, Simgesellik, Kalıcılık

İhtişamı açıklayan/tanımlayan temel kavramlar: anlamsallık, simgesellik ve kalıcılık (anıtsallık ve kollektif bellek) olarak irdelenmiştir. Bunlar ihtişamı açıklayan/tanımlayan temel kavramlar olarak karşımıza çıkmakta, kentsel bütün içinde abartılı, çarpıcı mekan veya mekan öğeleri olarak yerlerini almaktadır.

Her biçim bir ifadedir ve anlam içerir. “İlk dil, kelimeler dışında iletişimin ve anlatımın temel biçimi” olarak kabul edilen mimari, daima özel bir anlama sahip olmuştur. Mimarının anlamsal özelliğini temsil eden, onun bir bütün olan etkisi ve algılama biçimi içinde fiziksel yapısını oluşturan saf biçimden yükselen bir anlam duygusu ile oluşan çağrışımsal, kavramsal biçimdir ve işaret, simge, dil, kod, iletişim, mesaj gibi sözcüklerle kavramlaştırılmıştır (Şentürer, 1995; Çolak, 2004).

Mimarlıkta anlam, anlamsallık, gerek bilişsel, gerekse duyuşsal alanda ifade kazandığından, bina ile olan karşılıklı etkileşim bilme, anlama ve beğenme / beğenmeme olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda anlam, yalnızca mimarlığın fiziksel özelliklerinden kaynaklanan bir düzlemde değil; olgular, fikirler, düşünceler ve izlenimlerin belirlediği bilişsel anlam kapsamına bağlı olarak ifade kazanmaktadır. Bir objenin bir binanın ya da yapı çevrenin ifadesi, ilettiği mesaj, belirli bir zamanda kazanılmış olan değerlerden ve anlamlardan kaynaklanmaktadır. Bu gibi durumlarda anlam, simgesel bir değer kazanmaktadır (Aydınlı, 1993).

Çok eski çağlardan beri insanların bir diğeri ile iletişim kurması, sembollerle gerçekleştirilmektedir. Semboller, insanların geçmişlerini, sosyal statülerini ve dünya görüşlerini yansıtan mesajları iletmek için kullandıkları sözlü olmayan araçlardan biri olarak bilinmektedir. Günlük hayatta mobilyadan giysiden, mimari mekana gereksinme duyulan birçok obje simgesel anlam taşımaktadır. İnsanların seçtikleri simgeler, onların kim oldukları veya kim olmak istediklerini algılatmalarıyla ilişkilidir (Aydınlı, 1993). Bu durum mimarlıkta bina biçiminden, mekansal biçimlenmelere, seçilen malzemedene kadar farklı değişkenler kullanılarak sembollerle buluşmaktadır. Günümüzde özgünlüğün, zenginliğin ve gücün anlatımı olarak simgeler seçilmekte, daha görkemli, daha özgün, daha çarpıcı/gösterişli ve ulaşılmaz olan mimarlık yaratılmaya çalışılmaktadır. Bazen bu durum simgeselliğin de ötesine geçerek gerek fiziksel gerekse bellekte ölümsüzleşmeyle kalıcılıkla buluşmaktadır.

H. Arendt'e göre kalıcı işler yapmak, arkasında silinmez izler bırakmak, ölümlüler için kendilerinden başka her şeyin ölümsüz olduğu ebedi kozmosta yer edinmeyi bilmenin, kendi ölümsüzlüklerine ulaşmanın yolu ve ölümlü insanın sonsuzluğa kazıdığı iz olarak görmektedir (Korkmaz, 2001).

A. Rossi, “The Architecture of the City” kitabında, kentin formasyonunda kalıcılığın önemi üzerinde durur ve mimarlık pratiğini rasyonel ve sürdürülebilir kılan olarak

kalıcılığı göstermektedir. Kentin zamana direnen yapısı ve sürekliliği ile mimarlık için başlangıç noktası ve her zaman başvurabileceği kaynak olarak görmektedir.

- Kentin bir insan yapıtı olarak kalıcılığı (anıtlar ve kentin genel planı/kentin genel strüktürü)
- Bunların zihinde bıraktığı izlerin kalıcılığı olarak iki kalıcılıktan söz etmekte ve kentin kalıcılık ve değişim konusundaki dengeleri kurabildiği ölçüde canlı kalabileceğini belirtmektedir (Rossi, 1984).

Anıt, bir şeyin (insan, kişi) anılması amacıyla ya da önemli bir olayı veya büyük bir kişinin gelecek kuşaklarca tarih boyunca anılması için yapılan, göze çarpacak büyüklükte, sembol niteliğinde yapı, abide olarak tanımlanmaktadır (Sözen, 1973, URL1). Giedion (1956), Kuban (1973), anıtı, o çağın simgeleri olarak, her tür maddi üründen kente kadar, toplumların kişilerin istedikleri olguları hatırlatmak için dikilen, kuşakları birbirine bağlayan en yüksek kültür ihtiyacı olarak tanımlamaktadır. Curtis, (1990) ise anıtları, büyük tarihi olayları anmak, toplumun efsanelerine somut biçim vermek bireylerin veya elitlerin üzerinde bir gücü simgeleyen, gelip geçici ideolojileri artırarak onlara sabit biçimler sunan, yenilikleri eski olanın nitelikleriyle belgeler ve günün siyasetini toplumsal gelişmenin kaçınılmaz yolu olarak görmektedir.

A.Rossi (1984) anıtları kent dinamizmi içinde hızlı değişim içinde değişmeyen kentsel belirleyicileri, temel unsurları ve sabit anıtları tanımlamaktadır. Kent bütünü bu öğeler tarafından algılanmakta ve tanımlanmaktadır. Bu bağlamda anıtlar kentte “bilinçsel haritanın” zihinlerde oluşmasını sağlamaktadır. Bu anlamı ile anıtlar bilinen anlamının yanı sıra zihinsel bir etkinlik kazanmaktadır. Böylece “kollektif bellek’te yer etmektedir.

Kısaca Anıtlar, geçmişin dondurulduğu, kimliği var eden öz değerlerin saklandığı bilgi bankaları, fenomonolojik bir oluşum olarak insanları, toplumları, olayları veya ideolojileri somutlaştıran çevresiyle birlikte anlam kazanan geçmiş ve bugün arasındaki bağlantı olarak kent belleğinde önemli yeri olan kentin bir parçası ya da kentin bütünü olarak görülmektedir. Anıtlar, geçmişten günümüze dini, ideolojik, siyasi ve ekonomik gücü elinde tutanlar için kalıcılık bağlamında önemli olmuştur. Güç sahipleri sadece dönemlerinde değil gelecekte de yaşayabilmek adına yapıldığı zamanın sınırını aşarak her döneme hükmeden sonsuz bir güç sahibi olmuşlardır. Kendine özgü mimari niteliğiyle yere ve zamana aitliğinin yanında olanaklar kadar olanaksızlıklara karşı tasarlanarak oluşan ürün, farklı ve çarpıcı özellikleriyle gösterişle, ihtişamlı buluşmaktadır.

2.3. İhtişamı Yaratan Sebepler-Hedefler

2.3.1.Gereksinmelere Bakış İçinde Değerlendirilmesi

Kişilerin toplum içerisindeki eylemlerini etkin bir biçimde yerine getirebilmeleri açısından gerekli koşul olan gereksinme, bir gereği ve zorunluluğu belirtmektedir (Atasoy, 1973). İnsanların istekleri, gereksinimlerin çıkış noktasını oluşturmaktadır. İnsan gereksinimleri; insanların fizyolojik, toplumsal ve psikolojik açılardan, rahatsızlık duymadan yaşamlarını sürdürmeleri ve yaptığı işlerde verimli olmalarına yardımcı olan tüm çevresel ve toplumsal koşullar olarak tanımlanmaktadır (İnceoğlu,1982; Arcan, Evcı,1999).

Maslow'un 'İhtiyaçlar hiyerarşisi teorisi'ne göre bireyin davranışlarında iki ana çıkış noktası vardır: Birincisi, her davranış belli bir ihtiyacı karşılamaya yöneliktir. İkincisi ise bu ihtiyaçların bir hiyerarşisi vardır. Maslow teorisi, insanların belirli kategorilerdeki ihtiyaçlarını karşılamalarıyla, kendi içlerinde bir hiyerarşi oluşturan daha 'üst ihtiyaçlar'ı tatmin etme arayışına girdiklerini ve bireyin kişilik gelişiminin, o an için baskın olan ihtiyaç kategorisinin niteliği tarafından belirlendiğini söz konusu etmektedir. Maslow insanın temel gereksinimleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- Fizyolojik gereksinimler (biyolojik gereksinimler)
- Güvenlik gereksinimleri (emniyet gereksinmesi)
- Toplumsal gereksinimler (aidiyet gereksinmesi)
- Benlik gereksinimleri (saygı görmeye gereksinme)
- Gerçekleşme gereksinimleri (kendini tamamlama – Gerçekleştirme gereksinmesi): (İnceoğlu,1982; Arcan, Evcı, 1999, Aydınlı, 1993).

Nozick, yaşam kaliteleri konusunda maddi olamayan gereksinimleri vurgulayarak, yaşam biçimlerini sorgulamaktadır. Nozick'e göre, insanlar konut ve gıdaya gereksinme duydukları kadar, kimlik, öz-saygı, bireysel eylem özgürlüğüne ve desteğine güvenebilecekleri daha geniş bir kültürün ve topluluğun bir parçası olduklarını hissetmeye de gereksinim duymaktadır (Arcan, Evcı, 1999).

Kullanıcı gereksinimleri bir mekanda olması gereken en az nitelikler olmaktadır. Bu anlamda insanın gereksinmelerini karşılamak amacıyla, gerekli çevresel koşullara uygun hacimler yaratmak gerekmektedir. Gerçekte kullanıcı gereksinimleri gözlenemeyen soyut bir kavramdır; onun izlenebilen somut görünümü insan davranışlarıdır. "kullanıcı

gereksinmeleri” birey veya toplumların eylemlerini en etkin biçimde yerine getirebilmeleri için gerekli olan çevresel koşullardır. Diğer bir deyişle kullanıcı gereksinimleri kullanıcı veya kullanıcıların belli bir eylem veya eylemleri yerine getirebilmeleri için çevrenin sahip olması gerekli ödün verilmez ortamsal koşullar olmaktadır. Bu bağlamda insanın içinde bulunduğu ortamda, eylem ve eylemleri için gerekli insanın antropometrik, duygusal ve algısal boyutlarına uygun olan şartlar “kullanıcı gereksinmelerini vermektedir (İnceoğlu, 1982).

Bayazıt (1982)’e göre kullanıcı gereksinimleri teknik gereksinimler, çevresel gereksinimler ve beşeri gereksinimler olmak üzere üç aşamada incelenirken, Buğday (1991) ve Gül (1993)’e göre kullanıcı gereksinimleri fiziksel ve psiko-sosyal olarak iki ana grupta incelenmektedir. Fiziksel kullanıcı gereksinimleri, mekansal sağlık fiziksel çevre şartları ve güvenlik gereksinimleri olarak alt başlıklarda açıklanabilmektedir. Mekansal gereksinimler; kullanıcıların eylemlerini konforlu, etkin ve üretken bir biçimde yapabilmeleri için mekanın sahip olması gereken özelliklerdir (Buğday 1991). Psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleri bir eylemin psikolojik açıdan herhangi bir rahatsızlık duyulmadan yerine getirilmesi için gerekli çevre koşullarıdır (Eyüce, 1991).

Köhler ise mekâna bağlı gereksinimleri; Bilgiye ve Bilgilenmeye Gereksinme, Farklılıklara, Değişimlere Gereksinme, Fiziksel Ve Psikolojik Güvenliğe Gereksinme, Düzenleme-İlişkilendirmeye Gereksinme, Sembolleştirmeye Gereksinme, Çevreye Ait Olma ve Duygusal İlişkilere Gereksinme, Kimliklendirme ve Bağlanmaya Gereksinme, Özellik ve Kamusalığa Gereksinme, Kendi Gerçekleştirme, Katılma Bir şeyler Ortaya Koymaya Gereksinme olarak ele almaktadır (Köhler 1982; Çevik, 1991).

Çalışmada ihtişamın nedenleri gereksinimler bakış içinde benlik gereksinmesi, farklılıklara-değişimlere gereksinme ve sembolleştirmeye gereksinme başlıklarında ele alınmaktadır.

- Benlik Gereksinmesi - Saygınlık

İnsan birey olarak yaşayan bir varlık değildir. İnsan her zaman belli bir toplum içinde yaşamış, her yerde de belli bir toplum içinde onun üyesi olarak yaşamaktadır. İnsanın belli bir toplum içinde yaşaması, onun toplumsallığa, onun kültürüne, tarihselliğine katılması, hatta onun ürünü olması anlamına gelmektedir (Becerik, 2001).

Adler’e göre, üstünlük duygusu insanların elde etmek istediği esas güçtür ve cinsel dürtülerden daha kuvvetlidir. Bu duygu bireyin, diğerlerinin yanında, kendisini üstün ve

aşağı olarak tanımlamasına yol açar. Herkes toplumda değerli/saygın bir yer sahibi, başarılı ve üstün kişi olmak ister ve bu ihtiyacını çeşitli yollarla karşılamaya çalışmaktadır.

Maslow'a göre benlik gereksinimleri, insanın temel gereksinimlerindedir. Benlik gereksinimleri/saygı görmeye gereksinme, öz saygı ve öz beğeni ile kazanılmış bilgi ve yeteneklerin tanıtılması gibi beğenilme ve saygı görme ile ilgili gerekliliklerdir. Benlik gereksinmesi /saygınlık gereksinimine karşılık psiko- sosyal ve kültürel kavramlar; kimlik-benlik, ayrıcalık, kendileme, birey sınıf veya gruba ait statü sembolleri, imgelenebilirlik, ayırt edici uyarılar ve algılanabilirlik gelmektedir (Gür, 1996).

Kendini sunma, kendini uyarılama, kimlik sunumu, görüntü verme, imaj oluşturma, izlenim oluşturma gibi birbiriyle ilişkili bir dizi olgu ve kavram, sosyal psikolojide bir araştırma alanı oluşturmakta ve saygınlık elde etmede, bu saygınlığı korumada etkili görülmektedir. Bireylerin bu olgular çerçevesindeki davranış ve etkinliklerini açıklamak üzere ortaya atılan çeşitli yaklaşımlar, kendini sunma teorileri olarak gruplandırılabilir. Bu teoriler Goffman'ın Tiyatro Yaklaşımı, Tedeschi ve arkadaşlarının İzlenim Yönetimi Teorisi, Alexander'ın Durumsal Kimlikler Teorisi, Jones'un Kendini Sevdirmeye Teorisi olarak sıralanmaktadır;

Tiyatro Yaklaşımı, sosyal yaşamı ve kişiler arası ilişkileri, bireylerin çeşitli rolleri oynadıkları bir tiyatro gibi kavramlaştırmaktadır. Burada rol, bireylerin kendilerini dışa yansıtma bakımından seçtikleri sözel ve sözel olmayan davranışlar bütünüdür. Goffman'a göre her insan çok sayıda kimliğe, yani bir kimlikler repertuarına sahiptir ve muhatapların durumuna veya koşullara göre bunlardan biri oynanır, yani o rolün görüntüsü verilmektedir.

İzlenim Yönetimi Teorisi (Impression Management Theory), kişiler arası ilişkiler, insanların saygınlıklarını korumak amacıyla birbiri üzerinde güç sahibi olma eğilimine dayanır. Uygun ve tutarlı görüntüler verme, bunu sağlamanın en önemli yollarından biri olarak görülmektedir.

Durumsal Kimlikler Teorisi (Theory of Situated Identities), her sosyal ortamı veya kişiler arası ilişki bağlamı için, sosyal davranışın o ortama uygun bir kalıbının olduğu fikrine dayanmaktadır. Bu davranış kalıbı, durumsal kimliği ya da duruma uygun kimliği ifade etmektedir. Her insan sosyal ilişkilerinde kendisi için en uygun durumsal kimliği oluşturmaya çalışmaktadır.

Kendini Sevdirmeye Teorisi ya da bir başka adıyla Stratejik Kendini Sunma Teorisi de, kişiler arası ilişkileri, bir diğerine ödül veya ceza verebilme kapasitesi anlamında güç elde

etme çabası olarak açıklamaktadır. Kendini sevdirmeye ve bu amaçla ideal görüntüler sergileme, nispeten zayıf olanların gücü elde etmesinin önemli bir yolu olarak görülmektedir (URL8).

- Farklılıklara Değişimlere Gereksinme

Heyecanlandırma – değişimler (farklılıklara gereksinimin karşılanması) gereksinimi olarak görülmektedir. Algılama ve dikkatin çevre elemanlarını, dış biçimler – strüktür, anlamlar, işlevler, etkinlikler, içerikler ve çeşitlilikleri ile çok anlamlılık durumlarda yükseltilmesi söz konusudur (Çevik, 1991).

- Sembolleştirmeye Gereksinme

Mekânsal biçimlerin ve sistemleri, etkinliklerin, ilişkilerin, işlevlerin ve anlamların bağları üzerinden açıklanabilmektedir. Değişik, çok yönlü etkiler altında (kişiye bağlı özellikler, zaman ve mekâna bağlı özellikler, sosyal ve toplumsal bütün – yapı) oluşan sembole bağlı kimlik – karakter oluşumu söz konusudur (Çevik, 1991).

2.3.2. Sosyal-Ekonomik Kapsam İçinde Değerlendirilmesi

Statü/prestij, güç ve ideoloji ilişkili, buluşan kavramlar – olgular durumundadırlar ve ihtişamın oluşumunda en önemli nedenler arasında yer almaktadırlar. Bu kavramlar-olgular büyük oranda yönetim-idare, hâkimiyet, hükmetme, din, ekonomi alanlarında kendini göstermektedir.

- Statü/Prestij

Statü, bireyin toplum yapısı içindeki yeri ve mevki anlamına gelmekte ve toplum tarafından tayin edilmektedir. Statü onu dolduran bireylerin özelliklerinden bağımsız olarak nitelenmiş ve değerlendirilmiştir. Bir soyutlamadır, toplumsal grupta belli bir yerin diğer yerlere göreli olarak belirlenmesidir. Toplumsal yapıdaki her statünün belli bir değerlendirilmesi vardır ve prestiji oluşturmaktadır (Young, Mack, 1959).

Toplumsal statüler genellikle bireyin istek ve iradesi dışında ve bireyin çaba ve eylemleriyle sonradan olmak üzere başlıca iki yoldan kazanılmaktadır. Yaş, cinsiyet, ırk ve diğer fiziksel özellikler gibi biyolojik etmenlerle, statülerin belirlenmesi, soy ve aile bağları ile bireyin üyesi bulunduğu ailenin, kabile ve ya etnik grubun özellikleri ona kendi nitelik ve uğraşlarından bağımsız olarak toplumsal bir statü tanınmasında etken olmaktadır. Statülerin bireysel nitelik ve uğraşlara bağlı olarak kazanılması; eğitim biçimi, süresi ve ya derecesi statü kazanılmasında önemli bir etmen olarak belirlenmektedir. Meslek ve

toplumsal işlev bir toplumda ne tür fonksiyonlar diğerlerine göre daha önemli sayılıyorsa o fonksiyonları yerine getiren kişilerin statüleri de daha yüksektir (Çiftçi, 1999). yani bazı toplumlarda bireyin ailesi, bazı toplumlarda bireyin eğitim düzeyi, bazı toplumlarda renginin beyaz ya da siyah, sarı olması, bazı toplumlarda da özellikle günümüz toplumlarında hemen hemen tümünde bireyin serveti statüyü belirlemektedir (Tunalı 2002).

Kimliğin ve statünün iletişikle ilgili olarak, sosyal ilişkilerin göz önüne alınması gerekmektedir. İnsanlar genellikle, toplumda daha fazla arzu edilen bir imaj, daha yüksek bir konum, sınıf, prestij, diğer bir deyişle daha yüksek bir statü sergilemek için belli başlı mesajlar vermeye çalışırlar. Bu amaçla insanlar, genellikle “sahte bir görüntü” sergilerler (Goodenough, 1963, Rapoport 1982). İster sahte ister gerçek görüntü olsun statü, endüstri ürünleri, mekânlar, mekân öğeleri gibi pratik yönleriyle kullanım alanlarının ilk olarak fiziki (maddi) gereksinimleri karşılayacaktır. Ama buna katılan bazı işlevleri de yüklendiğinde, fiziki gereksinimler yanında daha yüksek statüdeki estetik yaşantı, sosyal kabul gibi gereksinimleri de karşılamış olurlar ve o zaman bir simge (sembol) olabilmektedirler (Tosun, 1998).

Goodenough’ın (1963) deyişimiyle salon, bir insanın kendisini diğer kişilere sunmaya çalıştığı ve gerçekten de zevk aldığı bir yüz haline gelmektedir. Benzer bir ayrım Goffman (1956) ve Rapoport (1977) tarafından da “ön” ve “arka” alanlar şeklinde yapılmıştır. Appleyard’a (1979) göre ziyaretlerin fazla olmadığı yerlerde insanlar, kendi evlerini içerden, diğer insanları ise dışardan görürler. Bu tür durumlarda, insanlar diğerlerinin yaşam biçimlerini, kimliklerini ve statülerini, evlerinin dış görünüşüne dayalı olarak yorumlarlar. Bu nedenle, evin dışı ve çevresi içinde yaşayan insanların davranışları, değerleri ve kimlikleri ile ilgili, amaçlı ya da amaçsız mesajlarla dolu, önemli bir iletişim aracı haline gelmektedir.

Ekonomik, siyasal, ideolojik güç sahipleri toplumsal yapıda statü ve prestij edinmede avantaj sağladığı söylenebilir. Statülerin belirlenmesinde ister soy ve aile bağları, meslek grubu, ekonomik özellikler olsun, birey sahip olduğu statüye göre mekânsal tercihleri de değişmektedir. Bu tercihlerinde saygınlık ve prestij elde etme veya sahip olduğu bu üstünlüğü ortaya çıkarma kaygısı taşımaktadırlar (Yılmaz, Çevik 2010).

- Güç

Ryan (1984), güç konusunda yapılan çalışmaları; toplum ve devlet düzeyinde: Weber, Milliband, Agger, Goldrich, ve Swanson, Örgütsel düzeyde: Crozier, Pettigrew,

Strauss, Bacharach ve Lawler ve Kişisel düzeyde: Adler, Winter, Emerson, Zalezni, ve Mangham ele alanlar olarak üç gruba ayrılmaktadır.

Güç kavramının önemini ilk vurgulayanlardan biri olarak Russell'a (1938) göre güç, “istenilen etkiler üretebilmektir” . Güç, liderlerde açık, izleyenlerde ise örtülü bir şekildedir. Russell, örgütlerin uyguladıkları güce göre birbirinden ayrı olduğunu; ordu ve polisin zorlayıcı, ekonomik örgütlerin ödül ve ceza uygulayıcı, okul ve kilisenin ikna edici güç kullanan örgütler olduklarını söylemektedir.

Weber'e (1947) göre “Güç, sosyal ilişkideki bir aktörün, dirence rağmen, kendi isteğini gerçekleştirecek bir durumda bulunması ihtimalidir. Bu ihtimalin dayandığı temel önemsizdir” demektedir. Bierstedt (1974), ise sosyal gücü elektrik gücüne benzeterek bunların kendilerinin değil, yansımalarının görülebileceğini söylemektedir. Özellikle prestiji yüksek kişi ya da grubun daha fazla güce sahip olduğunu belirtmektedir. French ve Raven ise (1959) gücü, potansiyel etkileme olarak tanımlamaktadırlar.

Güce biçimsel yönden baktığımızda üç nokta: ilişkisellik, bağımlılık ve yaptırım dikkat çeker. Bütün tanımlarda güç, yapısal bir özellik olmak yerine etkileşim çerçevesinde ele almaktadır. İlişkiselliği gösteren etkileşimci yaklaşım, aktörlerin birbirlerini dikkate alıp yönlendirmeye çalışmaktadır. Güç, başkalarıyla ilişkide kendini gösterir yani kişi tek başına değil de başkalarıyla ilişkilerinde güçlü ya da zayıftır. Bu yüzden, güç ilişkisel bir kavram olmaktadır. (Bacharach ve Lawler, 1980, Daudi,1986, Robbins, 1994).

David Mc Clelland'ın (1961) “başarma ihtiyacı teorisinden” güce sahip olma ihtiyacı; diğer insanları kontrol etme veya etkileme, onlardan sorumlu olma ve diğer insanlar üzerinde yetkiye sahip olma olarak tanımlanmaktadır (Kanbur, 2003).

Evrende güçlü olma isteğinin hüküm sürdüğü, güç istemi ilkesinin evrenin her yerinde iş başında olduğunu öne süren Nietzsche için, en düşük organizmadan en yüksek organizmaya kadar canlı olan her ne varsa, ondaki baş erdem özünü korumaktır. İnsan varlığındaki temel ilke, insanların daha fazla güç elde etmek için yaşamlarını zaman zaman tehlikeye atmaları olgusunun gösterdiği gibi bu durum, yaşama isteğinden çok, güç istemi olmaktadır (Nietzsche, 1998).

Güç, doğanın gücü, tanrısal ya da inançsal güç, ekonomik güç, siyasal güç gibi çeşitlenmektedir. Bunlardan biri kentlerin izlerini taşıyan ve ilkel toplumlarda yaygın olarak gücün simgesi “tanrısal güç” yani dini, inançsal güç'tür. İlkel toplum yaşantısının göze çarpan özelliklerinden biri, insanın kavrayamayacağı güçlerden korkusunu kanıtlayan bir tutumla, kendisinden önce ölümlere ve tanrılara özenli yapılar yapmış olmasıdır. Gücün

bir diğler sahipleri de hükümet ya da o zamanın kralıdır. Hükümetin ya da yöneticilerin binaları da hükümeti sembol ederler ve yapıldığı dönemin politik rejimlerini yansıtmaktadır. Mimarlık eyleminin en önemli iki müşterisi politik ve dini gücü elinde tutanlar olmuştur; büyük yapı faaliyetlerinin ekonomik kaynağı buradan gelmektedir. Anıtsal mimarinin dinsel ve kralı yücelten tapınak, mezar ve saray yapımında ortaya çıktığı ve çok uzun bir zaman öyle devam ettiği kolaylıkla görülmektedir (Aksoy, 1975).

Oleg Grabar göre “Gücün göstergesi ya da anlamı mimarlığın bir kısmının özüdür.” gösteriş rastlantısal mimarlıkta bulunmaz ve gösteriş daima gücü gösterir. Özellikle Grabar İslami mimarlıkta birçok mimari fikrin kişilere atfedilen gücü aştığına işaret etmektedir. İslami mimarlıktaki güç, mimarinin formu ya da çok işlevli olması değil, kurumun ve insan kullanımının üstünlüğü olarak belirtilmektedir (URL9).

Güç; “gücün cepheleri”, “güç ve yapısal biçimlenme”, “devlet forumu ve politik mimarlık”, “kentsel/yerel yönetim binaları”, “dini binalar”, firma ve kültür imajı kapsamında “kapitalin sahneye konması”, “20.yüzyılın çok uluslu yapı ödevleri” başlıklarında incelenebilecek çok önemli bir kavram-olgu olarak görülmektedir (Kündiger, 2001).

- İdeoloji

İdeoloji, siyasal ya da toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin, bir toplumsal sınıfın davranışlarına yön veren politik, hukuksal, bilimsel, felsefi, dinsel, moral, estetik düşünceler bütünü olarak tanımlanmaktadır (URL10).

İdeoloji genellikle “nesnel olmayan bir düşünce ürünü olarak tanımlanmıştır. Althusser’e göre ideoloji her yerdedir, bir ortamı ifade eder. Toplumsal yaşantıyı farklı biçimde her zaman ve her aşamada kendiliğinden etkileyen bir oluşumdur. İdeolojiyle ilgili olarak üç ana tezi ortaya atmıştır: İdeolojinin tarihi yoktur, ideoloji bireylerin gerçek var oluş koşullarıyla aralarındaki hayali ilişkilerini temsil eder, bu ilişkilerin bir tasarımıdır, İdeoloji bireyleri özene çağırır. Yalnızca zihinsel bir işlem değildir, bir pratiktir; hem de yaşamın içinde oluşan ve ondan kaynaklanan bir pratiktir. İdeoloji bir sınıfın diğerine kabul ettirdiği, empoze ettirdiği bir düşünceler dizgesi değil, tüm sınıfların katıldığı, geçmişten gelen fakat geleceğe de uzanan, her yana yayılmış pratikler toplamıdır. Marx ve Engel’e (1977) göre ideoloji, altyapıya bağlı fakat aynı zamanda onunla etkileşen bir oluşumu ifade etmektedir (Kazancı 2006).

Aristoteles’e göre ideoloji politik/siyasi bir yönetme sanatı veya bilimi olarak tüm alanlara egemendir. Tarih boyunca anıtsal mimari, baskın ideolojilerin grupların

değerlerini simgelemiş ve devlet propagandası için bir araç olarak kullanmıştır (Ceylan 2003).

İnsan düşünen, fikir üreten bir varlık olarak yaşamının her alanında dinsel, siyasi bir fikre sahiptir. Din adamları dinsel alanda ideolojilerin peşinde olurken aynı durum siyasi ve bilim alanında da geçerlidir. Kraliyette gücün tek bir kişide toplanması veya demokraside etkin gücün halk olması bir ideoloji olarak yerini almaktadır. Atatürk, Lenin, Perto gibi siyasi ideolojileriyle tarihe damgalarını vuran bu kişilerin yanında Mevlana, Aristo, Nietzsche gibi fikir adamları da yaşadığı dönemde ideolojileri olan gelecekte de bu ideolojileriyle anılan kişiler olmaktadır (Yılmaz, Çevik 2010).

Yönetime gelen kişiler veya gruplar fikirlerini güçlü devlet imajını yaratarak din adamları dinsel ideolojilerinin gücünü ve inandıkları şeyi simgeleyerek, düşünürler ise fikirlerini somutlaştırarak mimarlıkta anıtsal, gösterişli mekan/mekan öğeleri oluşturmaktadırlar. Böylece soyut olan fikir somutlaşarak zaman içinde ölümsüzleşmekte ve simgeleşmektedir.

2.4. İhtişamın Oluşumunda Roller

2.4.1. Dini İradenin Gücü

İnsanoğlu var olduğundan beri varlığının kaynağını bulmaya çalışmış ve bu arayış yaratıcıya inanma ve tapınma ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Tanrı veya tanrılara olan inanç, onlara duyulan sevgi ile karışık korku kitleleri ibadete ve ibadet ettikleri şeye sürüklemiştir. Yaratıcısına bağlılığını yerine getirmek, belki de yaratıcının evini yaparak bir şekilde onu mimari bir ürün olarak somutlaştırmak bunu sembolleştirerek anıtsallaştırmaktadır.

M.Ö. 3000'lerde Mezopotamya'da Tanrı'nın evini inşa edip Tanrı'yı hoşnut bırakmak ve böylelikle hayat kaynağı olan suya kavuşmak isteyen Sümerler, Babiller ve Asurlular tabandan başlayarak tepeye doğru kat kat yükselen dini mimari eserlerin bilinen ilk örnekleri olan Ziguratları inşa etmişlerdir. Eski Mısır'da ölümden sonraki yaşama olan inanç sebebiyle inşa edilen ve Tanrı'yla eşdeğer tutulan kral mezarları olarak kullanılan ölü kralların ruhunun, tanrıya kavuştuğu merdiveni piramitler de diğer bir dini mimari örnekleri oluşturmaktadır. Eski Yunan tapınağı olan Parthenon, M.S. 128'de inşa edilen Eski Roma tapınağı olan ve tüm Tanrılara ithaf edilen Panteon bunlardan biridir.

Hıristiyanlıkta Katedraller gösterişli, büyük Müslümanlıkta camiler ise kubbeleri büyük, minareleri, geniş avluları olmaktadır. Bu biçimlenme dinin toplum üzerinde egemen olması ve ruhban sınıfın varlığını ispatlamasıyla gücün binalara yansması ve yüksek binalarla sadece tanrıya ulaşmak için değil eziciliği de sembolize etmektedir. Siyasi ve dini gücün bir elde toplandığı durumlarda Tanrı ve imparator kimliğiyle yapılan mimari atılımlarla imparatorlar, yaptığı imar hareketleriyle iktidar ve güçlerinin kalıcılığını da inşa etmişlerdir (Çalışır, 1999).

Dini gücü elinde tutanlar, din adamları ve krallar olmuştur. Kimi zaman tek bir kişinin iki gücü de elinde tuttuğu görülmektedir. Çok tanrılı dinlerde; Mısır, Mezopotamya, Yunan ve Roma Uygarlıklarında mutlak iradenin tanrı ve hükümdarla özdeşleştiği, ortaya konan yapıların kalıcılığı ve yönetilenler üzerinde derin etki bırakır nitelikte olduğu görülmektedir. Dinin özellikle de tek tanrılı dinlerin toplumlar üzerindeki egemenliğinin artmaya başlamasıyla kilise, cami vb. kurumlar iyice güç kazanmışlardır. Kilise Avrupa'da tek hakim ve kralların hakimiyetini onaylayan tek kurum olmuştur.. Bir kralın sahip olduğu irade kilisenin sahip olduğuyla kıyaslanamayacak kadar az olan Ortaçağ boyunca Avrupa'da kilisenin ve din eğitiminin etkisini yaymasının bir yolu da devasal kiliselerle gerçekleşmiştir. Kilise hem tanrının evi, hem okul, hem banka, hem adliye hem de polis konumundaydı. Gombrich'in göksel kiliseler olarak tanımladığı gotik kiliseleri sadece bir ustalık örneği değil aynı zamanda ezici ve ihtişamlı olarak ifade etmiştir. İslamiyet'te ise dini iradenin gücünün farklılıklar gösterdiği ezmek yerine huzur veren ibadete çağırın mekânlar yaratıldığı, Hıristiyanlıkta olduğu gibi mimarinin anıtsallığından yararlandığı görülmektedir. Özellikle Caminin büyüklüğü, kubbesinin çapı devletin ve icraatın büyüklüğü anlamına gelmektedir (Batırbaygil, 1996).

Farklı zamanlarda, farklı toplumlarda bile olsa tanrılar için yapılar yapma her zaman süre gelmiştir. Bu kadar etkili bir gücün ortaya çıktığı mekânlar da/ürünler de en az sembolleştirdiği güç kadar etkili/vurucu ve ihtişamlı olmaktadır. Böylece dini yapılar zamanının imkânlarıyla, yapılabilişliğiyle, en etkili en çarpıcı mimari örnekleri olmaktadır.

2.4.2. Siyasi İradenin Gücü

Güç, çevreyi kontrol edebilme yetisidir bu nedenle politika başlı başına ve yalnızca bir güç ilişkisidir, gücü çıkarıldığı anda geriye politika da kalmaz (Foucault, 1982).

Gücün ne olduğu, ne olmadığı, ne zaman, hangi yüzüyle ortaya çıkacağı ya da çıkmayacağı, farklı alanlarda gücün hangi yöntemlerle yeniden üretildiği ya da hangi biçimlerde çıktığı, çıkarıldığı sorularına verilecek cevaplar güç ilişkilerinin belirlenmesine katkı sağlamaktadır. Eskiden beri gelen ve günümüzde Modern çağın en büyük politik güç aracı olan devlet aygıtı, devlet aklının yönettiği kurumlar ve bu kurumlar ile iletişim halinde olan vatandaşın, kurum ilişkisinde hiyerarşi ve güç sürekli yeniden üretilmektedir (Bakkalbaşıoğlu, 2009).

Politika, gücün uygulamadaki hali diye tanımlanabilir. Robbins'e (1994) göre politika eylemdeki güçtür . İnsanlar ellerinde var olan güçlerini insanları etkilemek, onlara iş yaptırmak için kullanırlar. Yani, insanlar güçlerini içinde buldukları duruma uygun olarak eyleme geçirmektedirler. Politikayı, gücün pratiğe aktarılması olarak tanımlamak da mümkündür (Cherrington, 1994). İnsanlar, ellerindeki gücü bilinçli bir şekilde kendi istedikleri sonucu elde etmek için kullanmaktadırlar. (Erdoğan, 1998)

Wilson, (1988) mimarlığın dünyayı nasıl anladığını ilgili olduğunu tartışmaktadır. Bu durum gerçeğin net bir şekilde kavramsallaştırılmasına imkan tanımakta ve toplumların kültürel ve sosyal pratiklerini açıklayan sistemleri kurmalarına yardım etmektedir. Liderler bu çizilen çerçeveyi, gerçeği anlayarak güçlerini halkın üzerine taşımak amacıyla kullanırlar. Bir mimar kiralarak rüyalarını gerçek kılabilirler. Halkın gözünde nasıl görünmek istiyorlar ise, o şekilde mimariye hükmetmektedirler.

Mimarlık karmaşık bir şekilde politik güce bağlıdır. Wilson (1988) dediği gibi “mimarlık liderlerin gücünü işaret eden bir işarettir. Amaç liderin imajını vurgulayacak bir kent sahnesi oluşturmaktır. Broadbent (1982) “politik mimarının” genel dışavurumcu karakterinin, yirminci yüzyılda bu anlayışı uygulayan batı ülkeleri arasında çok da fazla değişmediğini işaret etmiştir (Betti 2006).

Tekil mutlak iktidar dini gücü de arkalarına almış hükümdarlar, krallar, diktatörler baskın iktidarı temsil etmektedir. Roma imparatorluğundan bu yana hükümdarların başarılarını mimari eserlerle anıtladıkları ve bunu siyasi propaganda aracı olarak görmelerine tarihte öykünen pek çok iktidar sahibi ile karşılaşmıştır. Bunlar mimara hükmeder ya da doğrudan doğruya mimariyi kendileri biçimlendirecek kadar müdahale ederek kendi gücünü ve yapabileceklerini ölümsüzleştirmektedirler (Çalışır, 1999).

Hükümdarlar çeşitli adlarla anılırlar; bir hükümdar, bir firavun, bir papa, bir kral, bir imparator, bir padişah, bir çar, bir cumhurbaşkanı ya da bir vali, bir belediye başkanı, bir rektör, bir holding patronu olabilirler. Hükümdarlar pek çok şeye, daha doğrusu her şeye

hükmetmek isterler. Yaşam mekânsal olduğundan, yani olaylar mekan içinde gerçekleştiğinden, hükümdarlar güçlerini mekanın, dolayısıyla kentlerin, binaların üzerinde yani mimarlık alanında da kullanmak istemektedir. Çünkü iktidara gelenler etkin oldukları topraklarda fiziksel ve manevi izler bırakmak için binalar ve anıtlar inşa ettirmektedir. Bütün haşmetiyle dikilmiş gösterişli binalar, yönetimin gücünü halka hissettiren ve tüm baskıcı rejimlerin tercih ettiği önemli bir yol olmaktadır (Tümer, 2008).

Hükümdarların sahip oldukları güçlerini mimarlık bağlamında nasıl kullandıkları daha yakından incelendiğinde; çok soylu ve zengin bir ailenin çocuğu olan Perikles, gücünü Atina kentinin imarında kullanmıştır. Büyük İskender Makedonya'dan, Hindistan'a uzanan koskoca bir imparatorluk kurmuştur. Dinocrates ise Athos Dağını, İskender'i simgeleyecek dev bir heykele dönüştürülmesini ve bu heykel sol avucunun içinde surlarla çevrili bir kent kurulmasını istemiştir. Augustus, yüce ve görkemli anlamına gelen adıyla Roma'ya altın çağ yaşatmış, gücünü tuğla olarak devir aldığı Romayı halkına mermerden bir Roma olarak bırakması ifadesiyle de vurgulamıştır. III. Napolyon ve onun Paris valisi olarak atadığı Hausmann, Paris kent planını çizmiştir. Fühler, iktidara geldikten sonra ise Berlin kentinin imarı ile çok yakından ilgilenmiş, hazırladığı mimari taslakları mimar Alberti Speer ile paylaşmış, anıtsal bulvarları, anıtsal yapıların düşlerini kurmaktan hiçbir zaman vazgeçmemiştir. Mussolini'nin sahip olduğu gücü, Rusya üzerinde kullandığı bilinmektedir. Stalin'in gücü arttıkça özel beğenisi yasa olmuştur. Neron gücünü, Roma'nın ortasında çok büyük bir alana altın evi yaptırarak göstermiştir. Halife el Mansur ise eski Bağdat'ın içinde yeni bir Bağdat kenti kurmuştur. Rus Çarı I. Petro, gücünü kullanarak Rusya'yı batıya açmış, St. Petersburg kentini sıfırdan başlayarak kurmuştur (Tümer, 2008).

Hitler, kendisini Alman mimarlarının en büyüğü olarak görmüş, zamanının çoğunu yeni bina taslakları, yeni kent modelleri çizmekle geçirmiştir. Her alanda kendisini tartışmasız bir otorite olarak görmektedir. İktidar, mimarlığı bireye hizmet açısından değil devleti yücelten ve insanı ezen bir araç olarak kullanmak istenmiştir. Hitler ise baş mimarı Albert Speer ile hayal ettiği üstün ırk toplumunu yansıtacağına inandığı anıtsal yapılar yaptırarak tüm mimari Hitlerin kişisel heyecanlarıyla şekillenmiştir. Kitlese toplantılarda dinsel bir hava yaratılıyor, kendisini halk kahramanı gibi gösteriyor, ülkenin her yanına asılan posterler, dev heykeller liderin gücünü, her an her yerde olduğunu, halkı izlediğini gösteriyordu. Korku ve sindirme, güç karşısında boyun eğme psikolojisinin gelişmesi için şartlar hazırlamıştır (URL11).

Hitler, şahsi gücünü geleceğe aktarmayı değil, Nazi hareketinin ve bu hareketin kuracağı yeni Almanya'nın sembollerini inşa etmeyi amaçlıyordu. Nazi yapılarının sembol haline gelmesi o kadar önemli bir amaçtı ki, henüz projeye başlanmadan formlarına karar verildiği, hatta simgeleyecekleri önemli olay henüz gerçekleşmeden binaların biçimlendirildiğine rastlanıyordu (URL12).

Sultanın mutlak otoritesini kaybetmeye başladığı süreçte, “saray” halen bir güç ve hâkimiyet merkezi olmayı sürdürmektedir. Saray sadece kanunların koyulan ve yürütülen bir mekanizmanın yanında, sistemin devamlılığını da göstermektedir. Yani Saray belirli kişileri ya da kurumları değil iktidarın ta kendini temsil etmektedir. (Kayaalp, 2008).

Siyasal güç, daimi olarak etkileyen, yön veren, karar alan mekanizma, mimarlık ise etkilenen, şekillendirilen nesne olmaktadır. Anıtlar, özellikle onu yaratan kişilerin gücünün göstergesi, aksın hakim olduğu yapılar ve kent planları, toplumu kontrolü altına alan kutsal ve yüksek binalar gücün ifadesi olmaktadır. Günümüzde ise ülkenin yönetim şekline göre parlamento binası, parti binaları, kraliyet binaları, saraylar gibi yönetim binaları gücün yansıdığı etkili binalar olarak çeşitlenmektedir.

2.4.3. Ekonomik Güç

Siyasal ve ekonomik güç ile mimarlık arasındaki ilişki, tarih boyunca bir bakıma karşılıklı bağımlılık ilişkisi biçiminde olmuştur. Güç sahibi gücünü somut bir şekilde gösterebilmek için mimara ihtiyaç duymuş, mimar da tasarladığı kendi kendine inşa edemeyeceği için güce ihtiyaç duymuştur. Böylece, mimarlık ürünleri, güç sahibinin gücünün somut bir göstergesi olmuştur. Bunlar büyük medeniyetlerin hayranlık verici, sembelleri olarak insanlığın bilincine yerleşmiştir.

Güç sahipleri ister dini, ister siyasi, isterse ideolojik güç sahibi olsun gücünü mimari ürünle gösterecekse ekonomik güce muhakkak ihtiyacı vardır. Para, bu anlamda belki de en önemli güçlerden biridir. İnsanlar servetten daha çok gücün peşinde olurlar, yani bu durum güç elde etme anlamında servet arayışı olabilir ya da gücünü artırmak, korumak için servetini arttırmaktır (Russell, 1983).

Marx'a göre toplumların tarihi, sınıflar arasındaki mücadeleler tarihidir. Toplumsal sınıflarda devriler ekonomik ilişkilerinin ürünüdür. Marx tarihte her zaman bir toplumun ekonomik yapısının üst yapıyı ve üst yapısal kurumları oluşturduğunu ispatlamaya çalışmıştır. Weber (1947) ise ekonomi kadar insanların sahip oldukları güç ve saygınlığın

da önemine değinerek bu iki olgunun farklı bir tabakalaşma sistemi yarattığını ileri sürmektedir. Ekonomik statü ile ilgili olan zenginlik, politik statüyle ilgili olan güç, ve sosyal statüyle ilgili olan prestij veya saygınlığı sınıf kavramının oluşmasında etkili elemanlar olarak tanımlanmaktadır. Bu tabakalaşma toplum içerisinde bireyler arasında olabileceği gibi ülkeler arasındaki rekabetin de kaynağı durumunda olmaktadır.

Rönesans'tan itibaren toplumlar kiliseden ve kraldan daha büyük bir güç ve irade keşfederler. Bu da paradır. Paranın bir güç olmaya başlamasıyla yaratılacak iktidar alanı ancak gücün gösterilmesi, kullanılması ve hissettirilmesiyle mümkün olmuştur. Döneminde servet sahiplerinin ortaya çıkmasıyla derebeylik düzenindeki toprak sahipliğinin benzeri bir oluşumu kentlerde yaşanmış büyük gösterişli, kendini halktan daha üst seviyede gösteren yapılar inşa ettirilmesine neden olmuştur (Çalışır, 1999).

Zenginler ve onların oluşturdukları birlikler, sanayide, turizmde, eğitimde ve sanat - kültür etkinliklerinde de hem ulusal hem de uluslararası platformda etkin rol üstlenmektedir. Bu rol hem sahip oldukları yüksek holding binalarında hem de oteller, üniversite kompleksleri, yapılan veya yaptırılan çeşitli iş ve alışveriş merkezleri gibi büyük ekonomik güce ihtiyaç duyan mimaride kendini göstermektedir. Bu noktada mimaride ihtişamı yakalamakta etkili güç olarak paranın verdiği gücün rekabet ortamında tüm tasarım ve yapım olanaklarını kullanarak "en iyi" veya "en güçlü olma" savaşıdır. Bu kaygı kendini diğerlerinden ayıran en pahalı elbiseyi giymek ve bunları gösterebileceği yaşam biçimi olmasından farksız en yüksek, en teknolojik, en farklı, en çekici olanı yaratarak imza atma durumu olarak özetlenebilir.

2.4.4. Enformatik Güç (Basın, Yayın/Medya)

Radyo, televizyon, web sitesi, gazete, dergi ve kitaplar halka bilgi taşıyan medya araçlarıdır. Medya her türlü görüşü kamuoyuna yansıtan bir ayna görevi üstlenirken, gücünü, kamuoyunu belirli bir yönde etkilemeye yönelikte kullanabilir. Medyanın gücünü kendi farklı iş kollarında kullanmak isteyen medya sahipleri, bunu hem ekonomik ve siyasal bir güç olarak kullanmak hem de medyanın manipülasyon/güdümlenme (hileli yönlendirme) özelliğinden yararlanmak olarak görmektedir (Sayılğan, 2009).

Başlangıçta bir kitle iletişim olgusu olarak ortaya çıkan medya, zaman içerisinde hızlı bir değişim-dönüşüm geçirerek, toplumdaki en büyük güçlerden biri haline gelmiştir. Medya günümüzde daha da ileri giderek bireye ve toplumsal gruplara iktidar, servet ve

prestij edinmenin en etkin ve en ideal silahlarını sunabilecek kadar güçlü bir konuma ulaşmıştır. Medyayı elinde bulunduran gruplar, medya elitleri; medya kuruluşlarının yöneticileri, editörlerinden, etkili köşe yazarlarından ve raportörlerden, toplumun en etkili en güçlü kesimleri haline dönüşmüştür (Astiz, 1969, Arslan 2001). Medya binaları da buna paralel olarak gücün göstergeleri olmuştur.

2.4.5. İdeolojinin Gücü

Althusser de ideolojiyi, “toplumsal formasyonun belirleyicisi, buna göre toplumu dönüştürücü ve bireyleri bu ilişkiler ağı içerisinde yönlendirici egemen fikirler ve tasarımlar sistemi” (Althusser, 1991) şeklinde tanımlar. Kısaca ideoloji, “insan düşüncesinin ve eyleminin amacını, bu amaçlara nasıl varılacağını tanımlayan ve sosyal ve fiziki gerçeklerin niteliğini belirleyen bir değerlendirici prensipler sistemi” (Allard, 1971) olarak tanımlanabilir.

Siyasi kişiler/gruplar, liderler, yöneticiler veya fikir adamları düşünlerini mimariyle buluşturdıklarında soyut olan ideolojilerini somutlaştırarak bu fikirlerini simgeselleştirmekte ve zaman içinde ölümsüzleşmektedir. Bu anlamda güç sahiplerinin yaptırdığı anıtlar, yapılar, inşa ettirdiği kentler gibi somut yüzlerle aslında ideolojilerinin bir temsilini inşa etmişlerdir.

2.5. İhtişamın Yansıdığı Biçimlenmeler – Ölçekler – Konumlar

İhtişam farklı ölçeklerde özellikle dini, siyasi, ideolojik ve ekonomik gücü elinde tutanların gerçekleştirdiği veya güç sahiplerine bina/bina gruplarında kentsel mekan ölçeğinde; meydanlar, meydancıklar, avlular, parklar, kentsel mekan öğeleri olarak ise kuleler, köprüler, anıtlar ve zafer takları gibi yansımaktadır. Ayrıca güçlü bir doğal veya yapay bağlamın olduğu farklı konumlar da ihtişamlı oluşumlar olarak görülmektedir (Yılmaz, 2006, Çevik, Yılmaz, 2009, Yılmaz, Çevik, 2010).

2.5.1. Bina

Bina, barınmak veya başka amaçlarla kullanılmak için yapılmış her türlü mimarlık eseridir. Felsefede; öğeleriyle somut bağımlılığı olan bütün, sosyolojide; parçaları ve öğeleri arasında yasaya uygunluk, durağan bağlar ve karşılıklı ilişkiler bulunan dizge veya bütün, strüktür olarak tanımlanmaktadır (URL1). Bina çeşitli işlevleri barınma; konut, alışveriş-ticaret; alışveriş merkezi, dinlenme, eğlence; sinema, dinsel; cami, kilise, eğitim; okul, üniversite...vb. çeşitlenmektedir.

Bu bağlamda, ihtişama, bina boyutunda farklı işlevlerdeki bina ya da bina gruplarında rastlanmaktadır; özellikle ekonomik, dini, ideolojik gücü elinde tutanların yaşadığı konutlarda (köşk, kasır), çalıştığı binalarda (holding, iş merkezi) yaptırdığı dini yapılarda (cami, kilise), idari binalar, siyasi parti binaları gibi sıralanmaktadır. Bu binalar özellikle simgeselliği, anıtsallığı, kalıcılığı olan mekânlar olarak farklılıklarıyla ihtişamı oluşturabilmektedir. Aynı zamanda bu bina türleri saygınlık- prestij, güç gereksinmelerini öncelikli olarak karşılandığı mekanlar olmaktadır.

İhtişama binaların temel bileşenlerinde cephe, iç mekan ve dış mekan/yakın çevresinde, tavan/çatı, döşeme/zemin, duvar/sınır öğeleri ve mobilya/dekoratif öğelerde rastlanmaktadır. İhtişam, binanın bir bölümünde olabileceği gibi birçok bölümünde de yer alabilir. Bu durum varılan ihtişamın derecesini de etkilemekte belki şaşaa/debdebe derecesini de yakalayabilmektedir (Yılmaz, 2006, Çevik, Yılmaz, 2009, Yılmaz, Çevik, 2010).

2.5.2. Kentsel Mekânlar

Bacon'a (1992) göre kentsel mekân yapıların oluşturduğu kentlilerin algıladığı ve tüm kentsel olayların ilişkilendiği bir bütündür. Woods'a göre ise çevrenin bir parçası olarak, yapıların oluşturduğu insanların yaşadığı ya da algıladığı, tüm eylemlerin geçtiği üç boyutlu alan olarak zamansal içeriği de taşıyan birimler olarak gözlenebilmektedir (Çevik, 1991).

Kentsel mekânlar olarak sokaklar, meydanlar, meydancıklar, avlular, parklar... ve bu kentsel mekanları oluşturan bileşenler ve onu tanımlayan, belirleyen, binalar ve öğeler; dominant binalar: köprüler, kuleler, idari-askeri vb. binalar kenti kavramada etkili öğeler

olarak hem tek hem de kurgusal ilişkileri bütünsel etkileri kapsamında ele alınabilmekte ve önemli araştırma-inceleme ve uygulama alanı olarak görülmektedir (Çevik, 2004a).

Lynch, kenti yollar, sınırlar, bölgeler, odaklar, nirengiler olarak beş başlıkta incelemektedir. Odak noktaları, gözlemci için kentin stratejik, kullanıcı için yoğun noktalarıdır. Odak noktaları öncelikle bağlantı, trafiğin kesildiği alanlar, yoların birbirini kesmesi ya da bir noktaya yaklaşması, birinden diğerine değişim alanı olabilir ya da odaklar sadece önemine göre bazı kullanımların ya da fiziksel karakterlerin toplandığı yer olabilir. Bazı odak noktaları ise simgesel etki yapmaktadır (Lynch, 1960). Buradan da anlaşıldığı gibi kentsel mekanlar stratejik bir alan, kesişim toplanma alanı, siyasal niteliğe bağlı bir prestij alanı olmaktadır.

Kentin diğer bir öğeleri ise kentsel mekanlarını öne çıkaran, tanımlayan, ilişkilendiren önemli kentsel öğeleri kuleler, köprüler, anıtlar, zafer takları.... yer almaktadır. Bu mekânlar bu öğelerle birlikte kentin etkili, göze çarpan bazen biçim, ölçü / oran, aydınlatma, renk, malzeme ve teknolojiyle öne çıkan mekânları olabilir. Bu mekânlar kentin önemli nirengi noktaları; tanıtıcı, dıştan görünebilen, tek, büyük, ya da farklı özelliğiyle ortaya çıkan mekânları oluşturmaktadır (Çevik, 2004a).

Kentsel mekânlar ve kent öğeleri ihtişamla buluşan mekânlar ya da mekân parçaları olarak dönemin etkili güçleri tarafından simgesellik, kalıcılık gibi üst nedenlerle yaptırılan gösterişli mekân oluşumlarıdır. Geçmişten günümüze kentsel mekânlar özellikle yönetimin önemli bir çalışma alanı olmuştur. Günümüzde yaygınlaşan kentsel dönüşüm projeleri de bu anlamda değerlendirilebilir. Çalışma kapsamında kentsel mekânlar (bağlantılar, odaklar) odaklar, kentsel tekil öğeler (anıtlar, zafer takları, kuleler, köprüler, su öğeleri) ihtişam başlığı altında yer almaktadır (Yılmaz, Çevik 2010).

2.5.3. Bağlam (Yapı – Yer İlişkisi)

Yer, bir yapı veya yerleşmeyi yerküre üzerinde konumlandırmak amacıyla farkına varılan ve tanımlayıcı nitelikleriyle ayırt edilen toprak ve doğa parçasıdır. Toprak ve doğa parçasını farklı yapan bütün özelliklerin, havasından suyuna ve o yerde geliştirilmiş konuşulan diline kadar bir arada algılanmasına dayanır. Yerkürenin her yeri, birbirine benzemez niteliklerde, eşsizdir (Aran, 2000).

Yer; yapısal ve doğal nesnelerin oluşturduğu, özelliği olan yer parçasıdır. Tanımlı yerleşmedeki adaptasyon ve kaçışlara karşı oluşmuş aynı özellikteki sosyal eylem dokusu,

kişisel ve ortak paylaşılan değerler bütünüdür. Taşıdığı anlama göre şekil alır, sınırlanabilir. Anlam değeri, çevreden alınan ve çevreye verilen tepkiden oluşan etkileşimden doğan bir bütündür. Bütünden ayrılmaz ve başka bir yere aynı anlam değeri aktarılamaz. Toplumsal yaşam duygusunun temel duygulanımıdır (Yıldırım 1992).

Rossi'ye göre yer kavramı “yapılar ve onların konumları arasındaki ilişki” olarak açıklanmaktadır. Yapı ve yer arasındaki ilişkinin iki yönü vardır. Bu ilişki hem bireyseldir hem tarihseldir (Rossi, 1984). Aristo'ya göre, ise yer; göğün sınırları altında kalan irili, ufaklı algılanan her şeyin topladığı bir boşluktur. Yer, gözle görülenin sınırlandığı, dolu bir iç yüzey, çukurdur. Kavranabilir dünyanın az ya da çok bir parçasıdır. Bundan dolayıdır ki, yer, bir merkez olarak bireyi çevresinde algıladıklarını tanımlamaya, mekân oluşturmaya davet eder. Birey, çevresini birbiri ile ilişki içinde olabilecek merkezler kurarak, yaşamını sürdürebileceği bir boşluğa dönüştürmeye çalışır. Bu dönüşümde en etkin rol ise, algısal olarak doğal sınırlama yapan doğal yüzey hareketleri ve oluşturduğu şekillenmelerdir. İnsan ve insan toplulukları, bu doğal şekillenmeye göre yaşam merkezleri tercihlerinde bulunmaktadır (Asiliskender, 2002).

Her "yer" in özellikli olmasını getirmekte ve her "yer" lokal bir karaktere, kalitelere sahip olmak zorunda olduğu ifade edilmektedir. Konu, "Bir Yerin Ruhı". "Karıştırılmamazlık ve Özgünlük", "Topografya" ve "Hikâye-Tarih" başlıklarında açıklama bulabilmektedir. Yapı yapmak bu yüzden, var olan çevreyi kavramak ve ona saygı duymak anlamına gelmektedir ve yapı yapma işi insanlara var oluşla ilgili bir temel kazandırmaktır (Schulz,1975; Çevik, 1991).

Yerle mekân farklı şeylerdir. Yer öncelikle somut olarak “burayla” ilgilidir. Hâlbuki mekân soyut bir kavramdır. Mekân bu yüzden topoloji ve geometri terimleriyle tanımlanabilir, ancak yerin tanımı somut, fenomenolojik terimlerle yapılmalıdır. Bu terimler günlük hayata ait uçurum, ağaç, dağ, ırmak, vadi gibi basit kelimeler yanında yeryüzü ve gökyüzü gibi daha genel kavramları da içermektedir. Yer onun sınırlarını oluşturan somut şeylerle tanımlanır. Heidegger bunu şöyle açıklar; “sınır bir şeyin bitiş noktası değildir. Yunanlıların dediği gibi sınırda bir şeyler var olmaya başlar.” “buna göre mekânlar anlamlarına yer olmalarıyla kavuşurlar, mekân olmalarıyla değil” şeklinde ifade edilmektedir (Schulz, 1979).

2.5.3.1. Çevre

Foerster'e (1966) göre çevre, fiziksel dünyanın insan üzerinde etki yapan özelliklerinin bir takımıdır. Tanımlamalarına bakıldığında "çevre" her zaman "her hangi bir şeyin çevresi" olmaktadır. Simon (1956), çevrenin fiziksel olarak nesnel dünyanın tümü ile değil fakat tümün, organizmanın "yaşam mekanı" ile ilişkili olan belirli görünümüleriyle ilgilenmektedir. Böylece "çevre" dediğimiz şey organizmanın "gereksinmeleri"ne "dürtüleri"ne veya "amaçları"na ve algı mekanizmasına bağlı olmaktadır. Gürel (1970) ise çevreyi; zaman – mekân koordinatları içinde, organizmanın yer aldığı ilişkiler ve ortamlar bütünlüğü olarak görmektedir (Aksoy 1974).

Çevre, genel anlamıyla insan eylemlerinin sınırlandığı ve kaynaklandığı bir mekândır. Ayrıntıda ise doğal, sosyal, kültürel ve ekonomik çevre olarak bölümlenebilmektedir (Ertürk, 1976). Burada çevre iki başlık altında; doğanın çevresi yani doğal çevre diğeri ise insanların biçimlendirdiği yapılaşmış çevre olarak ele alınmaktadır.

2.5.3.1.1. Doğal Çevre

Doğa, büyüklüğü, canlılığı, güzelliği çok kıymetli ağaç, yer ve gökyüzü kaliteleriyle birleşerek dünyayı oluşturmaktadır. Bir bütün içinde gelişen doğal formlar yerel koşullara göre yer alarak özel bir kimlik kazanmaktadır. Bu kimlik somut olarak yer ve gökyüzünün karakterize etmekteki temel üstünlükleri\nitelikleri ele alınarak ifade edilebilmektedir (Schulz,1979; Eminağaoğlu, 2004).

Doğal konular insanlar tarafından yaratılan doğal oluşumlarla birlikte yerleşme- yer karakteri- yer resminin vazgeçilmez parçalarıdır. Doğal "yer" in fenomenleri: gökyüzü- yer, tüm kaliteleriyle etkili ve farklı buluşma konumlarıyla etkili lokal kimlikler oluşturmaktadır. Siluet-sınır özellikleri manzaranın-yerin gökyüzüne karşı farklı konumuyla çeşitlenir (Çevik, 2003).

Doğal yer, dünya düzlemlerinden bütünsel bir dizi oluşturur. Kıtaldan, ülkeler üzerinden gölgeli bir yer bir tek ağaç altına kadar tüm bu yerler gökyüzünün ve yerin somut nitelikleriyle belirlenir. Mekânsal oluşumda topografya önemli doğal kalitelerdendir. Yüzeyin biçimi ve rölyefler yer tanımlanmasında etkilidir. Farklı mekân karakteri sunmaktadırlar (Çevik, 2003).

2.5.3.1.2. Yapılaşmış Çevre

İnsanın bilgi ve kültürüyle, bulunduğu çevreyi kullanarak yarattığı yeni çevreler yapma – yapılaşmış çevrelerdir. Yapılaşmış çevrelerin bulunduğu dönemleri tüm toplumsal değerleri yansıttığı; bunun için ortak kültürel mirasın bir kaynağı oldukları ifade edilmektedir (Tokay, 1994; Eminağaoğlu, 2004).

Mimari, bir ülkenin, kültür varlığını pek çok yönüyle ortaya koyan ulusal bir mirastır. İster yapı, ister doku, ister kent ölçeğinde olsun doğa ile etkileşimi söz konusudur, Doğa pek çok bileşenleri ile zemin ve ilk hareket noktasını oluşturmaktadır. Yapay çevre oluşumu insanın doğayı tanıması, ihtiyaçları doğrultusunda kullanması, değiştirmesi, uyum ve kontrol altına alma isteği ile ilgilidir. Topografya, iklim, su, yeşil gibi doğal oluşumlar yapılaşmış çevrenin konumu, malzeme seçimi, strüktürü gibi kalitelerde etkili olmuştur. Bütün bu çevresel veriler yaşanılan çevrenin sosyo kültürel yapısı ile birleşince özgün bir mimari bütün, yöresel mimari ortaya çıkmıştır. Doğal çevre verileri, tarihi süreç içerisinde oluşan bu mimari kültürün oluşumunda belirleyici rol oynamıştır. İnsan, Toplum-Mimari, Doğa üçlüsü içinde doğa vazgeçilemezlerden biri olmaktadır (Çevik, 2003).

Yer strüktürü olan bir dağ, bir tepe, vadi, yamaç, nehir, deniz vb. doğa, mekana kattığı kalite ve oluşturduğu güçlü bağlamla tek başına ihtişamı yaratabildiği gibi etkisiz bir yapı topografyayla oluşan güçlü bağlamla ihtişamlı olabilmektedir.

2.6. İhtişamla İlgili Kaliteler

İhtişamın mimaride biçimlenmesinde çeşitli kaliteler kullanılmaktadır. Bu kaliteler hem ihtişamın oluşumunda etkili tasarımsal kalitelerden hem de etkili/destek kalitelerden olmaktadır. Her ikisi de binayı, kentsel mekânı veya mekân ögesini çevresinden farklılaştıran, onu çarpıcı kılan nitelikler kazandıran kaliteler olarak değerlendirilmektedir.

2.6.1. İhtişamın Oluşumunda Etkili Tasarımsal Kaliteler

Farklı nedenlerle gündeme gelen ihtişam temelde kendini gösterme, gösteriş gibi kavramlarla ifade edilmektedir. Bu farklılıklar kent bütününde etkili mekân/mekân

öğelerine dönüşmüştür. Bu dönüşüm Gestalt kuramı, Lynch, Gullen, Ching'in etkili tasarımsal kaliteleriyle açıklanmaktadır.

Lynch, (1960) kent mekânlarının algılanmasını, kent imgesini oluşturan imgelerin analizi ve bunlara dayalı bellek haritaları oluşturma yöntemini kullanmaktadır. Cullen (1961) ise çalışmasını seri görünüm, yerleştirme ve anlam ana başlıklarında toplamaktadır. Gestalt, insan-çevre- iletişim konusu, algılama psikolojisi ilkelerinden hareketle biçimlerin oluşumuna bir bütün olarak bakmaktadır. Algılamayı çevrenin biçimi ve nesnel kalitesi, nesnelere birbiriyle olan ilişkileriyle ele almaktadır (Müler, 1983; Çevik, 1991). Ching ise yapısal çevrenin mekân ve form elemanlarının organizasyon ve organizasyon ilkelerini açıklamaktadır.

Lynch (1960) kentlerin tasarımında kentleri yönlendiren kaliteleri; form tekliliği, form basitliği, formun sürekliliği, dominantlık, bağlantıdaki açıklık, yöne bağlı farklılaşma (değişen yönelmeler), görünüm gücü, hareket, zaman serileri, adlar ve anlamlar olarak sıralanmaktadır.

Cullen (1961) çalışmasını seri görünüm, yerleşme ve anlam başlıklarında toplamakta ve tasarım kalitelerini çerçeve görüntü, mekânı tanımlamak, dışa açık iç mekân, çoklu kapanmışlık, kapanmışlığın ötesine bakmak, kapanmışlığın içine bakmak, ön planın arka planı kesmesi, yükselmeler alçalmalar, genişletilmiş, perdelenmiş kapalı vista, sapmalar, geri çekilmeler, daralmalar, farklılaşan noktalar, dizilişteki düzensiz değişimler, hareketlilik, gizlilik, bitişiklik-yan yanyanalık, ölçekte bozulma çizgisellik olarak sıralamaktadır.

Ching (1979) form-space and order çalışmasında form ve organizasyonların analizi için bir sınıflandırma yaparak form elemanlarının jenerik tiplerini, transformasyonlarını ve tipolojilerini belirlemektedir.

Gestalt kuramı ise şekil-zemin ilişkisi temel alınarak yakınlık kuralı, benzerlik kuralı, kapalılık-kapanmışlık kuralı, yön benzer kader kuralı, değişmezlik kuralı, tecrübe kuralı, basit-açık strüktürlenmiş formlar kuralı, simetri kuralı şeklinde açıklanmaktadır (Çevik, 1991).

İhtişamlı mekânlar ya da mekân öğeleri farklı özellikleri olan, bütün içerisinde kolaylıkla ayırt edilen özellikleriyle öne çıkmaktadır. Cullen, Lynch, Ching Kaliteleri ve Gestalt kuramının ortaya koyduğu tasarımsal kalitelerden Şekil-zemin ilişkisi, Form tekliliği, Dominantlık, Görünüm gücü, Genişletilmiş vista, Perdelenmiş vista, Kapalı vista kaliteleri ihtişamın oluşumunda etkili kaliteler olarak ele alınmaktadır (Yılmaz, 2006).

- Şekil-zemin ilişkisi

Şekil- zemin ilişkisi ilk olarak Edgar Rubin tarafından “şekil-zemin ayrılması “olarak tanımlanmış, iki biçimlenmenin oluşturduğu düzende biri şekil diğerinin üzerinde veya içinde olmasının tartışılmasından yola çıkılarak ortaya konmuştur. (Koffka, 1935).

“şey/nesne” şekil olarak “arka plan” zemin olarak ele alınan görsel sistemde bölgenin şekil olarak tanımlanması için farklı referanslar: çevrelenmiş olma, daha küçük boyut, yatay-düşey yönelim, aşağı/alt bölge (Vecera, Vogel & Woodmann in pres), daha güçlü kontratlık, daha güçlü simetri, daha güçlü konveksite (dış bükeylik) (Kanisza & Gerbino, 1976) paralel konturlar, anlamlılık (Peterson & Gibson 1991) ve gönüllü iradesi (Driver & Boylis 1996) kullanılmaktadır. Palmer ve Rock (1994a, 1994b) şekil-zemin süreci mantıklı olarak bölge segmentasyonu sürecinden sonra oluşur (Healy, Procios, 2003).

İnsan – çevre arasında algılamaya yönelik pek çok çalışma ve araştırmalar belli teorilerle ortaya koyulmaktadır. Gestalt teorisi, görsel algı ile bütünleşmiş bir kuramdır ve temeli şekil-zemin ilişkisine dayanmaktadır. Gestalt temel ilkeleri “ bir bütün parçalarının toplamından daha çok şey ifade eder. Yakınlık; yakın olan şeyler bir grup olarak algılanır. benzerlik; aynı veya benzer şeyler birlikte algılanır, kapalılık; sınırlanmış elemanlar bütün olarak algılanır, benzer kader kuralı; ortak veya benzer yol üzerinde hareket eden elemanlar birbiriyle bütün oluşturur, açıklık-basit strüktürlü formlar; basit veya yalın formlar ile açık strüktürlenmiş formlar ve simetrik düzenlemeler daha kolay algılanırlar, Değişmezlik kuralı; konum, biçim farklılıkları bütün olarak tanımlanır, Tecrübe; tanıdık formların algılanması daha kolaydır (Çevik, 1991).

- Form tekilliği

Form tekilliğinin amacı, kentsel düzende çarpıcılık ve belirginleştirme sağlamaktır. Lynch (1960) Keskin sınırlar, kapanma ve kontrastlığı (yoğunluk, form, büyüklük, karmaşıklık, kullanım, konum) bir elementi tanımlayan, onları çarpıcı, canlı yapan nitelikler olarak tanımlamakta ayrıca “form tekilliğini” nirengilerin anahtar fiziksel karakterleri olduğunu belirtmektedir. Formun tekilliğini elde etme yolları olarak da Sınırların Keskinliği, Kapanma ve Yoğunluk, Büyüklük, Form, Yüzey, Biçim Hareketi, Kullanış, Mekânsal Konum ile oluşturulan Kontrastlıkla sağlandığını belirtmiştir.

- Egemenlik

Egemenlik, diğerlerine boyut, yoğunluk ya da ilginçlik olarak baskınlık oluşturarak görüntünün basitleşmesine/netleşmesine, bütünden ayrılmasına öncelikle algılanmasına olanak sağlamaktadır. Lynch’e (1960) göre egemenlik Tekillik, Yoğunluk, Büyüklük ve

İlginçlikle oluşmaktadır. Egemenlik Lynch'in "kent imaj" öğelerinden kenti tanıtıcı, dışardan görülebilen, hissedilebilen, kenti işaret eden önemli bellek yapıları olan nirengiyle buluşmaktadır.

Ching'e göre tek mekân, bina veya bina grupları düzeyine gerek işlevden gerekse estetik kaygıdan gelen bir takım önem dereceleri vardır. Bu önem derecelerinin organizasyon içerisinde görünür olarak ifadesi egemenlik ilkesi ile sağlanır. Biçim, ölçü v.b yönden farklı kılınan bu mekân bina veya bina grupları etkili olarak algılanır ve dikkatin o noktaya yoğunlaşması sağlanır. Düzenleme içinde mekân biçiminin öneminin belirtilmesi için, onun görünür şekilde tek olması gerekmektedir. Ching'e göre egemenlik özel boyut (ölçü), diğerlerinden farklı şekillenme (biçim) ve elverişli stratejik konumla sağlanmaktadır (Ching,1979).

- Görünüm gücü

Görünüm gücü kalitesi gerçekte ya da sembolik olarak görünümde sıralamayı (önde-arkadalık) ve geçirgenliği arttırır. Bunlar transparanlık (cam veya ayak üzerine yükseltelen binalar) üst üste konumlanmalar (birinin bir diğerinin arkasından görünmesi) vistalar ve görsel derinliği arttıran görsel panoramalar (aksiyel sokaklar, yüksek görünümümler) görsel olarak alanı belirten kolay anlaşılır elemanlar, uzaktaki objeyi, görüntüyü meydana çıkaran konkavlıkları içermektedir (Lynch, 1960).

Mekân içerisindeki mimari elemanların farklı stillerde düzenlenmesi, yüzeylerin cam olması ve şeffaflaştırılması, mekânı tanımlayarak kolonların yükseltilerek belirginleştirilmesi, hareketi sağlayan dinamik mekânlar, koridor, sokak/sokak avluların yönlendirilmesinde kırılmalar yaratılarak uzaktaki bir objeyi ve mekânı görüş alanı içine alarak görünüm gücü arttırılabilir (Çevik, 2004a).

Mekânların yükseltilmesi veya birbiri üzerinde konumlanması, yüzeylerin şeffaflaştırılması, aksiyel sokaklar, sokak ve avluların yönlendirilmesindeki kırılmalar kentsel bütünde mekânların etkili bir şekilde algılanmasını sağlayabilir ve mekanın "görünüm gücüyle" gösterişle buluşabilmektedir.

- Vistalar

Cullen, bireyin kentsel mekânla ilintili deneyimlerini cadde veya sokaktaki kişinin perspektifinden yararlanarak yapmış, çeşitli kaliteleri ele almıştır. Bu kaliteler arasından genişletilmiş/açık vista, perdelenmiş/yarı kapalı vista, kapalı vista ve kot değişimi ele alınmıştır. Genişletilmiş / Sonsuz / Açık Vista: Genişletilmiş Vista; ön plandakiyle uzakta olanı ilişkilendirme olayıdır. Kentlerde uzaktakiyle ön plandakini birbirine bağlar. Burada

hepsini birden gösterme isteği vardır. Açık ve sonsuz bir görünüm ile ön plandaki ile uzakta algılananı ilişkilendirip birbirine bağlama ve böylece bir “güç” veya “her şeyi algılama” duygusu vermektedir. Perdelenmiş Vista / Yarı Kapalı Vista; yeşille örtülmüş bir mekân, yolun karşısında bir çeşme olması veya çeşmeyi kapatan bir ağaç olması durumudur. Yeşilin yüzeyini örtmesi, kalan kısımlardan mekânın algılanması, süreklilik içinde gizemli ve sürpriz mekan oluşumuna neden olmaktadır. Kapalı vista, direkt bakışın sınırlanmasıdır. Vistanın kule veya başka kütleler tarafından kapatılmasıdır. Bu mekânda sınır ve süreklilik içinde farklı bir nokta oluşturmaktadır. Kot Değişimi ise düşey veya yatay hatlardaki değişimlerdir. İki farklı düzlem vardır. Alt kot, gizlilik, aşağıdalık, kapanmışlık; üst kot ise, yukarıya, bilinmeyene gidişi ifade etmektedir. Kotlanma, mekânın gerek görünüm gücünü, gerekse silüetteki etkisini güçlendirerek mekânın algılanmasını sağlamıştır. Ayrıca kotlanma mekâna hareketlilik kazandırmaktadır (Cullen, 1961).

Yön değiştirme, mekânlar arası süreklilik, kot farkları sonucu meydana gelen farklı vistalar seri görünümüler içerisinde çarpıcı vistalar, perspektifler ve görünümüler olarak ihtişamı oluşturmaktadır.

2.6.2. İhtişamın Gerçekleşmesinde Etkili – Destek Kaliteler

• Biçim

Biçim, nesnelere ayırt edici özelliklerini veren maddi öğelerin kurgusudur. Bu bağlamda mimarlık yapıtının biçimi onun ayırt edilme özelliğini oluşturan maddi öğelerin kurgusudur (İzgi, 1999). Gestalt kuramına göre ise bir bütün parçaların toplamından daha fazla şey ifade etmektedir ve tümün ya da bütünüün ayrılmış herhangi bir parçasını “ biçim” olarak tanımlamaktadır.

Dünyadaki canlı-cansız bütün varlıkların bir biçime sahip olması, insanların da ortaya çıkan ihtiyaçları ile birlikte bir biçim verme dürtüsüne, buna bağlı olarak ta yaratıcılıklarının uyanmasına neden olmuştur. İnsanın kendi kendisini ve meydana getirdiği ürünü eleştirerek daha iyiye ulaşma ya da doğrudan yeni şeyler yaratma isteği, öncelikli bir biçimlendirme eylemi olan bina yapımı, mimarlık alanında da değişimin ve gelişimin itici gücünü oluşturmuştur (Şentüter, 1995).

Biçim ya da en geniş anlatımı ile güzellik tarih içinde her türlü yapıya mimarlık niteliği veren ilk bileşen olmuştur. Read’e (1966) göre biçimin bulunmasında, işlevsel biçimin bulunması, işlevsel biçimin insanda en fazla doygunluk yaratacak düzeye

eriştirilmesi, işlevsel biçime simgesel bir anlam taşıyacak özgünlüğün kazandırılması şeklinde üç aşamalı bir süreç izlenmektedir (Aksoy, 1977).

“Mimari biçim, mekân ve kütle arasındaki temas noktasıdır. Mimari biçimlerin, dokuların, malzemelerin, ışık ve gölge ayarının, rengin mekânı biçimleyen bir niteliği ya da ruhu inceden inceye duyumsatmak için bir araya gelmektedir. Mimarlığın niteliği, tasarımcının bu elemanları hem iç mekânlarda, hem de binanın çevresindeki mekânlarda kullanma ve birbirleri ile ilişkiye sokma becerisi ve bir şeyin görünür kısmı olarak tanımlanmaktadır (Bacon, 1974; Ching, 1979).

Dewey (1958) biçimi bir olayı, oluşum ya da duruma ilişkin deneylerin en yetkin düzeye erişmesi için etkili güçlerce ortaya konan bir işlem olarak tanımlamaktadır. Biçim insan gerekliliğinin karşılığıdır. Bu gereklilikler içinden en önemlilerinden biri kendisinin ölümlü ve sonlu olduğu bilincine varması ve maddesel olmayan bir varlık düşüncesi geçerli olmuştur. Bunu bazen kendini yere, bir bakıma toprağın altına çekme, yerçekimi gücünü alt etmeye ya da yükselerek insanın doğaya egemenliğini göstermek, varlığını sürdürmek için anıtsal mimariyle simgeleşmeye çalışmışlardır (Aksoy, 1977).

Biçimlendirme, insanların duygu, düşünce, ve eğilimlerinin karşılıklı olarak iletilmesini ve bu yolla toplumun yaşam deneyi birikiminin kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan bir “anlatım-iletim”, bir “dil” olarak yorumlanmaktadır. İnsan yapısı tüm nesnelere, bir istek –dilek-gerek karşılığı olarak tanım-tasarım-yapım aşamalarından oluşan bir biçimlendirme süreci sonunda gerçekleşmektedir (Aksoy, 1977).

Tüm objeler bir biçime sahiptir, biçimin değerlendirilmesinde ortaya çıkan duygular biçimin fiziksel özelliklerini yansıtmaktadır. Biçimlerin algılanması sonucu meydana gelen görsel tatmin duygusunun yanı sıra, biçimler dikkat çeker, merak uyandırır, heyecan verir, coşku veya nefret uyandırmaktadır. İhtişamda tüm bu duygular gibi biçimin fiziksel özelliklerinin kişi üzerinde oluşturduğu etkileyici, çarpıcı gibi duyguların sonucu oluşmaktadır.

- Ölçü/oran

Büyüklik bir biçimin uzunluğunun, genişliğinin ve derinliğinin fiziksel boyutlarıdır. Bu boyutlar biçimin oranlarını belirlerken, biçimin ölçeği onun kendi bağlamındaki diğer biçimlerin boyutları ile ilişkili olarak belirlenmektedir (Ching 1979).

Ölçü genellikle insanın kendi ölçüsüyle beraber değerlendirilen bir orandır. Oran ise iki büyüklik arasındaki sayısal ilişki veya bütünle onu meydana getiren parçalar arasındaki ilişki anlamına gelmektedir. İnsan-yapı, yapının kurgusal bütünlüğünü oluşturan parçaların

birbiriyle, yapı ve çevresiyle arasındaki ilişkiler oranını tanımlamaktadır (İzgi, 1999). H. Wölfflin'e göre, "oran, eşitsizliğin ve bu eşitsizliğe egemen olmanın ifadesidir" ve bir yapının birbirine eşit olmayan öğeleri arasında boyutsal ilişkileri açık olarak tanımlamayı gerektirmektedir (Aksoy, 1975).

Ölçü kavramı, insanla yapı arasında olduğu gibi yapıyla çevre arasında da söz konusudur. Yapının fiziksel çevre içerisindeki etkisi, yapı tasarımının bir bölümünü oluşturmaktadır. Bir meydan ortasına yerleştirilen anıt, bir park içinde kurulan pavyonlar arasındaki boyutsal ilişkiler, ya da bir Gotik Katedralin kent meydanı ile olan ilişkisi "çevreye göre ölçülü" olma kavramının kapsamı içine girmektedir (Aksoy, 1979).

İnsanlar çok eski zamanlardan bu yana evrensel oluşlarla, matematik düzen arasında bir bağ olduğu düşünülmüştür. Pisagorcular ister doğal, isterse insan eliyle yaratılmış olsun, her çeşit güzelin esasında matematiksel ilişkilerin varlığını savunmuştur. Orana güzelliğin tek yaratıcısı olarak da bakılmış "mimari, proporsiyon sanatıdır" şeklinde görülmektedir (Aksoy 1977, Roth 1993).

Mekanların gerek kendi içlerinde gerekse çevreleriyle olan ilişkisinin sonucu sahip olduğu ölçü/oran bu mekanların insanlar üzerinde çarpıcı etkiler yaratılmakta ve ihtişamlı olarak anlandırılmaktadır. Ayrıca mekanın çevreden büyüklük olarak farklılaşması sonucu ilk olarak dikkatin çekme noktasında önemli bir kalite olarak ihtişamın oluşumunda etkili görülmektedir.

- Teknoloji

Tarih boyunca insanlar ancak malzeme ve konstrüksiyon yöntemlerinin elverdiği biçimde yapılar yapmışlardır. Değişik bir tarzın ortaya çıkmasında teknolojik gelişmeler etkili olmuştur. Teknoloji – mimarlık ilişkisini de teknoloji tarihinde olduğu gibi iki dönemde; temel malzemesinin taş, ahşap, kerpiç, ...vb. olduğu ve alet teknolojisinin kullanıldığı sanayi devrimi öncesi ve demir, cam ve betonun kullanıldığı sanayi devrimi sonrası olarak incelenebilir (Vural, 2000). Günümüzde teknolojik gelişmeler farklı yapı üretimine fırsat tanıyacak düzeye gelmiştir. Betonarme, çelik yapı malzemelerinin ortaya çıkışı, yapıları oluşturan öğelerde; bunların bir araya getirilme işlemlerindeki farklılıklar, yapım süreçlerinde eskiye göre bir değişikliği gerektirerek, değişik biçimlerin ortaya çıkmasına neden olan değişik bir içeriği yaratmıştır (Aksoy, 1977).

Mimar, teknolojinin olanaklarıyla sınırlıdır. Tasarladığı ya da tasarlayacağı yapıyı dönemin teknolojik imkânlarıyla oluşturmaktadır. İhtişam, mimarlıkta bazı boyutları (yükseklik, süsleme, vb.) aşan noktalarda ortaya çıkmakta ve teknolojinin malzemeyle olan

ayrılmaz ilişkisiyle gerçekleşmektedir. Bu anlamda ihtişamın gerçekleşmesinde teknoloji önemli bir kalite olmaktadır.

- Süsleme

Salt işlevsel amaca ulaşmayı aşan, kişisel ve toplumsal beğenilerin ve isteklerin izlerini taşıyan özellikleri yansıtan yönleri ile de yapılar belirginleşirler, daha farklı boyutta simgesel değere ulaşırlar. Bezeme kavram olarak, yapının kurgusal oluşumu ve yapımı ile doğrudan bağlantılı olmayan, varlığında zorunluluk bulunmayan ek katkı olarak tanımlanmaktadır. Amacı iki veya üç boyutlu öğeler, renk ve biçimler aracılığıyla yapıyı güzelleştirmek, zenginleştirmek, çekicilik kazandırmak, beğeni ortamı yaratmaktır (İzgi, 1999)

Bütün kültürler ve uygarlıklar, hangi zaman ve şartlarda olursa olsunlar, en az derecede bile olsa çevrelerini bezeyerek değiştirme isteği duymuşlardır (Mülayim, 1999).

Mimaride süsleme olgusu ise insanın ilk mekânına, mağara duvarlarına yaptığı resimlerle başlamıştır, gerçekte bu görsel sanatların başlangıcı olarak da değerlendirilmektedir. (İpşiroğlu, 1977; İskender, 1987)

Süsleme, var olduğu toplumsal ortamın koşulları, inançları, dünya görüşü, yaşayış özellikleri, yapı, malzeme ve teknikleri etkisi altında oluşmaktadır. Kuşaklar boyunca sürer, olgunlaşır. Başlıca iki oluşum çizgisinden söz edilebilir. İlki, mimari süsleme, binanın daha zarif, daha göze çarpıcı, daha etkin algılanması, mimari değer yanında süsle birlikte yeni bir ek değer içermesi özelliğiyle belirmesidir. Diğer mimari süsleme ise, daha çok, inançların, dünya görüşünün biçimsel ifadeleri biçiminde ortaya çıkmasıdır. (İskender, 1987, Read, 1993)

Mimari süslemenin kaynakları; neden olduğu, istenme nedeni, geometrik süslemelerde dikkate alındığında iki genel kuramla açıklanmak istenmektedir. Bunların birine göre süsleme, “manevi” değerlere; “daha çok, dini felsefi, sembolik, siyasi düşünce ve dünya görüşü gibi konulara...” düşüncesi de eklenebilir. Diğer görüş özellikle geometrik süslemeler için, “... Tabiattaki maddenin diyalektiği, malzemenin orijinal yapısı ve tekniklerden hareket eden (fonksiyonalist) görüşler...” olarak belirtilmektedir (Mülayim, 1982; İskender, 1987).

- Aydınlatma

Louis I. Kahn, doğal ışık olmadan mimarlığın olmayacağını vurgulamıştır. Tadao Ando göre “Işık tüm varlıkların kökenidir. Varlıklara özerkliğini verirken, onlar arasındaki iletişimi de belirler. Bu dünyayı oluşturan ilişkilerin yaratıcısı, tüm varlığın temeli ışıktır.

Işık dünyayı sürekli olarak keşfeder.” Aydınlatma ise bir yerin görünür hale gelmesidir (Roth 1963, Kutlu 2001).

Temelde iki tür aydınlatma vardır; birincisi doğal aydınlatma; mevsimlere, gün boyunca zamansal döngü içerisinde değişen aydınlatma, ikincisi ise teknolojiyle yaratılan yapay aydınlatmadır. Mekânlarda kullanılan ışığın rengi, yoğunluğu, ışık- gölge durumu mekânın algılanmasında önemli bir kaliteyi oluşturmaktadır. Işık kullanımıyla mekânlar birbirine bağlanabilir, mekânlarda zenginleştirilerek çekim noktaları oluşturulabilmektedir (Çevik, 2005).

Günümüzde ışık kontrol edilebilir, farklı doku, renk ve yoğunluğa bürünebilir bir materyal olarak kent yaşantısına katılmaktadır. Gece mimarlığında kentsel çehreleriyle değişen başlıca unsurlardan biri ışık olmuştur. Cephelerde gerçek doğaya bakan sınırlanmış pencereler yerine, istenilen görüntünün sunulduğu hareketli ekranların yer aldığı çeşitli mimari uygulamalara rastlanmaktadır. Lazer teknolojisi, projektörler, illüzyonlar ve holografi gibi ışık kökenli bir takım yeni teknolojik uygulamalar, günümüzde etkileyici, şaşırtıcı ve dinamik bir çevre oluşumuna katkıda bulunmaktadır (Kutlu, 2002). Mekânın sakin, neşe dolu, ağır başlı, canlı, sempatik, merak uyandırıcı, birleştirici, dikkat çekici, yatıştırıcı ve uyarıcı olmasını sağlamaktadır.

- Diğer kaliteler

Bu kaliteler ihtişamın mekânda ya da mekân öğelerinde daha çarpıcı, vurgulayıcı kılan ya da etkileycilik değerini arttıran destek kaliteler olarak renk/malzeme/doku ve yeşil/su/heykel kaliteler olarak ele alınmaktadır.

- Renk-malzeme-doku

Işıkla buluşan etkisiyle gerek kentsel mekan ve kentsel öğeler, gerek binalar ve detay biçimlenmelere kadar önemli etkileri olan ve algılama mekanına – yaşama mekanına önemli değerler sunan kalitelerdendir. Renk kuramları, armonisi, psikolojisi, tarihsel süreç içinde akımlar-ekoller kapsamında farklı sebep ve sunumlarla oluşan örneklerine ve zamana bağlı boyutlara ve ışıkla buluşma şekillerine göre etki değeri farklılaşabilen kalitedir. Renk kalitesi açıklanan nitelikler kapsamında tarihi, coğrafi, kültürel, yerel bağlam içinde önemli sunumlar sergilemektedir (Çevik, 2005).

Renk-malzeme- dokunun uygulanmış olduğu konular; mekân bileşenleri taban, tavan, duvar ve çeşitlerindeki; resimsel, iletişimsel, sanatsal amaçlara göre birlikteki etkileri önemli vurgu değerini getirmektedir (Çevik, 2005, Druck, 1993).

Renk, bir biçimin yüzeyinin yoğunluğu ve tonal değeri, bir biçimin çevresinden en belirgin şekilde ayırt edilmesini sağlayan niteliktir. Aynı zamanda, biçimin görsel ağırlığını da belirlemekte, Arheim, ise bir çizginin kâğıt üzerinde görülebilmesi için renginin kâğıdinkinden farklı olması gerektiğini belirterek bütün görsel oluşumların varlıklarını renge borçlu olduklarını savunmaktadır. Bu anlamda rengi görsellikteki önemli ve diğer tasarım öğelerinden önde görmektedir (Arnheim,1977; Becerik, 2001, Ching,2002). Renk, farklı dönemlerde farklı anlayışlarla değerlendirilmiştir. Geçmişten bugüne mimarlıkta renk olgusunun simgesel, biçimsel ve işlevsel olarak ele alındığı söylenebilir.

İnsanlar tanrı, devlet gibi kalıcı ve sürekli oldukları varsayılan kavramlar adına ürettiği biçimler sağlam ve uzun ömürlü malzemeler, geleneksel teknikler ve parçaların birbiriyle kaynaştığı organik bir anlayışla yapırlarken; kendi kullanımları için ürettikleri biçimler ise daha kısa ömürlü malzemeler, parçaların değişmesine olanak veren esnek bir yapısal kuruluş anlayışı ve mekanik bir yaklaşımla ele alınmaktadır (Aksoy, 1977). Ayrıca altın gibi nadir bulunan malzemelerde bir ayrıcalık ve üstünlük göstergesi olarak mimaride kullanılmıştır. Kullanılma biçimine bağlı olarak malzeme kalıcılık ve simgesellik anlamları da taşımaktadır.

Bir yüzeyin dokusu malzemenin yapısında var olma niteliğidir. Doku, tekrarlanan öğelerin (pürüzlerin) bir yüzey oluşturacak şekilde bir araya gelmeleri ile ortaya çıkan yüzey görünüşü olup, aydınlatmaya bağlı olarak yüzeylerin üzerinde bulunan bu pürüzler ve bölgesel renk farklılıkları, dokunun görsel olarak algılamasında uyarıcı bir etki yaratmaktadır. Porter'a göre renk dokudan somutlanamaz ve bir mekandaki görsel etki mekanın renk, doku ve aydınlatmanın birlikte değerlendirilmesi ile sağlanmaktadır (Muci,1994).

- Yeşil /Su/Heykel

Su ögesi, (çeşme, havuz, kanal, göl, nehir...) yerleşmeler tarihinde oldukça etkili olmuş bir öge konumundadır. Yerleşmelerin konumlarını belirlemiş, etrafında büyümeler olmuştur. Su ögesi farklı ölçeklerde farklı mekânlar tanımlayabilmektedir. Bu anlamda su ögesi kullanıldığı ölçeğe göre ikiye ayırabilmektedir; birincisi, büyük ölçekli, yani su ögesinin göl, nehir, ...vb. kentsel mekânı sınırladığı durumlarda, tanımladığı kentsel mekâna, açıklık kazandırmakta, kimliklenmesinde ve algılanmasında etkili olabilmekte ve mekâna görsel zenginlik kazandırmaktadır. İkincisi, küçük ölçekli, çeşme vb. kullanımlarıdır (Kara, 1995).

Sesi, üzerinde oluşan yansımaları, derinlik hissi vermesi, sıcak günlerde su damlacıklarının serinletici etkisi, egzotik bitkilerin kokusu ile beş duyuya hitap edebilen belki de tek öğedir (Trieb, 1974). Bütün bu mekânsal etkileriyle; resimsel, görsel, akustik doğal özellikleri ile psikolojik, rahatlatan, dinlendirici-rehabilitasyon etkileri ile su yeşille bir araya gelince kentsel mekan düzenlemelerinde vazgeçilmez ana öğelerden biri olmaktadır (Çevik, 1995).

Yeşil; mekanı belirginleştiren, sınırlandıran, tanımlayan, tanıtan, alt mekan oluşturan, açıklık-kapalılık etkisini veren özellikleri, siluet etkileri ve farklılaşmaları ile, manzara oluşturma, kapatma etkileri, görsel ve resimsel etkileri ile, devinimsel algılama kaliteleri içindeki yeri, insan ölçeğine yaklaştırma özelliği, malzeme-doku-renk etkileri, mevsimlere göre yeşil ve mekanın dili gece-gündüz ışığı ile, ışık-gölge-renk ile kontrast mekan etkileri, fantezi dolu mekanlar oluşturmadaki rolü, coğrafya ve iklim etkili lokal ifadelerdeki yeri, psikolojik rehabilitasyon etkileri, koruyucu, özellik-kamusallık derecelenmelerindeki etkileri, iklimsel ve çevresel etkilerden koruyan özelliğiyle mikro klima oluşturma özellikleri, topografya, su, yapılaşmış öğelerle birlikte etkisi, ekolojik boyutuyla ekolojik yapılaşma ve kent yenilemedeki yeri, sosyal mekan olma, sosyal mekanları oluşturmadaki rolü, simgesel değerleri taşıma, doğallığı, doğal ortamı sunma, anı değeri taşıma özellikleri başlıklarıyla özetlenebilen yeşil, bütün boyutlarıyla önemli bir fiziksel çevre, mimari-kentsel çevre ve sosyal çevre boyutunda yani yaşama mekanı ve yaşanan mekan boyutunda önemli bir kimlik öğesidir (Çevik ve diğ., 1995).

Heykelin konusu onun anlattığı bir hikâye, temsil ettiği bir olay ya da bir kişi olabilir. Sanatsal ifade yolu ile fiziksel çevreyi insan ve toplum bakış açıları ile duygu ve düşüncelerini olumlu yönde değiştirebilir, kültür alışverişi sağlayabilir, kentsel ve mekansal imge oluşturabilir, estetik yaşantılar ile daha yaşanabilir çevreler oluşturabilir, statik ve geometrik biçimlere dinamik ve organik zenginlikler katabilir, birbiri içine geçen mekanları ayrı algılamamızı sağlayabilir ya da önemli vistaların sonuna yerleştirebilir (Turani, 1992, Alkazar, 1998, Özer, 2004; Kurtaslan 2005).

Tarih boyunca heykel farklı amaçlarda, tarihin hemen hemen her döneminde farklı biçimlerde yer almıştır. Özellikle kentsel mekânlarda görsel zenginliği oluşturma, insanları bir araya getirerek kaynaştırma, işaretleme, yönlendirme, meydanadaki vistaları sonlandırma gibi heykel, kentsel yaşam kalitesine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca heykeller özgün belirleyici özellikleri ile alanda gerçekleşen etkinlikler ve elde edilen diğer deneyimler ya

da algılarla birlikte mekâna ve kente ilişkin bireysel ve toplumsal imgeler oluşturmaktadır (Moughtn, Oc, Tiesdell, 1999).

2.7. İhtişamın Fiziksel Mekâna Yansımaları- Örnekler

İhtişam, gösterme ediminden kaynaklanarak farklılığıyla ve üstünlüğüyle öne çıkan bazen de aşırılığa ulaşan şekilde fiziksel mekâna yansıtılmaktadır. Gösterişli, ihtişamlı mekanlara özellikle yaptıran ve yapılan dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını etkili biçimde gösteren, çekici, gösterişli, ihtişamlı vb. olarak nitelendirilen bina ölçeğinden kentsel ölçeğe kadar yaygın bir ölçekte rastlanmaktadır. İhtişamın uluslararası ve Türkiye'deki fiziksel mekâna yansımaları iki ayrı başlıkta ele alınmıştır.

2.7.1. Uluslararası Örnekler

Uluslararası örnekler bina, kentsel mekan, kentsel öge ve bağlam ölçeklerinde eski ve yeniye içerecek şekilde detaylandırılmıştır. Dini, siyasi, ekonomik ve ideolojik gücün etkili olduğu, statü/prestij kazandıran simgesellik, kalıcılık, anıtsallık ve anlamsallık bağlamında öne çıkan kentsel mekan örnekleri seçilmiştir. Bunlar bina ölçeğinde; dini yapılar, mezarlar, konutlar, saraylar ve diğer yapılar, kentsel mekan olarak odaklar, kentsel öğeler olarak zafer takları, anıtlar, köprüler, kuleler, su öğeleri, bağlamda doğa ve yapılaşmış çevrede ele alınmıştır.

Bina ölçeğinde: dini yapılar; Pha That Luang Tapınağı/Vientian, Notre Dome Kilisesi/Paris, Shah Camisi/İran, mezar yapıları; Antalya Kral mezarları, Maidan Saleh Anıt Mezarı/Arabistan, saraylar; Catherina Sarayı/Rusya, konutlar; Casa Vicens Konutu/ Barselona, yönetim yapıları; Woolworth Holding binası/ New York, Reichstag Parlamento Binası/Berlin ve diğer yapılar; Expo 2000'de Norveç Pavyonu/Hannover yer almaktadır.

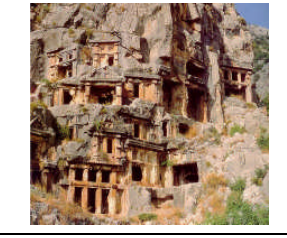

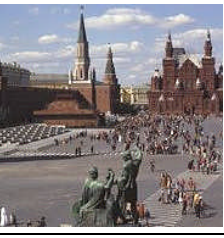
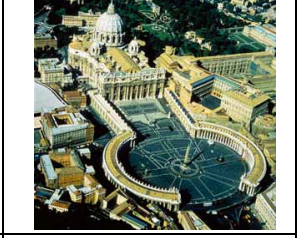
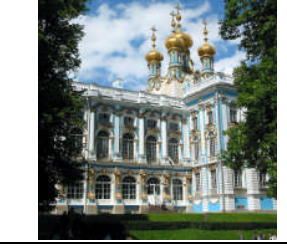

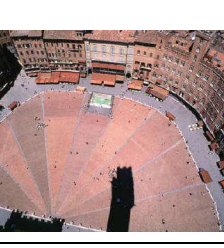

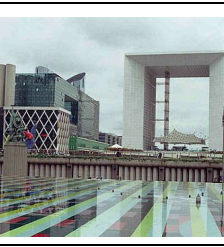
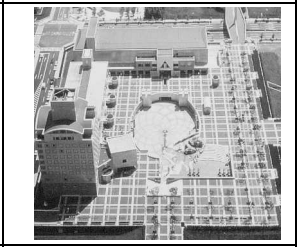

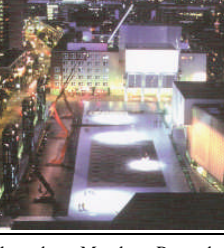
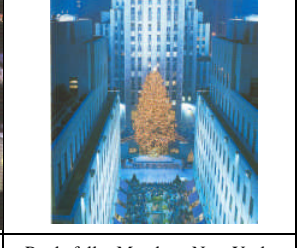
Kentsel mekan ölçeğinde: San Marco Meydanı/Venedik, İspanyol Merdivenleri/Roma, Kızıl Meydan/Rusya, Siena Meydanı/, St Peters Meydanı/Roma, İtalia Meydanı/ New Orleans, La Defence Meydanı/Paris, Rockefeller Meydanı/New York, Tsukuba Meydanı ve Schouwburg Meydanı/Rotterdam yer almaktadır.

Etkili tek kentsel öğeler: zafer takları; Green-wood Mezar Takı/ Brooklyn, anıtlar; Azadi Anıtı/İran, Berlin Anıtı (Siegessaule), Kral Albert Anıtı/Londra, çeşmeler; Trevi

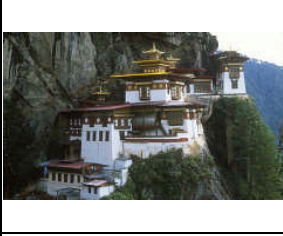

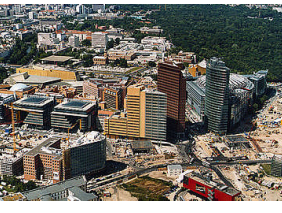
Çeşmesi/Roma, köprüler; Ponte Vecchio/Venedik, Kao Ping Hsi Köprüsü/Tayvan, kuleler; Petronas Kuleleri/Malezya yer almaktadır.

Bağlamın/Bağlamında: Sintra Pena Sarayı/İspanya, Saray/Yemen, Takshang Palphug Manastırı /Nepal, Potala Sarayı/Lhasa, Manastır/ Yugoslavya, Sidney Opera Binası, San Marco Meydanı/Venedik, Bilbao projesi ve Potsdamer Meydanı /Berlin yer almaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Uluslararası ihtişam örnekleri

ULUSLARARASI İHTİŞAM ÖRNEKLERİ			
Bina/ Binalarda		Kentsel Mekanlarda	
			
Pha Tako Tapınak, Vientian	Notre Dome Kilisesi, Roma	San Marco Meydanı, Venedik	İspanyol Merdivenleri, Roma
			
Kral Mezarları, Antalya	Shah Medrese, İran	Kızıl Meydan, Rusya	St Peters Meydanı, Roma
			
Catherina Sarayı, Rusya	Maidan Saleh, Suudi Arabistan	Campodoglio/Siena Meydanı	İtalia Meydanı, New Orleans
			
Casa Vicens, Barselona	Woolworth Binası, New York	La Defence Meydanı, Paris	Tsukuba Meydanı
			
Norveç Pavyonu, Hannover	Reichstag, Berlin	Schouwburg Meydanı, Rotterdam	Rockefeller Meydanı, New York

Tablo 1'in devamı

ULUSLARARASI İHTİŞAM ÖRNEKLERİ			
Etkili/Tek Kentsel Ögelerde		Bağlamın/Bağlamda	
			
Green-wood Mezar Takı, Brooklyn	Portekiz, Lizbon	Sintra Pena, İspanya	Saray, Yemen
			
Azadı Meydanı, İran	Berlino, Berlin	Takshang Palphug Manastırı, Nepal	Potala Saray, Lhasa
			
Trevi Çeşmesi, Roma	Kral Albert Anıtı, Londra	Manastır, Yugoslavya	
			
Kao Ping Hsi Köprüsü, Tayvan	Ponte Vecchio, Venedik	Sidney Opera Binası	San Marco Meydanı, Venedik
			
Singapur	Petronas Tower, Malezya	Bilbao	Potsdam, Berlin

2.7.2. Türkiye’den Örnekleri

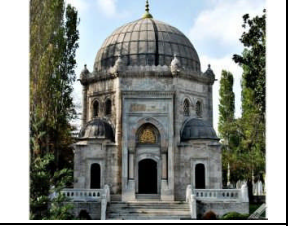
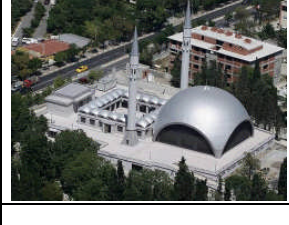

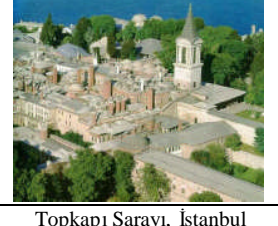

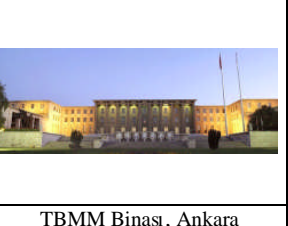

Türkiye birçok medeniyete ev sahipliği yapmış farklı kültür ve coğrafyalara sahip zengin bir ülkedir. Eski zamanlardan günümüze değişen medeniyetlerin sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarının etkileriyle Türkiye’de çeşitliliğe ve çarpıcı niteliğe sahip mimari örnekler rastlamak mümkündür. Farklı nedenler, farklı etkiler ve biçimlerde ortaya çıkan gösterişli, ihtişamlı mekan veya mekan öğeleri Osmanlı’dan günümüze değişen biçimlerde süregelmiştir.

Bina ölçeğinde; dini yapılarda; Süleymaniye Külliyesi/İstanbul, II. Beyazıt Külliyesi/Edirne, Selimiye Cami/Edirne, Sultan Ahmet Cami/İstanbul, Şakirin Cami/İstanbul, Derinkuyu Park Cami/Nevşehir, mezarlar; Üç Kümbetler/Erzurum, Zeynelbey Türbesi/Hasankeyf, Yeşil Türbe/Bursa, V. Mehmet Reşat Türbesi/İstanbul, Anıtkabir/Ankara, Turgut Özal Anıtı/İstanbul, yönetim binaları; Dolmabahçe sarayı/İstanbul, Topkapı Sarayı/İstanbul, İshak Paşa Sarayı/Ağrı, I. TBMM Binası/Ankara, TBMM Binası/Ankara, AKP Parti Genel Merkezi/Ankara, CHP Parti Genel Merkezi/Ankara, Kızıltepe Belediyesi, Malatya Belediyesi, Bolu Valilik Binası, konutlar; Çinili Köşk/İstanbul, Atatürk Köşkü/Trabzon, Altın Köşk/Ankara, Abdülmecit Köşkü/İstanbul, Arif Paşa yalısı/İstanbul, İhlamur Kasrı/İstanbul, Konak/Ordu, Konak/Midyat, Sinpaş Lagün Villa/İstanbul, Kuşadası Villa, Eltes Güneşi/İstanbul, Ataşehir residence/İstanbul, diğer yapılar; Ankarapalas Devlet konukevi, Büyük Postane/İstanbul, Erkek Lisesi/İstanbul, Tıbbiye Mektebi/Haydarpaşa, Osmanlı İş Bankası/Ankara, Sirkeci garı/İstanbul, Konya Adalet sarayı, Bursa Adalet sarayı, Yozgat Sorgun Adliye Sarayı, Doğan Medya Center/Ankara, Ankara Halk Bankası, Tefken holding/İstanbul, Koç Üniversitesi/İstanbul, Sabancı üniversitesi/İstanbul, Kanyon Alışveriş merkezi/İstanbul ve Mardan Palace Oteli/Antalya yer almaktadır.

Kentsel Mekan ölçeğinde; etkili/tek kentsel öğeler; II.Mahmut çeşmesi/İstanbul, Alman Çeşmesi/İstanbul, Galata Kulesi/İstanbul, Kız Kulesi/İstanbul, Çanakkale Şehitlik Anıtı, Lozan Barış Anıtı/Edirne, Sakarya Şehitlik Anıtı/Ankara, Irgandı Köprüsü/Bursa, Malabadi Köprüsü/Diyarbakır ve İstanbul Boğaz köprüsü yer almaktadır.

Bağlamın ihtişamı/bağlamda ihtişam; Afyon Kalesi, Sümela Manastırı/Trabzon, Mersin Kız Kulesi, Rumeli Kalesi/İstanbul, Kartal Projesi/İstanbul, Küçükçekmece projesi/İstanbul yer almaktadır (Tablo 2).

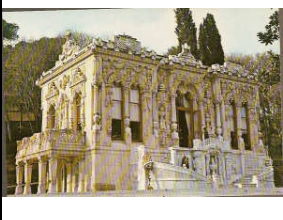

Tablo 2. Türkiye'den ihtişam örnekleri

TÜRKİYE'DEN İHTİŞAM ÖRNEKLERİ			
BİNA/BİNALARDA			
Dini Yapılar-Mezarlar			
			
Süleymaniye Külliyesi, İstanbul	II Beyazıt Külliyesi, Edirne	Üç Kümbetler, Erzurum	Zeynelbey Kümbeti, Hasanköy
			
Selimiye Camii/Edirne	Sultan Ahmet Camii/İstanbul	Yeşil Türbe, Bursa	V. Mehmet Reşat Türbesi/İstanbul
			
Şakirin Camii, İstanbul	Derinkuyu Camii, Nevşehir	Anıtkabir, Ankara	Turgut Özal Anıt Mezarı/İstanbul
Yönetim Yapıları			
			
Dolmabahçe Sarayı, İstanbul	Topkapı Sarayı, İstanbul	I. TBMM Binası, Ankara	TBMM Binası, Ankara
			
İshakpaşa Sarayı, Ağrı		AKP Parti Binası, Ankara	CHP Parti Binası, Ankara

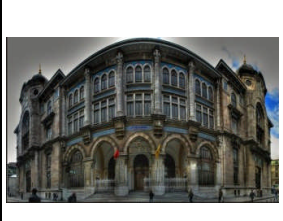

Tablo 2'nin devamı

			
Kızıltepe Belediyesi, Mardin	Malatya Belediyesi	Bolu Valilik Binası	

Konutlar

			
Çinili Köşk/İstanbul	Atatürk Köşkü, Trabzon	Altın Köşk, Ankara	Abdülmecit Köşk, İstanbul
			
Arif Paşa Yalısı, İstanbul	İhlamur Kasrı, İstanbul	Ordu, Konak	Midyat, Konak
			
Sinpaş lagün villa, İstanbul	Kuşadası Villa	Eltes Güneşi, İstanbul	Ataşehir Residence

Diğer Yapılar

			
Ankarapalas devlet konukevi	Büyük Postane/İstanbul	Erkek Lisesi, İstanbul	Tıbbiye Mektebi, Haydarpaşa

Tablo 2'nin devamı

			
Osmanlı İş Bankası/Ankara	Sirkeci Garı/İstanbul		
			
Konya Adalet Sarayı	Bursa Adalet Sarayı	Yozgat Sorgun Adliye Sarayı	
			
Doğan Medya Center, Ankara	Ankara Halk Bankası	Tefken Holding Binası/İstanbul	
			
Koç Üniversitesi, İstanbul	Sabancı Üniversitesi, İstanbul	Kanyon Alışveriş Merkezi, İstanbul	Mardan Palace Oteli /Antalya

ETKİLİ /TEK KENTSEL ÖĞELER

Zafer takı, Amt

			
II. Mahmut Çeşmesi, İstanbul	Alman Çeşmesi, İstanbul	Galata Kulesi, İstanbul	Kız Kulesi, İstanbul

Tablo 2'nin devamı

			
Çanakkale Şehitler Anıtı	Lozan Anıtı, Edirne	Sakarya Şehitleri Anıtı, Ankara	
			
Irgandı Köprüsü, Bursa	Malabadi Köprüsü, Diyarbakır	Boğaz Köprüsü, İstanbul	

Bağlamın İhtişamı/Bağlamda İhtişam

			
Afyon Kalesi	Sümela Manastır, Trabzon	Mersin Kız Kalesi	Rumeli Kalesi, İstanbul
			
Kartal projesi, İstanbul	Küçükçekmece Projesi, İstanbul		

2.8. Değerlendirmeler

İnsan, varoluşundan bu yana çevrelerini oluşturmada ya da oluşturdukları bu çevrelerden algılama ve değerlendirmeleri sonucu oluşturdukları yeni yaşama çevrelerinde, kendini gösterme eylemi, başkalarına kendini beğendirme, böbürlenme gibi üst bir

gereksinmeyle açıklama bulan gösteriş, debdebe, şatafat ihtişam da mimarlıkta üst bir kavramla kendini ifade etmiştir. Tekillikleriyle, farklılıklarıyla veya egemenlikleriyle fiziksel çevrede çarpıcı olan bu mekânların görünür olan bu biçimlenmelerinin arkasında görünür olmayan nedenler, güçler, fikirler yatmaktadır. Tüm bunlar mimarlıkta anlamsallık, simgesellik, kalıcılık, anıtsallık temel kavramlarıyla örtüşmektedir.

Bu çalışmada ihtişamın fiziksel boyutu ölçekler-konumlar ve ihtişamın oluşumunda etkili kalitelere ilişkin analizler; ihtişamın farklı altyapıya sahip kişiler tarafından nasıl algılandığı, gruplar arasında öne çıkan, farklılaşman duygusal tepkiler, kaliteler ; ihtişamın oluşumunda etkili güç sahiplerinin, ihtişamı oluşturan ve değerlendiren mimarlar ve diğer kişiler tarafından ihtişamın tanımlanması-tarif edilmesi, nedenler-hedefler başlıklarında ele alınacaktır.

3. YAPILAN ÇALIŞMALAR 2: İhtişamı Yaratan Kalitelerin Analizi, Farkındalık Derecesi ve Sosyal Çevre Algılama Kapsamında Değerlendirilmesi

3.1. Araştırmanın Amacı, Araştırma Soruları, Araştırma Basamakları ve Araştırma Modeli

Mimarlıkta ihtişam, gösteriş geçmişte de var olan, özellikle günümüzde öne çıkan kendinden söz ettiren bir olgu olarak yerini almaktadır. Özel ve farklı bir noktada yer alan “ihtişam” olgusu özel bir sınıfın, özel bir durumun dışavurumu olarak tanımlanabilir. İnsanın fiziksel ve sosyal yansıması olan ihtişam, fiziksel olarak bina, yerleşme, bağlam ölçeğinde farklı biçimlenmelerle kendini gösterirken sosyal yapı içerisinde de farklı hedeflerin sonucunda oluşturulmuş kişiye/kişilere farklı statü/prestijler kazandırmıştır. Mimarlıkta ihtişamın çok yönlü tanımlanması ve açıklanması temelinde ihtişamın algılanması ve değerlendirilmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Konuya geniş bir perspektiften bakılarak ihtişamın hem fiziksel hem de sosyal yönünün ele alınması nedeniyle çalışmada farklı teknikler kullanılmaktadır.

Araştırma üç basamakta yapılmaktadır; birinci basamakta ihtişamın fiziksel boyutu ortaya konarak ihtişamın biçimlenme ölçekleri, konumları, ihtişamın oluşumunda etkili kalitelerin “mimarlıkta ihtişamın yeri” açıklanmaktadır. İkinci basamakta bu belirlenen biçimlenmeler ve kaliteleri hedef alarak bunların kişiler tarafından nasıl algılandıkları ve farkındalıkları tartışılarak ihtişamın değişen algısı incelenmiştir. Son basamakta ise ihtişamlı biçimlenmeler, ihtişamın oluşumunda etkili kaliteler, bu kalitelerin algılanması, insanlar tarafından nasıl değerlendirildiği yapılan görüşmelerle derinlemesine ele alınmıştır.

Araştırmanın ilk bölümünü ihtişamın fiziksel boyutu; ölçeklerin belirlenmesi ve kalitelerin analizi oluşturmaktadır. Bu bölüm ihtişamın oluşumunda etkili tasarımsal ve etkili/destek kalitelerin analizinden oluşmaktadır. Analizler tablo ve grafiklerle değerlendirilmekte ve fotoğraflarla desteklenmektedir. Görsel veriler, grafiksel ve görsel analiz teknikleri kullanılarak yapılmaktadır.

Araştırmanın ikinci bölümünde ihtişamın farkındalık zemininde incelenmesi için farklı tasarımcı grupları tarafından değerlendirilmesi yapılmaktadır. Anketlerdeki örneklerin değerlendirilmesi için kullanılan ihtişamın oluşmasında etkili kalitelerle ilişkin

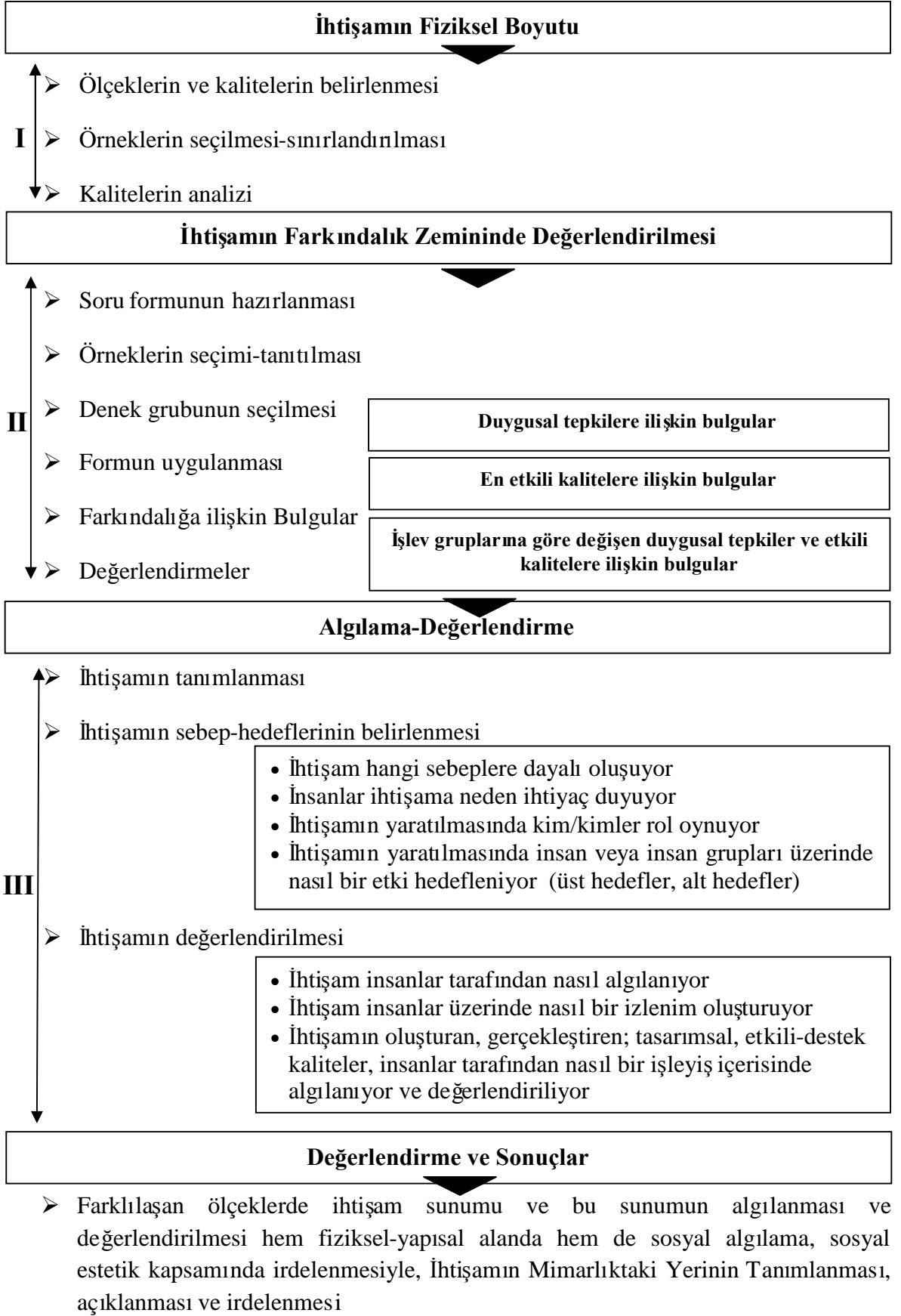
terminolojiye hakim oldukları düşüncesiyle anket, tasarım disiplininin farklı boyutlarıyla ilgilenen disiplinler içinden; resim, mimarlık, iç mimarlık, peyzaj ve şehir bölge planlama bölümlerinden akademisyenlere uygulanmıştır. Farklı tasarımcı grupları seçilerek ihtişamın anlamsal değerinin ölçülmesi ve kalitelere yoğunlaşmanın belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu bölümde sözlü soruşturma-görüşmelerle standardize edilmiş anket formlarında anlamsal (semantik) değer ölçülmesinde pozitif ve negatif sıfat çiftlerinden oluşan anlamsal farklılaşma cetveli kullanılmıştır. Bu iki bölüm çalışmanın yoğunluk kazandığı ihtişamın algı ve değerlendirmesi aşamasına bir hazırlık niteliğini oluşturmaktadır.

Araştırmanın son bölümünde ise ihtişamın oluşumunda etkili güçlerin farklılaşan zeminlerde değerlendirilmesi yapılmaktadır. Bu bölüm iki aşamadan oluşturulmuştur.

Birinci aşamada;

- İhtişamın insanlar tarafından nasıl tanımlandığı,
- İnsanların ihtişama neden ihtiyaç duyduğu,
- Kimin ya da kimlerin ihtişamlı mekân/mekân öğelerinin yaratılmasında rol oynadığı,
- İnsanların yarattığı ihtişamlı mekân/mekân öğeleriyle diğer insanlar üzerinde nasıl bir etki/duygu bırakmayı amaçladığı sorularına cevap aranmaktadır.

İkinci aşamada ise; ihtişamlı mekânların/mekân öğelerinin insanlar üzerinde oluşturduğu etkilerin ne olduğu, nasıl oluştuğu ve hedeflenen etki değerine ulaşıp ulaşılmadığına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Bu bölümde bireylerle konuşularak görüşmecilere çeşitli sorular yöneltilen bir sohbet atmosferi içerisinde verilerin toplandığı görüşme tekniği kullanılmıştır (Pakdil, 1993, Arslan ve Ökten 1994, Çakın 1998, Çevik 19991, Çevik 2008) (Şekil 1).

Şekil 1.Araştırma modeli

3.2. İhtişamın Fiziksel Boyutu; Ölçeklerin Belirlenmesi ve İlgili Kaliteler

Güç, saygınlık, statü/prestij, kalıcılık gibi çeşitli nedenlerle temellenen ihtişam, gösterişli, göz alıcı, şaşaalı/debdebeli gibi farklı derecelerde, yerleşim/kentsel ölçek ve bina ölçeğinde yer almaktadır. Bu mekanlar çeşitli nitelikleriyle çevrelerinden farklılaşmakta ve ihtişamlı olarak algılanmaktadır.

Bu bölümde amaç, ihtişamın yansıdığı ölçeklerin-konumların, ihtişamın oluşumunda etkili kalitelerin belirlenmesi ve analiziyle çalışmanın bir sonraki adımlarının (ihtişamın farkındalık zemininde incelenmesi ve ihtişamı algılama-değerlendirme) ihtişamı tanımlama bağlamında temeli oluşturmaktır.

3.2.1. Ölçeklerin ve Kalitelerin Belirlenmesi

İhtişam genel olarak yerleşim/kentsel ölçek ve bina ölçeği olarak ele alınmış, ölçekler Bina/binalarda ihtişam, Kentsel mekânda ihtişam, Etkili tek kentsel öğelerde ihtişam, Bağlamın/bağlamda ihtişam olarak detaylandırılmıştır.

Bina/binalarda; dini, siyasi, ideolojik ve ekonomik gücün etkili olduğu dini yapılar; kiliseler, camiler, saraylar, mezarlar; anıt mezarlar, türbeler, yönetim yapıları; parti binaları, parlamento binaları, belediye binaları, holding binaları, konutlar; kasırlar, villalar, konaklar Kentsel mekanlarda; meydanlar/odaklar, Etkili tek kentsel öğeler; zafer takları, anıtlar, köprüler, kuleler, su öğeleri (çeşme, havuz) Bağlamda; ise doğal çevre ve yapılaşmış çevre başlıkları ele alınmıştır (Şekil 2).

Şekil 2. Farklı ölçeklerde ihtişam olgusu

İhtişamlı mekan/mekan öğeleri bütün içerisinde farklı, kolaylıkla fark edilen tanıtıcı özellikleriyle kentsel bütün içerisinde öne çıkmaktadır. Bir mekanın etrafından/çevresinde öne çıkması (şekil-zemin), keskin sınırlar, kapanma ve kontrastlıkla bütünde çarpıcı ve belirgin olması (formun tekiliği) tekillik, yoğunluk, büyüklük ve ilginç olarak çevresine baskın olma (egemenlik), saydamlık/geçirgenlik, yükseklik ve topografyayla görüş alanının arttırması, görünür olması (görünüm gücü) seri görünümüler içerisinde çarpıcı, etkili görüntüler, perspektifler oluşturması (vistalar) ihtişamlı mekanların oluşumunda etkili olmaktadır. Tüm bu tasarımsal kalitelerin yanında etkili/destek kaliteler de; biçim, ölçü/oran, aydınlatma, teknoloji, süsleme, renk/ malzeme/doku ve yeşil/su/heykel farklılığı, öne çıkmayı sağlamaktadır. Tüm bu kalitelerin abartılı ve etkili kullanımı mekanların çarpıcı, vurucu ve etkileyici olarak algılanmasına neden olmaktadır (Şekil 3)

Şekil 3. İhtişamın oluşumunda etkili kaliteler

3.2.2. Kalitelerin Analizi

Tarihi ve günümüz yapılarından özellikle farklılığı ve gösterişliliğiyle öne çıkan örnekler farklı işlev gruplarını da kapsayacak şekilde Binada/binalarda, Kentsel mekanlarda, Etkili/tek kentsel öğelerde ve bağlamın ihtişamı/bağlamda ihtişam olmak üzere dört grupta ele alınmıştır. Her ölçekten sırasıyla

- Binada/binalarda ihtişam:

Şakirin Cami/İstanbul, Selimiye Külliyesi/Edirne, Notre Dome Kilisesi/Paris, Sagra De Famillia/ Barselona, Anıtkabir/Ankara, Scaliger Mezarlığı/Verona, Yeşil Türbe/Bursa, İhlamur Kasrı/İstanbul, Arif Paşa Yalısı/İstanbul, Casa Battlo/Barselona, Konak/Midyat, Sinpaş Lagün Villa/İstanbul, Pitti Sarayı/Floransa, Topkapı Sarayı/İstanbul, Reichstag

Binası/Berlin, Malatya Belediye Binası, MHP Parti Merkez Binası/Ankara, Tefken Holding Binası/İstanbul ve Doğan Medya Center/Ankara

- Kentsel mekânda ihtişam:

San Marco Meydanı/Venedik, Popola Meydanı/Roma, Rockefeller Meydanı/New York, Schouwburg Meydanı/Hamburg

- Etkili tek kentsel öğelerde ihtişam:

Magic Çeşmesi/Barselona, Trevi Çeşmesi/Roma, Etoile Zafer Takı/Paris, Azadi Anıtı/Tahran, Berlino Trionfale Anıtı/Berlin, Londra Köprüsü/Londra, Erasmus Köprüsü/Rotterdam, Eiffel Kulesi/Paris, Kobe Port Kulesi/Japonya

- Bağlamın ihtişamı/bağlamda ihtişam:

Alkazar Kalesi/İspanya, Potala Sarayı/Lhasa, Sümela Manastırı/Trabzon, Sidney Opera binası, Bilbao projesi seçilmiştir (Yılmaz 2006).

Bu örnekler arasından farklı işlev gruplarını ve biçimlenmeleri içerecek şekilde bir sınırlamaya gidilerek bina ölçeğinde; Selimiye Külliyesi/Edirne, Notre Dome Kilisesi/Paris, Anıtkabir/Ankara, Scaliger Mezarlığı/Verona, Ihlamur Kasrı/İstanbul, Casa Battlo/Barselona, Pitti Sarayı/Floransa, Topkapı Sarayı/İstanbul, Reichstag Binası/Berlin, Malatya Belediye Binası, Tefken Holding Binası/İstanbul, Doğan Medya Center/Ankara, kentsel mekan ölçeğinde; San Marco Meydanı/Venedik, Rockefeller Meydanı/New York mekan öğeleri; Magic Çeşmesi/Barselona, Etoile Zafer Takı/Paris, Berlino Trionfale Anıtı/Berlin, Erasmus Köprüsü/Rotterdam, Eiffel Kulesi/Paris, Kobe Port Kulesi/Japonya bağlamda; Alkazar Kalesi/İspanya, Potala Sarayı/Lhasa, Sümela Manastırı/Trabzon, Sidney Opera binası, Bilbao projesi seçilmiştir.

Ölçeklerin belirlenmesinin ardından örnekler ihtişamın oluşmasından “tasarımsal kaliteler” ve “etkili destek kaliteler” olmak üzere iki grupta analiz edilmiştir. Analiz tabloları örneklerin ulaşılabilen plan, kesit ve fotoğrafları kullanılarak grafiksel ve görsel analiz tekniği kullanılarak oluşturulmuştur (Yılmaz, 2006, Çevik ve Yılmaz, 2009, Yılmaz ve Çevik, 2010).

Seçilen örnekler üzerinden her ölçekte

Etkili tasarımsal kaliteler:

- Şekil-zemin
- Tekillik-tek olma/farklı-farklı olma
- Egemenlik
- Görünüm gücü-görünüm kapsamı

- Vistalar-görünümler-perspektifler (Tablo 3-15)

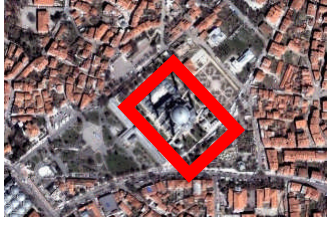
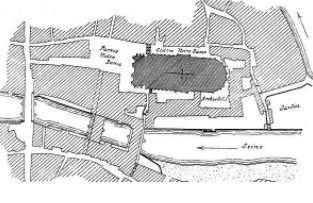

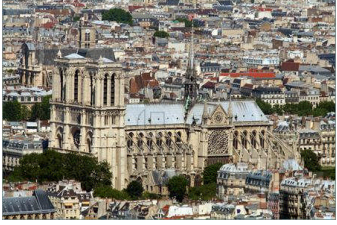

Etkili/destek kaliteler:

- Konum
- Biçim
- Ölçü/Oran
- Aydınlatma
- Süsleme
- Teknoloji
- Renk/Malzeme/Doku
- Yeşil/Su, Heykel (Tablo 16-20)

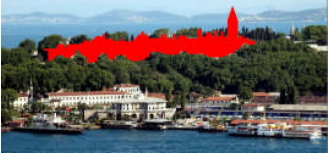
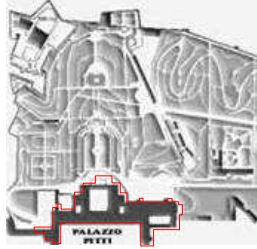

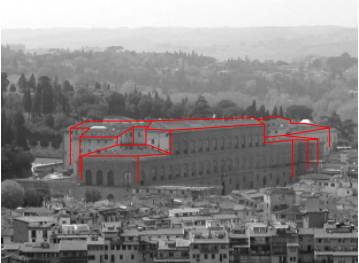
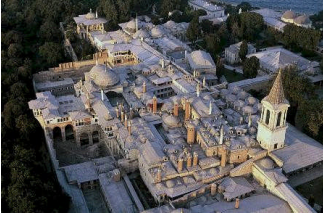
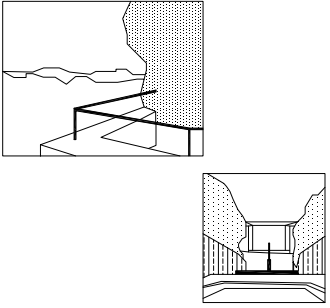

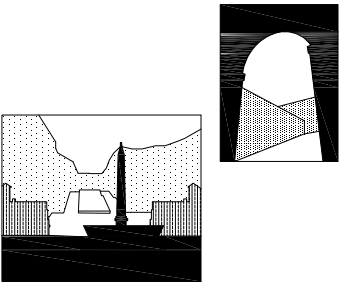
başlıkları altında incelenmekte ve analizleri tablolaştırılmıştır. Analizlerde etkili tasarımsal kalitelerin nasıl elde edildiği, etkili/destek kalitelerin analizinde ihtişamın konumu ve oluşumda etkili kalite belirtilmiştir.

Belirlenen ölçekler ve alt ölçekler, etkili tasarımsal ve destek kaliteler çalışma doğrultusunda detaylandırılmış ve bununla birlikte ihtişamın fiziksel boyutu açıklanmaya çalışılmıştır.

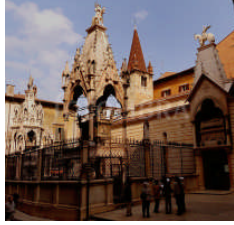

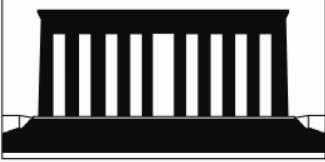

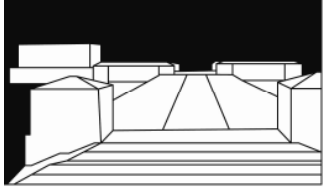
Tablo 3. Selimiye Külliyesi, Notre Dome Kilisesi'nin tasarımsal kalitelere bağlı analizleri

TASARIMSAL KALİTELER				
BİNADA/BİNALARDA İHTİŞAM				
	Selimiye Külliyesi/Edirne		Notre Dome Kilisesi/Paris	
ŞEKİL--ZEMİN		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>
TEKİLLİK-TEK OLMA FARKLILIK-FARKLI OLMA		<p>☒ kontrastlık ☐ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>		<p>☒ kontrastlık ☐ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>
EGEMENLİK		<p>☒ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>		<p>☒ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>
GÖRÜNÜMGÜCÜ-GÖRÜNÜM KAPSAMI		<p>☐ saydamlık/ geçirgenlik ☒ yükseklik ☒ topografya</p>		<p>☐ saydamlık/ geçirgenlik ☒ yükseklik ☐ topografya</p>
VİSTALAR-GÖRÜNÜMLER-PERSPEKTİFLER		<p>☐ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☒ kapalı vista</p>		<p>☒ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>

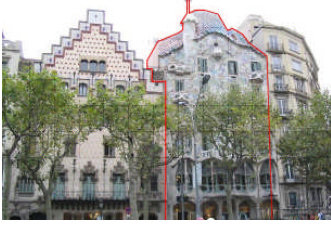

Tablo 4. Pitti Sarayı ve Topkapı Sarayı'nın tasarımsal kalitelere bağlı analizleri

TASARIMSAL KALİTELER				
BİNADA/BİNALARDA İHTİŞAM				
	Pitti Sarayı/Floransa		Topkapı Sarayı/İstanbul	
ŞEKİL--ZEMİN		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☒ kuvvetli ☐ çok kuvvetli</p>
TEKİLLİK-TEK OLMA FARKLILIK-FARKLI OLMA		<p>☒ kontrastlık ☐ kapanma ☐ sınırların keskinliği</p>		<p>☒ kontrastlık ☐ kapanma ☐ sınırların keskinliği</p>
EGEMENLİK		<p>☒ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>		<p>☒ boyutlar/ boyutlanma ☐ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>
GÖRÜNÜM GÜCÜ- GÖRÜNÜM KAPSAMI		<p>☐ saydamlık/ geçirgenlik ☒ yükseklik ☐ topografya</p>		<p>☐ saydamlık/ geçirgenlik ☐ yükseklik ☒ topografya</p>
VİSTALAR- GÖRÜNÜMLER- PERSPEKTİFLER		<p>☒ açık/sonsuz vista ☒ yarı kapalı vista ☒ kapalı vista</p>		<p>☐ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>

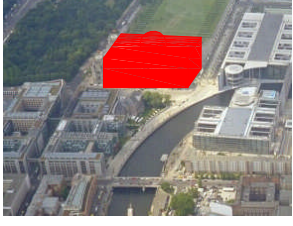
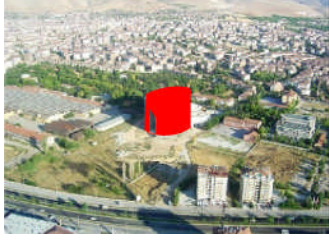
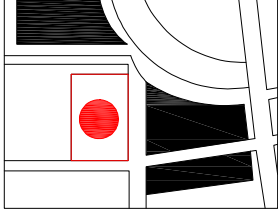
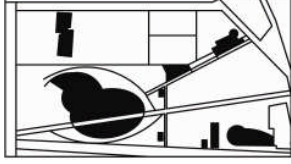
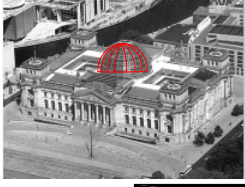
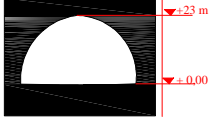
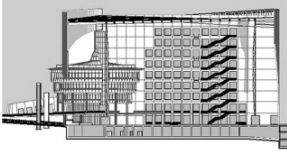
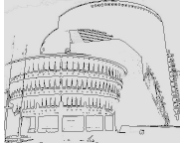

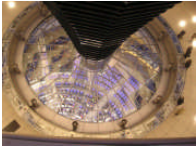

Tablo 5. Anıtkabir ve Scaliger Mezarlığı'nın tasarımsal kalitelere bağlı analizleri

TASARIMSAL KALİTELER				
BİNADA/BİNALARDA İHTİŞAM				
	Anıtkabir/Ankara		Scaliger Mezarlığı/Verona	
ŞEKİL--ZEMİN		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☒ kuvvetli ☐ çok kuvvetli</p>
TEKİLLİK-TEK OLMA FARKLILIK-FARKLI OLMA		<p>☒ kontrastlık ☒ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>		<p>☒ kontrastlık ☐ kapanma ☐ sınırların keskinliği</p>
EGEMENLİK		<p>☒ boyutlar/boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>		<p>☐ boyutlar/boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>
GÖRÜNÜM GÜCÜ-GÖRÜNÜM KAPSAMI		<p>☐ saydımlık/geçirgenlik ☒ yükseklik ☒ topografya</p>		<p>☐ saydımlık/geçirgenlik ☒ yükseklik ☐ topografya</p>
VİSTALAR-GÖRÜNÜMLER-PERSPEKTİFLER		<p>☒ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>		<p>☐ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>

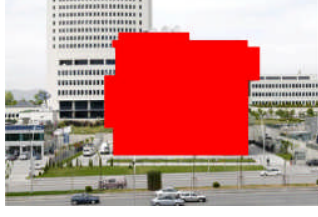
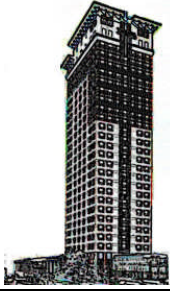
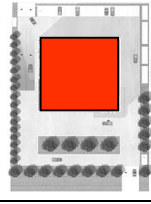

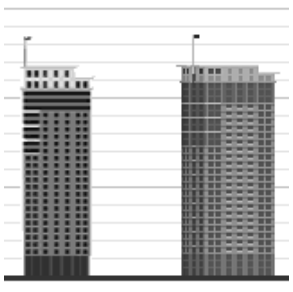
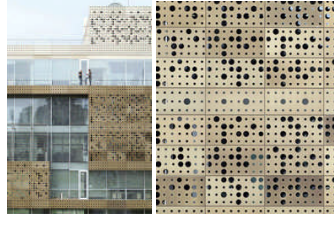

Tablo 6. Ihlamur Kasrı ve Casa Battlo Konutu'nun tasarımsal kalitelere bağlı analizleri

TASARIMSAL KALİTELER				
BİNADA/BİNALARDA İHTİŞAM				
	Ihlamur Kasrı/İstanbul		Casa Battlo/Barselona	
ŞEKİL--ZEMİN		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☒ kuvvetli ☐ çok kuvvetli</p>
TEKİLLİK-TEK OLMA FARKLILIK-FARKLI OLMA		<p>☒ kontrastlık ☒ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>		<p>☐ kontrastlık ☐ kapanma ☐ sınırların keskinliği</p>
EGEMENLİK		<p>☐ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>		<p>☐ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>
GÖRÜNÜM GÜCÜ-GÖRÜNÜM KAPSAMI		<p>☐ saydamlık/ geçirgenlik ☐ yükseklik ☐ topografya</p>		<p>☒ saydamlık/ geçirgenlik ☐ yükseklik ☐ topografya</p>
VİSTALAR-GÖRÜNÜMLER-PERSPEKTİFLER	 	<p>☒ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>		<p>☐ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>

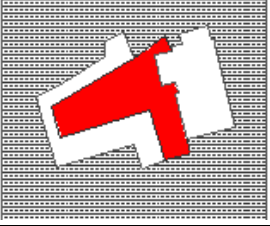
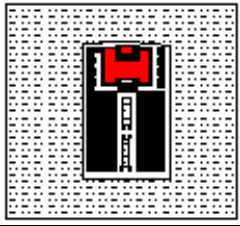
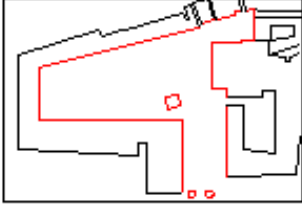
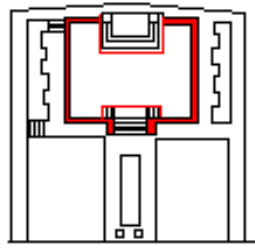
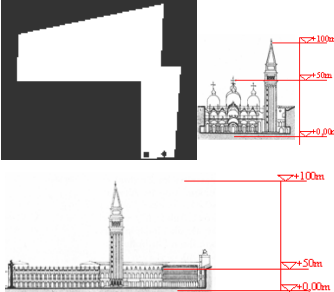
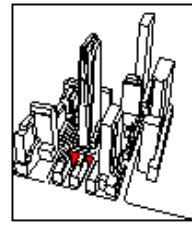
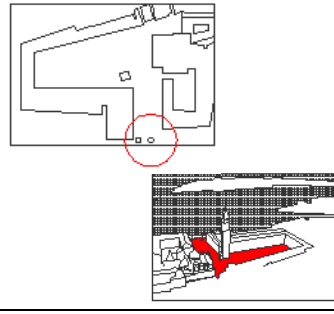
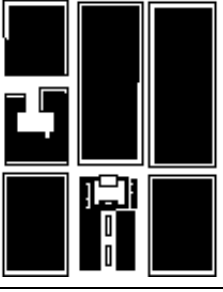
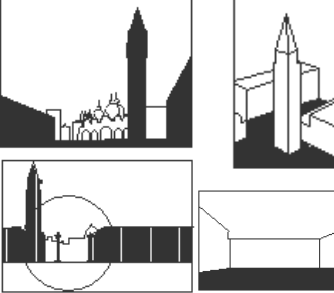
Tablo 7. Reichstag Binası ve Malatya Belediyesi'nin tasarımsal kalitelere bağlı analizleri

TASARIMSAL KALİTELER				
BİNADA/BİNALARDA İHTİŞAM				
	Reichstag Parlamento Binası/Berlin		Malatya Belediye Binası	
ŞEKİL--ZEMİN		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>
TEKİLİK-TEK OLMA FARKLILIK-FARKLI OLMA		<p>☐ kontrastlık ☒ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>		<p>☒ kontrastlık ☒ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>
EGEMENLİK	 	<p>☒ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>	 	<p>☒ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>
GÖRÜNÜM GÜCÜ-GÖRÜNÜM KAPSAMI	 	<p>☒ saydımlık/ geçirgenlik ☒ yükseklik ☐ topografya</p>	 	<p>☐ saydımlık/ geçirgenlik ☒ yükseklik ☐ topografya</p>
VİSTALAR-GÖRÜNÜMLER-PERSPEKTİFLER	 	<p>☒ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>		<p>☐ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>

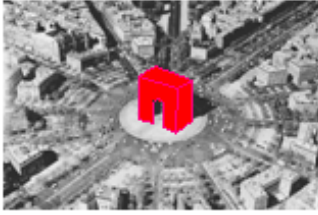

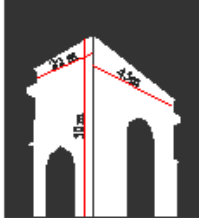

Tablo 8. Tefken Holding Binası, Doğan Medya Center tasarımsal kalitelere bağlı analizleri

TASARIMSAL KALİTELER				
BİNADA/BİNALARDA İHTİŞAM				
	Tefken Holding Binası/İstanbul		Doğan Medya Center/Ankara	
ŞEKİL--ZEMİN		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>
TEKİLLİK-TEK OLMA FARKLILIK-FARKLI OLMA		<p>☐ kontrastlık ☐ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>		<p>☐ kontrastlık ☒ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>
EGEMENLİK		<p>☐ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>		<p>☐ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>
GÖRÜNÜM GÜCÜ-GÖRÜNÜM KAPSAMI		<p>☐ saydımlık/ geçirgenlik ☒ yükseklik ☐ topografya</p>		<p>☒ saydımlık/ geçirgenlik ☐ yükseklik ☐ topografya</p>
VİSTALAR-GÖRÜNÜMLER-PERSPEKTİFLER		<p>☐ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>	 	<p>☐ açık/sonsuz vista ☒ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>

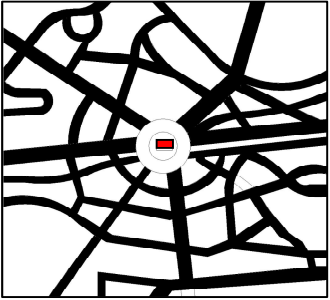

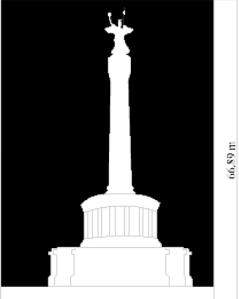
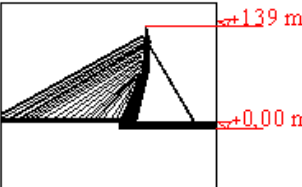

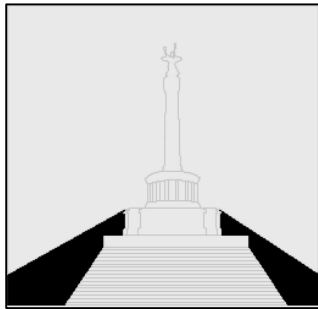
Tablo 9. San Marco ve Rockefeller Meydanları'nın tasarımsal kalitelere bağlı analizleri

TASARIMSAL KALİTELER				
KENTSEL MEKANLARDA İHTİŞAM				
	San Marco Meydanı/Venedik		Rockefeller Meydanı/New York	
ŞEKİL--ZEMİN		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☒ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☐ çok kuvvetli</p>
TEKİLLİK-TEK OLMA FARKLILIK-FARKLI OLMA		<p>☒ kontrastlık ☐ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>		<p>☐ kontrastlık ☒ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>
EGEMENLİK		<p>☒ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>		<p>☐ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>
GÖRÜNÜM GÜCÜ-GÖRÜNÜM KAPSAMI		<p>☒ saydımlık/ geçirgenlik ☒ yükseklik ☒ topografya</p>		<p>☒ saydımlık/ geçirgenlik ☐ yükseklik ☐ topografya</p>
VİSTALAR-GÖRÜNÜMLER-PERSPEKTİFLER		<p>☒ açık/sonsuz vista ☒ yarı kapalı vista ☒ kapalı vista</p>		<p>☐ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>

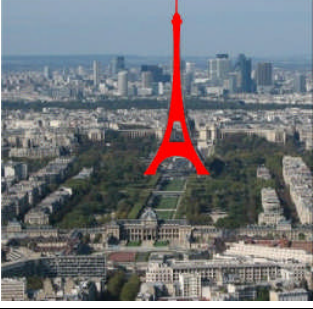

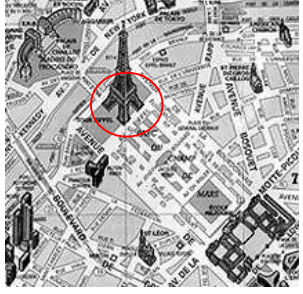

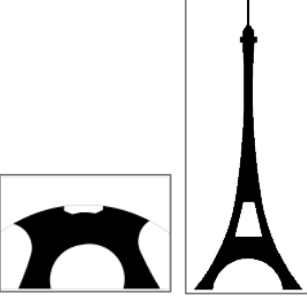
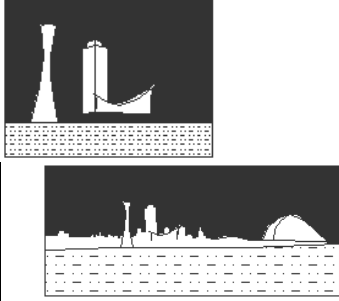
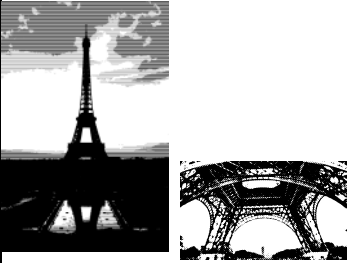
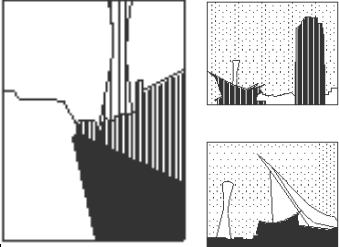
Tablo 10. Magic Çeşmesi, La Etoile Zafer Takı tasarımsal kalitelere bağlı analizleri

TASARIMSAL KALİTELER				
ETKİLİ/TEK KENTSEL ÖGELERDE İHTİŞAM				
	Magic Çeşmesi/Barselona		Etoile Zafer Takı/Paris	
ŞEKİL--ZEMİN		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☒ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☐ çok kuvvetli</p>		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>
TEKİLLİK-TEK OLMA FARKLILIK-FARKLI OLMA		<p>☒ kontrastlık ☐ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>		<p>☐ kontrastlık ☒ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>
EGEMENLİK		<p>☒ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>		<p>☒ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>
GÖRÜNÜM GÜCÜ-GÖRÜNÜM KAPSAMI		<p>☐ saydamlık/ geçirgenlik ☐ yükseklik ☐ topografya</p>		<p>☐ saydamlık/ geçirgenlik ☐ yükseklik ☐ topografya</p>
VİSTALAR-GÖRÜNÜMLER-PERSPEKTİFLER		<p>☐ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>		<p>☒ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>

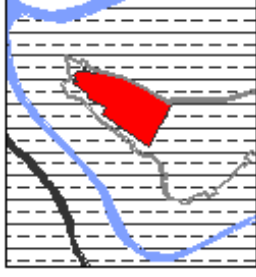

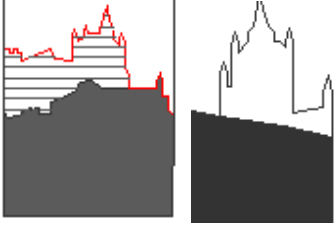
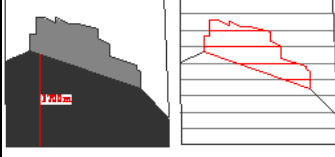
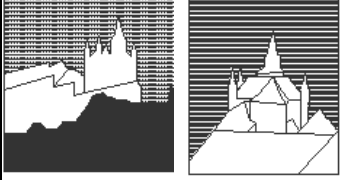
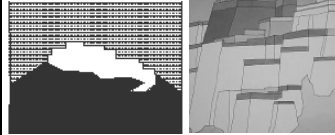
Tablo 11. Berlino Anıtı, Erasmus Köprüsü'nün tasarımsal kalitelere bağlı analizleri

TASARIMSAL KALİTELER				
ETKİLİ/TEK KENTSEL ÖGELERDE İHTİŞAM				
	Berlino Anıtı/Berlin		Erasmus Köprüsü/Rotterdam	
ŞEKİL--ZEMİN		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☒ kuvvetli ☐ çok kuvvetli</p>
TEKİLLİK-TEK OLMA FARKLILIK-FARKLI OLMA		<p>☒ kontrastlık ☐ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>		<p>☒ kontrastlık ☒ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>
EGEMENLİK		<p>☒ boyutlar/boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>		<p>☒ boyutlar/boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>
GÖRÜNÜM GÜCÜ-GÖRÜNÜM KAPSAMI		<p>☐ saydamlık/geçirgenlik ☐ yükseklik ☐ topografya</p>		<p>☒ saydamlık/geçirgenlik ☒ yükseklik ☒ topografya</p>
VİSTALAR-GÖRÜNÜMLER-PERSPEKTİFLER		<p>☒ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>		<p>☐ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>

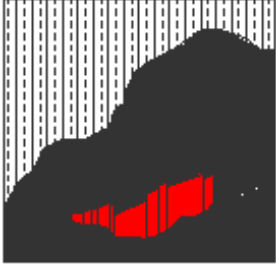

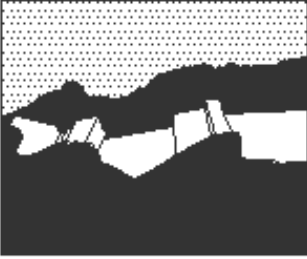

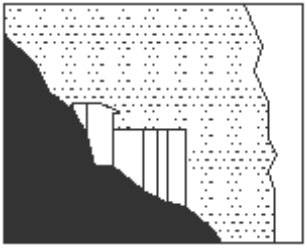
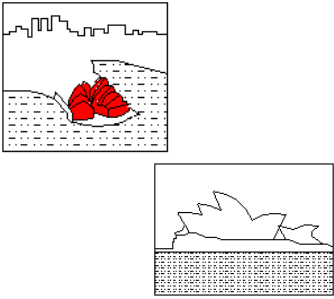

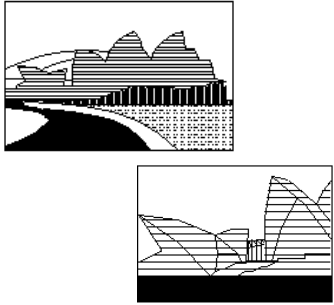
Tablo 12. Eiffel Kulesi, Kobe Port Kulesi'nin tasarımsal kalitelere bağlı analizleri

TASARIMSAL KALİTELER				
ETKİLİ/TEK KENTSEL ÖGELERDE İHTİŞAM				
	Eiffel Kulesi/Paris		Kobe PortKulesi/Japonya	
ŞEKİL--ZEMİN		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☒ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☐ çok kuvvetli</p>
TEKİLLİK-TEK OLMA FARKLILIK-FARKLI OLMA		<p>☒ kontrastlık ☐ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>		<p>☒ kontrastlık ☐ kapanma ☐ sınırların keskinliği</p>
EGEMENLİK		<p>☒ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>		<p>☒ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>
GÖRÜNÜM GÜCÜ-GÖRÜNÜM KAPSAMI		<p>☒ saydamlık/ geçirgenlik ☒ yükseklik ☐ topografya</p>		<p>☐ saydamlık/ geçirgenlik ☐ yükseklik ☒ topografya</p>
VİSTALAR-GÖRÜNÜMLER-PERSPEKTİFLER		<p>☒ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>		<p>☒ açık/sonsuz vista ☒ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>

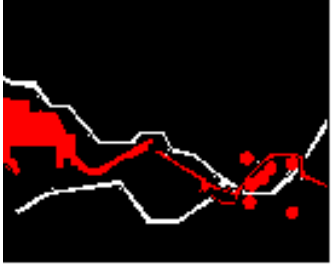

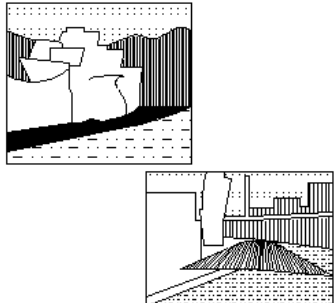
Tablo 13. Alkazar Kalesi, Potala Sarayı'nın tasarımsal kalitelere bağlı analizleri

TASARIMSAL KALİTELER				
BAĞLAMIN İHTİŞAMI/BAĞLAMDA İHTİŞAM				
	Alkazar Kalesi/İspanya		Potala Sarayı/Lhasa	
ŞEKİL--ZEMİN		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>
TEKİLLİK-TEK OLMA FARKLILIK-FARKLI OLMA		<p>☒ kontrastlık ☐ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>		<p>☒ kontrastlık ☐ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>
EGEMENLİK		<p>☒ boyutlar/boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>		<p>☒ boyutlar/boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☒ sayısal çokluk /yoğunluk</p>
GÖRÜNÜM GÜCÜ-GÖRÜNÜM KAPSAMI		<p>☐ saydamlık/geçirgenlik ☒ yükseklik ☒ topografya</p>		<p>☐ saydamlık/geçirgenlik ☒ yükseklik ☒ topografya</p>
VİSTALAR-GÖRÜNÜMLER-PERSPEKTİFLER		<p>☐ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>		<p>☐ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>

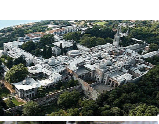

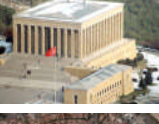

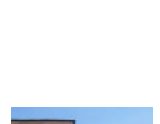

Tablo 14. Sümela Manastırı, Sydney Opera Binası'nın tasarımsal kalitelere bağlı analizleri

TASARIMSAL KALİTELER				
BAĞLAMIN İHTİŞAMI/BAĞLAMDA İHTİŞAM				
	Sümela Manastırı/Trabzon		Sydney Opera Binası	
ŞEKİL--ZEMİN		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☒ çok kuvvetli</p>		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☒ kuvvetli ☐ çok kuvvetli</p>
TEKİLLİK-TEK OLMA FARKLILIK-FARKLI OLMA		<p>☒ kontrastlık ☒ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>		<p>☒ kontrastlık ☐ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>
EGEMENLİK		<p>☒ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>		<p>☐ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☒ sayısal çokluk /yoğunluk</p>
GÖRÜNÜM GÜCÜ-GÖRÜNÜM KAPSAMI		<p>☐ saydımlık/ geçirgenlik ☒ yükseklik ☒ topografya</p>		<p>☐ saydımlık/ geçirgenlik ☐ yükseklik ☒ topografya</p>
VİSTALAR-GÖRÜNÜMLER-PERSPEKTİFLER		<p>☒ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>		<p>☒ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☒ kapalı vista</p>

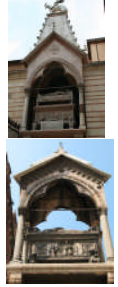
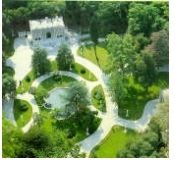

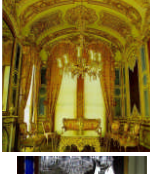

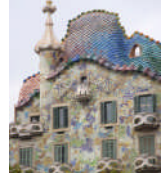
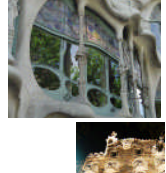
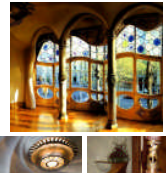
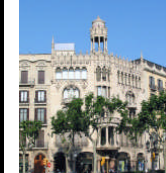
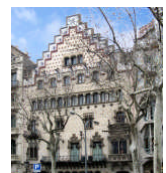

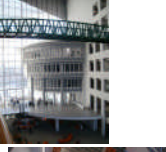
Tablo 15. Bilbao Projesi'nin tasarımsal kalitelere bağlı analizi

TASARIMSAL KALİTELER				
BAĞLAMIN İHTİŞAMI/BAĞLAMDA İHTİŞAM				
	Bilbao Projesi			
ŞEKİL--ZEMİN		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☒ kuvvetli ☐ çok kuvvetli</p>		<p>Şekil-zemin oluşumundaki kuvvetlilik derecesi</p> <p>☐ kuvvetsiz ☐ az kuvvetli ☐ kuvvetli ☐ çok kuvvetli</p>
TEKİLLİK-TEK OLMA FARKLILIK-FARKLI OLMA		<p>☒ kontrastlık ☐ kapanma ☒ sınırların keskinliği</p>		<p>☐ kontrastlık ☐ kapanma ☐ sınırların keskinliği</p>
EGEMENLİK		<p>☐ boyutlar/ boyutlanma ☒ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>		<p>☐ boyutlar/ boyutlanma ☐ farklı/ilginç/tek ☐ sayısal çokluk /yoğunluk</p>
GÖRÜNÜM GÜCÜ-GÖRÜNÜM KAPSAMI		<p>☐ saydamlık/ geçirgenlik ☐ yükseklik ☐ topografya</p>		<p>☐ saydamlık/ geçirgenlik ☐ yükseklik ☐ topografya</p>
VİSTALAR-GÖRÜNÜMLER-PERSPEKTİFLER		<p>☐ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>		<p>☐ açık/sonsuz vista ☐ yarı kapalı vista ☐ kapalı vista</p>

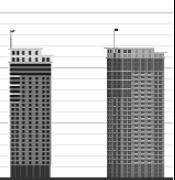

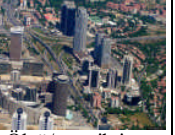
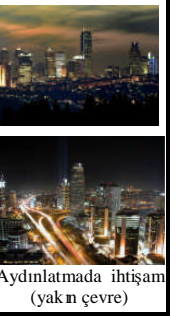

Tablo 16. Bina/binalarda etkili/destek kalitelere bağlı analizler

ETKİLİ/DESTEK KALİTELER						
BİNADA/BİNALARDA İHTİŞAM						
	GENEL YERLEŞİM		BİNA		DIŞ MEKAN/YAKIN ÇEVRE	
SELİMİYE KÜLLİYESİ, EDİRNE						
		Silüette ihtişam Konumda ihtişam	B biçimde ihtişam	Süslemede ihtişam (iç mekan)	Darülkurra	Arasta
NOTRE DOME KİLİSESİ, PARİS						
		Silüette ihtişam Konumda ihtişam	B biçimde ihtişam Ölçü/oran ihtişam	Süslemede ihtişam (cephe, iç mekan)	Aydınlatmada ihtişam (cephe, iç mekan)	
PİTTİ SARAYI, FLORANSA						
		Silüette ihtişam		Süslemede ihtişam (iç mekan)	Aydınlatmada ihtişam (iç mekan)	Süslemede ihtişam (yeşil)
TOPKAPI SARAYI, İSTANBUL						
		Silüette ihtişam Konumda ihtişam		Süslemede ihtişam (cephe, iç mekan)		Süslemede ihtişam (yeşil)
ANITKABİR, ANKARA						
		Silüette ihtişam Konumda ihtişam			Aydınlatmada ihtişam (dış mekan)	Süslemede ihtişam (heykel)

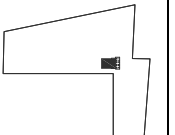
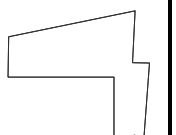

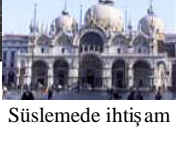
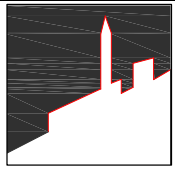
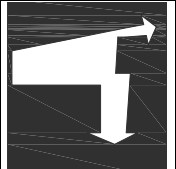

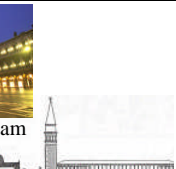
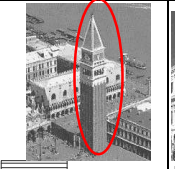
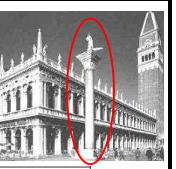

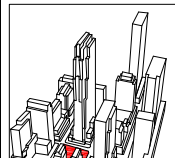
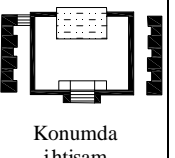

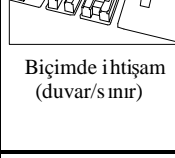
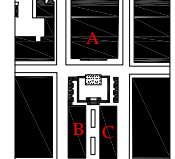
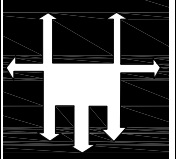
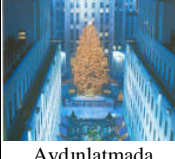

Tablo 16'ın devamı

ETKİLİ/DESTEK KALİTELER						
BİNADA/BİNALARDA İHTİŞAM						
	GENEL YERLEŞİM		BİNA		DIŞ MEKAN/YAKIN ÇEVRE	
SCALİGER MEZARLIĞI, VERONA						
			Bicimde ihtişam	Süslemede ihtişam		
İHLAMUR KASRI, İSTANBUL						
			Süslemede ihtişam (cephe, iç mekan)		Süslemede ihtişam (yeşil)	
CASA BATTLO, BARCELONA						
			Aydınlatmada ihtişam	Süslemede ihtişam	Süslemede ihtişam (Casa Lleo Morera)	(Casa Amatller)
REICSTAG BİNASI, BERLİN						
		Konumda ihtişam	Ölçü/oran ihtişam Teknolojide ihtişam (çatı, iç mekan)	Süslemede ihtişam		
MALATYA BELEDİYESİ						
		Bicimde ihtişam	Ölçü/oran ihtişam	Bicimde ihtişam (iç mekan)		

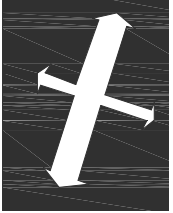
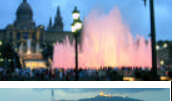

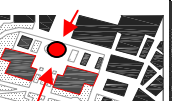

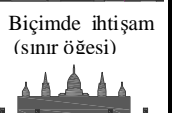

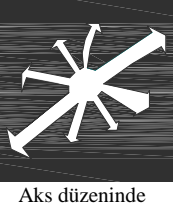
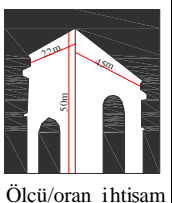

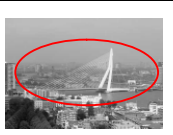

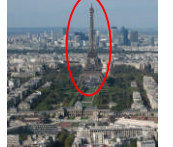

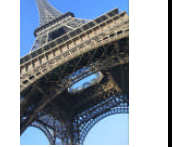
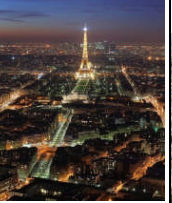
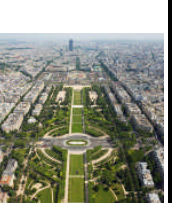
Tablo 16'ın devamı

ETKİLİ/DESTEK KALİTELER						
BİNADA/BİNALARDA İHTİŞAM						
	GENEL YERLEŞİM		BİNA		DIŞ MEKAN/YAKIN ÇEVRE	
TEKFEN HOLDİNG BİNASI, İSTANBUL		 Biçimde ihtişam	 Ölçü/oran ihtişam (yükseklik:118m)	 Aydınlatmada ihtişam	 Ölçü/oran ihtişam (yakın çevre)	 Aydınlatmada ihtişam (yakın çevre)
DOĞAN MEDYA CENTER, ANKARA		 Aydınlatmada ihtişam (cephe, iç mekan)	 Teknolojide ihtişam			

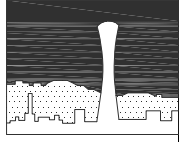
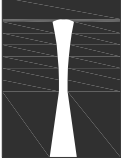

Tablo 17. Kentsel mekanlarda etkili/destek kalitelere bağlı analizler

ETKİLİ/DESTEK KALİTELER						
KENTSEL MEKANLARDA İHTİŞAM						
	GENEL YERLEŞİM		MEKAN BİLEŞENLERİ		MEKAN ÖĞELERİ	
SANMARKO MEYDANI, VENEĞİK						
						
						
	Silüette ihtişam	Aks düzeninde ihtişam	Aydınlatmada ihtişam	Ölçü/oran ihtişam (duvar/sınır)	Ölçü/oran ihtişam	Ölçü/oran ihtişam
			Zemin boyutlar: 571,242 m 314,150 m		57,35x 100m	Çap:7 m Yükseklik:18 m
ROCKEFELLER MEYDANI, NEW YORK						
						
						
	□bina □ çeşme A:Rockefeller center	Aks düzeninde ihtişam	Aydınlatmada ihtişam (duvar/sınır)	Ölçü/oran ihtişam (duvar/sınır)		
						

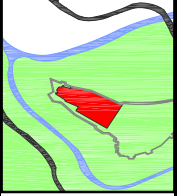

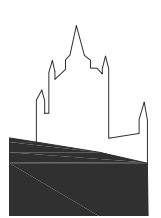
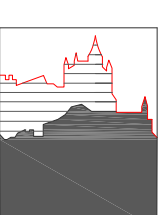

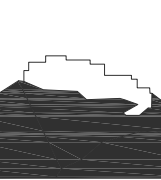
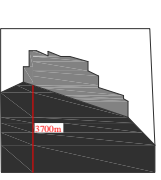

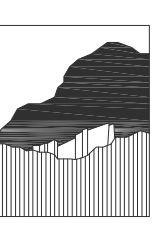
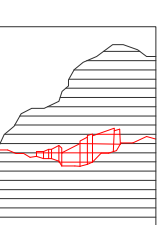
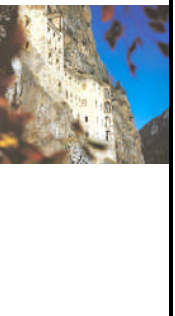

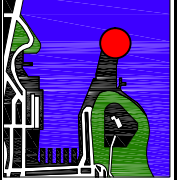

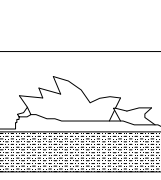
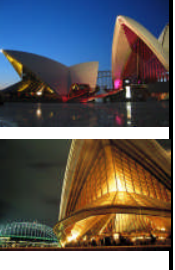

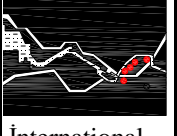
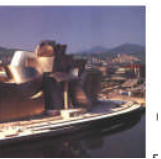

Tablo 18. Etkili/tek kentsel öğelerde etkili/destek kalitelere bağlı analizler

ETKİLİ/DESTEK KALİTELER						
ETKİLİ/TEK KENTSEL ÖGELERDE İHTİŞAM						
	GENEL YERLEŞİM		TEKİL ÖĞE		DIŞ MEKAN/YAKIN ÇEVRE	
MAGIC ÇEŞMESİ, BERSELONA	 	 Aks düzeninde ihtişam	 Aydınlatmada ihtişam	 Teknolojide ihtişam	 Konumda ihtişam (sınır ögesi)	 Biçimde ihtişam (sınır ögesi) Ölçü/oran ihtişam (sınır ögesi)
LA ETOİLE ZAFER TAKI, PARİS	 Konumda ihtişam	 Aks düzeninde ihtişam	 Ölçü/oran ihtişam	 süslemeye ihtişam		
BERLİNO ANITI, BERLİN		 Aks düzeninde ihtişam	 Ölçü/oran ihtişam	 Süslemeye ihtişam Malzemeye ihtişam		
ERASMUS KÖPRÜSÜ, ROTTERDAM		 Silüete ihtişam	 Ölçü/oran ihtişam (yük:139m)	 Teknolojide ihtişam Aydınlatmada ihtişam		
EİFFEL KULESİ, PARİS		 Silüete ihtişam Aks düzeninde ihtişam	 Ölçü/oran ihtişam (yük:300m)	 Teknolojide ihtişam	 Aydınlatmada ihtişam	 Süslemeye ihtişam (yeşil)

Tablo 18'un devamı

ETKİLİ/DESTEK KALİTELER						
ETKİLİ/TEK KENTSEL ÖGELERDE İHTİŞAM						
	GENEL YERLEŞİM		TEKİL ÖGE		DIŞ MEKAN/YAKIN ÇEVRE	
KOBİ PORT KULESİ, JAPONYA		 Silüette ihtişam Konumda ihtişam	 Ölçü/oran ihtişam (yük: 108m)	 Aydınlatmada ihtişam Teknolojiide ihtişam		

Tablo 19. Bağlamin/bağlamda etkili/destek kalitelere bağlı analizler

ETKİLİ/DESTEK KALİTELER						
BAĞLAMIN İHTİŞAMI/BAĞLAMDA İHTİŞAM						
	GENEL YERLEŞİM		ETKİLİ DOĞAL ÇEVRE/ETKİLİ YAPAY ÇEVRE			
ALKAZAR KALESİ, İSPANYA	 Etkili doğal çevre		 Biçimde ihtişam	 Dağ/tepe	 Ölçü/oran ihtişam Bina:8 birim Tepe: 12 birim	
POTALO SARAYI, LHASA	 Etkili doğal çevre		 Biçimde ihtişam	 Dağ/tepe	 Ölçü/oran ihtişam Tepe: 370m	
SÜMELA MANASTIRI, TRABZON	 Etkili doğal çevre			 yamaç	 Ölçü/oran ihtişam Bina:9 birim Tepe: 19 birim	
SYDNEY OPERA BİNASI	 Etkili doğal çevre		 Biçimde ihtişam	 Göl/deniz		
BİLBAO	 Etkili yapay çevre	 International Station Guggenheim Museum Conferences Hall	 Biçimde ihtişam	 Etkili yapay çevre		

3.3. İhtişamın Farkındalık Zemininde İncelenmesi ve Farklı Kullanıcı Gruplamasında Değerlendirilmesi

Farklı alt yapıya sahip kişilerin ihtişamı nasıl algıladıkları, algılamadaki farklılıkları, ortaklıkları, ihtişamın oluşumunda öne çıkardıkları kalitelerin neler olduğu belirlenerek ihtişamın farkındalık zemininde incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda bu bölümde kişilerin ihtişamlı mekanlara gösterdiği duygusal tepkiler ve ihtişamın oluşumunda etkili kalitelere ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

3.3.1. Anlamsal (Semantik) Değerinin Ölçülmesi

Anlamsal derecelendirme ölçeğinde (SRS: Semantic Rating Scale) öznel değerlendirmeye imkan tanıyan bir yöntem olarak anlamsal farklılaşma cetvelinin (SD) bir sırasından oluşmuş biçimi olarak görülür. Sıfat çiftleri (SD) olduğu gibi SRS'de de (+) ve (-) yüklere göre faktörlere bağımlı ya da rastlantı tekniği ile karışık sıralanır. Ancak sıfat çiftlerinin farklılığıyla SD den ayrılır. Sıfat çiftlerinin sadece karşıt olma koşulu yoktur. Anlamsal derecelendirme ölçeğinde 20 dolayında sıfat çifti kullanılması ve bunların pozitif ve negatif anlam yüklü olmaları yeğ tutulur (Öztürk, 1978).

Anlamsal derecelendirme ölçeğinde deneklerin örneklere verdiği duygusal tepkiler ve ihtişamın oluşmasında etkili kalitelerin farkındalığının ölçülmesini hedefleyen iki ayrı bölümde düzenlemiştir. Çalışmada deneklerin gösterilen örneklerin oluşturduğu duygusal tepkilerin (güzel olma, hoş olma, göz alıcı, çekici, davetkar olma...vb.) değerlendirebileceği sıfat çiftleri pozitif ve negatif anlam yüklü olarak verilmiş ve derecelendirmeleri istenmiştir. İhtişamın oluşmasında etkili olan tasarımsal ve etkili destek kalitelerin örnek üzerindeki yoğunlaşmasını ölçmek amacıyla çevrede/zeminde kuvvetli, zıt kontrast, konum /bağlam etkili, biçim etkili....vb. direkt kaliteyi hedefleyen sıfat çiftleri seçilmiştir (soru formu).

Her bir örneğe ait kriterler her deneğe ayrı ayrı uygulanarak 7'li Likert ölçekte belirlenen işaretlere (derecelendirmelere) göre değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 20. Değerlendirme ölçütleri

Duygusal tepkiler								
Etkili								Etkisiz
Çarpıcı								Çarpıcı değil
En az	-3	-2	-2	0	+1	+2	+3	En çok
	1	2	3	4	5	6	7	
Beğeni tercihlerine göre alınan aritmetik ortalamada kullanılan aralıklar								
Ortalama değeri				Beğeni düzeyi				
1-1,9				en olumsuz				
2-2,9				olumsuz				
3-4,9				orta				
5-5,9				iyi				
6-7				en iyi				

- Sıfat çiftlerinin belirlenmesi

Anlamsal derecelendirme ölçeğinde araştırma iki basamakta düzenlemiştir. İlk basamakta deneklerin örneklere verdiği duygusal tepkiler ikinci basamakta ise ihtişamın oluşmasında etkili kalitelerin farkındalığının ölçülmesi hedeflenmiştir. Duygusal tepkilerin ölçülme basamağında örneklerin öncelikle denek tarafından güzel ve hoşluk değeri, ihtişamlı bulunup bulunmadığı, ihtişamın derecesi (göz alıcı, çarpıcı....vb.) ve kişide uyandırdığı tepkiyi (şaşırtıcı olma, korkutucu olma, ezici olma,...vb.) belirlemeye yönelik 13 sıfat çiftleri seçilmiştir (Şekil 4).

Olumlu sıfatlar		Olumsuz sıfatlar
Güzel	Güzel-hos değeri	Çirkin
Hoş		Sıkıcı
Göz Alıcı	İhtişam derecesi	Göz Alıcı Değil
Çekici/Davetkar		İtici
Gösterişli		Gösterişsiz
Lüks		Lüks Değil
Etkili		Etkisiz
Çarpıcı		Çarpıcı Değil
Kalıcı/İz Bırakan	Tenkiler	Kalıcı Değil
Gizemli/Merak		Gizemli Değil
Uyandırıcı		
Şaşırtıcı		Şaşırtıcı Değil
Korkutucu değil		Korkutucu
Ezici değil		Ezici
Ferah		Boğucu

Şekil 4. Duygusal tepkilerin ölçülmesinde kullanılan sıfat çiftleri

3.3.2. Kalitelere Farkındalığın Ölçülmesi/Kalitelere Yoğunlaşmanın Ölçülmesi

Çalışmanın ikinci aşamasında kullanıcıların öne çıkardığı, yoğunlaştığı kalitelerin belirlenmesiyle, kullanıcıların kalitelere farkındalığının ölçülmesi amaçlanmaktadır. Bunlar tasarımsal ve etkili/destek kaliteler olmak üzere iki başlıkta ele alınmıştır. Bu kaliteler farklı nedenlerle gündeme gelen ihtişam olgusu ve kent bütününde ihtişamlı mekânların oluşumunu açıklayan Gestalt kuramı-ilkeleri, Lynch, Cullen ve Ching'in tasarım kaliteleriyle buluşmaktadır. Bu kaliteler tasarımsal kaliteler başlığı altında; şekil-zemin ilişkisi, form tekilliği, dominantlık, görünüm gücü, genişletilmiş vista, perdelenmiş vista ve kapalı vista kaliteleri bağlamında detaylandırılmıştır. İhtişamın mimaride yer almasını sağlayan tasarımsal kalitelerin yanında bu etkiyi ortaya çıkaran veya güçlendiren etkili destek kaliteler de bulunmaktadır. Bunlar etkili kaliteler olarak biçim, ölçü/oran, aydınlatma, teknoloji ve süsleme, destek kaliteler olarak renk-malzeme-doku, yeşil-su-heykel sıralanmaktadır. Tasarımsal kaliteler ve etkili kalitelere ilişkin sıfat çiftleri tasarımsal kaliteler için 9, etkili/destek kaliteleri ölçmek için ise 8 sıfat çifti belirlenmiştir (Şekil 5).

Olumlu sıfatlar	Olumsuz sıfatlar	
Çevrede/Zeminde Kuvvetli	Çevrede/Zeminde Zayıf	Tasarımsal Kaliteler
Zıt/Kontrast	Uyumlu	
Sınırları Keskin/Belirgin	Sınırları Zayıf	
Tek	Olağan	
Farklı/Görülmemiş	Alışılmış/Sıradan	
İlginç	İlginç Değil	
Egemen	Pasif	
Görünüm Gücü Etkili	Görünüm Gücü Zayıf	
Görülebilirliği Etkili	Görülebilirliği Zayıf	
Konum/Bağlam Etkili	Konum/Bağlam Zayıf	Etkili/Destek Kaliteler
Biçim Etkili	Biçim Zayıf	
Kompleks/Karmaşık	Yalın/Net	
Çok Büyük/Ezici	Çok Küçük/ Ezici Değil	
Aydınlatma Etkili	Aydınlatma Zayıf	
Çağdaş/Teknolojik	Geleneksel	
Süslü	Sade	
Renkli	Renksiz	

Şekil 5. Kalitelerin farkındalığının ölçülmesinde kullanılan sıfat çiftleri

- Örneklerin seçimi

Araştırma için örneklerin seçiminde öncelikli olarak bina ölçeğinden kentsel ölçeğe kadar yayılan ihtişam örnekleri dört grup altında; bina/binalarda ihtişam, kentsel mekânlarda ihtişam, etkili/tek kentsel öğelerde ihtişam ve bağlamda/bağlamın ihtişam olarak ele alınmıştır. Öncelikle örneklerin oluşumunda etkili güçler (ekonomik, siyasi, ideolojik, dini ve enformatik güç) ve bu güçlerin derecesi; birinci dereceden etkili (●), ikinci dereceden etkili (○) şeklinde belirlenmiştir. Örnek seçiminde eski-yeni dağılımı da göz önüne alınmıştır. Bu gruplar içerisinde güç etkin bir seçim yapılarak toplam 37 örnek sırasıyla bina/binalarda ihtişam ölçeğinden 19, kentsel mekânlarda ihtişam 4, etkili/tek kentsel öğelerde ihtişam 10 ve bağlamda/bağlamın ihtişamı ölçeğinden 6 örnek seçilmiştir (Tablo 21).

Tablo 21. Seçilen örnekler

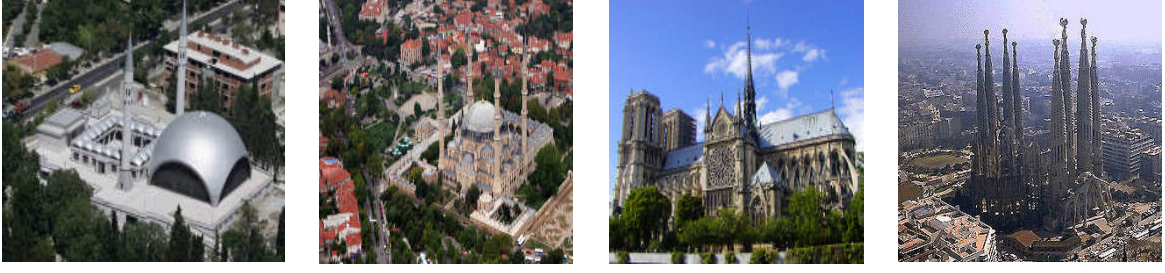
BİNA/BİNALARDA İHTİŞAM					
	Ekonomik Güç	Siyasi Güç	İdeolojik Güç	Dini Güç	Enformatik Güç
Şakirin Cami	●		●	●	
Selimiye Külliyesi	●	●	●	●	
Notre Dome Kilisesi	●	●	●	●	
Sagra De Famillia	●		●	●	
Anıtkabir	○	●	●		
Scaliger Mezarlığı	○	●	●		
Yeşil Türbe	○	●	●		
Ihlamur Kasrı	●	●			
Arif Paşa Yalısı	●	●			
Casa Battlo	○		●		
Konak Midyat	●				
Sinpaş Lagün Villa	●				
Pitti Sarayı	●	●			
Topkapı Sarayı	●	●			
Reichstag Binası	○	●	●		
Malatya Belediye Binası	○	●			
MHP Parti Binası	○	●			
Tefken Holding Binası	●		●		
Doğan Medya Center	●				●

KENTSEL MEKANLARDA İHTİŞAM					
	Ekonomik Güç	Siyasi Güç	İdeolojik Güç	Dini Güç	Enformatik Güç
San Marco Meydanı	●	●	○		
Popola Meydanı	●	●	○		
Rockefeller Meydanı	●		○		
Schouwburg Meydanı	●				

ETKİLİ/TEK KENTSEL ÖĞELERDE İHTİŞAM					
	Ekonomik Güç	Siyasi Güç	İdeolojik Güç	Dini Güç	Enformatik Güç
Magic Çeşmesi	○		●		
Trevi Çeşmesi	○	●			
Etoile Zafer Takı	○		●		
Azadı Anıtı	○		●		
Berlino Trionfale Anıtı	○		●		
Londra Köprüsü	●				
Erasmus Köprüsü	●		●		
Eiffel Kulesi			●		
Kobe Port Kulesi	●				

BAĞLAMDA/BAĞLAMIN İHTİŞAMI					
	Ekonomik Güç	Siyasi Güç	İdeolojik Güç	Dini Güç	Enformatik Güç
Alkazar Kalesi	●	●			
Potala Sarayı	●	●			
Sümela Manastırı	○			●	
Sydney Opera Binası	●		●		
Bilbao	●	●	●		

Oluşumunda etkin gücün etki derecesi; birinci dereceden etkili (●), ikinci dereceden etkili (○)

Şekil 6. Şakirin Camii/İstanbul, Selimiye Külliyesi/ Edirne, Notre Dome Kilisesi/ Paris, Sagra de Famillia/Barselona

Şakirin Camii

Üsküdar Karacaahmet Mezarlığı girişinde yer alan cami, 2009 yılında hizmete açılmıştır. Cami Gazi, Ghasson ve Ghada Şakir kardeşlerin yönetiminde bulunduğu Semiha Şakir Vakfı tarafından yaptırılmıştır. Gazi, Gassan ve Ghada Şakir kardeşlerin baba ve anneleri İbrahim ve Semiha Şakir anısına yaptırıldıkları Şakirin Camisi, klasik mimariyle modern çizgileri buluşturmaktadır (URL 13-15) (Şekil 6).

Semiliye Külliyesi

Edirne’ de II. Sultan Selim’in emriyle 1569-1575 yılları arasında Mimar Sinan’a inşaa ettirilmiştir. Selimiye, Mimar Sinan’ın Osmanlı Türk cami mimarisinin merkezi, kubbeyi taşıyan mimari unsurların mühendislik problemlerini çözdüğü en başarılı anıtsal dini mimari örneğidir. Dış avluda ise sübyan mektebi, darül kurra, darül hadis, medrese ve imaret bulunmaktadır (Şekil 6).

Notre Dome Kilisesi

Paris’te Seine nehri kıyısında 1163-1345 yılları arasında Kral VII Louis’in emriyle inşasına başlanmıştır, yapımında pek çok mimar çalışmıştır. Mimari üslubu ile Gotik mimarinin baş yapıtı sayılmaktadır (URL16), (Şekil 6).

Sagra De Famillia

Barselona’da 1882’de mimar Francisco de Paula del Villar tarafından yapımına başlanmış ve 1883 yılında Gaudi’ye devredilmiştir. Yeni bir kilise fikri yapım amacı hristiyanlığa son vermek olan dindar bir organizasyon tarafından ortaya atılmıştır. La Sagrada Familia (kutsal aile) dünyanın en ünlü bazilikalarından birisidir (URL17,18), (Şekil 6).

Şekil 7. Anıtkabir/Ankara, Scaliger Mezarlığı/Verona, Yeşil Türbe/Bursa

Anıtkabir

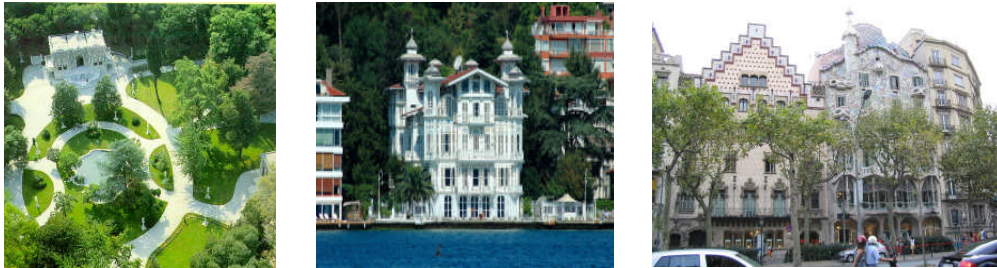
Ankara’da 1953 inşaatı tamamlanan Anıtkabirin mimarları, Prof. Dr. Emin Halid Onat ile Doç. Dr. Ahmet Orhan Arda’dır. Anıtkabir Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Atatürk için tasarlanmıştır. II. Ulusal Mimarlık döneminin özelliklerini taşımaktadır (URL19), (Şekil 7).

Scaliger Mezarlığı

Scaliger Mezarlığı Verona’da 13. yy. ve 14. yy. sonlarına kadar yönetimde olan Scaliger ailesine aittir. Scaliger aile Mezarlığı’nda Cangrande I., Mastino II., Cansignorio., Alberto II, ve Giovanni mezarları bulunmaktadır (URL20), (Şekil 7).

Yeşil Türbe

Bursa’da 1421 yılında, Yıldırım Bayezid’in oğlu Sultan Mehmet Çelebi tarafından, Hacı İvaz Paşa’ya yaptırılmıştır. I. Mehmet Çelebi sağlığında türbeyi yaptırmış, 40 gün sonra da vefat etmiştir. Osmanlı mimarisinde tüm duvarlarının çini ile kaplı olan tek türbedir (URL 21), (Şekil 7).

Şekil 8. Ihlamur Kasrı/İstanbul, Arif Paşa Yalısı/İstanbul, Casa Battlo, Barselona

Ihlamur Kasrı

İstanbul’da 1849–1855 tarihleri arasında mevcut binalar yıkılarak, yerine Abdülmecit tarafından Nikoğos Balyan’a günümüzdeki köşkler yaptırılmıştır (URL 22), (Şekil 8).

Arif Paşa Yalısı

İstanbul Yeniköy’de yer alan Ahmet Afif Paşa Yalısı’nın ilk sahibi Koca Reşit Paşa’nın kızı Ferendiz Hanım olarak bilinmektedir. Önceleri daha sade bir görünüme sahip olan yapı yalı, ikinci sahibi Ahmet Afif Paşa zamanında kavuşmaktadır. Mimarı ise Alexandre Vallaury olmaktadır. Cihannüma kuleleriyle tanınan, Boğaziçi'nin büyük yapılarındandır (URL 23), (Şekil 8).

Casa Battlo

Barselona’da 19. yüzyılın başında, tekstil fabrikatörü varlıklı kişilerden olan birisi Josep Batlló i Casanovas tarafından yaptırılmıştır. Mimarı Katalan mimar Antonia Gaudi'dir. Kırılmış renkli seramiklerin ön cephesini oluşturduğu, ilginç görümlü balkonlarıyla Art Nouveau mimari tarzıdır (URL17). (Şekil 8).

Şekil 9. Konak Midyat/Mardin, Sinpaş Lagün Villaları/İstanbul

Konut Midyat

Mardin’de yer alan konutun kitabesine göre alt katlar H.1314 tarihli olup en üst kat İshak Kaya tarafından 1948 de inşa edilmiştir. Daha sonra Hana Kuyumcuoğlu’ndan satın alınarak kamulaştırılmıştır. Midyat Çevre ve Kültür Evi, T.B.M.M. Mardin Valiliği Midyat Kaymakamlığı ve ÇEKÜL Vakfı işbirliği ile 2000 yılında onarılmış ve işlevlendirilmiştir. Midyat Merkezinde yer alan en önemli sivil mimari örneğidir (URL 24), (Şekil 9).

Sinpaş Lagün Villa

İstanbul’da Sancaktepe Samandıra’da Sinpaş Grubu tarafından yaptırılmıştır. Anemon, mimoza, lotus, iris, lityum olmak üzere 5 farklı tipten oluşmaktadır. Her biri göl manzaralı müstakil villalar, teras ve bahçeli evler, binicilik kulübü, lagün apart residence ve zen club’ları bulunmaktadır (URL25), (Şekil 9).

Şekil 10. Pitti Sarayı/Floransa, Topkapı Sarayı/İstanbul

Pitti Sarayı

Floransa' da Arno Nehri' nin güney tarafında konumlanan Rönesans saraylarından biridir. 1458 yılında banker olan Luca Pitti' nin kasaba residansıydı. Saray 1549 yılında Medici ailesi tarafından satın alındı ve Taskonya Büyük Dükalık ailesinin en önemli yönetim residansı haline geldi. 18nci yüzyılda saray Napolyon' un hükümet üssü olarak kullanıldı ve daha sonra kısa bir dönem için yeni kurulmuş olan İtalya birliğinin başlıca kraliyet sarayı olarak hizmet verdi (URL 26). (Şekil 10).

Topkapı Sarayı

İstanbul'da yer alan Topkapı Sarayı, Osmanlı sultanlarının ikametgâhı, devletin yönetim ve eğitim merkezidir. İstanbul Fatihî II. Mehmet tarafından 1460-1478 tarihleri arasında yaptırılmıştır. Mevcut saray 19. yüzyılda devlet protokolü ve merasimlerine ilişkin gereksinimleri karşılamakta yetersiz kaldığı için Boğazdaki Dolmabahçe Sarayına taşınmışlardır (URL 27). (Şekil 10).

Şekil 11. Reichstag Parlamento Binası/Berlin, Malatya Belediyesi, MHP Parti Genel Merkezi/Ankara

Reichstag Binası

Berlin'deki 1894 yılında yaptırılan Reichstag Binası Alman İmparatorluğunun ilk parlamentosudur. Bina Almanya'nın yeniden birleşmesinden sonra 1990 tarihinde

düzenlenen resmi yenileme seremonisi başbakan Helmut Kohl, Başbakan Richard Von Weizsäcker, eski Başbakan Willy ve daha bir çoğunun da katılımıyla düzenlenmiş Mimar Norman Foster tarafından yenilenmiş. Orijinal tasarımında yer alan kubbeye gönderme yaparak devasal büyüklükteki cam kubbe çatısına eklenmiştir (URL 28) (Şekil 11).

Malatya Belediye Binası

2009 yılında Malatya Belediyesi için Mimar Ahmet Vefik Alp tarafından tasarlanmıştır (URL 29), (Şekil 11).

MHP Genel Merkezi

1995 yılında MHP'nin lideri merhum Alpaslan Türkeş'in isteğiyle, Ankara, Balgat'ta Atıf Ceyhun Kansu caddesinde mimar Ahmet Vefik Alp tarafından hazırlanmıştır. Yüksek teknoloji (high tech) üslubunda projelendirilmiştir (URL29), (Şekil 11).

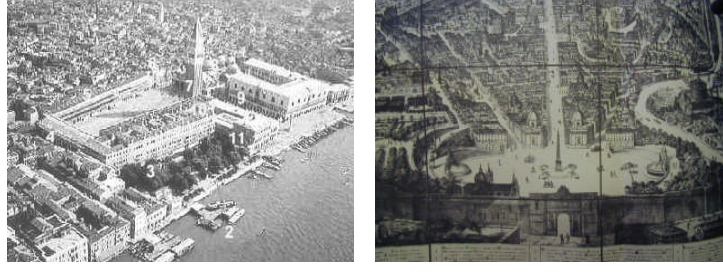
Şekil 12. Tefken Holding/İstanbul, Doğan Medya Center/Ankara

Tefken Holding Binası

2003 yılında İstanbul'da Levent Büyükdere Caddesi üzerinde Tekfen Emlak Geliştirme Grubu için Tekfen Tower olarak Swanke Hayden Connell Architects tarafından tasarlanmış. Günümüz teknoloji imkanlarla yaratılan modern bir yapıdır (URL 30), (Şekil 12).

Doğan Medya Center

2007 yılında yapımı tamamlanan Ankara – Eskişehir yolu üzerinde yer alan Doğan Medya Center, Doğan Grubu'na aittir, Tabanlıoğlu Mimarlık tarafından tasarlanmıştır. Kübik bir form farklı açılardan, uzaktan da iddialı ve güçlü bir algılanabilir yapının saydam cam cephesi ve perfore metalden imal edilen küp giydirmeleri ile özgün bir medya yapısıdır (URL 31), (Şekil 12).

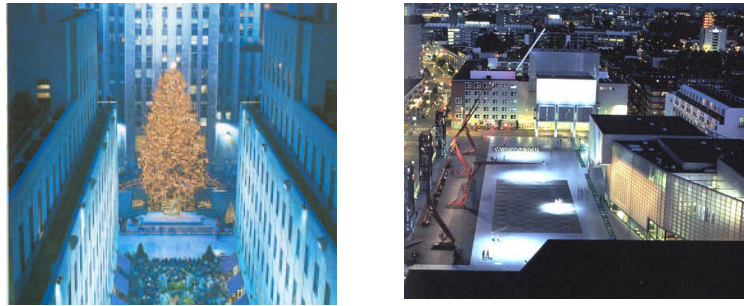
Şekil 13. San Marco Meydanı/Floransa, Popola Meydanı/Roma

San Marco Meydanı

Floransa'da şehrin en güzel anıt binalarından Dükler Sarayı ve Sansoviane Kütüphanesinin her iki yandan sınırladığı bu geniş alan St. Marco Kilisesi ile sonlanmaktadır Alanın deniz tarafında, her iki tarafında birer tane sütun yer alır. Birinin üzerinde St. Marco'dan önce şehrin korucusu olan Bizans Kraliçesi Teodora'nın heykeli diğerinin üzerinde ise Kentin koruyucusu St.Marco'yu sembolik olarak temsil eden ve Venedik'in de sembolü olan bronz bir aslan heykeli yer almaktadır (Şekil 13).

Popola Meydanı

Romanın büyük meydanlardan biridir. Valadier (Napolyon'un Mimarı) tarafından tasarlanmıştır. Meydan adını Santa Maria del Popolo kilisesinden almıştır. Barok tarzda yapılmış, sağda Banker Chigi ailesi için Rafael'in yaptığı şapel bulunmaktadır. Bu şapel Bernini'nin Habakkuk, Daniel ve Aslan heykellerini barındırmaktadır. Meydanın ortasındaki dikilitaş Roma'daki en büyük dikilitaşdır. Kilisenin hemen yanında Porto Del Popola vardır. Bu kapı eski Roma'ya giriş kapısıdır. Meydanın karşısında birbirinin aynı barok tarzı ikiz kiliseler 'Santa Maria Dei Miracoli' ve 'Santa Maria Dei Montesanto' bulunmaktadır (Şekil 13).

Şekil 14. Rockefeller Meydanı/New York, Schouwburg Meydanı/Rotterdam

Rockefeller Meydanı

Rockefeller Meydanı New York'un en çok ziyaret edilen meydanlarından biri olduğu söylenebilir. Operaya hizmet etmek için tasarlandı. Fakat hemen yanındaki RCA gökdelenine odaklı çökeltilmiş bir meydan oldu. Lüks dükkan olan yerler zamanla restoran ve kafelere dönüştürüldü. Günümüzde meydanda moda ve konser gibi etkinlikler gerçekleşmektedir (Şekil 14).

Schouwburg Meydanı

Schouwburgplein Rotterdamde merkezinde ünlü önemli bir kamusal alandır. Andrian Geuze (west 8) tarafından 1991'de tasarlandı. Meydan kent tiyatrosu, konser salonu ve istasyonla çevrelemiştir. Meydan gün içinde ve mevsimlere göre değişebilmekte görünümü ise Rotterdome'ın limanına benzemektedir. Dört vince benzeyen kırmızı hidrolik aydınlatma meydanın doğu sınırını tanımlamaktadır. Meydan bölümleri için su oyunları sunan zemin farklılıkları kullanılmıştır (Şekil 14).

Şekil 15. Magic Çeşmesi/Barselona, Trevi Çeşmesi/Roma

Magic Çeşmesi

Barselona'da Montjuic'in magic çeşmesi ilk olarak 1929'da Büyük Uluslararası Sergi'de (Great Universal Exhibition) özel bir başlangıç yapma çabasıyla açıldı. Carles Buiges tarafından tasarlandı. Çeşmede müzik eşliğinde muhteşem renk, ışık ve su oyunları sergilenmektedir (URL34), (Şekil 15).

Trevi Çeşmesi

Roma'da Poli Sarayı'nın bir kenarına Nicolò Salvi tarafından yapılan dünyadaki en ünlü çeşmelerden birisidir. Trevi Çeşmesi'nin tarihi, İmparator Augustus döneminde başlar. Tarih, su arayan askerlere su kaynağının yerini gösteren bir kızın efsanesine dayanmaktadır. İmparator Augustus'nun damadı Agrippa, akan suyu Vergine su kemeri ile

Pantheon'a kadar ulaştırmıştır. Çeşme klasik ve barok karışımı bir üslupta yapılmıştır (URL 35), (Şekil 15).

Şekil 16. Etoile Zafer Takı/Paris, Azadi Anıtı/Tahran, Berlino Anıtı/Berlin

Etoile Zafer Takı

Paris'te 19. yüzyıl'da Georges Eugène Haussmann tarafından yapılan zafer takı Charles de Gaulle Meydanı'nın ortasında yer almaktadır. Napolyon Bonapart, Austerlitz savaşında galip gelen Fransız askerlerine seslenmiş ve evinize zafer takılarının altından geçerek döneceksiniz diyerek 1806 tarihinde Zafer Takı'nın inşaat edilmesini istemiştir. Anıt'ın inşaatına Fransız mimar Jean-François-Thérèse Chalgrin üstlenmiştir. Louis-Philippe'in ülke'nin başına gelmesiyle, Zafer Takı inşaatı 1832 yılında mimarlar Fransız Louis-Robert Goust ve Jean-Nicolas Huyot tarafından yeniden devam edilmiş ve 1836 yılında bitirilmiştir (URL36), (Şekil 16).

Azadi Anıtı

İran ve Ortadoğu'nun en büyük meydanında yer almaktadır. 1971 yılında Pers İmparatorluğunun kuruluşunun 2500. yılında Shahyad Anıtı olarak yapılmıştır. İran Devrimi'nden sonra “özgürlük” anlamına gelen “azadi“ adını almıştır. Anıt, Muhammed Rıza Pehlevi zamanında başkentin sembolü olarak adlandırılmıştır. Mimarisi İslamiyet öncesi Sasani İmparatorluğu'nun mimarisi ile İslamiyet sonrası mimarisinin bir karışımıdır (URL37-39), (Şekil 16).

Berlino Trionfale Anıtı

Bellevue Sarayı'nın bir cadde doğusunda, Tiergarten'in ortasında bulunmaktadır. 19. yüzyılın sonunda, Prusyalıların Danimarkalıları yendikleri savaşın anısına Heinrich Strack bu zafer anıtını inşa etmiştir ve anıt, Königsplatz'a yerleştirilmiştir. 1939'da anıtın yeri değiştirilir ve Siegestsäule, şu anki konumu olan Grosser Stern'e taşınmıştır. Anıtın dikkat

çeken bir diğer özelliği ise; üzerindeki Alman mitolojisi ve tarihine dair çeşitli işlemlere sahip olmasıdır (URL 40), (Şekil 16).

Şekil 17. Londra Köprüsü, Erasmus Köprüsü/Rotterdam, Eiffel Kulesi/Paris, Kobe Port Kulesi/Japonya

Londra Köprüsü

Londra'da Thames Nehri üzerinde bulunmaktadır. Köprünün bugün bulunduğu yerde yaklaşık 2000 yıl önce Romalılar tarafından da bir köprü inşa edilmiştir. M.S. 60'larda tahtadan bir köprü ile Thames Nehri'nin iki yakası ilk kez birleştirilmiştir. Birçok kez yıkılıp, yeniden inşa edilen köprünün taştan yapılmaya başlanmasının ardından, köprünün üzeri soyluların yaşadığı gösterişli evler yapılmıştır. 1750'li yıllardan sonra köprü üzerindeki evler yıkılarak köprü yalınlaştırılmıştır. Köprünün bugünkü biçimi ise 1967'den 1972'ye kadar süren bir inşaat çalışması ile bitirilmiştir (URL 41), (Şekil 17).

Erasmus Köprüsü

Hollanda, Rotterdam'dan geçen Nieuwe Maas Nehri'nin her iki yakasını birbirine bağlamaktadır. Köprü Ben van Berkel tarafından tasarlanmıştır, 1996 yılında tamamlanmıştır. Köprü, eğik kablo askılı köprü olarak dikkat çekmektedir (URL 42), (Şekil 17).

Eiffel Kulesi

Paris'te 1887 ile 1889 yılları arasında adını aldığı Gustave Eiffel'in firması tarafından, Fransız Devrimi'nin 100. yıl kutlamaları çerçevesinde inşa edilmiştir. Kulenin ilk tasarımını Stephen Sauvestre ve Emile Nougier beraber yapmışlardır. Paris'de ki demir kule, aynı zamanda tüm dünyada Fransa'nın sembolü olmaktadır (URL 43) (Şekil 17).

Kobe Port Kulesi

Japonya’da liman kenti olan Kobe’de bulunan kule 1963 yılında yapılmıştır. Hiperboloit yapıya sahip Tüm ışıkları ile süslü büyük kulesi geceleri eşsiz bir manzara sunmaktadır (Şekil 17).

Şekil 18. Alkazar Kalesi/İspanya, Potala Sarayı/Tibet, Sümela Manastırı/Trabzon

Alkazar Kalesi

İspanya’da Clamores ve Bergsma nehirleri arasında kayalık bir tepe üzerinde yer almaktadır. İspanyol kralı VI Alfonso kalenin ilk sahibi olarak bilinmektedir. X Alfonso kaleyi en sevdiği birimlerinden biri haline getirdi. 14. yüzyılda kale bir mücadele merkezi oldu. Kale 19. yüzyılda iç savaşlar sırasında önemli bir rol oynamış ve Topçu Kraliyet Okulu olana kadar 1764 yılına kadar hapisane olarak kullanılmıştır (URL 44) (Şekil 18).

Potala Sarayı

Potala Sarayı, Çin’in kuzeybatısındaki Tibet Özerk Bölgesi’nin merkezi Lahsa’da ki Kızıl Dağ’da yer almaktadır. Dağ eteğinde inşa edilen bu görkemli yapı, "Dünyanın damındaki inci" olarak adlandırılır. Tibet milliyetinin mimarlık sanatının tipik örneği olan ve Çin’in ünlü eski yapılardan biri kabul edilen Potala Sarayı, Tibet’te gelmiş geçmiş Lamaların, siyasi ve dini faaliyetlerini düzenledikleri ve oturdukları yerdi. Tarihi kayıtlara göre Potala Sarayı, 7. yüzyılda hüküm süren Tubo Krallığı’nın Kralı Songzanganbu döneminde inşa edildi. 9. yüzyılda Tubo Krallığı’nın çöküşüyle Tibet, uzun zaman süren savaşa sürüklendi ve Hongshan Sarayı da yıkıldı. 1645 yılında Beşinci Dalay Lama, Hongshan Sarayı’nın bulunduğu yerde yaklaşık 50 yıl süren yeni bir saray Potala Sarayı inşa ettirdi (URL 45), (Şekil 18).

Sümela Manastırı

Trabzon’da, Kara tepesi üzerinde yer almaktadır. Eski Yunan Ortodoks kilise M.S. 375-395 tarihleri arasında inşa edildiği sanılmaktadır. Kilisenin ilk kuruluşu ile manastır

haline dönüşümü arasındaki bin yıllık dönem hakkında fazla bir şey bilinmemektedir. Karadeniz Rumları arasında anlatılan bir efsaneye göre Atina'lı Barnabas ile Sophronios adlı iki keşiş aynı rüyayı görmüşler; rüyalarında, İsa'nın öğrencilerinden Aziz Luka'ın yaptığı üç Panagia ikonundan, Meryem'in bebek İsa'yı kollarında tuttuğu ikonun bulunduğu yer olarak Sümela'nın yerini görmüşler. Bunun üzerine birbirlerinden habersiz olarak deniz yoluyla Trabzon'a gelmiş, orada karşılaşmış ve gördükleri rüyaları birbirlerine anlatmış ve ilk kilisenin temelini atmışlardır. Bununla birlikte manastırdaki fresklerde sıkça yer alıp, özel bir önem verilen Trabzon İmparatoru III. Aleksios'un (1349-1390) manastırın gerçek kurucusu olduğu sanılmaktadır (Karadeniz Ansiklopedisi), (Şekil 18).

Şekil 19. Sidney Opera Binası, Bilbao

Sidney Opera Binası

Sidney'in sembolü olan yapı Danimarkalı ünlü mimar Jørn Utzon'un yarışma sonucunda kazandığı binanın yapımına 1959 yılında başlanmış 1973'te tamamlamıştır (URL47), (Şekil 19).

Bilbao

Bilbao'da Eski sanayi alanınının kurtarmak amacıyla 1992 tarihinde yapımına başlandı. Proje, şehir planlaması, ulaşım ve çevre ile ilgili projelerden kamu kurumlarının işbirliğiyle oluşturulmuştur. Şehrin kalbi olan Abandoibarra'da kongre merkezleri, kütüphaneler, gökdelenler, oteller, alışveriş merkezleri, konutlar, köprüler, yürüyüş yolları, bisiklet yolları ve sibermetik çeşmelerin eklenmesiyle yenilenmiştir. Ayrıca birçok ünlü mimarın Frank Ghery-Guggenheim Museum, Rafael Moneo-Biblioteca Universidad de Deusto, Alvaro Siza- Paraninfo UPV, Cesar Pelli -Iberdrola Tower yaptığı yapılar da alana ayrı bir çekicilik sağlamaktadır (URL 48, 49), (Şekil 19).

- Görüşmelerin yürütülmesi
- Denek grubunun seçimi

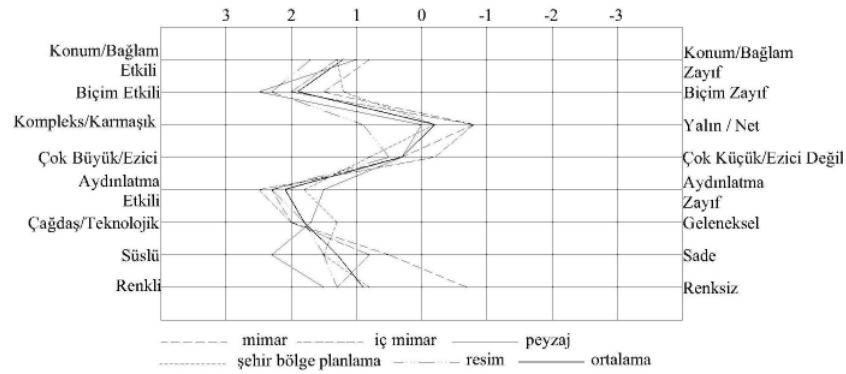
Görüşmeler özellikle tasarım eğitimi almış uzman grup tarafından; mimar, iç mimar, peyzaj mimarı, şehir bölge planlama ve resim bölümlerine uygulanmıştır. Hazırlanan soru formları, bölümlerden dördü akademisyen ve ikisi öğrenci olacak şekilde toplam 30 kişiyle yapılmıştır. Denek grubu seçiminde kız/erkek sayısının mümkün olduğunca eşit olmasına çalışılmıştır. Kız/erkek dağılımı bölümlere göre sırasıyla mimarlık 3K/3E, iç mimarlık 4K/2E, peyzaj mimarlık 4K/2E, şehir bölge planlama 4K/2E, resim 2K/4E şeklinde olmaktadır.

- Formun Uygulanması

Çevre ve gözlemci arasındaki etkileşimi ölçmeye yönelik öznel değerlendirme tekniklerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Örneklere ilişkin dış mekan-yakın çevreden iç mekana donatıya doğru detaya inen bir düzendeki görseller, power-point sunum şeklinde hazırlanarak mekanın farklı perspektiflerden algılanması sağlanmıştır. Örnek sayısının fazla olması nedeniyle deneğe bir hafta süre tanınmıştır.

- Formun Değerlendirilmesi

Anlamsal derecelendirme ölçeğinde verilen değerler 1'den 7'ye kadar rakamlara dönüştürülmüştür. Her bir örnekte, her bir sıfat çiftinin aldığı değerlerin aritmetik ortalaması 6 kişiden oluşan her tasarımcı grup için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Son olarak ise tüm tasarımcı grupların verdiği değerlerin ortalaması hesaplanmıştır. Gerek tasarımcı gruplarının verdiği değerler gerekse tüm gruplar dikkate alınarak hesaplanan ortalama değer farklı karakterdeki çizgilerle ifade edilerek grafiklere dönüştürülmüştür (Şekil 20).

Şekil 20. Değerlendirme grafiği örneği

3.3.3. Farkındalık Zemininde Yapılan Değerlendirmelere İlişkin Bulgular

Bu zeminde yapılan değerlendirmelere ilişkin bulgular üç aşamada ele alınmaktadır;

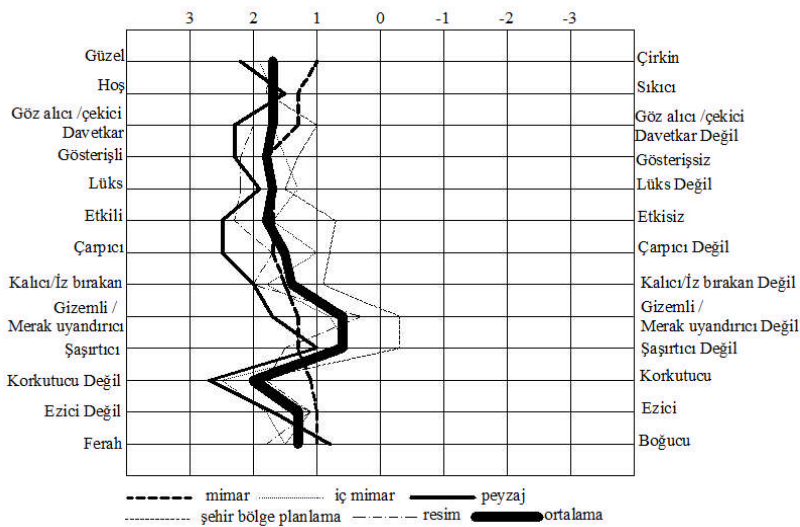
- I.aşamada; tasarımcı gruplarına göre değişen duygusal tepkilerin bulguları
- II. aşamada; tasarımcı gruplarına göre ihtişamın oluşumunda birincil derecede etkili kalitelerin bulguları
- III.aşamada ise; tüm tasarımcılardan elde edilen ortalama değerler aynı işlev gruplarında (dini yapılar, konutlar, yönetim binaları, mezarlar ve meydanlar) değerlendirilmiştir.

I. ve II. aşamada yapılan irdelemelerde farklılıkları ortaya koyma amacıyla bazı örneklerin (Şakirin Camii, Anıtkabir, Ihlamur Kasrı, Sinpaş Lagün Villası, Pitti Sarayı, Reichstag Parlamento Binası, Doğan Medya Center, Magic Çeşmesi, Azadı Anıtı, Erasmus Köprüsü, Eiffel Kulesi, San Marco Meydanı, Alkazar Kalesi) açıklanması yapılmıştır (Tablo 20).

3.3.3.1. Farklı Kullanıcı Gruplamasında Duygusal Tepkilere İlişkin Bulgular

Tüm gruplar tarafından öne çıkan/vurgulanan ve gruplar arasında en etkili farklılaşmaların olduğu sıfatlar değerlendirilmektedir.

Şakirin Camii

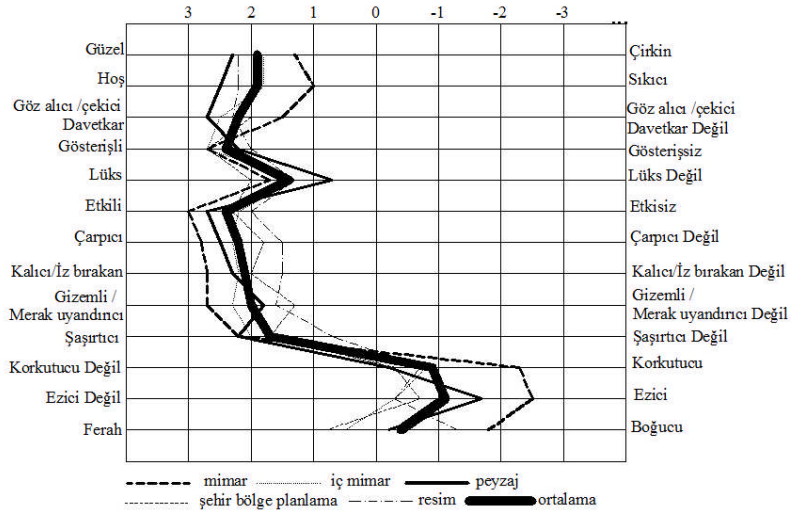

Şekil 21. Şakirin Camisi'ne ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

- Şehir bölge planlama bölümü tarafından merak uyandırıcı ve şaşırtıcı bulunmayan külliye diğer bölümler tarafından şaşırtıcı ve merak uyandırıcı bulunmaktadır.
- Cami, şehir bölge planlama bölümü tarafından orta derecede etkili bulunurken, peyzaj ve resim bölümleri son derece etkili bulunmaktadır.
- Şehir bölge planlama bölümü tarafından orta derecede çarpıcı bulunan cami peyzaj bölümü tarafından son derece çarpıcı bulunmaktadır.

Şakirin Camii'nde güzel, hoş, göz alıcı, gösterişli ve lüks sıfatları tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (mimarlık, peyzaj mimarlığı-şehir bölge planlama) gizemli ve şaşırtıcı sıfatlarında olmaktadır (Şekil 21).

Notre Dome Kilisesi

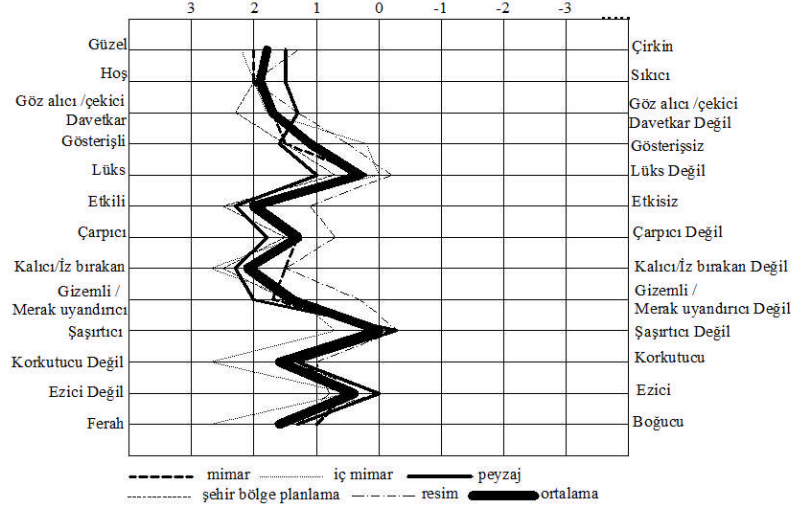

Şekil 22. Notre Dome Kilisesi'ne ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

- Resim bölümü tarafından orta derecede şaşırtıcı bulunan kilise mimarlık, peyzaj ve iç mimarlık bölümleri tarafından son derece şaşırtıcı bulunmaktadır.
- Mimarlık bölümü tarafından son derece korku verici bulunan kilise diğer bölümler tarafından orta derecede korku verici bulunmaktadır.
- Şehir bölge planlama ve iç mimarlık bölümleri tarafından orta derecede ferah bulunan kilise resim ve mimarlık bölümleri tarafından boğucu bulunmaktadır.

Notre Dome Kilisesinde güzel, hoş, göz alıcı, gösterişli, etkili, çarpıcı ve kalıcı sıfatları tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (iç mimarlık, şehir bölge planlama-resim, mimarlık) ferah sıfatında olmaktadır (Şekil 22).

Anıtkabir

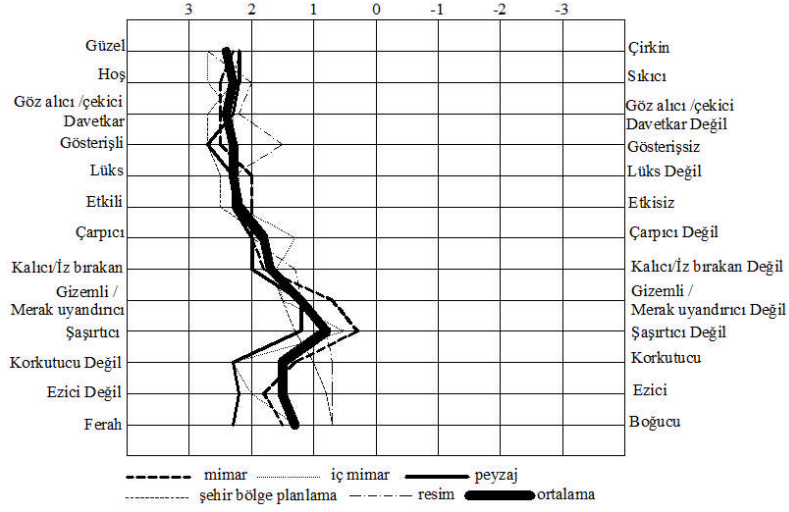

Şekil 23. Anıtkabir'e ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

- Anıtkabir Resim bölümü tarafından lüks bulunmazken peyzaj bölümü tarafından lüks bulunmakta, resim bölümü tarafında orta derecede gizemli bulunurken peyzaj bölümü tarafından son derece gizemli bulunmaktadır. Ayrıca iç mimarlık bölümü tarafından şaşırtıcı bulunan anıt mezar diğer bölümler tarafından orta derecede şaşırtıcı bulunmaktadır.

Anıtkabir güzel, hoş, göz alıcı, etkili, kalıcı, korku vermeyen ve ferah sıfatları tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (peyzaj mimarlığı-resim) lüks sıfatı olmaktadır (Şekil 23).

Ihlamur Kasrı

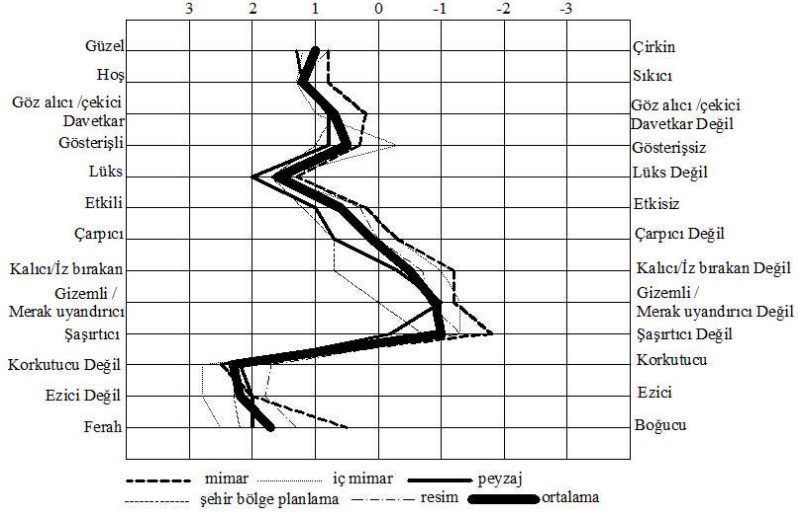

Şekil 24. Ihlamur Kasrına ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

- Peyzaj ve iç mimarlık bölümleri tarafından son derece korku vermeyen ve ezici bulunmayan kasır, resim bölümü tarafından orta derecede korku vermeyen, resim ve şehir bölge planlama bölümleri tarafından ise orta derecede ezici olmayan olarak ifade edilmektedir. Ayrıca şehir bölge planlama ve resim bölümleri tarafından orta derecede ferah bulunan kasır peyzaj bölümü tarafından ise son derece ferah bulunmaktadır.

Ihlamur Kasrında güzel, hoş, göz alıcı, gösterişli, lüks, etkili, çarpıcı ve kalıcı sıfatları tüm gruplar tarafından öne çıkarılmaktadır (Şekil 24).

Sinpaş Lagün Villa

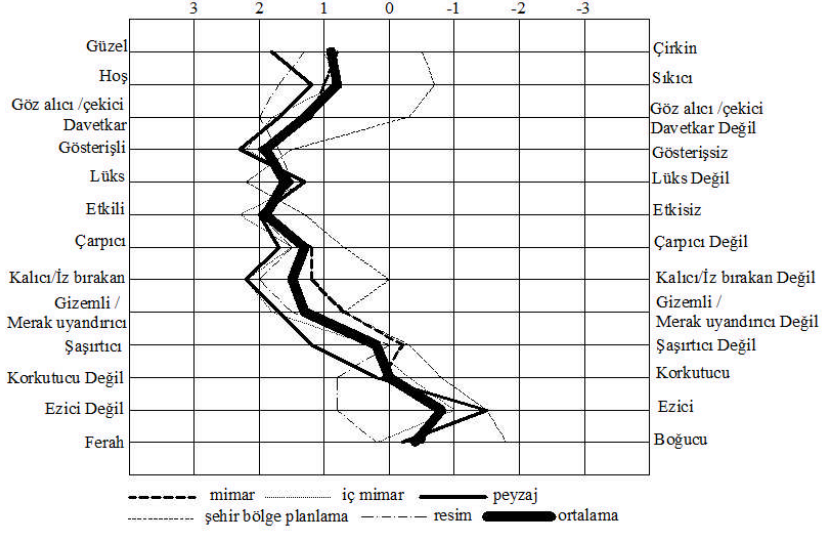

Şekil 25. Sinpaş Lagün Villası'na ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

- İç mimarlık bölümü tarafından (orta derecede) gösterişli bulunmayan villa şehir bölge planlama bölümü tarafından gösterişli bulunmaktadır.
- Mimarlık ve iç mimarlık bölümleri tarafından (orta derecede) çarpıcı bulunmayan villa resim, peyzaj, şehir bölge planlama bölümleri tarafından (orta derecede) çarpıcı bulunmaktadır.
- Şehir bölge planlama bölümü tarafından merak uyandırıcı bulunan villa diğer bölümler tarafından merak uyandırıcı bulunmamaktadır.
- Mimarlık bölümü tarafından orta derecede ferah bulunan villa iç mimarlık, şehir bölge planlama ve peyzaj bölümleri tarafından son derece ferah bulunmaktadır.

Sinpaş Lagün villalarında lüks, korku vermeyen, ezici olmayan sıfatları tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (şehir bölge planlama-mimarlık) çarpıcı ve kalıcı sıfatlarında olmaktadır (Şekil 25).

Pitti Sarayı

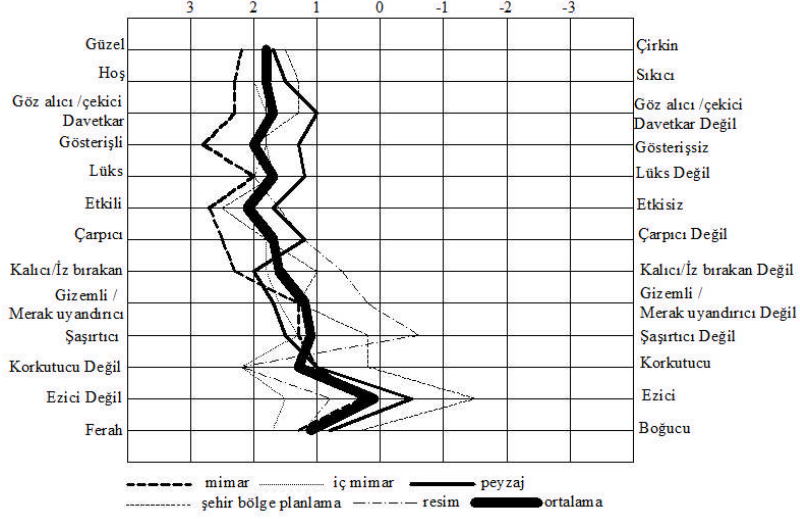

Şekil 26. Pitti Sarayı'na ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

- Şehir bölge planlama bölümü tarafından (orta derecede) çirkin, sıkıcı bulunan ve göz alıcı bulunmayan saray diğer bölümler tarafından güzel, hoş ve göz alıcı bulunmaktadır. Ayrıca resim ve iç mimarlık (orta derecede) bölümleri tarafından ferah bulunan saray şehir bölge planlama tarafından boğucu ve diğer bölümler tarafından (orta derecede) boğucu bulunmaktadır.

Pitti Sarayında göz alıcı, gösterişli, lüks sıfatları tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma güzel (resim, iç mimarlık, peyzaj-şehir bölge planlama), (resim, mimarlık, peyzaj-şehir bölge planlama) hoş, (resim-şehir bölge planlama) göz alıcı, (peyzaj-iç mimarlık, şehir bölge planlama) şaşırtıcı, (resim, iç mimarlık- mimarlık) ezici ve (resim, iç mimarlık-şehir bölge planlama) ferah sıfatlarında olmaktadır (Şekil 26).

Reichstag Parlamento Binası

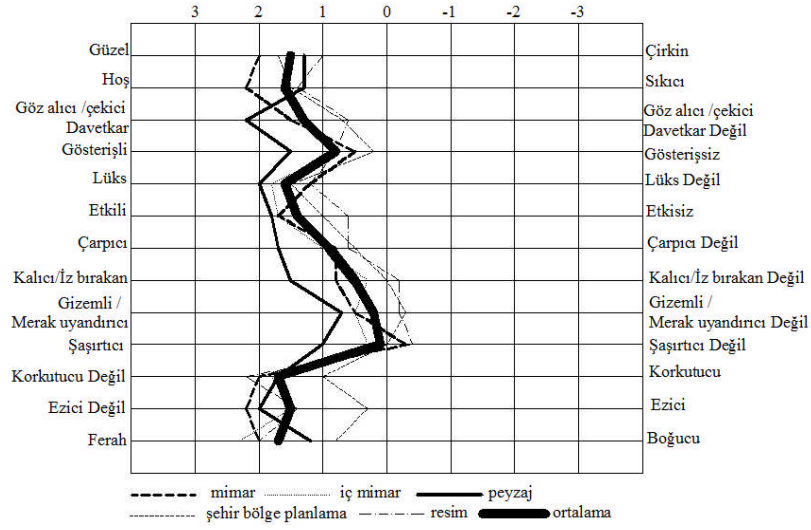

Şekil 27. Reichstag Parlamento Binası'na ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

- Resim bölümü tarafından orta derecede kalıcı/iz bırakan bulunan bina mimarlık bölümü tarafından son derece kalıcı bulunmaktadır. Ayrıca şehir bölge planlama ve peyzaj bölümleri tarafından (orta derecede) ezici bulunmayan bina iç mimarlık bölümü tarafından ezici bulunmaktadır.

Reichstag Parlamento Binasında güzel, hoş, göz alıcı, gösterişli, lüks, etkili ve çarpıcı sıfatları tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (şehir bölge planlama-diğer) şaşırtıcı ve (iç mimarlık-şehir bölge planlama) ezici sıfatlarında olmaktadır (Şekil 27).

Doğan Medya Center Holding Binası

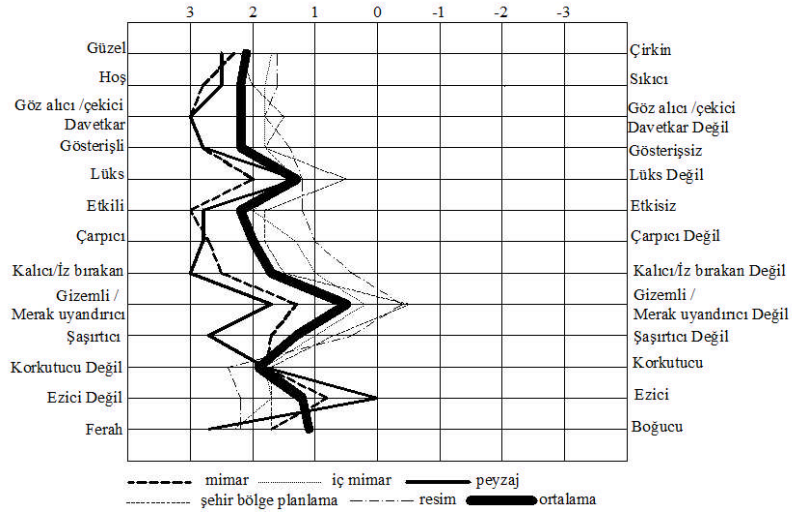

Şekil 28. Doğan Medya Center Holding Binası'na ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

- Peyzaj bölümü tarafından son derece göz alıcı resim ve şehir bölge planlama bölümleri tarafından göz alıcı bulunmaktadır.
- Resim bölümü tarafından (orta derecede) kalıcı bulunmayan bina, peyzaj bölümü tarafından kalıcı, diğer bölümler tarafından ise orta derecede kalıcı bulunmaktadır.
- Resim ve şehir bölge planlama bölümleri tarafından (orta derecede) gizemli bulunmayan bina, diğer bölümler tarafından (orta derecede) gizemli bulunmaktadır.
- Mimarlık ve resim bölümleri tarafından (orta derecede) şaşırtıcı bulunmayan bina peyzaj bölümü tarafından şaşırtıcı diğer bölümler tarafından ise (orta derecede) şaşırtıcı bulunmaktadır.
- Şehir bölge planlama bölümü tarafından (orta derecede) ezici bulunmayan bina mimarlık ve peyzaj bölümleri tarafından son derece ezici bulunmaktadır.
- Şehir bölge planlama bölümü tarafından ferah bulunan bina resim, mimarlık ve iç mimarlık bölümleri tarafından son derece ferah bulunmaktadır.

Doğan Medya Center binasında güzel, hoş ve korku vermeyen sıfatları tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (peyzaj mimarlığı-resim) kalıcı ve (peyzaj mimarlığı- resim, mimarlık) şaşırtıcı sıfatlarında olmaktadır (Şekil 28).

Magic Çeşmesi

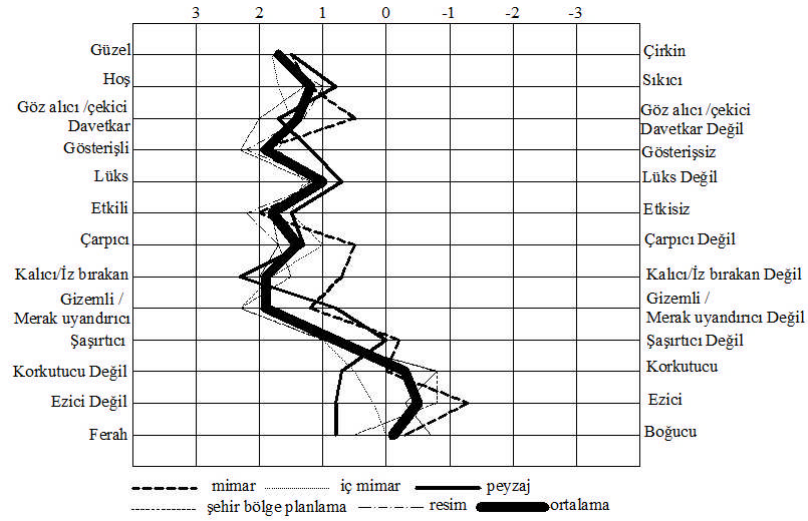

Şekil 29. Magic Çeşmesi'ne ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

- Şehir bölge planlama bölümü (orta derecede) lüks bulurken mimarlık tarafından son derece lüks bulunmaktadır.
- Resim bölümü tarafından (orta derecede) kalıcı bulunurken peyzaj ve mimarlık bölümleri tarafından son derece kalıcı bulunmaktadır.
- Şehir bölge planlama ve resim bölümleri tarafından (orta derecede) gizemli bulunmazken iç mimarlık bölümü tarafından orta derecede gizemli mimarlık ve peyzaj bölümleri tarafından ise gizemli bulunmaktadır.
- Resim ve şehir bölge planlama bölümü tarafından (orta derecede) şaşırtıcı bulunan çeşme peyzaj bölümü tarafından son derecede şaşırtıcı bulunmaktadır.
- Peyzaj, iç mimarlık bölümleri tarafından orta derecede ezici bulunmayan çeşme resim bölümü tarafından son derece ezici bulunmamaktadır.

Magic Çeşmesinde güzel, hoş, göz alıcı, gösterişli, etkili, çarpıcı, korku vermeyen ve ferah sıfatları tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (mimarlık, peyzaj mimarlığı-resim, şehir bölge planlama) gizemli sıfatında olmaktadır (Şekil 29).

Azadı Anıtı

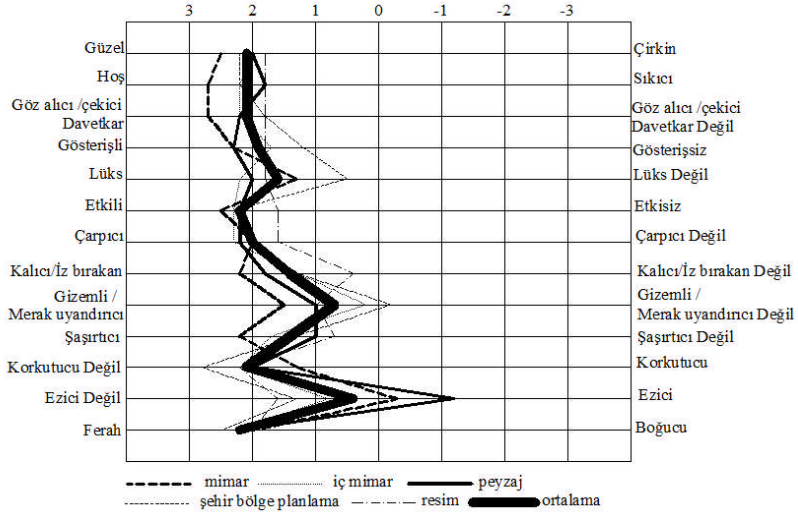
Şekil 30. Azadı Anıtı'na ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

- Şehir bölge planlama bölümü tarafından güzel, hoş bulunan anıt mimarlık ve iç mimarlık bölümleri tarafından son derece güzel ve hoş bulunmaktadır.
- Şehir bölge planlama bölümü tarafından orta derece göz alıcı, gösterişli bulunan anıt mimarlık, iç mimarlık ve peyzaj bölümleri tarafından son derece göz alıcı, gösterişli bulunmaktadır.
- Şehir bölge planlama ve resim bölümü tarafından orta derecede lüks bulunan anıt peyzaj bölümü tarafından son derece lüks bulunmaktadır.
- Şehir bölge planlama bölümü tarafından çarpıcı ve kalıcı bulunmayan anıt diğer bölümler tarafından kalıcı bulunmaktadır.
- Şehir bölge planlama bölümü tarafından (orta derecede) şaşırtıcı bulunmayan anıt resim (orta derecede), iç mimarlık ve mimarlık bölümleri tarafından şaşırtıcı, peyzaj bölümü tarafından ise son derece şaşırtıcı bulunmaktadır.

- Resim ve şehir bölge planlama bölümleri tarafından ezici bulunmayan anıt diğer bölümler tarafından (orta derecede) ezici bulunmuştur.

Azadi Anıtında etkili sıfatı tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (mimarlık, peyzaj mimarlığı-şehir bölge planlama) çarpıcı, (peyzaj-şehir bölge planlama) kalıcı, (peyzaj, resim-şehir bölge planlama) gizemli, (peyzaj-şehir bölge planlama) şaşırtıcı ve (resim-iç mimarlık, peyzaj) ezici sıfatlarında olmaktadır (Şekil 30).

Erasmus Köprüsü

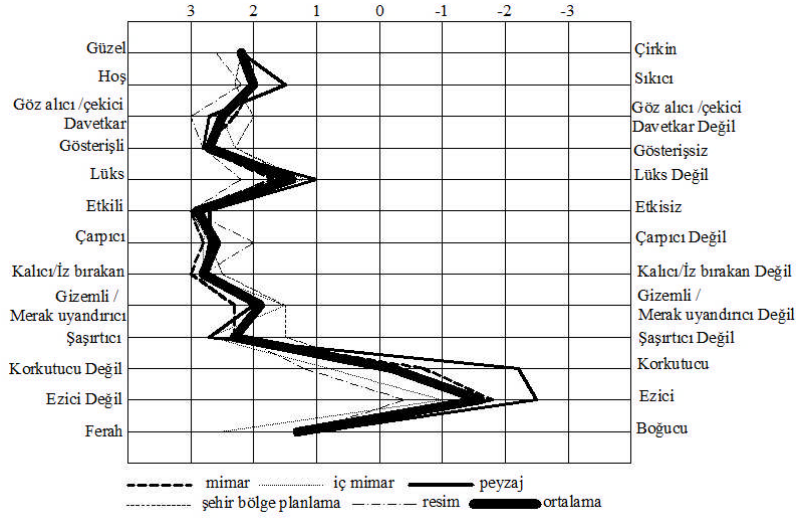

Şekil 31. Erasmus Köprüsü'ne ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

- Şehir bölge planlama köprüyü lüks bulmazken mimarlık, resim ve peyzaj bölümleri lüks bulmaktadır. Ayrıca peyzaj ve mimarlık bölümleri tarafından ezici bulunan köprü diğer bölümler tarafından ezici bulunmamaktadır.

Erasmus Köprüsünde güzel, hoş, göz alıcı, gösterişli, etkili, çarpıcı ve koku verici sıfatları tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (mimarlık-resim) şaşırtıcı ve (resim, şehir bölge planlama-mimarlık) ezici olmayan sıfatlarında olmaktadır (Şekil 31).

Eiffel Kulesi

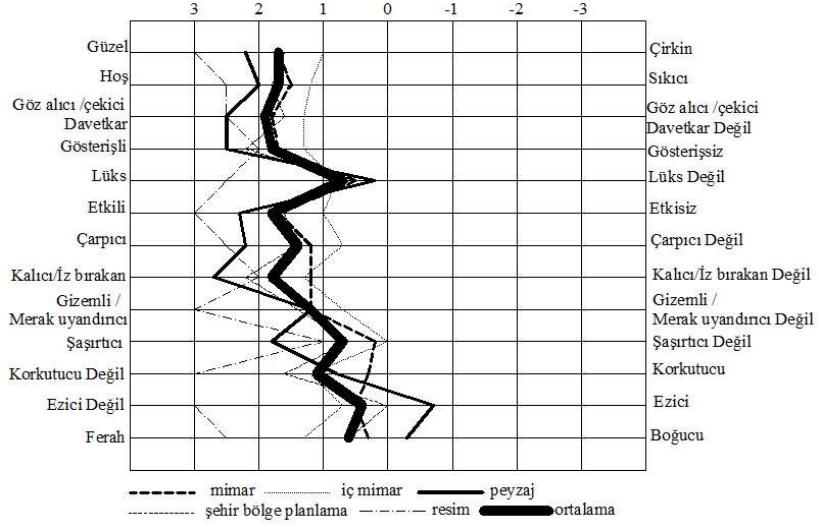

Şekil 32. Eiffel Kulesi'ne ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

- Resim ve iç mimarlık bölümleri tarafından (orta derecede) ezici bulunan kule peyzaj bölümü tarafından son derece ezici bulunmaktadır.
- İç mimarlık bölümü tarafından son derece ferah bulunan kule mimarlık, şehir bölge planlama ve peyzaj bölümü tarafından (orta derecede) ferah bulunmaktadır.
- Peyzaj bölümü tarafından son derece korku verici bulunan anıt, iç mimarlık resim ve iç mimarlık bölümleri tarafından korku verici bulunmamaktadır.

Eiffel Kulesinde güzel, hoş, göz alıcı, gösterili, lüks, etkili, çarpıcı, kalıcı ve gizemli tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (resim-peyzaj mimarlığı) korku vermeyen sıfatında gruplar arasında olmaktadır (Şekil 32).

San Marco Meydanı

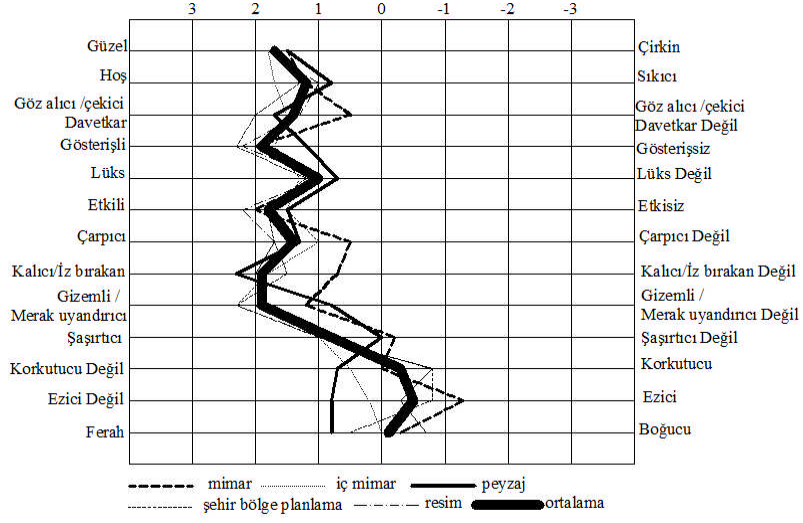

Şekil 33. San Marco Meydanı'na ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

- Resim bölümü son derece lüks bulurken diğer bölümler orta derecede lüks bulmaktadır.
- İç mimarlık orta derecede gizemli bulurken mimarlık son derece gizemli merak uyandırıcı bulmaktadır. Peyzaj bölümü orta derecede ezici bulurken diğer bölümler ezici bulmamaktadır.

San Marco Meydanında güzel, hoş, göz alıcı, gösterişli, etkili, çarpıcı, kalıcı sıfatları tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (resim-peyzaj mimarlığı) ferah ve ezici sıfatlarında olmaktadır (Şekil 33).

Alkazar Kalesi

Şekil 34. Alkazar Kalesi'ne ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

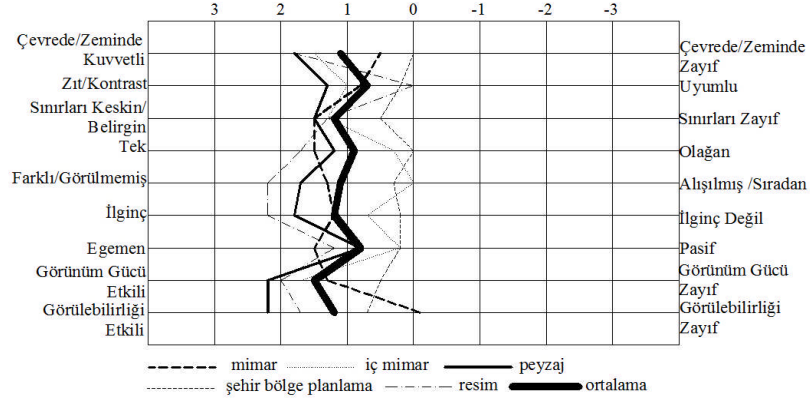
- Mimarlık orta derecede göz alıcı ve kalıcı bulurken şehir bölge planlama bölümü son derece göz alıcı ve kalıcı bulmaktadır.
- Peyzaj bölümü tarafından gizemli bulunan kale iç mimarlık ve şehir bölge planlama bölümleri tarafından son derece gizemli bulunmaktadır.
- İç mimarlık ve resim bölümleri tarafından son derece şaşırtıcı bulunan kale mimarlık bölümü tarafından şaşırtıcı bulunmamaktadır.
- Resim ve şehir bölge planlama bölümleri tarafından (orta derece) korkutucu bulunan kale iç mimarlık ve peyzaj bölümleri tarafından korkutucu bulunmamaktadır.
- Mimarlık bölümü tarafından ezici bulunan kale iç mimarlık ve peyzaj bölümleri tarafından ezici bulunmamaktadır.

Alkazar Kalesinde güzel, gösteriş, etkili sıfatları tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (resim, iç mimarlık, şehir bölge planlama-mimarlık) şaşırtıcı, (iç mimarlık, peyzaj-mimarlık) ezici ve (iç mimarlık, peyzaj, şehir bölge planlama- resim, mimarlık) ferah sıfatlarında olmaktadır (Şekil 34).

3.3.3.2. Farklı Kullanıcı Gruplamasında Etkili Kalitelere İlişkin Bulgular

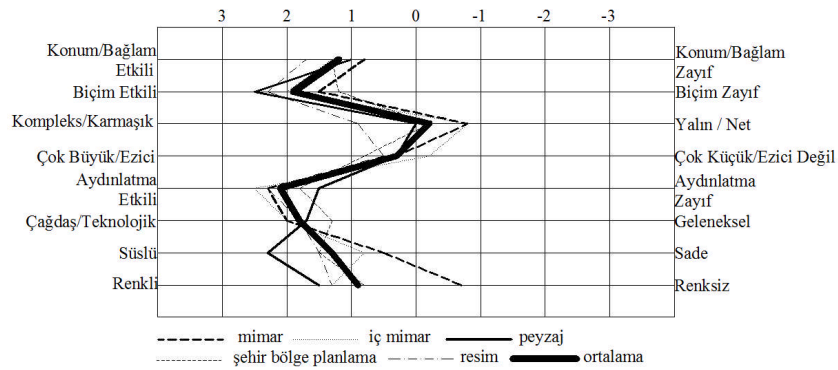
Bu bölümde her yapı için farklı tasarım alanlarındaki uzmanlar tarafından son derece etkili (aralığındaki) tasarımsal ve etkili/destek kaliteler, tüm gruplar tarafından öne çıkan/vurgulanan ve gruplar arasında en etkili farklılaşmaların olduğu kaliteler değerlendirilmektedir.

Şakirin Camii

Şekil 35. Şakirin Camii'ne ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı

- Şakirin Cami'sinde, ihtişamın oluşmasında **“etkili tasarımsal kaliteler”** bağlamında resim bölümü tarafından; farklı olma, ilginç ve görünüm gücü; peyzaj; görülebilirlik, görünüm gücü, tarafından son derece etkili görülmüştür (Şekil 35).

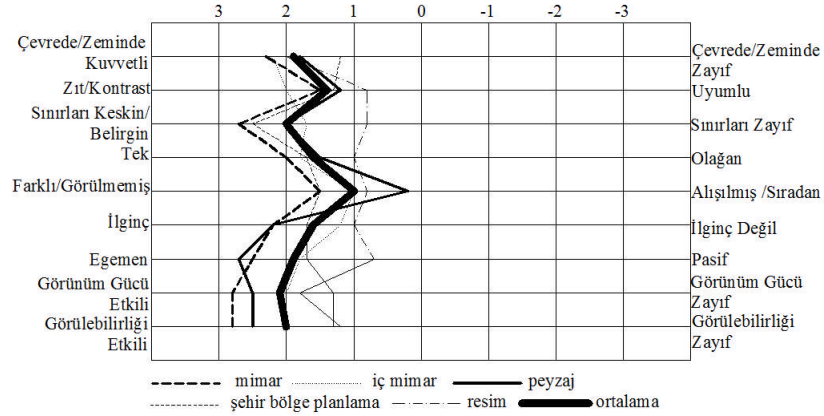

Şekil 36. Şakirin Camisi'ne ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı

- Camide, ihtişamın oluşmasında “**etkili/destek kaliteler**” bağlamında resim bölümü tarafından biçim ve aydınlatma, iç mimarlık bölümü tarafından; biçim, aydınlatma ve teknoloji, mimarlık bölümü tarafından; aydınlatma ve teknoloji; peyzaj bölümü tarafından biçim ve süs; şehir bölge planlama bölümü tarafından ise aydınlatma son derece etkili görülmüştür (Şekil 36).

Şakirin Camisinde biçim, aydınlatma, teknoloji tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken gruplar arasında en etkili farklılaşma (resim, iç mimarlık, peyzaj, şehir bölge planlama-mimarlık) renk kalitesinde olmaktadır (Şekil 36).

Notre Dome Kilisesi

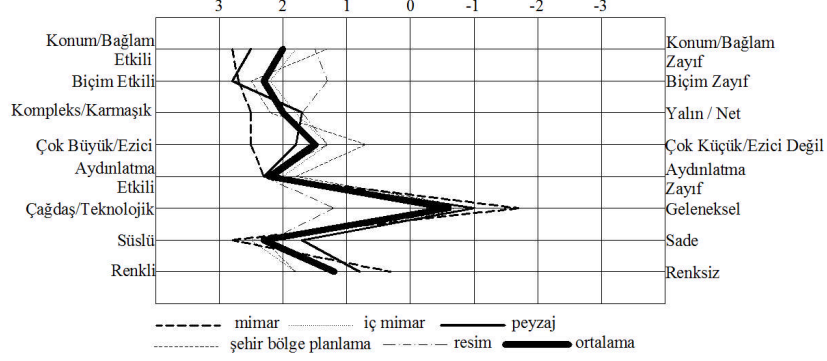

Şekil 37. Notre Dome Kilisesi'ne ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı

- Notre Dome kilise'sinde, ihtişamın oluşmasında “**etkili tasarımsal kaliteler**” bağlamında resim bölümü tarafından zeminde kuvvetli, iç mimarlık bölümü tarafından zeminde kuvvetli, zıt, görünüm gücü, görülebilirlik, mimarlık bölümü tarafından zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, tek olma, ilginç olma, egemen, görünüm gücü, görülebilirlik, peyzaj bölümü ve şehir bölge planlama bölümü tarafından sınırların keskinliği son derece etkili görülmüştür.

Notre Dome Kilisesinde zeminde kuvvetli, tek, ilginç olma, görünüm gücü, görülebilirlik kaliteleri tüm gruplar tarafından öne çıkarken en etkili farklılaşma (iç

mimarlık-resim, peyzaj, şehir bölge planlama) zıt/kontrast kalitesinde olmaktadır (Şekil 37).

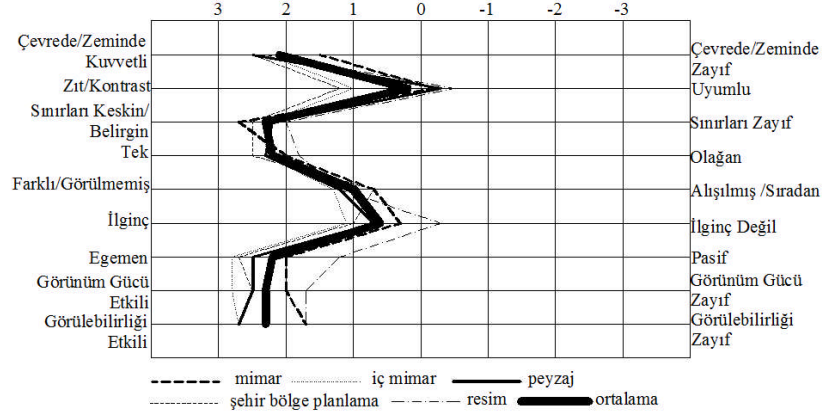

Şekil 38. Notre Dome Kilisesi'ne ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı

- Kilisesinde, ihtişamın oluşmasında “**etkili/destek kaliteler**” bağlamında resim bölümü tarafından aydınlatma, süs, iç mimarlık bölümü tarafından biçim, aydınlatma, süs, peyzaj bölümü tarafından konum biçim, kompleks, büyük olma, aydınlatma, süs, peyzaj bölümü tarafından konum, biçim, süs, şehir bölge planlama bölümü tarafından ise biçim, kompleks ve süs son derece etkili görülmüştür.

Notre Dome Kilisesinde konum, biçim, kompleks/karmaşık, aydınlatma, süsleme kaliteleri tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (resim-mimarlık) teknoloji kalitesinde olmaktadır (Şekil 38).

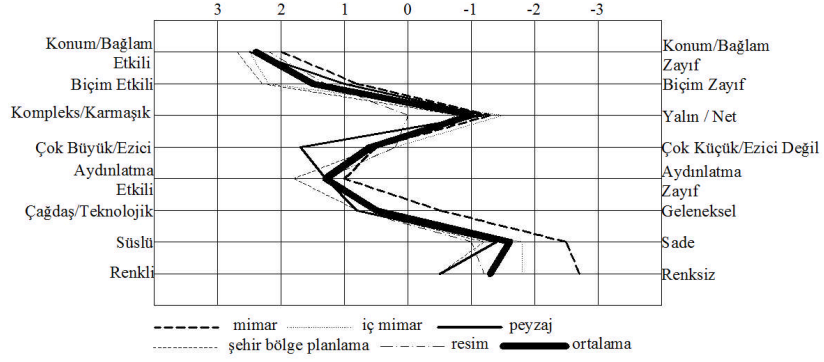
Anıtkabir

Şekil 39. Anıtkabir'e ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı

- Anıtkabir'de ihtişamın oluşmasında “**etkili tasarımsal kaliteler**” bağlamında resim bölümü tarafından zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, iç mimarlık bölümü tarafından zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, tek olma, egemen görünüm gücü, görülebilirlik, mimarlık bölümü tarafından sınırların keskinliği, tek olma, egemenlik, görünüm gücü, peyzaj ve şehir bölge planlama bölümleri tarafından ise zeminde kuvvetli, sınırların kuvvetliliği, tek olma, egemenlik, görünüm gücü ve görülebilirlik etkili görülmüştür.

Anıtkabirde zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, tek olma, egemenlik, görünüm gücü ve görülebilirlik kaliteleri tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma ise (iç mimarlık, şehir bölge planlama-resim, mimarlık, peyzaj) zıt/kontrast ve (iç mimarlık, şehir bölge planlama-resim) ilginç kalitelerinde olmaktadır (Şekil 39).

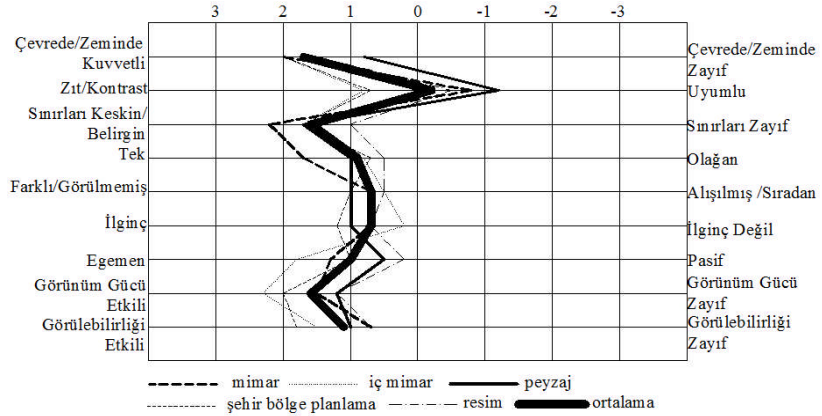

Şekil 40. Anıtkabir'e ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı

- Anıtkabir'de ihtişamın oluşmasında “**etkili/destek kaliteler**” bağlamında resim bölümü tarafından konum, iç mimarlık bölümü tarafından konum, biçim mimarlık bölümü tarafından konum, aydınlatma, peyzaj mimarlığı tarafından konum, şehir bölge planlama bölümü tarafından ise konum, biçim son derece etkili görülmüştür.

Anıtkabirde konum ve aydınlatma kaliteleri tüm gruplar tarafından öne çıkarılmaktadır (Şekil 40).

Ihlamur Kasrı

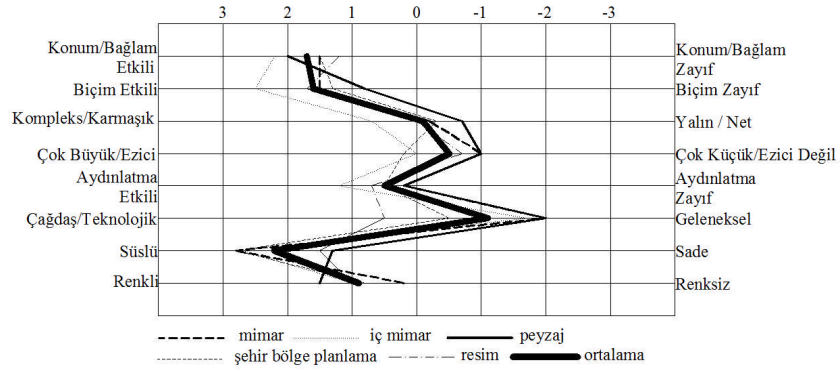

Şekil 41. Ihlamur Kasrı'na ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı

- Ihlamur Kasrı'nda, ihtişamın oluşmasında “**etkili tasarımsal kaliteler**” bağlamında iç mimarlık bölümü tarafından zeminde kuvvetli, görünüm gücü, peyzaj bölümü tarafından zeminde kuvvetli ve sınırları kuvvetli, şehir bölge planlama

bölümü tarafından ise zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, görünüm gücü son derece etkili görülmüştür.

Ihlamur Kasr'ında sınırların keskinliği tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (iç mimarlık, mimarlık, şehir bölge planlama-peyzaj) zıt/kontrast kalitesinde olmaktadır (Şekil 40).

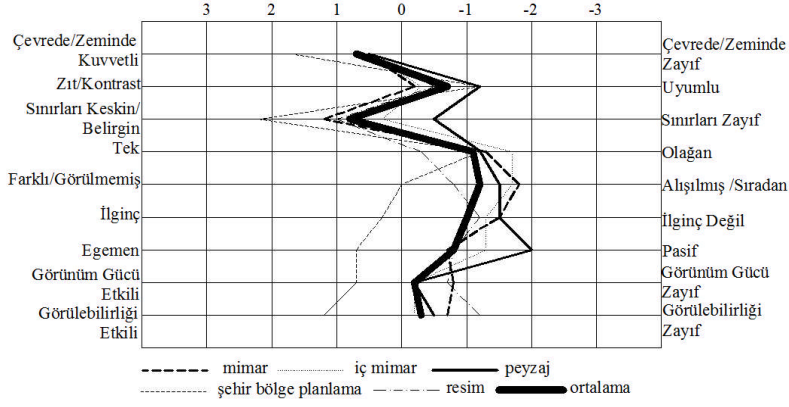

Şekil 42. Ihlamur Kasr'ına ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı

- Kasırdaki, ihtişamın oluşmasında “**etkili/destek kaliteler**” bağlamında resim ve mimarlık bölümleri tarafından süs, iç mimarlık bölümü tarafından konum, biçim, kompleks ve süs, peyzaj bölümü tarafından konum, şehir bölge planlama bölümü tarafından süs son derece etkili görülmüştür.

Ihlamur Kasrında konum ve süsleme kaliteleri tüm gruplar tarafından öne çıkarılmaktadır (Şekil 42).

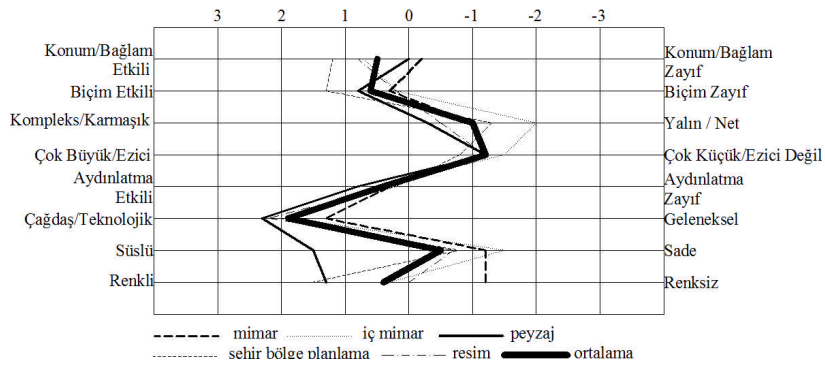
Sinpaş Lagün Villaları

Şekil 43. Sinpaş Lagün Villalarına ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı

- Sinpaş Lagün Villalarında, ihtişamın oluşmasında “**etkili tasarımsal kaliteler**” bağlamında peyzaj bölümü tarafından sınırların keskinliği ve “**etkili/destek kaliteler**” bağlamında resim, peyzaj ve şehir bölge planlama bölümleri tarafından teknoloji son derece etkili görülmüştür.

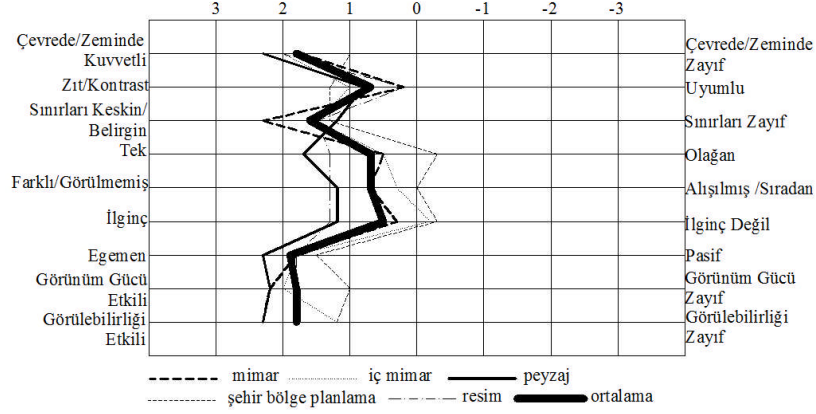
Sinpaş Lagün Villalarında etkili farklılaşma (şehir bölge planlama-peyzaj) sınırların keskinliği, (şehir bölge planlama-iç mimarlık, mimarlık, peyzaj) farklı, (şehir bölge planlama-diğer bölümler) ilginç, (şehir bölge planlama-iç mimarlık, peyzaj) egemenlik, (şehir bölge planlama-resim) görülebilirlik kalitelerinde gruplar arasında etkili farklılaşmalar olmaktadır.

Şekil 44. Sinpaş Lagün Villalarına ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı

Sinpaş Lagün Villalarında teknoloji tüm gruplar arasında öne çıkarılırken gruplar arasında en etkili farklılaşma renk (peyzaj, şehir bölge planlama-resim) kalitesinde olmaktadır.

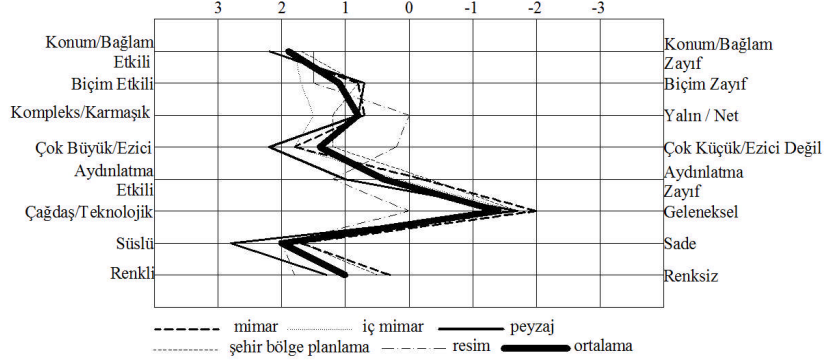
Pitti Sarayı

Şekil 45. Pitti Sarayı'na ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı

- Pitti sarayı'nda, ihtişamın oluşmasında **“etkili tasarımsal kaliteler”** bağlamında resim bölümü tarafından zeminde kuvvetli, iç mimarlık bölümü tarafından zeminde kuvvetli, görünüm gücü, mimarlık bölümü tarafından sınırların keskinliği, görünüm gücü, görülebilirlik, peyzaj bölümü tarafından ise zeminde kuvvetli, egemen, görünüm gücü, görülebilirlik son derece etkili görülmüştür.

Pitti Sarayı'nda zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, egemen, görünüm gücü, görülebilirlik kaliteleri tüm gruplar tarafından öne çıkarken en etkili farklılaşma (resim, peyzaj-iç mimarlık, şehir bölge planlama) tek olma ve ilginç olma kaliteleri olmaktadır (Şekil 45).

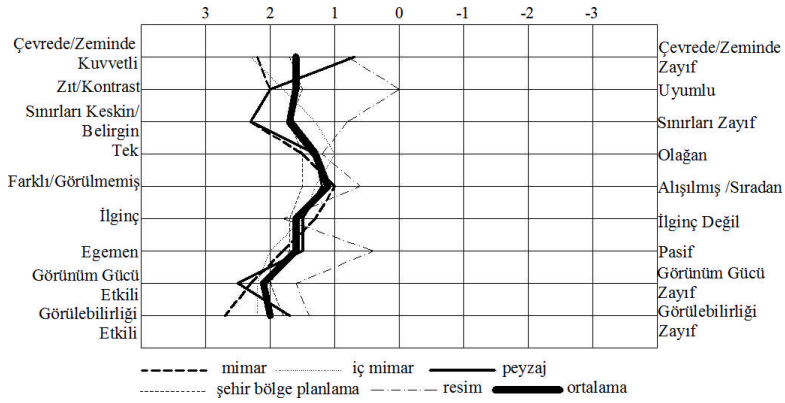

Şekil 46. Pitti Saray'ına ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı

- Sarayda, ihtişamın oluşmasında “**etkili/destek kaliteler**” bağlamında resim ve iç mimarlık bölümleri tarafından süs, mimarlık bölümü tarafından konum, peyzaj bölümü tarafından konum, büyüklük ve süs son derece etkili görülmüştür.

Pitti Sarayında konum ve süsleme tüm gruplar arasında öne çıkarılırken etkili farklılaşma (resim-diğer bölümler) teknoloji kalitesinde olmaktadır (Şekil 46).

Reichstag Parlamento Binası

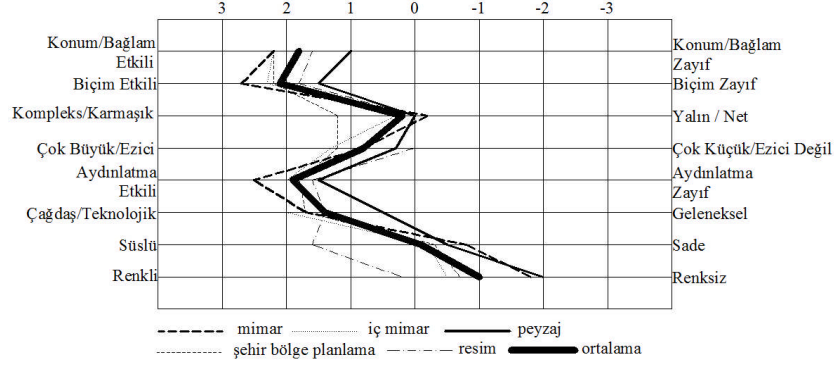

Şekil 47. Reichstag Parlamento Binası'na ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı

- Reichstag Parlamento Binası'nda, ihtişamın oluşmasında “**etkili tasarımsal kaliteler**” bağlamında iç mimarlık bölümü tarafından zeminde kuvvetli, egemen görünüm gücü, görülebilirlik mimarlık bölümü tarafından zeminde kuvvetli, zıt, sınırların keskinliği, görünüm gücü, görülebilirlik, peyzaj bölümü tarafından zıt,

sınırların keskinliği, görünüm gücü, peyzaj bölümü tarafından ise görünüm gücü son derece etkili görülmüştür.

Reichstag Parlamento binasında tek, ilginç olma, görünüm gücü ve görülebilirlik kaliteleri tüm gruplar tarafından öne çıkarılmaktadır (Şekil 47).

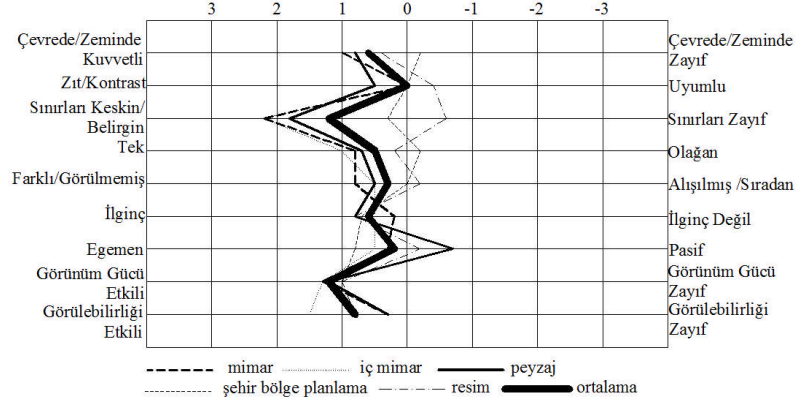

Şekil 48. Reichstag Parlamento Binası'na ilişkin etkili/destek kalitelerinin farkındalığı

- Binada, ihtişamın oluşmasında “**etkili/destek kaliteler**” bağlamında iç mimarlık bölümü tarafından konum, biçim, aydınlatma, teknoloji, mimarlık bölümü tarafından konum, biçim aydınlatma, şehir bölge planlama bölümü tarafından ise konum ve biçim son derece etkili görülmektedir.

Reicstag Parlamento Binasında konum, biçim, aydınlatma tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (şehir bölge planlama-mimarlık) kompleks/karmaşık, (resim ve diğer bölümler) süsleme ve (resim-mimarlık, peyzaj) renk kalitelerinde olmaktadır (Şekil 48).

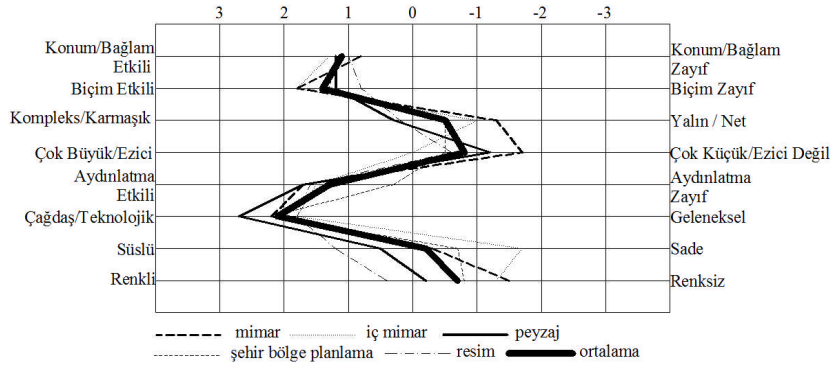
Doğan Medya Center Holding Binası

Şekil 49. Doğan Medya Center Binası'na ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı

- Doğan Medya Center Bina'sında, ihtişamın oluşmasında “**etkili tasarımsal kaliteler**” bağlamında iç mimarlık ve mimarlık bölümleri tarafından sınırların keskinliği son derece etkili görülmüştür.

Doğan Medya Center Binasında görünüm gücü kalitesi tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (iç mimarlık, mimarlık-şehir bölge planlama) zeminde kuvvetli, (iç mimarlık, mimarlık-resim) sınırların keskinliği ve (iç mimarlık-şehir bölge planlama) tek olma kalitelerinde olmaktadır (Şekil 49).

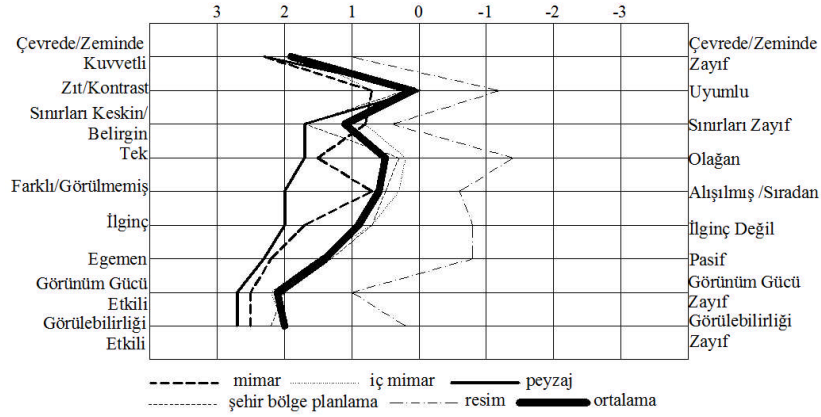

Şekil 50. Doğan Medya Center Binası'na ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı

- Binada, ihtişamın oluşmasında “**etkili/destek kaliteler**” bağlamında mimarlık, peyzaj ve şehir bölge planlama bölümleri tarafından teknoloji son derece etkili görülmektedir.

Doğan Medya Center Binasında teknoloji kalitesi tüm gruplar tarafından öne çıkarken, en etkili farklılaşmalar (resim, peyzaj-mimarlık) kompleks/karmaşık, (iç mimarlık-mimarlık, peyzaj) büyüklük, (resim-iç mimarlık) süsleme ve (resim-iç mimarlık, mimarlık) renk kalitelerinde olmaktadır (Şekil 50).

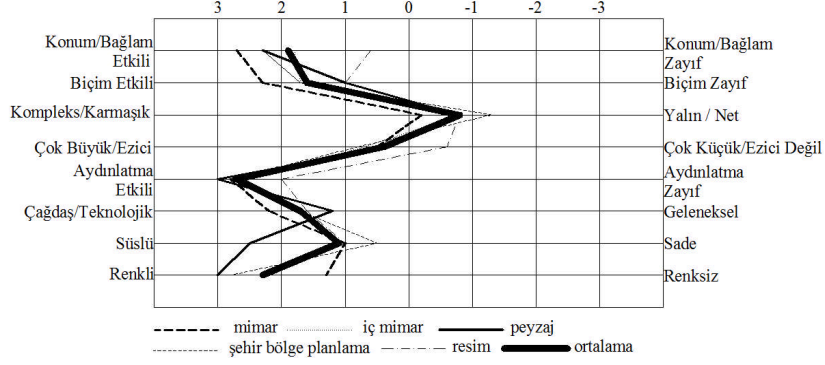
Magic Çeşmesi

Şekil 51. Magic Çeşmesi'ne ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı

- Magic Çeşme'sinde, ihtişamın oluşmasında “**etkili tasarımsal kaliteler**” bağlamında iç mimarlık bölümü tarafından görünüm gücü, görülebilirliği, mimarlık bölümü tarafından zeminde kuvvetli, egemenlik, görünüm gücü, görülebilirlik, peyzaj bölümü tarafından zeminde kuvvetli, farklı olma, ilginç olma, egemenlik, görünüm gücü, görülebilirlik, peyzaj bölümü tarafından zeminde kuvvetli, farklı olma, ilginç olma, egemen, görünüm gücü, görülebilirlik, şehir bölge planlama bölümü tarafından ise zeminde kuvvetli, görünüm gücü ve görülebilirlik son derece etkili görülmüştür.

Magic Çeşmesinde zeminde kuvvetli ve görünüm gücü tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (peyzaj-resim) tek olma, (peyzaj-resim) farklı olma, ilginç olma ve (mimarlık, peyzaj-resim) egemenlik kalitelerinde olmaktadır.

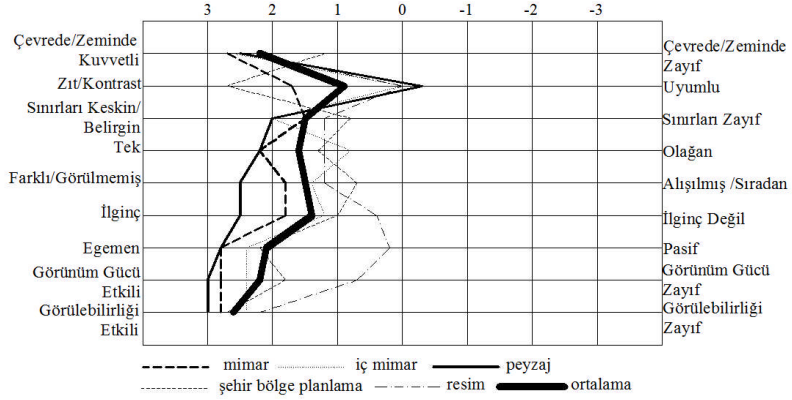

Şekil 52. Magic Çeşmesi'ne ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı

- Çeşmede, ihtişamın oluşmasında “**etkili/destek kaliteler**” bağlamında resim ve iç mimarlık bölümleri tarafından aydınlatma, renk, mimarlık bölümü tarafından konum, biçim, aydınlatma, teknoloji, peyzaj bölümü tarafından konum, aydınlatma, süs, renk, şehir bölge planlama bölümü tarafından ise konum, aydınlatma ve renk son derece etkili görülmüştür.

Magic Çeşmesinde biçim, büyüklük, aydınlatma, teknoloji ve renk kaliteleri tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (peyzaj-iç mimarlık) süsleme kalitesinde olmaktadır (Şekil 52).

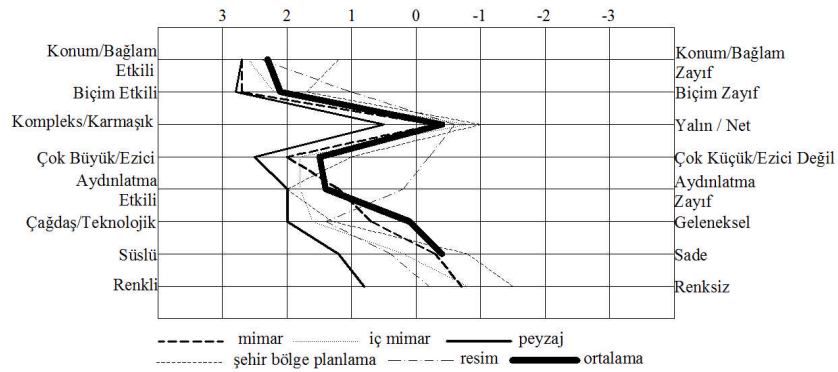
Azadi Anıtı

Şekil 53. Azadi Anıtı'na ilişkin etkili tasarım kalitelerinin farkındalığı

- Azadi Anıtı'nda ihtişamın oluşmasında “**etkili tasarım kaliteler**” bağlamında resim bölümü tarafından zeminde kuvvetli, görülebilirlik, iç mimarlık bölümü tarafından zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, egemenlik, görünüm gücü, görülebilirlik, mimarlık bölümü tarafından zeminde kuvvetli, tek olma, egemenlik, görünüm gücü, görülebilirlik, peyzaj bölümü tarafından zıt/kontrast hariç tüm kaliteler, şehir bölge planlama bölümü tarafından ise zıt/kontrast, egemen ve görülebilirlik son derece etkili görülmüştür.

Azadi Anıtı'nda zeminde kuvvetli, görülebilirlik kaliteleri tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (şehir bölge planlama-peyzaj) zıt/kontrast kalitesinde olmaktadır (Şekil 53).

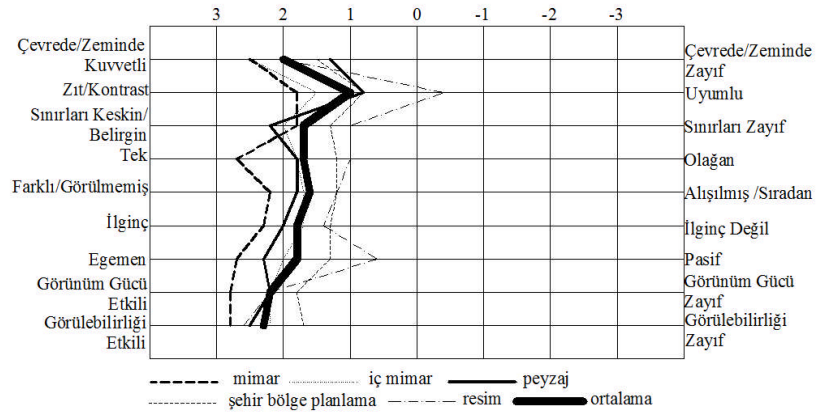

Şekil 54. Azadi Anıtı'na ilişkin etkili/destek kalitelerinin farkındalığı

- Anıtta, ihtişamın oluşmasında “**etkili/destek kaliteler**” bağlamında resim bölümü tarafından konum, iç mimarlık bölümü tarafından konum, biçim, mimarlık bölümü tarafından konum, biçim, büyüklük, peyzaj bölümü tarafından konum, biçim, büyüklük, aydınlatma teknoloji şehir bölge planlama bölümü tarafından ise aydınlatma son derece etkili görülmüştür.

Azadi Anıtı’nda konum ve biçim kaliteleri tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (mimarlık, peyzaj-resim) büyüklük, (peyzaj-mimarlık, şehir bölge planlama) süsleme ve (peyzaj-şehir bölge planlama) renk kalitelerinde olmaktadır (Şekil 54).

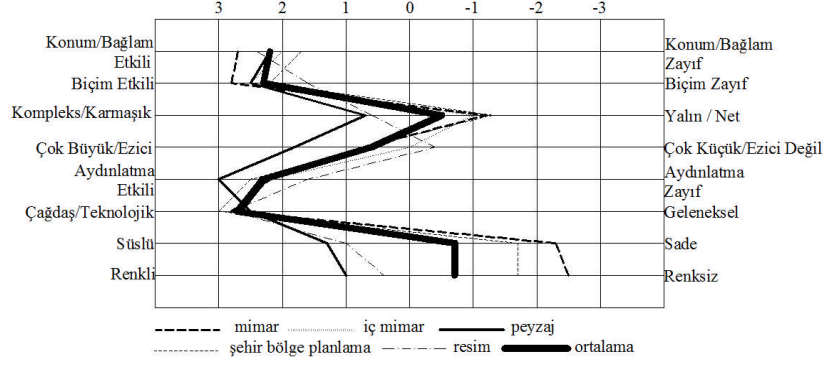
Erasmus Köprüsü

Şekil 55. Erasmus Köprüsü’ne ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı

- Erasmus Köprüsü’nde, ihtişamın oluşmasında “**etkili tasarımsal kaliteler**” bağlamında resim bölümü tarafından zeminde kuvvetli, görünüm gücü, görülebilirlik, iç mimarlık bölümü tarafından zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, egemenlik, görünüm gücü, görülebilirlik, mimarlık bölümü zıt/kontrast ve sınırların keskinliği hariç tüm kaliteler, peyzaj bölümü tarafından sınırların keskinliği, ilginç olma, egemenlik, görünüm gücü, görülebilirlik son derece etkili görülmüştür.

Erasmus Köprüsü'nde sınırların keskinliği, tek, farklı, ilginç olma, görünüm gücü ve görülebilirlik tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (iç mimarlık, mimarlık-resim) zıt/kontrast kalitesinde olmaktadır.

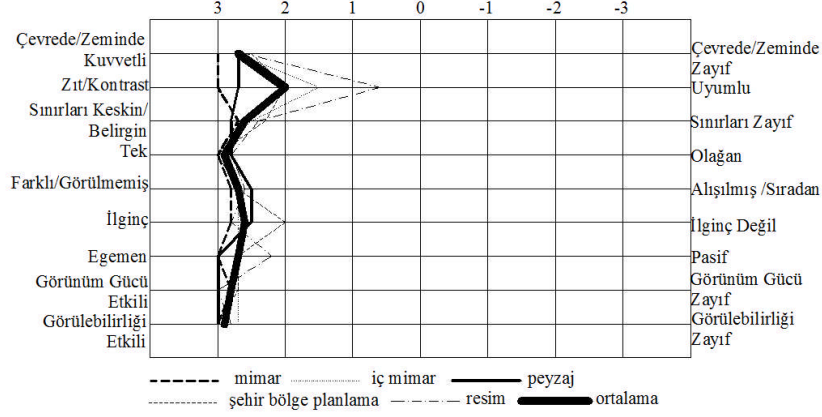

Şekil 56. Erasmus Köprüsü'ne ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı

- Köprüde, ihtişamın oluşmasında “**etkili/destek kaliteler**” bağlamında resim bölümü tarafından konum, teknoloji, iç mimarlık, mimarlık ve peyzaj bölümleri tarafından konum, biçim, aydınlatma, teknoloji, şehir bölge planlama bölümü tarafından ise biçim, aydınlatma ve teknoloji son derece etkili görülmüştür.

Erasmus Köprüsü'nde konum, biçim, aydınlatma ve teknoloji kaliteleri tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (resim, peyzaj-mimarlık, şehir bölge planlama) kompleks/karmaşık, (resim, peyzaj-mimarlık) süsleme ve (peyzaj-mimarlık) renk kalitelerinde olmaktadır (Şekil 55).

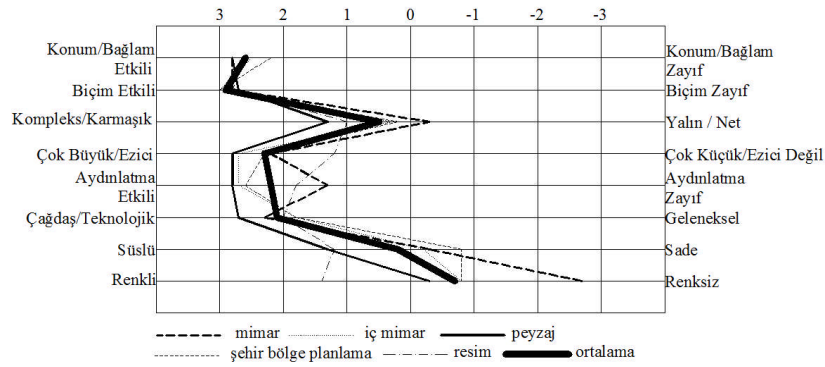
Eiffel Kulesi

Şekil 57. Eiffel Kulesi'ne ilişkin etkili tasarım kalitelerinin farkındalığı

- Eiffel kule'sinde, ihtişamın oluşmasında “**etkili tasarım kaliteler**” bağlamında resim ve iç mimarlık bölümleri tarafından zıt/kontrast hariç tümü, diğer bölümler tarafından ise tüm kaliteler son derece etkili görülmüştür.

Eiffel Kulesi'nde zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, tek, farklı, ilginç olma, egemenlik, görünüm gücü ve görülebilirlik kaliteleri tüm gruplar tarafından öne çıkarılmaktadır (Şekil 57).

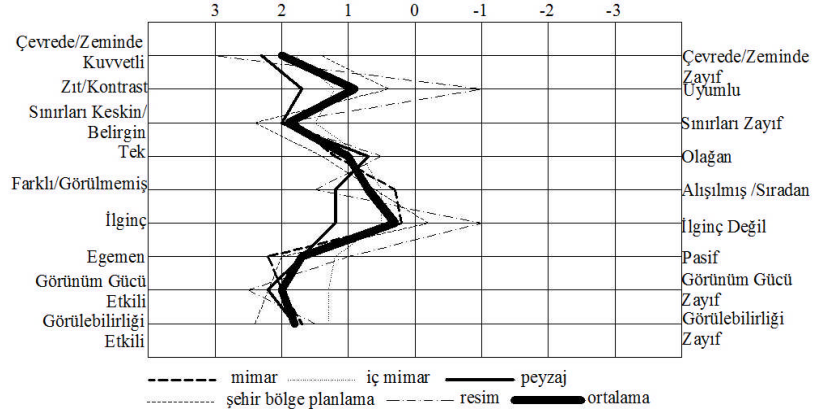
Şekil 58. Eiffel Kulesi'ne ilişkin etkili/destek kalitelerinin farkındalığı

- Kulede, ihtişamın oluşmasında “**etkili/destek kaliteler**” bağlamında resim bölümü tarafından konum, biçim, teknoloji, iç mimarlık bölümü tarafından konum, biçim, büyüklük, aydınlatma, mimarlık bölümü tarafından konum, biçim, büyüklük,

teknoloji, peyzaj bölümü tarafından konum, biçim, büyüklük, aydınlatma, teknoloji, şehir bölge planlama bölümü tarafından ise konum, biçim, büyüklük, aydınlatma ve teknoloji son derece etkili görülmüştür.

Eiffel Kulesi’nde konum, biçim, büyüklük, aydınlatma ve teknoloji kaliteleri tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (resim, peyzaj-mimarlık) kompleks/karmaşık, (resim, peyzaj ve diğer bölümler) süsleme ve (resim, mimarlık) renk kalitelerinde olmaktadır (Şekil 58).

San Marco Meydanı

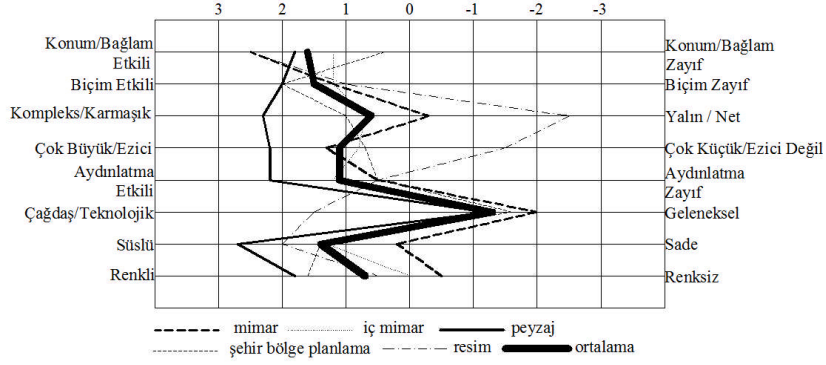

Şekil 59. San Marco Meydanı'na ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı

- San Marco Meydanı'nda, ihtişamın oluşmasında **“etkili tasarımsal kaliteler”** bağlamında resim bölümü tarafından zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, görünüm gücü, mimarlık bölümü tarafından zeminde kuvvetli, egemen, görünüm gücü, peyzaj bölümü tarafından zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, görünüm gücü şehir bölge planlama bölümü tarafından ise sınırların keskinliği, egemenlik, görünüm gücü, görülebilirlik son derece etkili görülmüştür.

San Marco Meydanında zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, egemenlik, görünüm gücü ve görülebilirlik tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili

farklılaşma (iç mimarlık, mimarlık, peyzaj-resim) zıt/kontrast, (peyzaj-resim) ilginç olma kalitelerinde olmaktadır (Şekil 59).

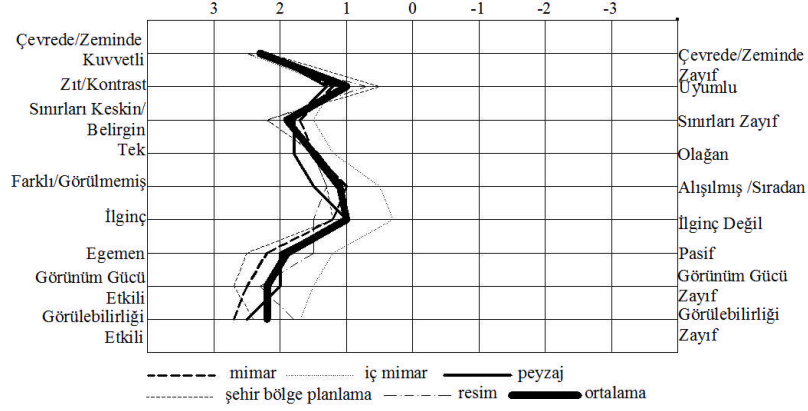

Şekil 60. San Marco Meydanı'na ilişkin etkili/destek kalitelerinin farkındalığı

- Meydanda, ihtişamın oluşmasında “**etkili/destek kaliteler**” bağlamında resim bölümü tarafından konum, süs, mimarlık bölümü tarafından konum, peyzaj bölümü tarafından biçim, kompleks/karmaşık, büyüklük, aydınlatma, şehir bölge planlama bölümü tarafından ise biçim son derece etkili görülmüştür.

San Marco Meydanında biçim kalitesi tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (peyzaj-resim) kompleks/karmaşık, (peyzaj-resim) büyüklük, (resim-diğer) teknoloji ve (şehir bölge planlama-iç mimarlık) renk kalitelerinde olmaktadır (Şekil 60).

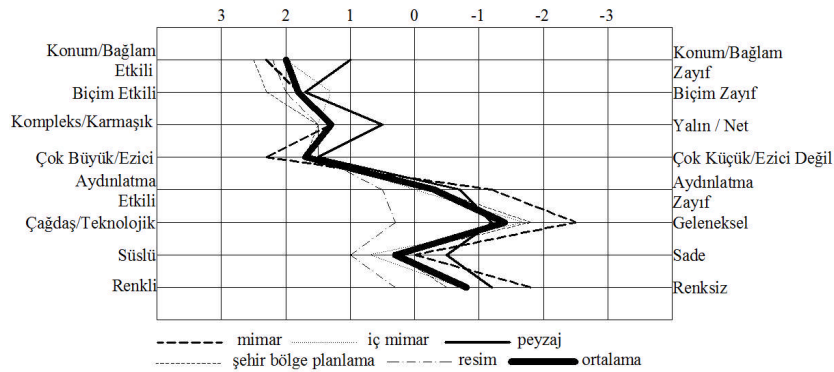
Alkazar Kalesi

Şekil 61. Alkazar Kalesi'ne ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı

- Alkazar Kalesi'nde, ihtişamın oluşmasında **“etkili tasarımsal kaliteler”** bağlamında resim bölümü tarafından zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, görünüm gücü, iç mimarlık bölümü tarafından zeminde kuvvetli, mimarlık ve peyzaj bölümleri tarafından zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, egemenlik, görünüm gücü, görülebilirlik, şehir bölge planlama bölümü tarafından ise zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, egemenlik, görünüm gücü, görülebilirlik son derece etkili görülmüştür.

Alkazar Kalesi'nde zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, tek olma, egemenlik, görünüm gücü ve görülebilirlik tüm gruplar tarafından öne çıkarılmaktadır (Şekil 61).

Şekil 62. Alkazar Kalesi'ne ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı

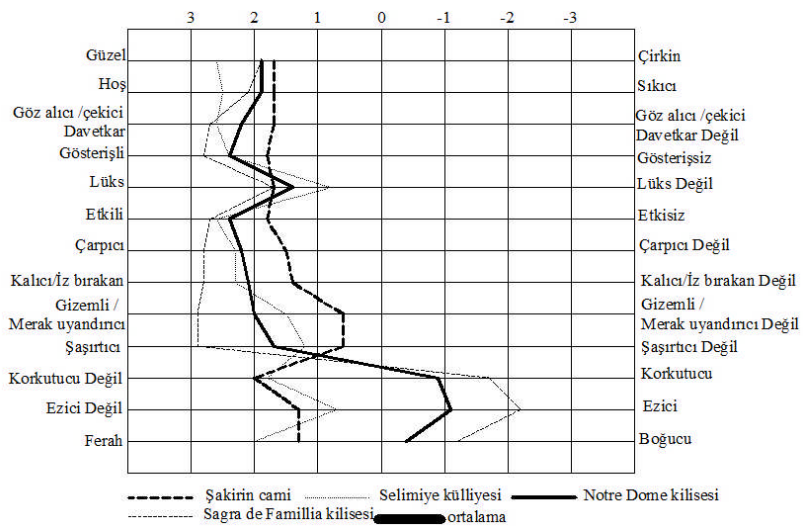
- Kalede, ihtişamın oluşmasında “**etkili/destek kaliteler**” bağlamında resim bölümü tarafından konum ve biçim, iç mimarlık bölümü tarafından konum, mimarlık bölümü tarafından konum, büyüklük, şehir bölge planlama bölümü tarafından ise konum ve biçim son derece etkili görülmüştür.

Alkazar Kalesinde konum ve kompleks/karmaşık kaliteleri tüm gruplar tarafından öne çıkarılırken en etkili farklılaşma (resim, iç mimarlık-mimarlık) aydınlatma, (resim-mimarlık) teknoloji, (resim-peyzaj) süsleme ve (resim-mimarlık, peyzaj) renk kalitelerinde olmaktadır (Şekil 62).

3.3.3.1. İşlev Gruplarına Göre Değişen Duygusal Tepki ve Kalitelerin İrdelenmesi

Verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen ortalama değerler duygusal tepki ve kaliteler başlığında bina ölçeğinde farklı işlev gruplarında; dini yapılar, mezarlar, konutlar saraylar, yönetim binaları ve kentsel ölçekte meydanlar ele alınmıştır. Diğer gruplar karşılaştırmaya imkân tanımadığı için değerlendirilmemiştir.

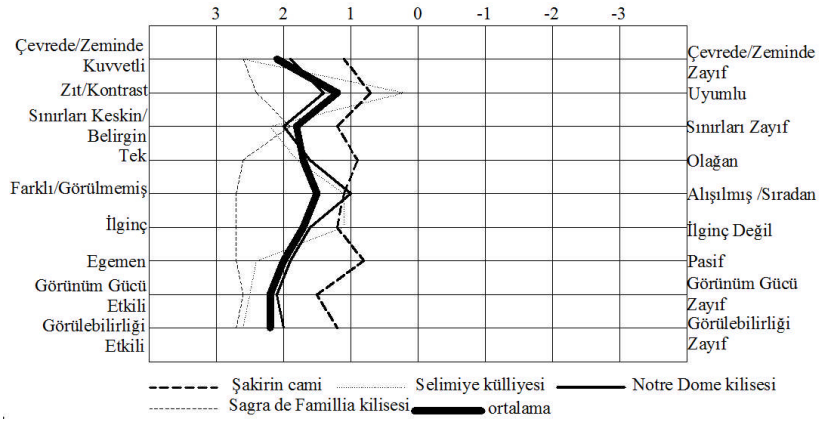
Bu bağlamda bina ölçeğinde dini yapılar: Şakirin Cami, Selimiye Külliyesi, Notre Dome Kilisesi ve Sagra de Famillia Kilisesi ele alındığında;

Şekil 63. Dini yapılara ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

Duygusal Tepkiler

- Şakirin Cami orta derecede gizemli/merak uyandırıcı bulunurken Selimiye Külliyesi gizemli/merak uyandırıcı Notre Dome ve Sagra de Famillia Kilisesi son derece gizemli/merak uyandırıcı bulunmaktadır.
- Şakirin Cami orta derecede şaşırtıcı, Selimiye Külliyesi ve Notre Dome Kilisesi şaşırtıcı, Sagra de Famillia Kilisesi ise son derece şaşırtıcı bulunmaktadır.
- Sagra de Famillia Kilisesi son derece, Notre Dome Kilisesi ezici, Selimiye Külliyesi ve Şakirin Cami ise ezici bulunmamaktadır.
- Notre Dome Kilisesi (orta derecede) ve Sagra de Famillia Kilisesi boğucu bulunurken, Şakirin Cami ve Selimiye Külliyesi ise ferah bulunmaktadır (Şekil 63).

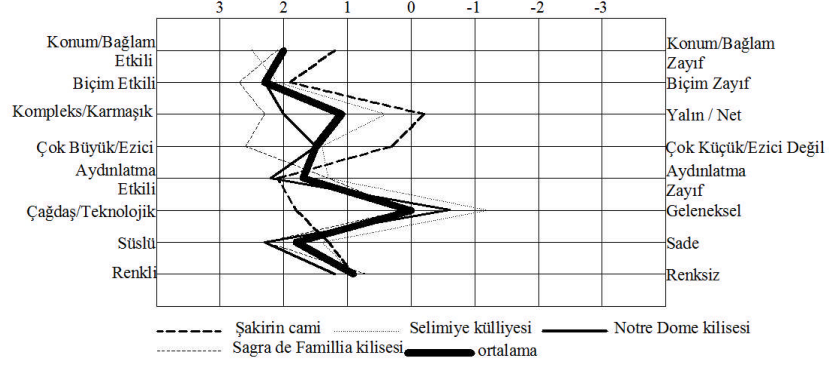

Şekil 64. Dini yapılara ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı

Etkili Tasarımsal Kaliteler

- Sagra de Famillia Kilisesi son derece zıt/kontrast, Notre Dome Kilisesi zıt/kontrast, Şakirin Cami ve Selimiye Külliyesi ise orta derecede zıt/kontrast bulunmaktadır.
- Sagra de Famillia Kilisesi son derece tek Selimiye Külliyesi ve Notre Dome Kilisesi tek, Şakirin Cami ise orta derecede tek olarak değerlendirilmektedir.
- Sagra de Famillia Kilisesi son derece farklı ve ilginç olarak değerlendirilirken diğer yapılar farklı ve ilginç olarak değerlendirilmektedir.

- Sagra de Famillia Kilisesi ve Selimiye Külliyesi son derece egemen olarak değerlendirilirken Notre Dome Kilisesi egemen, Şakirin Cami ise orta derecede egemen olarak değerlendirilmektedir (Şekil 64).

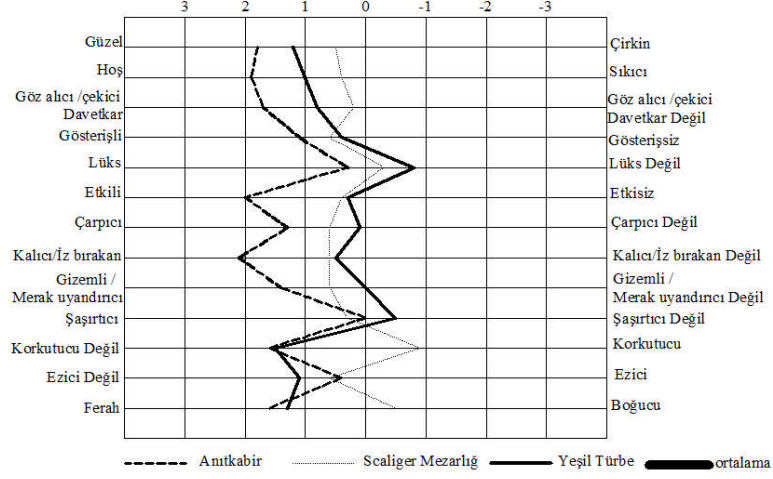

Şekil 65. Dini yapılara ilişkin etkili/destek kalitelerinin farkındalığı

Etkili/Destek Kaliteler

- Sagra de Famillia Kilisesi ve Notre Dome Kilisesi son derece kompleks/karmaşık, Selimiye Külliyesi orta derecede kompleks/karmaşık Şakirin Cami ise orta derecede yalın bulunmaktadır.
- Sagra de Famillia Kilisesi son derece büyük, Notre Dome Kilisesi ve Selimiye Külliyesi büyük, Şakirin Cami ise orta derecede büyük olarak değerlendirilmektedir.
- Şakirin Cami teknoloji etkili, Sagra de Famillia Kilisesinde orta derecede etkili görülmektedir.
- Sagra de Famillia ve Notre Dome Kilisesinde süsleme son derece etkili diğer yapılarda ise süsleme orta derecede etkili olarak değerlendirilmektedir.
- Notre Dome Kilise'sinde renk son derece etkili değerlendirilirken diğer yapılarda renk orta derecede etkili bulunmaktadır (Şekil 65).

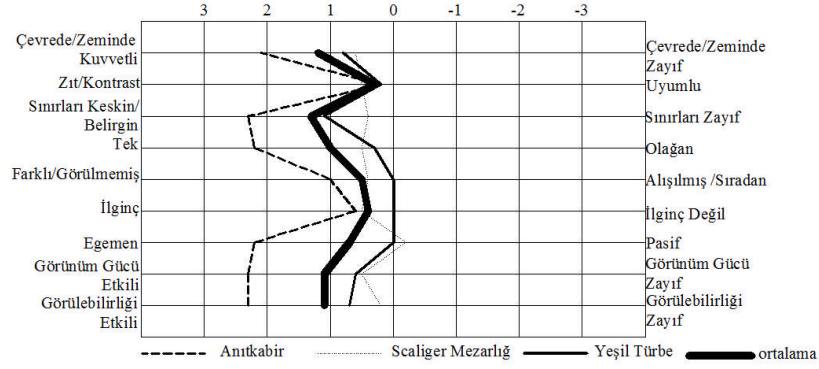
Bina ölçeğinde mezar yapıları: Anıtkabir, Scaliger Mezarlığı ve Yeşil Türbe ele alındığında;

Şekil 66. Mezar yapılarına ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

Duygusal Tepkiler

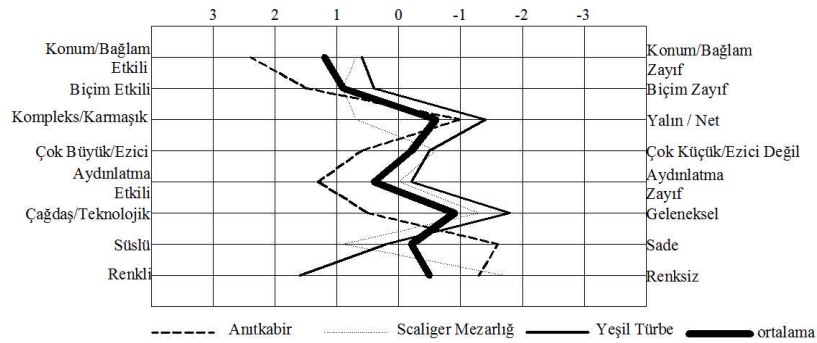
- Anıtkabir orta derecede lüks bulunurken diğer yapılar lüks bulunmaktadır.
- Anıtkabir son derece etkili bulunurken diğer yapılar orta derecede etkili bulunmaktadır.
- Anıtkabir son derece kalıcı/iz bırakan olarak değerlendirilirken diğer yapılar kalıcı/iz bırakan olarak ifade edilmektedir.
- Anıtkabir ve Scaliger Mezarlığı orta derecede şaşırtıcı bulunurken Yeşil Türbe şaşırtıcı bulunmamaktadır.
- Scaliger Mezarlığı orta derecede boğucu diğer yapılar ferah bulunmaktadır (Şekil 66).

Şekil 67. Mezar yapılarına ilişkin etkili tasarımsal tepkilerin farkındalığı

Etkili Tasarımsal Kaliteler

- Anıtkabir çevrede/zeminde son derece kuvvetli diğer yapılar çevrede/zeminde orta derecede kuvvetli bulunmaktadır.
- Anıtkabir sınırları son derece kesin Yeşil Türbe sınırları keskin, Scaliger Mezarlığında ise sınırlar orta derecede keskin bulunmaktadır.
- Anıtkabir son derece tek diğer yapılar ise orta derecede tek bulunmaktadır.
- Anıtkabir son derece egemen, Yeşil Türbe orta derecede egemen bulunmakta Scaliger Mezarlığı ise egemen bulunmamaktadır.
- Anıtkabir'de görünüm gücü ve görülebilirlik son derece etkili, diğer yapılarında ise orta derecede etkili görülmektedir (Şekil 67).

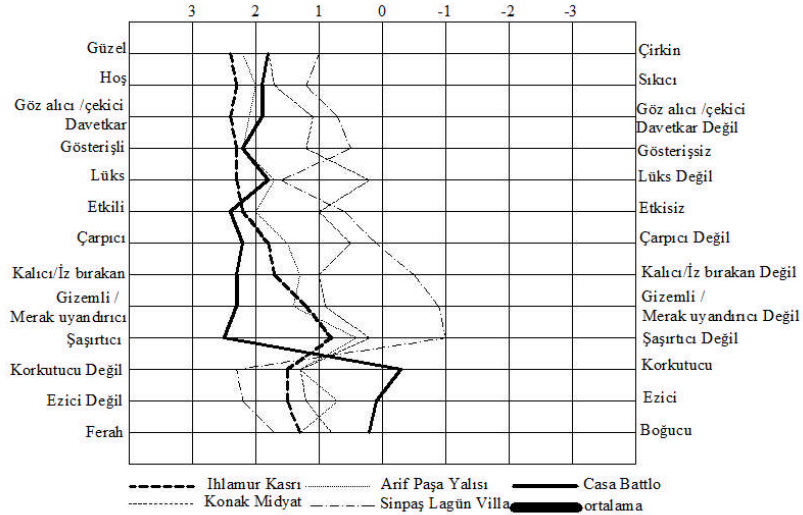

Şekil 68. Mezar yapılarına ilişkin etkili/destek tepkilerin farkındalığı

Etkili/Destek Kaliteler

- Anıtkabirde konum son derece etkili diğer yapılarda ise orta derecede etkili bulunmaktadır.
- Scaliger Mezarlığı orta derecede karmaşık/kompleks bulunurken diğer yapılar karmaşık/kompleks bulunmamaktadır.
- Anıtkabirde orta derecede büyüklük etkili bulunurken diğer yapılarda büyüklük etkili bulunmamaktadır.
- Anıtkabirde aydınlatma etkili bulunurken diğer yapılarda aydınlatma etkili bulunmamaktadır.
- Anıtkabirde teknoloji orta derecede etkili bulunurken diğer yapılarda teknoloji etkili bulunmamaktadır.
- Scaliger ve Yeşil Türbe’de süsleme orta derecede etkili görülürken Anıtkabir sade görülmektedir.
- Yeşil Türbe’de süsleme ve renk etkili bulunurken diğer yapılarda süsleme ve renk etkili bulunmamaktadır (Şekil 68).

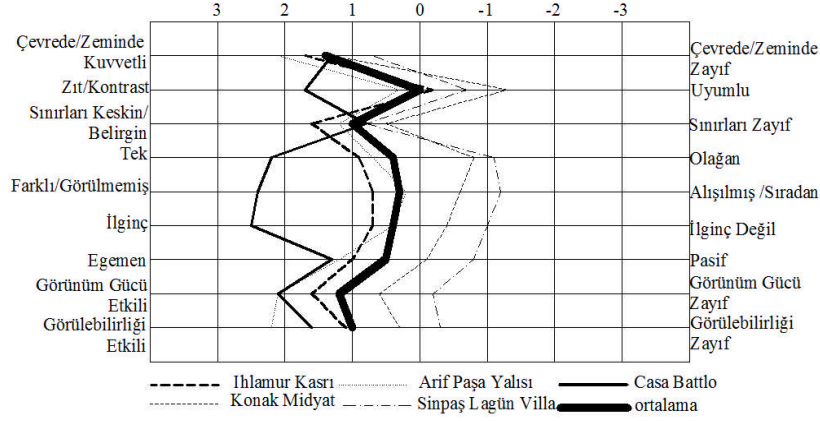
Bina ölçeğinde konutlar: İhlamur Kasrı, Arif Paşa Yalısı, Casa Battlo, Midyat Konak, Sinpaş Lagün Villaları ele alındığında;

Şekil 69. Konutlara ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

Duygusal Tepkiler

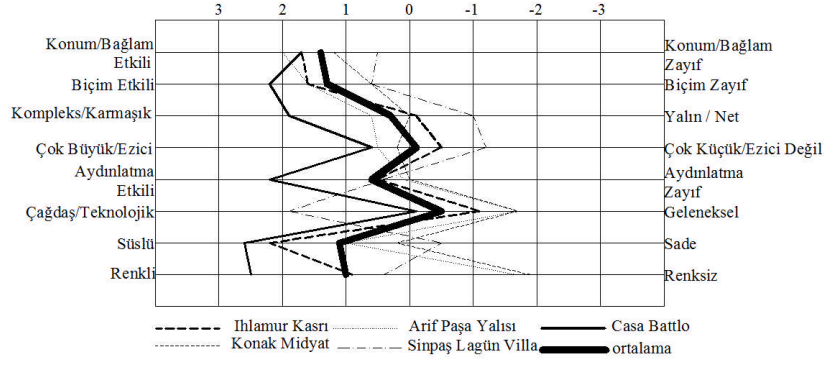
- Ihlamur Kasrı ve Arif Paşa yalısı son derece göz alıcı/çekici bulunurken Casa Battlo ve Konak Midyat göz alıcı/çekici, Sinpaş Lagün villaları ise orta derecede göz alıcı/çekici bulunmaktadır.
- Ihlamur Kasrı, Arif Paşa Yalısı, Casa Battlo son derece gösterişli, Konak Midyat gösterişli, Sinpaş Lagün Villası ise orta derecede gösterişli bulunmaktadır.
- Ihlamur Kasrı son derece lüks, Arif Paşa Yalısı, Casa Battlo ve Sinpaş Lagün Villası lüks, Konak Midyat ise orta derecede lüks bulunmaktadır.
- Casa Battlo, Ihlamur Kasrı, Arif Paşa Yalısı son derece etkili bulunurken Midyat Konak etkili, Sinpaş Lagün Villaları ise orta derecede etkili bulunmaktadır.
- Casa Battlo son derece çarpıcı, Ihlamur Kasrı çarpıcı, Midyat Konak ve Sinpaş Lagün Villaları ise orta derecede çarpıcı bulunmaktadır.
- Casa Battlo son derece kalıcı/iz bırakan, Ihlamur Kasrı, Arif Paşa Yalısı ve Midyat Konak kalıcı/iz bırakan olarak değerlendirilirken, Sinpaş Lagün Villaları kalıcı/iz bırakan olarak değerlendirilmemektedir.
- Casa Battlo son derece gizemli/merak uyandırıcı, Ihlamur Kasrı ve Arif Paşa Yalısı gizemli/merak uyandırıcı bulunurken Sinpaş Lagün Villaları gizemli/merak uyandırıcı bulunmamaktadır.
- Casa Battlo son derece şaşırtıcı, Ihlamur Kasrı, Arif Paşa Yalısı ve Midyat Konak orta derecede şaşırtıcı bulunurken Sinpaş Lagün Villaları şaşırtıcı bulunmamaktadır.
- Casa Battlo orta derecede korku veren, diğer yapılar ise korku vermeyen olarak değerlendirilmektedir.
- Tüm yapılar ezici bulunmamaktadır.
- Casa Battlo ve Midyat Konak orta derecede ferah bulunurken diğer yapılar ferah bulunmaktadır (Şekil 69).

Şekil 70. Konutlara ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı

Etkili Tasarımsal Kaliteler

- Casa Battlo zıt/kontrast, Arif Paşa Yalısı orta derecede zıt/kontrast, Ihlamur Kasrı ve Sinpaş Lagün Villası orta derecede zıt/kontrast bulunurken Midyat Konak uyumlu bulunmaktadır.
- Casa Battlo son derece tek, Ihlamur Kasrı ve Arif Paşa Yalısı orta derecede tek bulunmakta Midyat Konak ve Sinpaş Lagün Villası olağan bulunmaktadır.
- Casa Battlo son derece farklı, ilginç, Ihlamur Kasrı ve Arif Paşa Yalısı orta derecede farklı, ilginç bulunmakta, Midyat Konak ve Sinpaş Lagün Villası alışılmış/sıradan bulunmakta, ilginç bulunmamaktadır.
- Casa Battlo ve Arif Paşa Yalısında ve Ihlamur Kasrı egemen bulunurken diğer yapılar pasif bulunmaktadır.
- Casa Battlo, Arif Paşa Yalısı, görünüm gücü son derece, Ihlamur Kasrı'nda etkili, Midyat Konakta orta derecede etkili bulunmakta, Sinpaş Lagün Villaları ise görünüm gücü etkisiz bulunmaktadır.
- Arif Paşa Yalısı'nda görülebilirlik son derece etkili, Casa Battlo ve Ihlamur Kasrı görülebilirlik etkili, Midyat Konak orta derecede etkili bulunurken Sinpaş Lagün Villalarında görünüm gücü etkisiz bulunmaktadır (Şekil 70).

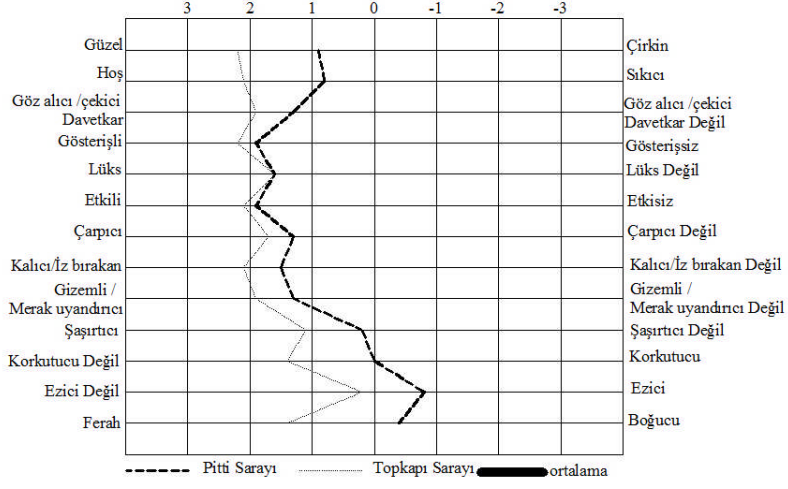

Şekil 71. Konutlara ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı

Etkili/Destek Kaliteler

- Arif Paşa Yalısı'nda konum son derece etkili, Casa Battlo, Ihlamur Kasrı ve Midyat Konakta etkili Sinpaş Lagün Villalarında konum orta derecede etkili bulunmaktadır.
- Casa Battlo konutunda biçim son derece etkili, Arif Paşa Yalısı ve Ihlamur Kasrı'nda biçim etkili, diğer yapılarda ise biçim orta derecede etkili görülmektedir.
- Casa Battlo karmaşık/kompleks, Arif Paşa Yalısı ve Midyat Konak, orta derecede karmaşık/kompleks, Ihlamur Kasrı ve Sinpaş Lagün Villaları ise yalın bulunmaktadır.
- Casa Battlo, Arif Paşa Yalısı ve Midyat Konakta büyüklük orta derecede etkili bulunmakta diğer yapılarda ise büyüklük etkili bulunmamaktadır.
- Casa Battlo konutunda aydınlatma son derece etkili bulunurken diğer yapılarda orta derecede etkili bulunmaktadır.
- Sinpaş Lagün Villaları teknoloji etkili diğer yapılarda ise teknoloji etkisiz bulunmaktadır.
- Casa Battlo ve Ihlamur Kasrı'nda süsleme son derece etkili, Arif Paşa Yalısı'nda etkili, Ihlamur Kasrı süsleme orta derecede etkili bulunmakta Sinpaş Lagün Villalarında ise süsleme etkisiz bulunmaktadır.
- Casa Battlo konutunda renk son derece etkili, Ihlamur Kasrı ve Sinpaş Lagün Villalarında orta derecede etkili bulunmakta diğer yapılarda ise renk etkili bulunmamaktadır (Şekil 71).

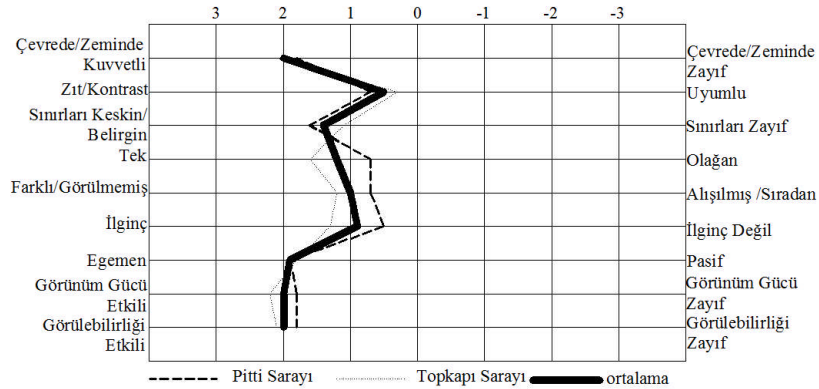
Bina ölçeğinde saraylar: Pitti sarayı ve Topkapı sarayı ele alındığında;

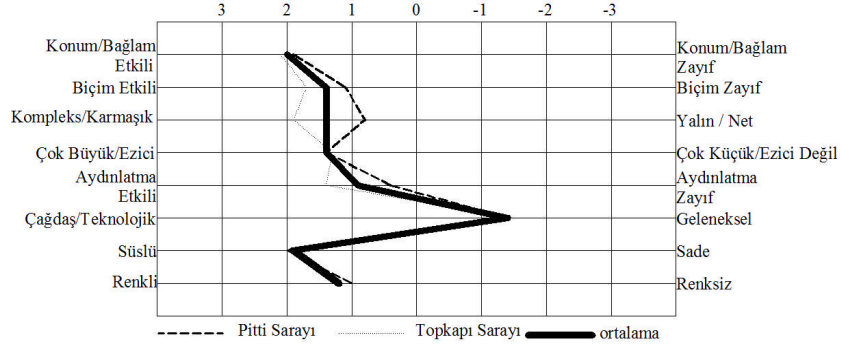
Şekil 72. Saraylara ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

Duygusal Tepkiler

- Topkapı Sarayı son derece güzel ve hoş bulunurken Pitti Sarayı orta derecede güzel ve hoş bulunmaktadır.
- Pitti Sarayı orta derecede korku veren ve ezici bulunurken Topkapı Sarayı korkutucu ve ezici bulunmamaktadır.
- Pitti Sarayı (orta derecede) boğucu bulunurken Topkapı Sarayı ferah bulunmaktadır (Şekil 72)

Şekil 73. Saraylara ilişkin tasarımsal kalitelerin farkındalığı

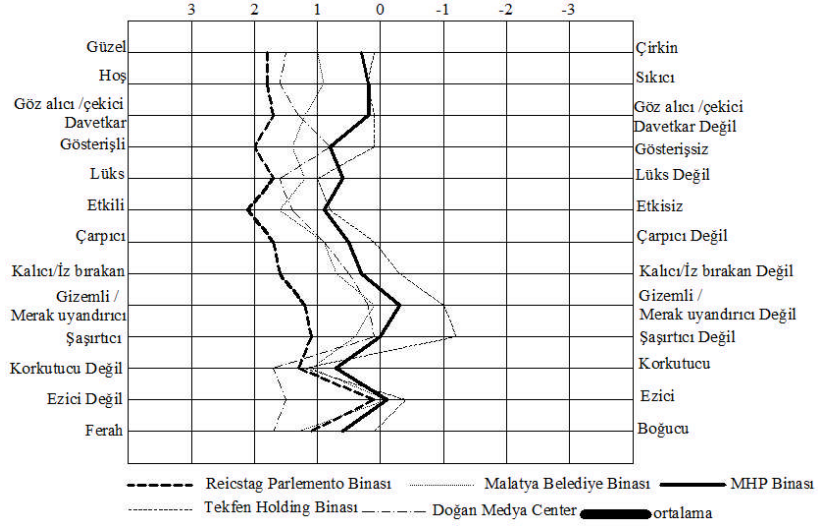

Şekil 74. Saraylara ilişkin etkili/destek kalitelerinin farkındalığı

Etkili Tasarımsal Kaliteler ve Etkili/Destek Kaliteler

- Her iki sarayda da tasarımsal ve etkili/destek kaliteler arasında etkili bir farklılaşma görülmemektedir (Şekil 73,74).

Bina ölçeğinde yönetim binaları: Reichstag Parlamento Binası, Doğan Medya Center, Malatya Belediyesi, MHP Parti Binası ve Tekfen Holding ele alındığında;

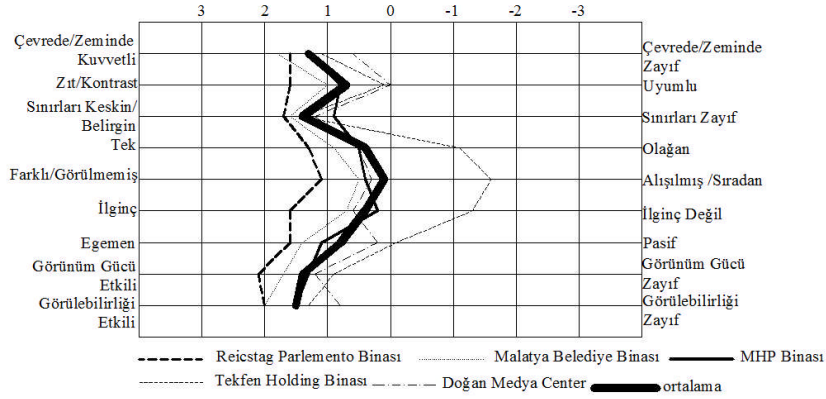

Şekil 75. Yönetim Binalarına ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

Duygusal Tepkiler

- Reichstag Parlamento Binası son derece gösterişli, Malatya Belediyesi gösterişli bulunurken diğer binalar orta derecede gösterişli bulunmaktadır.

- Reichstag Parlamento Binası son derece etkili, Malatya Belediyesi ve Doğan Medya Center etkili, diğer yapılar ise orta derecede etkili bulunmaktadır.
- Reichstag Parlamento Binası kalıcı/iz bırakan Malatya Belediyesi, Doğan Medya Center, MHP Parti Binası orta derecede kalıcı/iz bırakan, Tefken Holding Binası ise kalıcı/iz bırakan bulunmamaktadır.
- Reichstag Parlamento Binası gizemli/merak uyandırıcı, Malatya Belediyesi orta derecede gizemli/merak uyandırıcı bulunurken Tefken Holding Binası gizemli/merak uyandırıcı bulunmamaktadır.
- Reichstag Parlamento Binası şaşırtıcı Malatya Belediyesi, Doğan Medya Center ve MHP Parti Binası orta derecede şaşırtıcı bulunmakta Tekfen Holding Binası ise şaşırtıcı bulunmamaktadır.
- Tekfen Holding Binası ve MHP Parti Binası orta derecede ferah, Reichstag Parlamento Binası, Malatya Belediyesi , Doğan Medya Center ferah bulunmaktadır (Şekil 75).

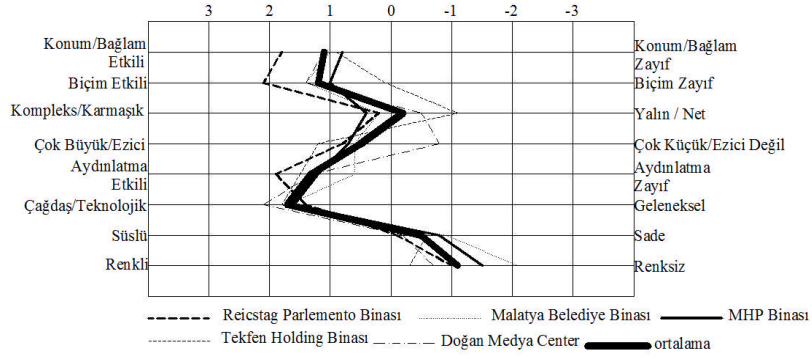

Şekil 76. Yönetim Binalarına ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı

Etkili Tasarımsal Kaliteler

- Reichstag Parlamento Binası tek, Malatya Belediyesi, Doğan Medya Center ve MHP Parti Binası orta derecede tek bulunurken Tefken Holding olağan bulunmaktadır.
- Reichstag Parlamento Binası farklı ve ilginç, Malatya Belediyesi, MHP Parti Binası ve Doğan Medya Center orta derecede farklı ilginç bulunurken Tefken Holding Binası alışılmış/sıradan bulunmakta, ilginç bulunmamaktadır.

- Reichstag Parlamento Binası, Malatya Belediyesi, MHP Parti Binası egemen, Doğan Medya Center orta derecede egemen bulunurken Tefken Holding Binası egemen bulunmamaktadır.
- Reichstag Parlamento Binasında görünüm gücü son derece etkili, Malatya Belediyesi, MHP Parti Binası ve Doğan Medya Center binasında görünüm gücü etkili, Tefken Holding Binasında ise görünüm gücü orta derecede etkili bulunmaktadır.
- Reichstag Parlamento Binası ve Malatya Belediyesi'nde görülebilirlik son derece etkili, MHP Parti Binası ve Tefken Holding Binasında etkili, Doğan Medya Center ise görülebilirlik orta derecede etkili bulunmaktadır (Şekil 76).

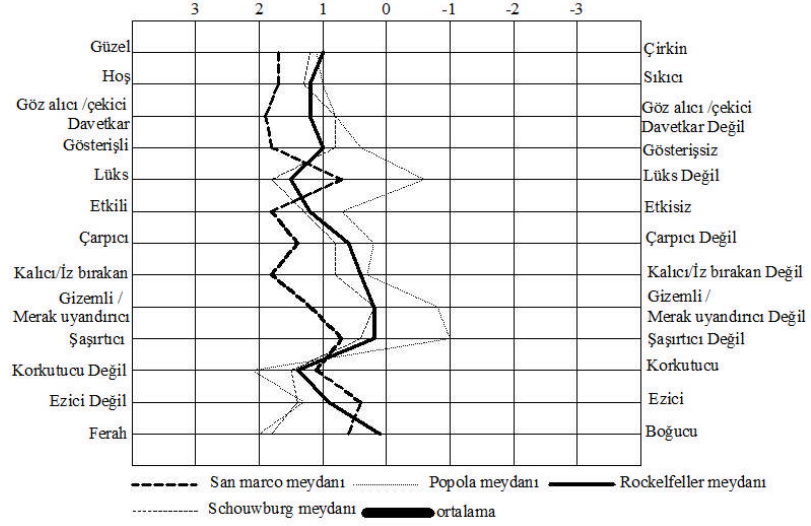

Şekil 77. Yönetim Binalarına ilişkin etkili/destek kalitelerinin farkındalığı

Etkili/Destek Kaliteler

- Reichstag Parlamento Binasında biçim son derece etkili, Malatya Belediyesi, Doğan Medya Center ve MHP Parti Binasında etkili, Tefken Holding Binasında ise biçim orta derecede etkili bulunmaktadır.
- MHP Parti Binası, Reichstag Parlamento Binası ve Malatya Belediyesi orta derecede karmaşık/kompleks bulunurken diğer yapılar sade bulunmaktadır.
- Tefken Holding Binasında büyüklük etkili, Reichstag Parlamento Binası, MHP Parti Binası, Malatya Belediyesi büyüklük orta derecede etkili bulunurken, Doğan Medya Center binasında büyüklük etkisiz bulunmaktadır (Şekil 77).

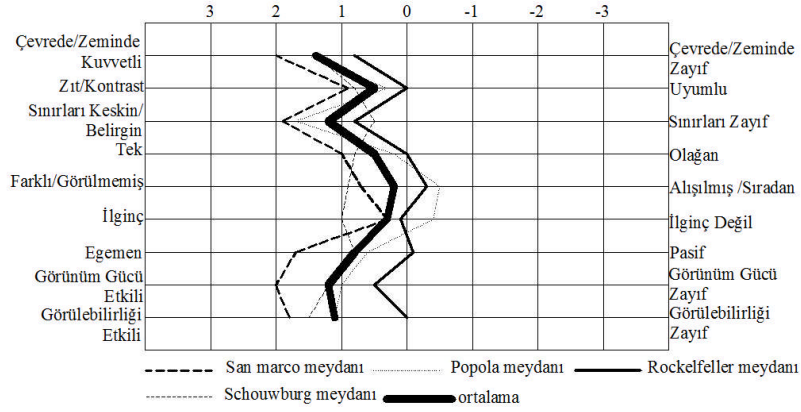
Kentsel ölçekte meydanlar: San Marco Meydanı, Popola Meydanı, Rockefeller Meydanı ve Schouwburg Meydanı ele alındığında;

Şekil 78. Meydanlara ilişkin duygusal tepkilerin farkındalığı

Duygusal Tepkiler

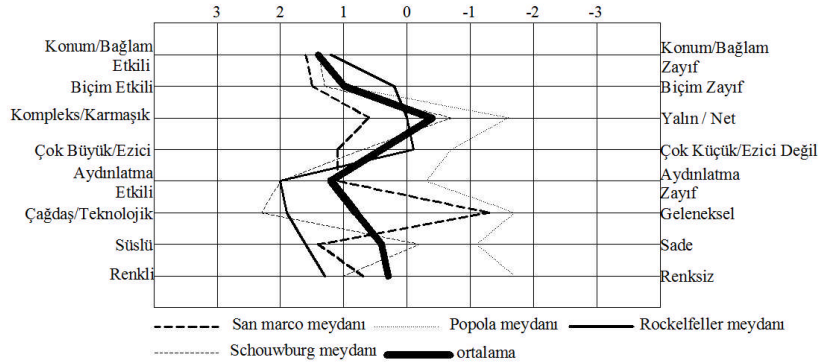
- Schouwburg Meydanı ve Rockefeller Meydanı lüks bulunurken San Marco Meydanı orta derecede lüks bulunmakta Popola Meydanı ise lüks bulunmamaktadır.
- San Marco Meydanı gizemli/merak uyandırıcı, Schouwburg Meydanı ve Rockefeller Meydanı orta derecede gizemli/merak uyandırıcı bulunurken Popola Meydanı gizemli/merak uyandırıcı bulunmamaktadır.
- San Marco Meydanı, Schouwburg Meydanı ve Rockefeller Meydanı orta derecede şaşırtıcı bulunurken Popola meydanı şaşırtıcı bulunmamaktadır (Şekil 79).

Şekil 79. Meydanlara ilişkin etkili tasarımsal kalitelerin farkındalığı

Etkili Tasarımsal Kaliteler

- Schouwburg Meydanı ve San Marco Meydanı farklı/görülmemiş, diğer meydanlar ise alışılmış/sıradan bulunmaktadır.
- Schouwburg Meydanı ilginç, San Marco Meydanı, Rockefeller Meydanı orta derecede ilginç bulunmakta Popola Meydanı ise ilginç bulunmamaktadır.
- San Marco Meydanı egemen, Schouwburg Meydanı ve Popola Meydanı orta derecede egemen bulunmakta Rockefeller Meydanı ise egemen bulunmamaktadır (Şekil 79).

Şekil 80. Meydanlara ilişkin etkili/destek kalitelerin farkındalığı

Etkili/Destek Kaliteler

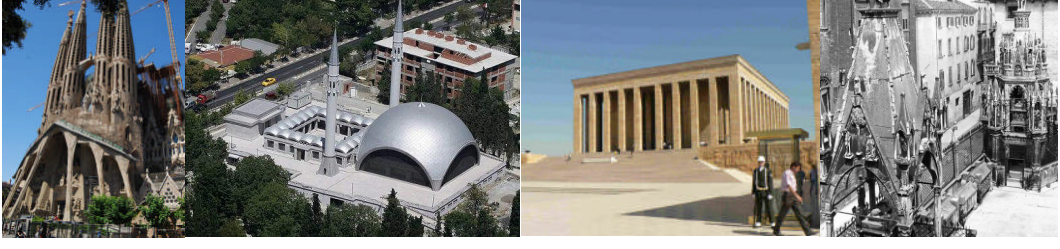
- San Marco Meydanı ve Rockefeller Meydanı orta derecede kompleks/karmaşık bulunurken diğer meydanlar yalın bulunmaktadır.

- San Marco Meydan'ında büyüklük etkili, Schouwburg Meydan'ında orta derecede etkili bulunmakta diğer meydanlarda ise büyüklük etkisiz bulunmaktadır.
- Rockefeller Meydanı ve Schouwburg Meydanı'nda aydınlatma son derece etkili, San Marco Meydan'ında etkili bulunmakta Popola Meydan'ında ise aydınlatma etkisiz bulunmaktadır.
- Schouwburg Meydanı'nda teknoloji son derece etkili, Rockefeller Meydanı'nda teknoloji etkili bulunmakta diğer meydanlarda ise teknoloji etkisiz bulunmaktadır.
- San Marco Meydanı ve Rockefeller Meydanı'nda süsleme etkili bulunurken diğer meydanlarda süsleme etkisiz bulunmaktadır.
- Rockefeller Meydanı ve Schouwburg Meydanı'nda renk etkili, San Marco Meydanı'nda renk orta derecede etkili bulunmakta Popola Meydanı'nda ise renk etkisiz bulunmaktadır.

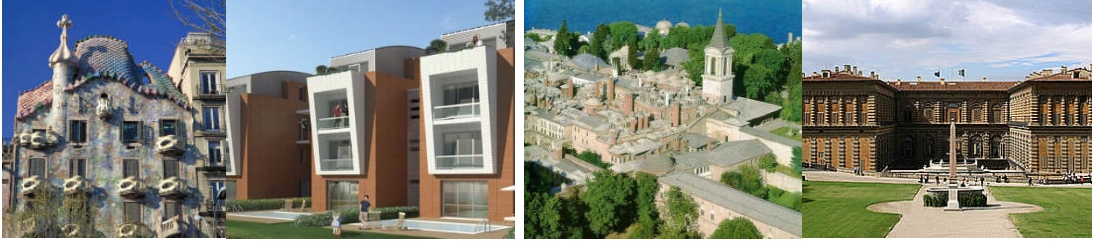
3.3.4. Değerlendirmeler

Farklı alt yapıya sahip farklı tasarımcı grupların (resim, iç mimarlık, mimarlık, peyzaj mimarlığı, şehir bölge planlama bölümleri) ihtişamı algılamadaki farklılaşmaları, öne çıkan kaliteler değerlendirildiğinde;

- Tasarımcıların vermiş oldukları değerler göz önüne alınarak örnekler en gösterişliden başlayarak Dini yapılar; Sagra de Famillia, Notre Dome Kilisesi Selimiye Külliyesi ve Şakirin Cami; Mezar yapıları; Anıtkabir, Yeşil Türbe, Scaliger Mezarlığı ; Konutlar; Casa Battlo, Ihlamur Kasrı, Arif Paşa Yalısı, Midyat Konak ve Sinpaş Lagün Villaları; Saraylar; Topkapı Sarayı ve Pitti Sarayı Meydanlar; San Marco Meydanı, Rockefeller Meydanı, Hamburg Meydanı ve Popola Meydanı şeklinde sıralanmaktadır (Şekil 81-83)

Şekil 81. Sagra de Famillia Kilisesi-Şakirin Cami, Anıtkabir-Scaliger Mezarlığı

Şekil 82. Casa Battlo-Sinpaş Lagün Villa, Topkapı Sarayı-Pitti Sarayı

Şekil 83. San Marco Meydanı-Schouwburg Meydanı

- En gösterişli olarak belirlenen Sagra de Famillia kilisesinde diğer dini yapılardan farklı olarak şaşırtıcı sıfatı son derece etkili olmaktadır. Casa Battlo konutunda ise şaşırtıcı sıfatı ve çarpıcı, kalıcı, gizemli sıfatlarının ise dereceleri diğer konutlardan farklılaşmaktadır. Topkapı Sarayı'nda güzel, hoş göz alıcı ve gösterişli sıfatları, etkili ve kalıcı sıfatlarının ise derecesi diğer saraya göre öne çıkmaktadır. Reichstag Binası çarpıcı, kalıcı, gizemli, şaşırtıcı sıfatları ve gösterişli, etkili sıfatlarının ise dereceleri diğer yönetim binalarından farklı olmaktadır. San Marco Meydanı'nda ise çarpıcı, kalıcı ve gizemli sıfatları diğer meydanlardan farklı olarak öne çıkmaktadır.
- En gösterişli olarak belirlenen Sagra de Famillia Kilisesi'nde diğer dini yapılardan farklı olarak sınırların keskinliği hariç tüm kaliteler son derece etkili görülmüştür.

Casa Battlo Konutunda ise tek, farklı, ilginç olma kaliteleri, Topkapı Sarayı'nda tek, farklı, ilginç olma kaliteleri ve zeminde kuvvetli, görünüm gücü ve görülebilirlik kalitelerinin dereceleri, Reichstag Parlamento Binasında tek, farklı, ilginç olma kaliteleri ve görünüm gücü, görülebilirlik kalitelerinin derecesi, San Marco Meydanı'nda ise tek, egemen kaliteleri ve zeminde kuvvetli, görünüm gücü kalitelerinin ise dereceleri kendi işlev grubu içerisinde farklılaşmakta, öne çıkmaktadır.

- En gösterişli olarak belirlenen Sagra de Famillia Kilisesi'nde diğer dini yapılardan farklı olarak büyüklük kalitesi etkili görülmüştür. Casa Battlo Konutunda ise biçim kalitesinin derecesi, aydınlatma ve renk kaliteleri, Topkapı Sarayı'nda konumun derecesi, kompleks/karmaşık ve aydınlatma kaliteleri, Reichstag Parlamento Binasında ise biçim kalitesinin derecesi kendi işlev grubu içerisinde farklılaşmaktadır (Şekil 84) (Tablo 26).

Şekil 84. Sagra de Famillia Kilisesi, Casa Battlo, Topkapı Sarayı, Reicshtag Parlamento Binası

Gruplara göre değişen duygusal tepkiler ve kalitelere ilişkin değerlendirmeler

Tüm gruplara göre öne çıkan duygusal tepkiler

- Hem tarihi hem de günümüz dini yapılarında tüm gruplar tarafından güzel, hoş, göz alıcı ve gösteriş ortak sıfatlar olmaktadır.
- Tarihi dini yapılar da ise hoş, göz alıcı, gösterişli, etkili, çarpıcı, kalıcı ve gizemli sıfatları ortak olmaktadır.
- Konutlarda tüm gruplar tarafından ortak bir sıfat bulunmamaktadır.
- Mezar yapılarında gruplar arasında farklılıklar artmakta özellikle anlamsallığın önde olduğu Anıtkabir'de güzel, hoş ve göz alıcı duyguları tüm gruplarda ortak olmaktadır.

- Saraylarda gösteriş, lüks ve etkili sıfatları tüm gruplar tarafından öne çıkarılmaktadır.
- Yönetim binalarında Reichstag Binası ve Doğan Medya Center güzel ve hoş ortak bir sıfat iken diğer yönetim binalarında farklılaşmalar olmaktadır.
- Tarihi yapılarında (Topkapı Sarayı, Trevi Çeşmesi, Londra Köprüsü, San Marco Meydanı) ve dönem yapılarında (Eiffel Kulesi, Sydney Opera Binası) kalıcılık ortak bir sıfat olmaktadır.
- Kompleks veya karmaşık biçimlenmeye sahip binalar (Selimiye Külliyesi, Notre Dome Kilisesi, Sagra de Famillia Kilisesi, Casa Battlo Konutu, Potalo Sarayı ve Sümela Manastırı) tüm gruplar tarafından gizemli bulunmaktadır.
- Güçlü doğal bağlam oluşturduğu etkiyle tüm gruplar üzerinde çarpıcılık yaratmaktadır.
- Ferah-boğucu ve korku verme sıfatları gruplar arasında en çok farklılaşmanın olduğu sıfat çiftleridir.
- Pitti Sarayı güzel ve hoş bulunmasına rağmen gösterişli bulunmamaktadır.
- Tefken Holding Binası lüks olmasına rağmen orta derecede gösterişlidir (Tablo 22-25).

Tüm gruplara göre öne çıkarılan kaliteler

Tasarımsal kaliteler olarak

- Şakirin Cami hariç diğer dini yapılarda zeminde kuvvetli, tek olma, görünüm gücü ve görülebilirlik
- Anıtkabirde zeminde kuvvetli, sınırların keskinliği, tek olma, egemenlik, görünüm gücü ve görülebilirlik
- Saraylarda zeminde kuvvetli, egemenlik ve görünüm gücü
- Yönetim binalarında sınırların keskinliği, görünüm gücü ve görülebilirlik
- Zafer takları ve anıtlarda zeminde kuvvetli, görünüm gücü ve görülebilirlik
- Tarihi meydanlarda sınırların keskinliği (Şekil 85)

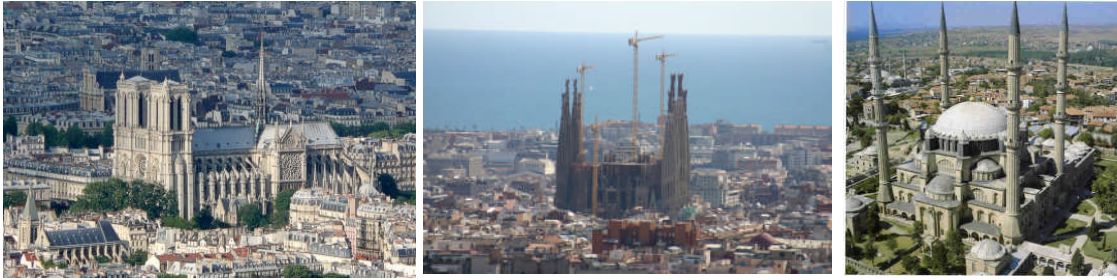

Şekil 85. San Marco Meydanı, Popola Meydanı

- Doğal bağlamda zeminde kuvvetli, tek, egemen, görülebilirlik kaliteleri öne çıkmaktadır.
- Gruplar tarafından en gösterişli olarak belirlenen Sagra de Famillia Kilisesi'nde diğerlerinden farklı olarak zıt/kontrast, farklı olma, egemenlik Casa Battlo Konutunda tek, farklı, ilginç, zıt/kontrast, Topkapı Sarayı'nda tek, Reichstag Binasında tek ve ilginç olma kaliteleri diğerlerinden farklı olarak öne çıkarılmaktadır (Tablo 22-25).

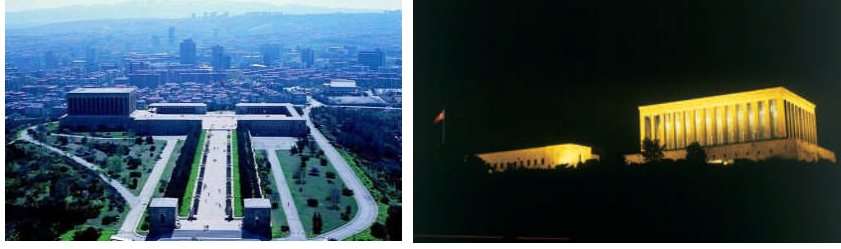
Etkili/Destek kaliteler olarak

- Bütün dini yapılarda biçim kalitesi öne çıkarken Şakirin Cami hariç diğer dini yapılarda (Notre Dome Kilisesi, Sagra de Famillia Kilisesi ve Selimiye Külliyesi) ise konum ve biçim kaliteleri (Şekil 86)

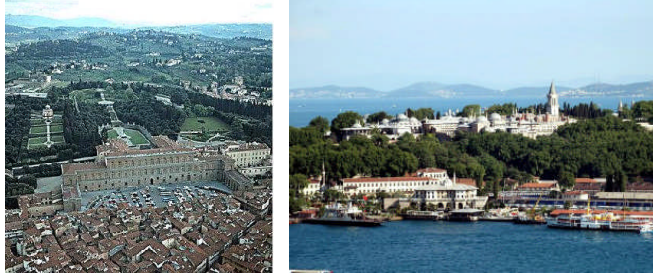
Şekil 86. Notre Dome Kilisesi, Sagra de Famillia Kilisesi, Selimiye Külliyesi

- Anıtkabirde konum ve aydınlatma

Şekil 87. Anıtkabir

- Pitti ve Topkapı saraylarında konum (Şekil 88)

Şekil 88. Pitti Sarayı, Topkapı Sarayı

- Özellikle günümüz yönetim binalarında (Malatya Belediyesi, MHP Binası, Tekfen Holding Binası) teknoloji (Şekil 89)

Şekil 89. Malatya Belediyesi, MHP Parti Binası, Tekfen Holding Binası

- Trevi Çeşmesi ve Magic Çeşmelerinde aydınlatma kalitesi (Şekil 90)

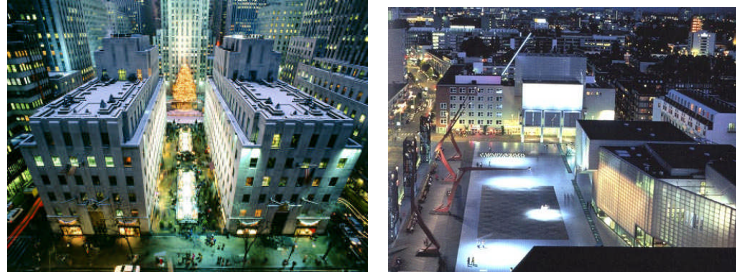
Şekil 90. Trevi Çeşmesi, Magic Çeşmesi

- La Etoile Zafer Takı, Berlino Anıtı ve Azadı Anıtında konum (Şekil 91)

Şekil 91. La Etoile Zafer Takı, Berlino Anıtı, Azadı Anıtı

- Modern meydanlarda Rockefeller ve Schouwburg meydanlarında teknoloji (Şekil 92)

Şekil 92. Rockefeller Meydanı, Schouwburg Meydanı

- Londra Köprüsü ve Erasmus Köprülerinde ise konum ve biçim kaliteleri öne çıkmaktadır (Şekil 93)

Şekil 93. Londra Köprüsü, Erasmus Köprüsü

- Gruplar tarafından en gösterişli olarak belirlenen Casa Battlo Konutunda kompleks/karmaşık, aydınlatma ve renk kaliteleri Topkapı Sarayı'nda biçim, kompleks/karmaşık, aydınlatma Reichstag Parlamento Binasında konum, biçim, San Marco Meydan'nda ise biçim kalitesi diğerlerinden farklı olarak öne çıkarılmaktadır (Tablo 22-25).

Gruplara göre öne çıkan etkili farklılaşmalar

- Tasarımcı grupların çalışma ölçeği algı düzeyinde de farklılıklar yaratmaktadır. MHP binası heykelsi yapısıyla resim bölümü tarafından güzel bulunurken, şehir bölge planlama bölümü tarafından güzel bulunmamaktadır. Tekfen Holding Binası iç mimarlık bölümü tarafından güzel bulunmaması değerlendirme ölçeği olarak iç mekanı dikkate aldığını göstermektedir (Şekil 94).

Şekil 94. MHP Parti Merkez Binası, Tekfen Holding Binası

- Kentsel mekan ölçeğinde özellikle meydanlarda resim ve şehir bölge planlama bölümleri arasındaki farklılaşmalar artmaktadır.

- İhtişamın üst noktasında (Sagra de Famillia Kilisesi, Casa Battlo Konutu, Topkapı Sarayı, Reichstag Binası ...) gruplar arasında hem sıfatlarda hem de kalitelerde ortaklıklar artmaktadır.
- İhtişam derecesi zayıf olan özellikle günümüz yapılarında gruplar arasında öne çıkan duygusal tepkiler ve kaliteler değişmektedir (Şekil 95).

Şekil 95. Kobe Port Kulesi, Rockefeller Meydanı, Bilbao Projesi

- Gruplar içerisinde en etkili farklılaşmalar şehir bölge planlama ile resim bölümleri arasında olmaktadır (Tablo 22-25).

Tablo 22. Binalarda duygusal tepkiler, tasarımsal kaliteler, etkili/destek kaliteler

		Duygusal tepkiler													Tasarımsal kaliteler										Etkili/destek kaliteler										
		güzel	hoş	göz alıcı/çekici	gösterişli	lüks	etkili	çarpıcı	kalıcı	gizemli	şarıtıcı	korutucu değil	ezici değil	ferah	zeminde kuvvetli	zıt/konast	sınırların keskinliği	tek	farlı/görülmemiş	ilginç	egemen	görünüm gücü etkili	görülebilirliği etkili	konum/bağlam etkili	biçim etkili	kompleks/karmaşık	çok büyük	aydınlatma etkili	çatı/teknolojik	stütu	renkli				
Dini yapılar		Şakirin camii																																	
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5									
		1	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	
		2	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		3	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		4	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		5	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		1	●	●	●	●	○	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		2	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		3	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		4	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		5	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		1	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		2	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		3	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		4	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		5	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		Mezar yapıları		Anıtkabir																															
				1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5							
				1	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
2	○			○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
3	○			○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
4	○			○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
5	○			○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
1	○			○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
2	○			○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
3	○			○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
4	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○			
5	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○			

1. resim, 2. iç mimarlık 3. peyzaj mimarlığı 4. mimarlık 5. şehir bölge planlama
● son derece etkili, ○ etkili, ■ ortaklıklar ■ farklılaşmalar

Tablo 22'nin devamı

		Duygusal tepkiler												Tasarımsal kaliteler											Etkili/destek kaliteler							
		güzel	hoş	göz alıcı/çekici	gösterişli	lüks	etkili	çarpıcı	kalıcı	gizemli	şaşırtıcı	korkutucu değil	ezici değil	iferah	zemine kuvvetli	zıt/kontrast	sınırların keskinliği	tek	farklı/görülmemiş	ilginç	egemen	görünüm gücü etkili	görülebilirliği etkili	konum/bağlam etkili	biçim etkili	kompleks/karmaşık	çok büyük	aydınlatma etkili	çatı/teknolojik	stüslü	renkli	
Konutlar	İhlamur kasrı	1	●	●	●	○	●	●	●	○				○		○					○		○	○						○	○	
		2	●	●	●	●	●	●	○	○		●	○	○	●		○				○	○	○	○	○			○		○	○	
		3	●	●	●	●	●	●	○			○	○	○	●		○	○		○	○	○	○	○	○						○	○
		4	●	●	●	●	●	●	○	○	○	●	●	●	○		○	○	○	○	○	○	○	○	○						○	○
		5	●	●	●	●	●	○	○	○	○			○	○		○	○	○	○	○	○	○	○	○	○					○	○
	Arif Paşa Yalısı	1			○	●			X	X	X	●		○		○	○				○	○	○	○		○	X		○	○	X	
		2	○	○	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○			○	○	○	○	○	○	○			X		X	
		3	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○		○	○		○	○	○	○	○	○	○				○	X	
		4	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○		○	○			○	○	○	○	○	○	○					
		5	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○		○	○			○	○	○	○	○	○	○				○	
	Casa Battlo	1	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○		○	○		○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		2	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		3		○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		4	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		5	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
	Midyat Konak	1	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		2	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		3	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		4										○																				
		5	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
	Sinpaş Lagun	1		○		○					○	○	○			○														○	○	
		2	○	○	○	○					○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		3				○						○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		4	○	○		○	○					○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		5	○	○		○	○					○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
Saraylar	Pitti sarayı	1	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○		
		2	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		3	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		4	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		5	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
	Topkapı saray	1	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		2	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		3	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		4	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		5	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	

1. resim, 2. iç mimarlık 3. peyzaj mimarlığı 4. mimarlık 5. şehir bölge planlama
● son derece etkili, ○ etkili, ■ ortaklıklar ■ farklılaşma

Tablo 22'nin devamı

		Duygusal tepkiler												Tasarımsal kaliteler								Etkili/destek kaliteler																
		güzel	hoş	göz alıcı/çekici	gösterişli	lüks	etkili	çarpıcı	kalıcı	gizemli	şaşırtıcı	korkutucu değil	ezici değil	ferah	zeminde kuvvetli	zıt/kontrast	sınırların keskinliği	tekt	farklı/görülmemiş	ilginç	egemen	görünüm gücü etkili	görülebilirliği etkili	konum/bağlam etkili	biçim etkili	kompleks/karmaşık	çok büyük	aydınlatma etkili	çağdaş/teknolojik	süslü	renkli							
Yönetim binaları	Reichstag Par.	1	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o					
		2	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o				
		3	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			
		4	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			
		5	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			
	Malatya Belediy	1	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			
		2	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
		3	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
		4	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
		5	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
	MHP binası	1	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			
		2	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
		3	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		4	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		5	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
	Tefken holding	1	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
		2	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		3	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		4	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		5	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
	DMC Holding	1	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
		2	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		3	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		4	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
		5	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o

1. resim, 2. iç mimarlık 3. peyzaj mimarlığı 4. mimarlık 5. şehir bölge planlama
 ● son derece etkili, o etkili, ■ ortaklıklar ■ farklılaşmalar

Tablo 24. Meydanlarda duygusal tepkiler, tasarımsal kaliteler, etkili/destek kaliteler

		Duygusal tepkiler										Tasarımsal kaliteler							Etkili/destek kaliteler																		
		güzel	hoş	göz alıcı/çekici	gösterişli	lüks	etkili	çarpıcı	kalıcı	gizemli	şaşırtıcı	korkutucu değil	ezici değil	ferah	zeminde kuvvetli	zıt/kontrast	sınırların keskinliği	tek	farklı/görülmemiş	ilginç	egemen	görünüm gücü etkili	görülebilirliği etkili	konum/bağlam etkili	biçim etkili	kompleks/karmaşık	çok büyük	aydınlatma etkili	çağdaş/teknolojik	süslü	renkli						
Meydanlar	San Marco mey.	1	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●					
		2	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○				
		3	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○			
		4	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○			
		5	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○			
	Popola mey.	1	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○			
		2	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○		
		3	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○		
		4	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○		
		5	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○		
	Rockefeller mey.	1	●	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○			
		2	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○		
		3	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		4	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		5	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
	Hamburg mey.	1	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○		
		2	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	
		3	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		4	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
		5	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○

1. resim, 2. iç mimarlık 3. peyzaj mimarlığı 4. mimarlık 5. şehir bölge planlama
● son derece etkili, ○ etkili, ■ ortaklıklar ■ farklılaşmalar

Tablo 25. Bağlamda duygusal tepkiler, tasarımsal kaliteler, etkili/destek kaliteler

		Duygusal tepkiler											Tasarımsal kaliteler							Etkili/destek kaliteler																				
		güzel	hoş	göz alıcı/çekiçi	gösterişli	lüks	etkili	çarpıcı	kalıcı	gizemli	şaşırtıcı	korkutucu değil	ezici değil	ferah	zeminde kuvvetli	zıt/konast	sınırların keskinliği	tek	farklı/görülmemiş	ilginç	egemen	görünüm gücü etkili	görülebilirliği etkili	konum/bağlam etkili	biçim etkili	kompleks/karmaşık	çok büyük	aydınlatma etkili	çağdaş/teknolojik	süslü	renkli									
Bağlam	Alkazar kalesi	1	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o					
		2	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o				
		3	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			
		4	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
		5	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
	Potalo sarayı	1	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			
		2	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
		3	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		4	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		5	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
	Sümela manast.	1	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
		2	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		3	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
		4	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
		5	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
	Sydney Opera	1	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		2	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		3	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
		4	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
		5	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
	Bilbao	1	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		2	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		3	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
		4	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
		5	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o

1. resim, 2. iç mimarlık 3. peyzaj mimarlığı 4. mimarlık 5. şehir bölge planlama
 ● son derece etkili, o etkili, ■ ortaklıklar ■ farklılaşmalar

Bütünü değerlendirildiğinde resim, iç mimarlık, mimarlık, peyzaj mimarlığı ve şehir bölge planlama bölümlerinden oluşan farklı alt yapıya sahip tasarımcıların gösterişli mekan/mezan öğelerinin “algılama-değerlendirme” temelinde bu mekanların tasarımcı grup üzerlerinde oluşturduğu duygusal etkiler ve ihtişamın oluşumunda etkili olarak öne çıkardıkları kaliteler değişkenlik göstermektedir. Bu kişilerin sahip oldukları algılamayı etkileyen yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi etkenler ve bu mekanların farklı ihtişam dereceleri, farklı simgesel anlamlar ve işlevler “ihtişamın farkındalık” düzeyinin farklılaşmasına neden olduğu söylenebilir.

3.4. İhtişamın Oluşumunda Etkili Güçlerin Farklılaşan Zeminlerde İncelenmesi, Değerlendirilmesi

Araştırmanın bu bölümünde mimarlıkta ihtişam konusunun sosyal algılama-değerlendirme üzerinden incelenmesi ele alınmıştır. Çalışmada; ihtişamın nasıl tanımlandığı, ihtişama neden ihtiyaç duyulduğu, ihtişamın yaratılmasında kim/kimlerin rol oynadığı, insan veya insan grupları üzerinde nasıl bir etkinin hedeflendiği (üst hedefler, alt hedefler), bu etki değerine ulaşıp ulaşılmadığı gibi sorulara cevap aranarak ihtişamın tanımlanması, sebeplerinin detaylandırılması, insanlar üzerinde bıraktığı izler ve diğer detaylı değerlendirmelerin yapılması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın bu basamağında bireylerle konuşularak görüşmecilere çeşitli sorular yöneltilen bir sohbet atmosferi içerisinde verilerin toplandığı görüşme tekniği kullanılmıştır. Kullanıcı sayısının daha az olduğu ve daha derin bilgilerin alınmasının istendiği durumlarda uygulanan bu teknikte görüşmenin amaçları doğrultusunda sorular sıralanarak esnek görüşme temelinde konu hakkında birçok yönden veri alınması sağlanmaktadır (Pakdil, 1993, Arslan ve Ökten 1994, Çakın 1998). Sözlü soruşturma-görüşmelerle “yoğun görüşme-sohbet” (intensive interview) tekniğinin kullanıldığı Çevik (1991) mekan-kimlik-kimliklendirme: Trabzon Sokakları Örneği adlı doktora tezi ve bu tekniğin incelendiği Çevik (2008) yoğun görüşme-sohbet tekniği yüksek lisans ders notlarıyla çalışma desteklenmiştir. Görüşme soruları ihtişamın tanımlanması ve ihtişamı yaratan nedenler-hedefler bağlamında oluşturulmuş ve daha derinlemesine bilgi almak amacıyla kullanıcı sayısı az tutulmuştur.

Sorular

- İhtişamın yaratılmasında etkili güçlere; Holding sahipleri ve Siyasi parti üyelerine

- Mimarlara
- Kullanıcılara yöneltilmiştir.

Sorular her bir grup için ihtişam hakkında detaylı bilgi alınması amacıyla hedefe yönelik ayrı ayrı hazırlanmıştır. Temel olarak ihtişamın tanımlanması ve nedenler/hedefler başlıklarında öncelikli genel olarak yöneltilen sorular daha detaylı bilgi alınması bakımından yinelenmeden, kişi zorlanmadan, hedefe yönelik (benlik gereksinmesi, saygınlık, farklılıklara değişimlere gereksinme, sembolleştirmeye gereksinme, statü/prestij, güç ve ideoloji) sorularla desteklenmiştir.

Mimarlık ortamında bir ürünün ortaya çıkmasında hem mimar hem de işveren etkilidir. İhtişam, güç sahibi, mimar ya da her ikisi tarafından hedeflenebilir. Mimari ürünün oluşturduğu etki kullanıcılar tarafından değerlendirilmektedir. Bu bağlamda mimarlıkta ihtişam kavramının açıklanmasına yönelik olarak hazırlanan sorular güç sahipleri, mimarlar ve kullanıcı gruba yöneltilmiştir.

3.4.1. Görüşme Gruplarının Belirlenmesi

Görüşme yapılacak kullanıcılar belirlenirken öncelikle Türkiye’de farklı güçlerin; dini, siyasi, ideolojik, enformatik ve ekonomik gücün etkili olduğu gösterişli farklı biçimlenmeler sunan örneklerin seçiminden yola çıkılmıştır. Daha sonra bu binaları Dini güç olarak camiler, siyasi güç olarak parti genel merkezleri, belediye binaları ve adalet sarayları, ideolojik güç olarak anıtlar ve anıt mezarlar, enformatik güç olarak medya binası ve ekonomik güç olarak ise Holding binaları, holding sahipleri tarafından gerçekleştirilmiş binalar, kampüsler ele alınmaktadır.

- Dini güç
 - Şakirin Cami- Mimar: (Şm)+ 2 kullanıcı (Ş1,Ş2)+1 müezzin(Ş3)
 - Kocatepe Cami- (uygulanmamış proje) Mimar: (Km1, Km2)
 - Derinkuyu Park Cami- Heykeltıraş + 2 kullanıcı (D1, D2) +1 müezzin (D3)
- Siyasi güç
 - AKP Genel Merkezi- Mimar: (AKPm)+1 Meclis üyesi (AKP1)
 - MHP Genel Merkezi- Mimar: (MHPm)+1 Meclis üyesi (MHP1)
 - CHP Genel Merkezi- Mimar:(CHPm)+1 Meclis üyesi (CHP1)
 - Malatya Belediye Binası- Mimar: (Mbm) +2 kullanıcı (M1,M2)

Konya Adalet Sarayı- Mimar: (Kam)

Bursa Adalet Sarayı- Mimar: (Bm)

- İdeolojik güç

Çanakkale Şehitler Anıtı- 2 kullanıcı (Ç1,Ç2)

Lozan Barış Anıtı- 2 kullanıcı (L1, L2)

Sakarya şehitleri Anıtı- 2 kullanıcı (S1, S2)

Anıtkabir- Mimar+ kullanıcı (A1, A2)

Turgut Özal Anıt Mezarı- Mimar: (Tm)+2 kullanıcı (T1, T2)

Adnan Menderes Anıt Mezarı- Mimar+ 2 kullanıcı (AD1, AD2)

- Ekonomik güç

MNG Holding –Ankara Halk bankası- Holding Yetkilisi

Tefken Holding Binası- Holding Yetkilisi

Kiler Holding-Saphire binası- Holding Yetkilisi

Koç Topluluğu- Koç üniversite kampusu Holding Yetkilisi

Sabancı Grubu- Sabancı Üniversite kampusu Holding Yetkilisi

- Enformatik güç

Doğan Medya Center Mimar: (Dm)+ Holding Yetkilisi

- Dini gücün etkili olduğu 3 cami; Şakirin Cami, Kocatepe Cami (gerçekleşmemiş proje), Derinkuyu Park Cami, siyasi gücün etkili olduğu 6 bina; 3 siyasi genel merkezi; CHP Genel Merkezi, AKP Genel Merkezi, MHP Genel Merkezi, 1 Belediye Binası; Malatya Belediyesi, 2 Adalet sarayı; Konya Adalet Sarayı, Bursa Adalet Sarayı, ideolojik gücün etkili olduğu 6 anıt; 3 anıt; Çanakkale Şehitler Abidesi, Lozan Barış Anıtı, Sakarya Şehitleri Anıtı ve 3 anıt mezar; Anıtkabir, Turgut Özal Anıt Mezarı, Adnan Menderes Anıt Mezarı, Enformatik gücün etkili olduğu Doğan Medya Center ve ekonomik gücün etkili olduğu 3 bina; MNG Holding –Ankara Halk Bankası, Tefken Holding Binası, Kiler Holding-Saphire Binası, Torunlar Şirketler Grubu- Garden Tower ve 2 kampüs kompleksi; Koç Topluluğu- Koç Üniversite Kampusu, Sabancı Grubu- Sabancı Üniversite Kampusu belirlenmiştir.

- Çalışma başında 13 mimar, 20 kullanıcı ve 10 güç sahibiyle görüşme hedeflenmiş olup bazı mimarların vefat etmiş olması sebebiyle görüşülememiş (Emin Onat-

Orhan Arda ve Taylan Baykara, Vedat Dalokay) bazı mimarlar için ise mimarı tanıyan, projenin gerçekleşme sürecine tanıklık etmiş kişilerle, yakın arkadaşlarıyla (Vedat Dalokay hakkında mimar C. E. ve mimar A. G.'le; Yılmaz Sanlı adına S.S. ile) görüşülmüştür. Güç sahibi kişilerden bir grup olan holding yetkililerinden görüşme talebine olumsuz cevap alınmıştır. Sonuçta 10 mimar, 20 kullanıcı ve 3 güç sahibiyle toplam 33 kişiyle görüşme yapılmıştır.

- Sohbet-yoğun görüşmelerde kişinin rahatlık ve güven duyması amacıyla istediği koşullarda dijital ses kayıt cihazıyla kayda alınmıştır. Yapılan görüşmelerde bir zaman sınırlaması getirilmeden gerçekleşmiştir. Daha sonra kaydedilen konuşmaların yazılı olarak dökümü yapılmış ve daha sonra kapsamlı bilgilerin sistemli bir şekilde değerlendirilmesi için dökümleri yapılmıştır

3.4.2. Örneklerin Seçimi- Tanıtılması

- Şakirin Camii; Üsküdar Karacaahmet Mezarlığı girişinde yer alan cami, 2009 yılında hizmete açılmıştır. Cami Gazi, Ghasson ve Ghada Şakir kardeşlerin yönetiminde bulunduğu Semiha Şakir Vakfı tarafından yaptırılmıştır. Gazi, Gassan ve Ghada Şakir kardeşlerin baba ve anneleri İbrahim ve Semiha Şakir anısına yaptırdıkları Şakirin Camisi, klasik mimariyle modern çizgileri buluşturmaktadır (URL13-15)
- Kocatepe Camii; Ankara'da yapılmak üzere 1957'deki cami yarışmasını Vedat Dalokay ile Nejat Tekelioğlu'nun ortak projeleri seçilmiş ve caminin temelleri 1962 yılında atılmıştır. Projenin gerçekleştirilemeyeceği savıyla 1965'te sözleşme fes edilerek ve temeller söktürülmüştür. Cami kabuk struktur sistem olarak klasik cami mimarisinin modern bir yorumudur (URL17).
- Derinkuyu Park Camii; Nevşehir'de bir dönem Derinkuyu'nun belediye başkanlığı yapmış heykeltıraş Hakkı Atamulu tarafından 1971'de tasarlanmıştır. Cami Hakkı Atamulu tarafından tasarlanan rekreasyon alanı olan Kültür Park içinde yer almaktadır. Cami İnsanları etkileyen farklı bir plastik yapısıyla dikkat çekicidir (Ürey 2010).
- CHP Genel Merkezi; Ankara'da yer alan bina mimar Kadri Atabaş tarafından tasarlanmış 2004 yılında hizmete açılmıştır. Mimarisi Anadolu'nun yerel

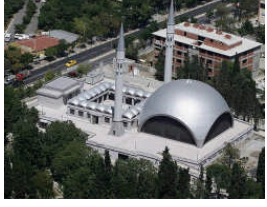

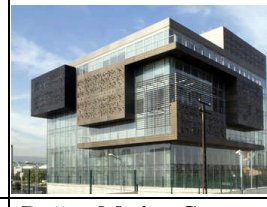

değerleriyle evrensel değerleri birlikte ifade edebilen, geçmişin birikimini teknolojiyle yoğuran, bize çağdaş bir yapı yapma amacıyla gerçekleştirilmiştir (URL50).

- MHP Genel Merkezi; Ankara'da Balgat'ta yer alan MHP Genel Merkez Binası, MHP'nin lideri merhum Alpaslan Türkeş'in isteğiyle mimar Ahmet Vefik Alp tarafından tasarlanmıştır. İçte ve dışta milli mimarımızın özgün öğeleriyle bezenmiş, eski ile yeniyi kucaklaştıran hassas bir denge içinde sentezlenmiştir. Safflar üzerinde göğe çıkan bu küre segmanı 'yükselen milliyetçilik' kavramını simgelemektedir. Genel başkanlık makamı manzara yönünde dört katlı, dairesel biçiminde Türk-Osmanlı mimarisini anımsatan çatı ile örtülmektedir (URL 29).
- AKP Genel Merkezi; Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Merkezi binası, 2007 yılının Haziran ayında Ankara, Söğütözü'nde yapılmıştır. Mimar Can Gökoğuz binayı sade, yalın, işlevsel olarak ifade etmektedir.
- Malatya Belediye Binası; Malatya Belediyesi yeni hizmet binası, batı yönünden şehrin merkezine giden İnönü caddesi ile kuzeyden geçen çevre yolunun arasında kalan bir alanda planlanmıştır. Yapı mimarı Ahmet Vefik Alp tarafından tasarlanmıştır. Belediye binasına ilaveten sahada bir kültür merkezi, bir nikah sarayı, bir iş-alışveriş merkezi ve MASKİ genel müdürlüğü düşünülmekte ve yalnız belediye hizmetlerine ayrılmış bir büro kompleksinden öte, tatillerde ve mesai dışı saatlerde Malatyalılar tarafından kültürel ve rekreatif amaçlarla kullanımlara imkan getirilmektedir. Binanın mimari üslubu ultra modern yüksek teknoloji ile şekillenen Eliptik müdürlükler kitlesi ile milli mimarimizden yorumlanan başkanlık binasının çok hassas bir sentezle çarpıştırılmasından, eski ile yeninin, küresel ile yöreselin sentezi olmaktadır (URL 29).
- Konya Adalet Sarayı; Konya'da yer alan ve 2007'de tamamlanan bina . Harun H. Korkmaz tarafından tasarlanmıştır. Bina dış cephesine Selçuklu Mimarisi'nin eşsiz güzelliği ve inceliğini yansıtılmıştır (URL51).
- Bursa Adalet Sarayı; Bursa'nın Uluyol Mahallesi'nde Kapalı Cezaevi binası yerine inşa edilmiştir. 1986'da açılan mimari proje yarışmasında birincilik ödülünü alan Adnan Ural'ın projesinin uygulandığı binanın inşaatı, 1999 yılında tamamlanmıştır .
- Anıtkabir; Ankara'da 1953 inşası tamamlanan Anıtkabirin mimarları, Prof. Dr. Emin Halid Onat ile Doç. Dr. Ahmet Orhan Arda'dır. Anıtkabir Türkiye

Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk için tasarlanmış. II. Ulusal Mimarlık Döneminin özelliklerini taşımaktadır (URL19).

- Adnan Menderes Anıt Mezarı; İstanbul'da Eski Başbakanlardan Adnan Menderes ve Bakanlardan Hasan Polatkan ve Fatin Rüştü Zorlu'nun anıt mezarları bir arada yer almaktadır. Menderes, idamından sonra 1990 yılında TBMM'nin çıkardığı yasa ile Menderes'e iadei itibarı sağlayan dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Menderes'in naaşını idam yıldönümü olan 1990'da anıt mezara taşımıştır.
- Doğan Medya Center; 2007 yılında yapımı tamamlanan Ankara – Eskişehir yolu üzerinde yer alan Doğan Medya Center, Doğan Grubu'na aittir ve Tabanlıoğlu Mimarlık tarafından tasarlanmıştır. Kübik bir form farklı açılardan, uzaktan da iddialı ve güçlü bir algılanabilir yapının saydam cam cephesi ve perfore metalden imal edilen küp giydirmeleri ile özgün bir medya yapısıdır (URL33).
- Ankara Halk Bankası; Ankara'da yer alan Halk Bankası Genel Müdürlük Binası T.C. Başbakanlığı Hazine Müsteşarlığı tarafından 1985-2001 tarihinde Doğan Tekeli ve Sami Sisa'nın tarafından tasarlanmıştır.
- Tefken Holding; 2003 yılında İstanbul'da Levent Büyükdere Caddesi üzerinde Tekfen Emlak Geliştirme Grubu için Swanke Hayden Connell Architects tarafından tasarlanmış, günümüz teknoloji imkanlarla yaratılan modern yapılarından biridir (URL 30-32)
- Sapphire Binası; Günümüzde Avrupa'nın ikinci ve Türkiye'nin en yüksek ve ilk ekolojik gökdeleni unvanına sahip olan Sapphire, İstanbul'da Maslak'ta yer almaktadır. Bir konut, alışveriş ve eğlence merkezi olan İstanbul Sapphire, çevresindeki yüksek yapılanmaya uyumlu, yüksekliği, ekolojik özellikleri ve tasarımının estetiği nedeniyle, İstanbul'un her yerinden görülebilmektedir.
- Koç Üniversitesi Kampüsü; 1993 yılında İstanbul'da eğitime başlamış olan bir vakıf üniversitesidir. İlk başlarda İstinye'de eğitim veren okul, 2000 yılında Rumelifeneri yolu üzerindeki kalıcı kampusuna taşınmıştır (URL52).
- Sabancı Üniversitesi Kampüsü; Sabancı Topluluğu, Hacı Ömer Sabancı Vakfı önderliğinde, Sabancı Üniversitesi'nin kuruluş kararını 1994 yılında almış ve 1999'da öğretime başlamıştır (URL 53) (Tablo 27).

Tablo 27. Seçilen örnekler

SEÇİLEN ÖRNEKLER			
Dini Güç			
			
Şakirin Cami	Kocatepe Cami	Derinkuyu Park Cami	
Siyasi Güç			Enformatik güç
			
CHP Genel Merkezi	AKP Genel Merkezi	MHP Genel Merkezi	Doğan Medya Center
			
Malatya Belediye Binası	Konya Adalet Sarayı	Bursa Adalet Sarayı	
İdeolojik güç			
			
Çanakkale Şehitler Abidesi	Lozan Barış Anıtı	Sakarya Şehitleri Anıtı	Turgut Özal Mezarı
			
			Anıtkabir
Ekonomik Güç			
			
Ankara Halk bankası	Tefken Holding Binası	Saphire binası	Koç Topluluğu- Koç Üniversite Kampusu
			
			Sabancı Grubu- Sabancı Üniversite Kampusu

3.4.3. Görüşme Soru, İlgi Alanları-Nedenler, İlişkiler Bağlamında Ele Alınması

Sorular temelde ihtişamın tanımlanması ve ihtişamı yaratan nedenler-hedefler olmak üzere iki bölümden oluşturulmuş ve görüşme gruplarına (güç sahipleri, mimarlar ve kullanıcılar) göre detaylandırılmıştır.

- İhtişamın Tanımlanma-tarif edilmesi; insanlar tarafından ihtişamın nasıl tanımlandığı, tarif edildiği, ihtişamın insan yaşamındaki yeri, ihtişamlı tanımlanan nesnelerin neler olduğu, ihtişamın mimaride yer aldığı ölçekler-konumlar ve ihtişam güç ilişkisinin açıklanmasına ilişkin sorular yönlendirilmiştir.
- İhtişamı yaratan sebepler-hedefler olarak benlik gereksinmesi, farklılıklara değişimlere gereksinme, sembolleştirme- kimliklendirmeye gereksinme, statü/prestij, güç ve ideoloji kabulünden yola çıkarak güç sahiplerine kendi yaptırılmış oldukları ya da yaşamış oldukları mekanlar, tasarımcılara tasarladıkları binalar üzerinden sorular sorulmuştur. Kullanıcılarla olan görüşmeler kullandıkları mekan hakkında özellikle o mekanda rastlantısal seçilerek yapılmıştır.

3.4.4. Görüşmeler

İhtişamın Yaratılmasında Etkili Güçler

Tanımlama-Tarif

- İhtişamı nasıl ifade edersiniz, hangi kelime veya deyimlerle açıklarsınız? Sizce bir şeyin ihtişamlı olabilmesi için nasıl olmalıdır?

“İhtişam tabii yanı göze çarpan ulu olan büyük olan diye ifade ederim Tarihten izler olması gerekir göze çarpan özellikleri olması gerekir yani etrafındaki emsallerine göre çok daha farklı bir görünümü olması gerekir diye düşünüyorum”(MHP)

“...farklı olması gerekiyor ve toplumun çoğunluğu tarafından da kabul edilir bir güzellikte olabilmesi gerekiyor göze hoş gelmesi gerekiyor genel olarak”(AKP)

- Televizyon, gazete veya dergilerde bu anlamda neler görüyorsunuz? Dikkatinizi çeken şeyler var mı?

“...psikolojik ve sosyolojik olarak etkileyen o dizilerde gördüğümüz bazı ihtişamlar, bazı yaşamlar. İnsanlar tarafından bir aldatmacadır ...” (CHP)

- Göze çarpan, gösterişli olarak değerlendirdiğiniz şeyler arasında; takılar, kıyafetler, mobilyalar yer alıyor mu? Bunlara örnek verir misiniz?

“...Siz konakta yaşıyorsanız konaktaki insanların giysisi ve onların hizmetçisi ve bakıcıları, orta mütevazi bir yerde yaşıyorsanız onun giysisi takısı, yoksul onun takısı makısı olmaz onun hayatı idam ettirme noktasındaki çalışmalar...bunlar hep toplum içinde var olan yaşantıların bir göstergesi olarak algılıyorum.” (CHP)

- Göze çarpan, gösterişli olarak değerlendirdiğiniz binalar ve kent mekânları var mı? Bunlara örnek verir misiniz?

“...Sultan Ahmet’i Ayasofya’yı çok ihtişamlı buluyorum İstanbul’da. Kendi genel merkez binamızı muhteşem buluyorum tabiatta muhteşem bulduğum yerler de vardır böyle Amasra’ya giderken Karadeniz’de çok güzel bir güneşin doğduğu bir yer vardır çok muhteşemdir... Topkapı Sarayı bir ihtişamdır ancak çok yüksek değildir orda bir devlet ihtişamı vardır...” (MHP)

“beni eski Türk filmlerini izliyorum o zamanki İstanbul’u görüyorum yeşil alanı bol, trafiği çok yoğun olmayan nüfusu normal şekilde olan denizin boğazın güzelliğiyle birlikte uyum sağlayan eski sivil mimari örneği evlerin Osmanlıdan kalma yapıların ihtişam...” (CHP)

“...Mesela beni etkileyen Bosna Hersek’teki mezar taşları çünkü ilk defa böyle mezar taşı görmüştüm dik uzun büyük bir elif harfi gibiydi ondan sonra Bosna Hersek’in Avrupa’nın ortasında olmasına rağmen bizim kültürümüzü anımsatıyor olması Mostar köprüsü bunun dışında Avrupa’nın klasik mimarisi... Çünkü ...aynı şeyler...

Paris’te ise Eiffel kulesi hiç dikkatimi çekmekle birlikte Yukarıya doğru çıktıkça ihtişamı hissediliyordu ama Paris’te en çok dikkatimi çeken şeylerden biri de modern Paristi. Eski Paris ile modern Paris’i çok güzel birleştirmişlerdi. La Defence bölgesiydi ... o koskocaman binaların arasında küçük bir baş parmak heykeli dikkatimi çekmişti o da güzel insani bir hava katmıştı ...

... İtalya’da Fransa’da veya Avusturya’da binaların işçilik açısından dış cepheleri olarak söylüyorum çok güzel olduğunu düşünüyorum ama hep aynı şeyler sıkıcı oluyor artık hep aynı şekil herkes kendini aynı şekilde ispat etmeye çalışmış ...

...Paris'in dışında yeni bir şey oluşturmuşlar mesela... Prag'da barut kuleleri veya Budapeşte çok hoştu ama herhalde Prag taydı, dans eden bina vardı...

Beni mesela Orta Doğu örneğin Şam Halep oralarda çok farklı yerler dünyada en çok etkilendiğiniz şey neresi dersiniz bunun içerisinde mimari de vardır kültürde vardır tabî ki.en çok etkilendiğim şehir Kudüs. Kudüs çok farklıydı. Kudüs çok özeldi siyasi yaşantısı ve kültürüyle birlikte çok çok farklıydı.... Sokaklar çok güzel çok sıcak bir yer orası.”(AKP)

- Gösterili olarak nitelendirdiğiniz bu bina ve kent mekânlarını yaptıran kişi ya da kişilerin ekonomik, sosyal, siyasi özellikleri, yaşama biçimi ya da yaşadığı olaylarla ilgisi var mıdır? Açıklar mısınız?

“...Osmanlı kendi kültürüyle muhteşem eserler çıkartmıştır Avrupa da kendi kültürüyle muhteşem eseler çıkartmıştır mimarisi yaşama biçimi efendim yemek yiyişi bile çıkardığı eserleri etkilemektedir düşünüyorum.” (MHP)

“tabî ki yani insanları ekonomisi güçlü olduğu zaman yaptığı binanın diyelim ki mimari tarzda yapıldığı zaman, yapacağı villayı yapabiliyor arazisinin durumuna göre veya metre karesini büyük tutabiliyor, içinde çalışanları olabiliyor. ...ama ekonomik yönden zayıf olan kaderime razıyım gecekonduya razıyım diyor bunu gayet net bir şekilde görüyoruz ekonomik yönden büyük bir uçurum var...”(CHP)

Nedenler –Hedefler

- Size göre farklı olmanın koşulları, yolları nelerdir?

“...farklı olmanın yolu kendini daha iyi yetiştirmek daha iyi olmak daha bilgili olmak daha kültürlü olmak eğer farklılığı diğerlerinden daha üstün olarak alıyorsanız ben farklıyım diyorsanız farkı da fark ettirecek bilgi birikimine yaşama biçimine sahip olmalısınız ...”(MHP)

- Belirli bir gücü ve statüyü elinde tutan kişiler (kurum) olarak ihtişamlı nitelendirdiğiniz çalışmalarınız nelerdir? Bunların mimari alana; yaşadığımız konuttan, çalıştığımız mekana, yaptırdığımız bina (parti binası), banka, ofis, okul, üniversite, toplu konut gibi yansıyanları var mıdır? Örneğin Parti Genel Merkeziniz gibi, Açıklar mısınız?

“...bizim genel merkezimiz dikkat etmişseniz bir soyuta soyut görünüşte bir yapıya sahip yani böyle tam dikdörtgen görünmeden soyut bir gösteriş yapılmış çünkü niye bugün insanlar biraz önce söyledim çağa uygun yapılar yaparken aynı zamanda geçmişle gelecek arasında köprü kuracak arasından tarzda olması da gerekiyor bugün CHP Binası soyut olarak ve içerik olarak kullanışlı bir binadır otoparklarıyla beraber halkın gelip dinlenebileceği, diğer ilgililerin çalışma odalarının olduğu toplantıların yapılacağı tam şeye hitap edebilen bir siyasi partinin bütün programında yürütülmesine hitap eden bir bina olarak planlanmış yapılmış ve gerçekten içine girdiğiniz zamanda sıkılmıyorsunuz içinde bir ferahlık var. Hem ışık alma açısından dış ışıktan faydalanma açısından hem de kullanım açısından güzel tasarlanmış bir bina...” (CHP)

“...Diğer siyasi partilerin binaların mimari açıdan değerlendirildiğinde önce çarpıcı ama aradan çok kısa zaman geçtikten sonra eskiyor artık insan bakmak istemiyor çünkü sıcaklık hissedilmiyor fakat AKP başlangıçta bakıldığında basit bir bina gibi geliyor dikdörtgen köşeli fakat mimari bir çizim olduğu belli

.... dış cephesinden bahsediyorum sütunlarında hatta farklı farklı bir şeyler yapmış, çatısında bile veyahut revak mı diyorsunuz dış çıkıntı oralarda yapmış. Mesela orda yıldızlar dikkat çekiyor insanın dikkatini çekişinin sebebi bence biraz siyasi olarak acaba ne mesaj vermek istiyorlar diye dikkat ediyor insanlar, acaba ben burada nasıl hissedebilirim acaba AKP ne mesaj veriyor diye merak ediyor insanlar yıldızlar önce dikkat çekiyor fakat bir çok insan yıldızlara baktığında işte klasik yıldız yani bunda bir şey yok diye düşünüyor ama bir çoğu da bazen mimariyi bilmeyenler o yıldızların herhalde tamamen ... Öz Türk kültürünü ifade eden Selçuklulara ait sekiz köşeli bir yıldızdır...o binanın içersinde dikkatimi çeken vatandaşa da sıcak gelen bir şey var.

O binada dış cephesinde basitlik ve klasik bir anlayış olmakla birlikte biraz modern mimari de var da camların kullanılması mesela dış cephede uzun camların kullanılması orada da işte çağdaş günümüz mimarisinde bir takım serpintileri gösteriyor dolayısıyla hoş sade ve yıllarca eskimeyecek bir bina görüntüsü var. ...(AKP)

- Bu gerçekleştirdiğiniz kampuslar, binalar, gibi uygulamalarda neyi hedeflediniz? Bu uygulamaları hangi koşullarda ve isteklerle yaptınız?

“Bu binanın yapılışı bu proje sayın Ahmet Vefik ALP tarafından üç tane mimari proje çizilmiş rahmetli genel başkanımız Alparslan Türkeş bey zamanında bu proje merkezi yönetim kurulumuz tarafından onaylanmış ... sayın genel başkanımız bu projeyi

bir vasiyet olarak kabul ederek yapılmasını emretti arsa daha evvelden alınmıştı çok zor bir mimari proje olmasına rağmen bu projenin yapılmasındaki esas sebep birinci Türkeş beyin vasiyetinin olması ikinci Türk Dünyasının bir merkezi halinde düşünülmesi bu binanın yapımında esas sebep olmuştur ... (MHP)

- Bu çalışmalar sonucunda insanlar tarafından ne tür tepkiler aldınız? Değerlendirme yapar mısınız?

“Binamız ilk bakışta çok muhteşem bir bina gibi görünüyor ve çok fazla mühendislik bilgisi olmayanlar binamızı hakikaten çok güzel bir bina olarak buluyorlar...Ayrıca binamızda çok değişik mekanlar eğitim için üç tane sınıfımız var mesela siyaset akademisi kuran ilk siyasi parti...” (MHP)

Gereksinmeler bakışı içinde

Benlik gereksinmesi-saygınlık

- İnsanlar tarafından (kurumunuzun) beğenilmeniz ve saygı görmeniz ne kadar önemlidir? Bunları (kurumunuzun) (yaşamınıza, yaşama mekanınıza) ve ya çalışmalarınıza, çalışma mekanınıza, sosyal ilişkilerinize yansıtıyor musunuz? Açıklar mısınız?

“Elbette önemli Milliyetçi Hareket Partisi siyasi partiler insanların beğeni ve destekleriyle iktidar olmak isterler dolayısıyla biz hem düşüncelerimizi hem fiziki mekânlarımızın hem de kendimizin fiziki görünüşlerinin beğenilmesini isteriz bu sebeple önemlidir diye düşünüyorum.”(MHP)

Farklılıklara değişimlere gereksinme

- Sizi (kurumunuzu/partinizi) iş alanınızda farklı kılan nelerdir? Ya da sahip olduğunuz farklılıklarınızın ve üstünlüklerinizin parti binamıza etkileri var mıdır? Ne düşünüyorsunuz?

.... Milliyetçi Hareket Partisi Türk Milliyetçiliğini programına alan tek siyasi partidir diğer siyasi partilerden önemli farkı budur... bu ülkede yaşayan bütün insanların kardeşliğine aynı topraklar üzerinde birlikte yaşamasını düşünen bir siyasi partidir...”(MHP)

“...muhafazakarlık mesela bizim partimizin temel ilkelerimizden bir tanesi ama bizim muhafazakarlık anlayışımız yeniliğe kapalı bir muhafazakarlık değil ...tarihten güzel mesajlarda var Selçuklu Mimarisi'nden de eseler var aynı zamanda dış cephesindeki o basit ama sütun gibi değil ama dış cephesinde şöyle yukarı doğru çıkan çizgiler var farkındaysanız orada Cumhuriyet tarihindeki ilk başındaki yapılarda benzer çizgileri de görüyorum Cumhuriyeti de biraz simgeliyor aynı zamanda Ankara'nın resmîyetini de simgeliyor yani devlet için halk için bir bina çünkü itici değil halktan farklı değil dolayısıyla bizim mantalitemize uygun bir bina olduğunu düşünüyorum...” (AKP)

- Yurtdışında bu anlamda değerlendirebileceğiniz, sizi (kurumunuzu) etkileyen projeler, uygulamalar var mı? Bunlardan en çok sizi etkileyenleri sıralar mısınız?

“... Parti binaları Avrupa'da mimari tarzı daha farklıSonuç olarak girdiğin zaman onların parti binaları parti binaları pek görmedim ama belediyelere girdiğiniz zaman oradaki bu ağır donanımlı koltukları halıları şeyleri görüyorsunuz. ... Doğu Blok Ülkelerinde Odesa'da onların şeyleri tavan yükseklikleri 5 m bulan tavan o salonları kabul salonları çok muhteşem o mimari sizi etkiliyor Kiev'de bunu yaşadım Odesa'da bunu yaşadım...”(CHP)

Sembolleştirmeye – Kimliklendirmeye gereksinme

- Hayatınızda sizi (kurumunuzu) çok etkileyen iz bırakan sembol oluşturan şeyler nelerdir?

“.... Burada MHP'nin üç hilali sembol edilmiştir. Üç yarım daire şeklinde onu soruyorsunuz herhalde. aşağıda bir dokuz ışık bir salonumuz var Milliyetçi Hareket Partisi liderinin dokuz ışık doktrininden sembolize edilmiştir. Girişte yüksek kapı Selçuklu mimarisini andırıyor. Burada hem Cumhuriyet'i Selçukluyu Osmanlıyı birleştiren bir yapı...”(MHP)

“Biz bir kere altı ok bizi en fazla etkileyen altı okun içeriği önemli bizi etkileyen en fazla o dur...” (CHP)

Sosyo-ekonomik kapsam içinde

Statü/prestij

- (Gerek kişilik gerek iş adamı olma, kimliğiniz gerekse) hedeflediğiniz uygulamalar bunlarla gündeme gelen binalar, kampusler bunların hangi niteliklerinin size (kurumunuza) statü/prestij kazandırdığını düşünüyorsunuz?

“yani ben çok sık gittiğim için parti binasına bende bir statü bırakmadı ama ilk gidişimi hatırlıyorum siyasi partilerde bina dikkat çekmekle birlikte asıl olan siyasetteki lider kadrolarla birlikte karşılaşma arzusudur. Doğrusu bu, ama binanın da basit olmaması gerekiyor o lider kadroyu gene lider bir binada görmek istiyor insanlar dolayısıyla biraz yüksek oldu mu efendim biraz da cephesinde ufak tefek oynamalar yapıldı mı geniş bir araziye yapıldığında mevkisi hoş bir yerse sorun yok bunu herkes ihtişamlı olarak değerlendirebilir ...”(AKP)

Güç ve ideoloji

- Kendi iş alanınızda ya da ilgili alanlarda gerek yurt içinde gerekse yurt dışında ekonomik, siyasi ve ideolojik gücünüzün etkili olduğunu düşünüyor musunuz, açıklar mısınız? (d.s)

...Elbette Milliyetçi Hareket Partisi su andaki siyasi partiler içinde en eski ve köklü bir partidir gelenekleri vardır ...Hem Türkiye’de hem Dünyada Milliyetçi Hareket Partisi sadece Türkiye değil bütün dünya tarafından dikkatle izlenen bir siyasi partidir...(MHP)

- Sizin (kurumunuzun) çalışma alanınızla aynı alanda olan kişi, kurum, kurumsal oluşumların çalışmalarını, parti binalarını nasıl buluyorsunuz?

“... elbette ki günün teknolojisini kullanabilen dış dünyaya entegre olabilen kendi milli menfaatinin koruyarak diyalog içerisinde hareket edebilen ülkenin beraberliğini...kültürü sanatı ön plana alarak, biz çağdaş deyince bunu anlıyoruz ilerlemeyi anlıyoruz teknolojiyi anlıyoruz...bizim binamızda çağdaş günün mimari tarzına uygun bir anlayış diğerlerine baktığımız zaman onlar yine işte böyle bizim ki gibi göremiyorum orada bir kapalılık var. Oradaki dört duvarı kapalılığı hissediyordunuz...”(CHP)

İhtişamı Oluşturan ve Değerlendiren Kullanıcılar Olarak Mimarlar

Tanımlama-Tarif

- İhtişamı nasıl ifade edersiniz, hangi kelime veya deyimlerle açıklarsınız? Sizce bir şeyin ihtişamlı olabilmesi için nasıl olmalıdır?

“... bana ihtişam deyince saraylar, padişahlar hep onlar gözümün önüne geliyor. Bugünkü günümüzde çağımızda bir holding binası bana ihtişam yansıtmıyor mesela bana güç yansıtıyor, bir anıt mezar ihtişamı değil de o kişideki kişilik özelliklerinin dışarıya vurulması bir güç ifadesi bence ihtişam güç” (Am)

“bağlamsal bir kavramdır. Yani sadece ihtişamı temsil eden nesne ya da objeyi değil onun içinde yer aldığı durumu da içerir... Belli bir bağlam içinde o bağlamda öne çıkma, diğerlerinden ayırt edilebilme, farklı olabilme ve bununda bir olumlu bir özellik olarak algılandığı, artı yanlarının fazla olduğu durum olarak algılıyorum.” (Km1)

“İhtişam tabi abidevilik abidevi bir yapı ölçeğiyle ilgili... Abidevi olması belki o insan ölçeği dediğimiz ölçeğin üstü olabilir. Anıtsallık insan ölçeğinde kalabilir...” (Bm)

“İhtişam yani daha öz Türkçe görkem önemli bir güç benim inancım. bu ... binada Görkem... Bunlardan bir tanesi azamet büyüklük, iki süsleme bezemeli üçüncüsü de faydalı bir yapı olmak... ...Üçüncüsü de faydalı olması dedik.(Şm)

- Televizyon, gazete veya dergilerde bu anlamda neler görüyorsunuz? Dikkatinizi çeken şeyler var mı?

“modada var... Mimaride yeni konut çalışmalarında bir ihtişam arayışı var bu konutlarda (residence), eski boğazın mimarisinde bambaşka bir bölgede tekrar canlandırılması, bu da bir ihtişam arayışı, devlet binalarında yeni politik eskiden daha sade daha modern binalar varken şimdi daha görkemli, ihtişamlı, süslü öyle bir arayış olduğunu hissediyorum. Ama bana ihtişam deyince böyle işte yıldızlar, revaklar, geliyor aslında monumental olması heykelsi olması da bir ihtişam olması lazım ama Türkiye’de böyle değil de daha arabesk şeyler var .” (Am)

“... üst düzey gelir grubuna hitap eden dergiler var bunlar içinde sürekli gösterişli ihtişamlı mekanlar oteller satışa sunulan objeler otomobiller yer alıyor...bazı bankaların çıkardığı kredi kart üyelerine böyle özel dergiler var ...işte bizim yüksek sosyete diye tabir ettiğimiz bu kesime hitap eden moda ve benzeri dergiler var...bunlarda ihtişamlı mekanlar evler arabalar binalar yer alıyor. Seyahat acentelerinin bültenleri oluyor ve işte bazı

acenteler ve internet üzerinde promosyon yapan firmalar...burada çok zenginlerin gideceği gizli mekanlar ama hepsi ihtişamlı görkemli şehirler, şehir bölgeleri yayınlanıyor ...” (MBm)

“... özellikle show dünyası, yani burada ki insanlar ,ihtişam görkem deyince başka mimarlıktan daha başka şeyler gözün önüne geliyor. İnsanlar dikkati çekiyor. Bir takım kurumlar, kurumların başındaki insanlar bir takım ilişkiler, medya mesela, medyanın öngördüğü kişiler gibi” (AKPm)

“...son zamanlarda gazete ve dergilerde ortaya çıkan özellikle İstanbul odaklı, gökdelenler ve toplu konut toplu konut İstanbulda yapılan siteler (gated kominiteler meseles)i Türkçeye çevrilmiş etrafı çevirmiş siteler korunaklı siteler hatta ötekileştiren siteler bunlar çaktırmadan bize katılırsanız sizde gücün bir parçası olacaksınız diyen mimarlar ve bunlar...Toplumu yöneten burjuvazi bunun gereği olan mekanizmayı kullanmayı biliyor ... CHPm)

- Göze çarpan, gösterişli olarak değerlendirdiğiniz şeyler arasında; kentsel mekanlar, binalar, mekan öğeleri yer alıyor mu? Bunlara örnek verir misiniz?

“...Dünyada Paris'teki Eiffel'deki La Defence kendimi küçük hissettiğim ezildiğimi hissettiğim bir yer İstanbul'da rahattım...İstanbul'da Taksim Sultan Ahmet büyük meydanlar ama ezicilik ürkütücülük yani Rusya Moskova'daki hissettiklerimi İstanbul'da hissetmiyorum. İnsan boyutunun çok üstüne çıkması çok fazla detay, göz yoran çok fazla detayın olması nereye baksan kendimi kaybetmiş hissediyorum.... ihtişam deyince Cihangir Etiler Ulus Maslak dışındaki bölgelerdeki Maslaktaki o gösteriş mimarisi dediğim gibi Sapphire on üç kattan beri bile gördüğümde küçük hissetmem böyle bir kaybolmuşluğa itiyor beni...” (Am)

“...genel mimari ve kentsel yozlaşma içinde kaybolmuş tek düke eserler dikkat çekebiliyor. Ben tabii ki geçmişten bize büyük İstanbul'daki büyük camiler çok görkemli gösterişli ihtişamlı bir Süleymaniye, bir Selimiye Edirne'de Sultan Ahmet başta olmak üzere Fatih Cami cami kategorisinde bunları söyleyebilirim ...” (MBm)

“...bazı kentsel dokular mesela bu anlamda çok etkileyici, bütünlüğü olan parçalar ve bunların bir insanda yeganelik hissi tekillik hissi, diğerlerinden ayrılarak öne çıkma hissi, oluşturduğunu söylemek mümkün. Benim gördüğüm özellikle bir kere bazı tartışmaya açık olmayan doğal varlıklar var örneğin İstanbul Boğazı bu bana ihtişamlı

geliyor. ... Ankara'ya baktığınız zaman topografyasını özellikle gece görüntüsünü etkileyici buluyorum..."(Km1)

"...Benim o çocukluk gözüyle yere eden ister yurt dışına gitmiş olayım ne kadar yer görmüş olursam olayım meydan dediğinizde benim aklımda hep orası var. Çünkü öğrencilik yıllarımda da ben o meydanda çok şey paylaştım..." (Bm)

"yani büyüklükler çok öne çıkmaya başladı işte bu metrekareler çok büyük yapıların çok ani ve sanki kontrolsüzce gözümüzün önüne geliyor işte bu alışveriş merkezi olsun... Bu aslında tamamen şunla ilgili, o dönemde insanların ona ilgisi başlıyor. Bu ilginin bir mantığı yok aslında sadece bu bir etkileşim ... etkileşim hakimiyeti altına giren insanların bir talebi ile öyle bir şeyler çıkıyor..." (AKPm)

".....Karaköy Sahili'nden karşı yakaya baktınız mı alıcı gözle şimdi orda ne görürsünüz böyle uzayıp giden bir sırtlar var inen kalkan, ve bunların üzerinde de uzayıp giden bir siluet var ve ortada kubbe ve arkada büyük minareler önde alçak minareler var ortada son cemaat şeyde alçakta kalıyor...Şimdi Süleymaniye yandan bakılan bir cami Beyazıt'tan göremezsiniz, Unkapanı'ndan göremezsiniz ya Aksaray'dan bir tepecik bulup bakacaksınız ya da bu yakadan bakacaksınız yanına gidince siluet kaybolur çünkü bak 16 yy silueti düşünüyor adam işte görkem burada.

Selimiye Edine'nin tepesinde ... Sinan tepede yapmış bunu ne düşünmüş mimar olarak bir taç ...artık benim son yapacağım eser olarak düşünmüş olabilir bunu kendisine verilen son görev şehrin sembolü olarak düşünmüş olabilir..." (Şm)

"New York un genel görünümü Manhattan baktığımızda gücün merkezi diyen bir havası var bir gücü etkileyiciliği var....20. yy 19yy. güç kaynakları diye baktığımızda ne var muhteşem Derphi'nin pek çok yeri var.daha eskide Roma var. Romanın çeşitli meydanları ve yapıları var gücün kaynağı olarak Venedik'ten Roma'ya uzanan ciddi bir olay var.....Taç Mahal evet o adam bu aşkın gücü arkasında başka bir güç var bir onu anlıyorum herkes aşkını öyle ifade ediyor...20yy. Şandigar benim için batı merkezli bir büyük tasarım gücünün doğu merkezli bir iktidar gücüyle buluşup 20. yy adına ortak bir dil... Lui ka Dakka da yarattığı parlamento binası parlamento siteleri bana göre çok büyük bir güç , Barselona Katalan Meydanı inanılmaz etkileyici hem Espalon hem Katalan Meydanları müthiş onu orda hissediyorsunuz....

Türkiye'den çok garip... Kastamonu Hükümet Meydanı ve onun karşısındaki sivil meydan Türkiye'de var olan hem meydan hem de güç simgesiyle İstanbul'da yoktur Ankara'da düşündüğünüzde yok. Bir kere her şeye rağmen anıtkabir kabir sonuçta...

Kızıl meydan insanı niye etkiliyor diye düşünüyorum. çok farklı bir mimari kimlik var.yoksa kızıl meydanda dağınık binalar topluluğu nerde meydan diye bakıyorsunuz ama çok farklı bir mimari dil. Peyzaja müthiş yayılım bazen bu tür güç ihtişam merkezleri fiziksel anlamda oluşmazlar kafada ki olaylarla bağlantısıyla oluşurlar bir Kızıl Meydan insanın tarihiyle ilgili bir meydan dolayısıyla ihtişamlı oluyor . Berlinde Hitlerin bakıyorsunuz çok farklı bir mimari dil Hitlerin balkonun önünden geçen kıtaları selamlaması geliyor aklımıza.... (CHPm)

- Mimarlıkta gösterişi, ihtişamı nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu anlamda neler yapılıyor?

“bir yersiz süsleme olayı var, hani sahte bir süslemecilik... arabesk daha eklektik her yerden bir parça alıp koyma o benim aklıma geliyor halbuki bir anıtsallık bir görkem dediğim zaman aklımdan geçen o şeyin heykelvari olması babamın bir yapısı var ilhan Özdemir Evi aslında az küçük bir ev...bu bana görkemli, ihtişamlı hissi veriyor ama olumlu anlamda sadelikte ihtişam yapan yapıtırmalarla değil de üç boyutlu oynamalarla renkte onu renk tonlamalarındaki armoniyle yakalayabiliriz diye düşünüyorum...” (Am)

“bir kere birçok faktör gösteriş ihtişamı tanımlayabilir. Bunlardan bir tanesi boyut, ...o açıdan büyük olması örneğin bir yapının büyük olması ölçeğinin diğer yapılara göre komşu bölgedeki daha büyük olması o yapının gösterişli ve ihtişamlı olmasının bir faktörü... ihtişam ve görkem birçok faktörün boyut olmak üzere tasarımın morfolojik etkileri olmak üzere diğer görsel uyarıcılar renk doku olmak üzere birçok faktörün bir arada etkileşimiyle görkem ve ihtişam çıkıyor mesela bunlara aydınlatmayı da ilave edebiliriz. bazı yapılar sadece mimari aydınlatmanın başarılı olmasından dolayı geceleri özellikle görkemli olabiliyor. Peyzaj dediğimiz çevre düzenlemesinin binanın görkemine etkileri olabiliyor başta söylediğim gibi birincisi en etkin faktör boyut ve tasarımın görsel niteliği...

...özellikle ofis ve ev mimarisinde yapı sahibinin yankısıdır, dışa vurumudur. İşte böyle ihtişamlı görkemli bir görüntü vermek isteyen insanlar evlerini işyerlerini yaptırırken onu arıyorlar tabi görkem ihtişam gösteriş bununda farklı klasları farklı alt başlıkları var.

“aşıkâr çok eski zamandan bugüne doğru daha biraz daha 20. yy doğru bunun en büyük etkisini Musoloni ve Hitler zamanında görüyoruz. Daha sonra bunun farklı bir örneği Atatürk zamanında da var. Nazi Almanyası'na kaçmış olan mimarları bunlar genellikle İsviçreli, Avusturyalı, Alman, başta Holz Meister olmak üzere esasında bir

kasabayı Ankara kasabasını bir Ankara şehrine getirmenin en güzel hala izleyebiliyoruz. Maskla bölgesi ilk önce bir business veya ekonomik finans merkezi daha sonra orda alışverişin girmesi daha sonra oraya konutun gelmesiyle Türkiye'nin en ikonik binalarının biz de orada en yüksek binayı yapıyoruz Sapphire.....bence güç bunlar göstergeleri ama ben güç sadece bir binayla değil bütün çevresiyle olması çok daha önemli” (Dm)

“ya mimarlıkta gösteriş bence malzeme kullanımıyla ilgili daha çok... Eskisi gibi ihtiyacınız kadar olsun diye bir şey yok. Mekânların abartılı kullanımı, gereksiz kullanımı, mekanların geometrik olarak bozulması diyeyim bildiğiniz kare dikdörtgen geçip değişik formlara kayıp alanlara neden olsa bile kabul edilebilmesi var günümüzde.” (KAm)

“mimarlıktaki gösteriş konusu çok kolay tanımlanabilecek bir konu değil çünkü ben şuna inanıyorum popüler kültürün gösterişli olarak öne çıkardığı ve ayırt ettiği şeylerle gündelik yaşam içinde insanların ve mimarların mimarlık eleştirmenlerin öne çıkardığı şeyler arasında farklılıklar var. Bizim ihtişamlı bulduğumuz. İhtişamı hep şey olarak tanımlarsak; ayrılarak öne çıkma bu anlamda bir gösterge değeri kazanma gibi yorumlayacak olursak yapılar arasında büyük farklılıklar var. Ben örneğin çok küçük ölçekte bazı yapıları ihtişamlı bulabilirken popüler kültürde büyük ölçek göze çarpan kenti ve dokuyu etkileyen yapılar ihtişamlı bulunuyor böyle farklılıklar var.” (Km1)

“çok lüzumsuz gösterişi ihtişam dediğim gibi insanın tamamen algısına dair yaşantısına ait bir şey bu bana çok uzak o tür yapılar hoşuma gitmiyor...Tüketim toplumlarının sonuna kadar harca ölene karşı harca pompalanıyor. Rekabetin reklam aracını öne çıkarılıyor...”(Bm)

- Siz neler yapıyorsunuz? Böyle bir kaygınız var mı? Ya da böyle bir kaygı taşıyan işverenleriniz oldu mu? Açıklar mısınız?

“babamla çalışırken böyle çalışmalarımız oldukça vardı. Çünkü babamla müşteri portföyümüz daha da üst sınırdıydı. Babamla mesela T yapı yanındaki Televizyon Kulesini yaptık çok yüksek ama oradaki incelik zarafet var yani etkili o bölgenin en yüksek noktası... Turgut Özal'da çalıştık beraber... Antalya Bölgesindeki Kemer Bölgesindeki şeylere baktığınızda daha şatafatlı görkemli daha turiste yönelik” (Am)

“bu kaygılar olmasa zaten her şey birbirine benzer her bina yeni bir deneme yeni bir prototip bence. Mimar kendini her binada geliştirmeli diye düşünüyorum. bu kaygı olmazsa gerek gösterme diye değil ama ben oradan yola çıkarak şunu söylemek istiyorum

bir bina çok yalın şey olabilir ama yinede farklı bir şeyler aranmalı o zaten kendi kendine göstermeye başlar....

benim yaşadığım ülke dışında bir olay var. O da bundan 5, 6 sene önce hem biz hem de İngiliz Norman Foster'ı Kazakistan'da davetli bir yarışmaya çağırdılar bu da oranın Cumhurbaşkanı Nazar bey veya diktatörü diyebiliriz esasında çünkü orda Cumhuriyet yok. Bir dünyanın en yüksek piramidini yaptırmak istiyordu . piramidin amacı da buranın bir barış merkezi olmasıydı. Onlar iki senede bir dünyanın dini liderleri orda buluşacak bir toplantı yapacaktı. Normal zamanda kültür merkezi, kütüphane ve sonunda altının da opera binası olması istendi. ... biz esasında piramidi tetra ortal yaptık ama muhakkak bir piramit istedi hatta daha sonra Normal Foster ile beraber çalışmamızı istedi. Biz binayı yaptık. Çelik bir bina esasında 69 m yüksekliğinde yeşil tepenin üzerinde yer alıyor. Bu bizim mimari hayatımızda...enteresan bir deneyimdi...Bu adamın bir güç gösterme şeyi diktatörlüğü çünkü orda biliyorsunuz belki Astana diye sıfırdan bir şehir kurdu...

seneler önce Brezilyada yapmışlardı onlar da Brezil şehri hatasını bir yerde onlarda yapıyor. Ama bu onların bütün şeyi ve güç gösterisi, sadece bu bina değil onlardan biri Krukowa orayı bir şehir mimarisi yarışması kazanıyor davetli yarışmaydı ve bunun üzerinden şehirde 2030 yılına kadar bir proje projeksiyonu var bunun yüzde 30 veya 40 bitmiş durumda. belki farklı bir Dubai orda oluşuyor. ...” (Dm)

“şimdi ben böyle bir kaygı hem taşıyorum hem taşımıyorum. nerden baktığınıza bağlı olarak değişir. Genellikle benim tasarım yaklaşımım bağlamın yani yapının içinde olduğu ortamı öne alan bir yaklaşımdır. Böyle bakınca topografya, çevredeki yapılar, tarihi bağlam, kültürel bağlam etkilidir. Bu böyle her zaman bütünleşme biçiminde olmaz. Bütünleşme biçiminde olduğu zamanlar yapı aksine ihtişamdı koparak o bağlamın bir parçası olmaya çalışır ama. Bilinçli olarak o bağlamı reddettiği o bağlamda kendini ifade etmek istediği durumlarda olabilir. Bazı projelerimde bunu görüyoruz. Bazı projelerimde bunu görmüyoruz. Bir de tabi projenin konusuyla soyunduğu temsiliyet değerliyle de bağlı olduğu bir şey bu. örneğin bizim Astana'da önerdiğimiz gerçekleştirilmeyen kütüphane binası ölçeği nedeniyle içinde yer aldığı fiziksel bağlam nedeniyle istesek de istemesek de bir ihtişamı temsil eden yapı iken buna karşılık mesela Adoris diye geçen mimarlıkta konut blokları bütün o ölçeği de yüksek bloklar arasında mütevazı olarak nitelendirilebilecek bir şeydir... Bazen o ihtişam öyle bir mütevazilikte de gizli olabilir. kimin nerden nasıl baktığına bağlı.

Genellikle az gelişmiş ülkelerde bu kaygı önde oluyor gelişmekte olan ülkelerde örneğin Libya, Kazakistan, Türkmenistan, Dubai gibi ülkelere gelen taleplerin çoğunda yapının bir böyle sizin tanımladığınız şekli ihtişam değeri barındırması önemli oluyor. Türkiye’de de son zamanlarda giderek artan bir şekilde binanın mimari kimliği artı bir pazar değeri anlamı içeriyor. Dolayısıyla gösterişli yapılar daha kolay, Daha hızlı ve daha yüksek fiyatlarla pazarlanabileceği gibi bir varsayım. Var bu işverenlerin çoğuna yapıya artı bir kimlik değeri arama şeyi yüklüyor. Beklentisi yüklüyor ...”(Km1)

-gösteriş anlamında nasıl değerlendiriyorsunuz ?

... Aile bir sentez istedi zaten Turgut Özal’ın kişiliğinde bir doğu-batı arasında bir sentez var bunu da yansıtmak istedi. Sekiz ayak işte ortasındaki dünyayla birlikte o sekiz ayağı birleştirmiş gibiüç hafta gibi kısa sürede projenin dile gelmesi tasarlanması tasarımdan sonra müthiş bir çelik hesabı vardı onun yapılması ve imalatı yanlış hatırlamıyorsam üç hafta içinde sonuçlandı ki o inanılmaz Turgut Beyin kişiliğine son derece uygun bir şekilde yansıtan anıtsal bir çalışma. (Am)

“...bina sadece bir siyasi parti genel merkezi değil Türk Dünyasının odağı olsun diyebiliriz...o binada yaptığım çalışmada tasarımda hem siyasal partiyi, merkez fonksiyonlarını koydum. ama buna ilaveten binaya kültürel işlevlerde getirdim diğer siyasi partilerde yoktu ...

burada gizli bir takım mesajlar vermek istedim bir kere çağdaş mimari yorumla geleneksel mimarimizden bazı öğelerini burada sentezledim. Bir nevi çarpıştırdım çok modern bir bina ama bakıyorsunuz başkanlık köşkü arka tarafta kalıyor. Türk Osmanlı Mimarisinden etkilenmiş dairesel bir pavyon şeklinde giriş cephesinde giriş kapısı Selçuklu Mimarisi’nden alıntı yapılmış. Bu çok zor bir yorum biz buna geometrik çarpışma diyoruz. Bir açıdan bir açıdan geçmişle geleceğin bir anda sergilenmesi vurgulanması yani zamanı bir nevi durdurmak geçmişle günümüzle geleceğin fütüristik öğelerini bir arada kullanmak ...

MHP binasındaki örneğin başkanlık bloğunun Türk İslam’dan dairesel bir alıntı olması yorumlama olması yeni bir yorum çünkü ana kapının Selçukludan yorumlanması bunu ifade ediyordu. Yine MHP de iki kule üzerinde bir lokanta ve helikopter pistini barındıran bir yarım küre var bu iki kule üzerinde yükselen kule MHP yükselişini simgeliyordu... diğer bir boyutu mesela bunu duymuşsunuzdur üç bloğun üç hilal şeklinde M H P bloğu MHP den alınan ona tepeden baktığınızda üç hilali anımsatıyor...” (MHPm)

Malatya belki Belediye binalarında bir ilk olan dünyadaki bir kurguyla planlandı ... geçmişle geleceğin bir arada sunulması sentezlenmesi orada da başkanlık bloğu dairesel ön kısımda yine geleneksel mimarimizden yorumlanarak ele alınmıştır. ama onu saran elips kitle çağdaş bir yorumdur. İki farklı yaklaşım burada sentezlendi. ...Esas hedefim Malatya'nın kentsel buluşma noktasının bina içinde olması orada büyük bir atrium var bütün katlar orayı görüyor ... iç mekanda işte özellikle kötü havalarda insanların gelip bir konferans bir konser bir sergi bir kermes gibi sosyal veya akademik faaliyetlerin olması yani yaşamasını hedefledik. ... (MBm)"

"şimdi bunlar tabi son 20 yılda yapılmış çalışmalar bir de tabi bizleri teknoloji çok etkiliyor 20 sene önce olabilecek ister kristal camdan oluşan bir bina yapmak ve onu çeşitli bir formda yapmak anlayışı şu anda mesela Doğan Medya Center çok daha farklı yapabilirim diye düşünüyorum. Bu da o devrin bir simgesi ondan sonra onun birçok kopyası yapıldı.

Sapphire de ise o transparanlık kristallik fikri devam ediyor başka bir formda orda en önemli şey etrafındaki diğer binalardan yükseklik farkının dışında formda çok farklı daha narin bir yapı statikçilerin pek sevmediği kuzey ve güneye olabildiğince az cephesi var. Daha çok hem boğaza hem Kağıthane Vadisi'ne bakıyor.

Zorluda bir tabi bizim Emre Arolat ile yaptığımız karma proje ama ne onun ne benim tam. Ama yinede bugünün dili orda farklı bir şey deneniyor topografyanın kaldırılması onun altında yer alan bir takım mekanlar ve üzerindeki farklı kuleler. Şimdi esasında üçünün de farklı birincisi Doğan Grubuydu. O zaman babam da yaşıyordu onun son binasıydı esasında form tamamıyla bizden gelen. onlardan gelen sadece bir program vardı. İlk aklımıza gelen de oydu esasında onu da kabul ettirdik.

Sapphire de ise ilk yaptığımız maketti bu iş verenle bir Chicago ve New York'a gittik o sırada yaptığımız eskizler doğrultusunda maket yapıldı bizim büroya geldi ve onu gösterdik ayınası da yapıldı. Onlardan ne tür imputlar geldi, daha çok bütçe konularında olabildiğince fikrin yapılabilmesi konusunda çalıştık. ..." (Dm)

"... bir saray bölgesi var şimdi şehrin ortasında kaldı oraya kentsel dönüşüm bölgesi olarak değerlendirecek Konya Büyük Şehir Belediyesi bu dönemki en büyük yatırımda o olacak büyük ihtimal burada adliye sarayı yapılıncaya bu dönüşümün tetikleyicisi olacağını düşünüyor....

Ben doğma büyüme Kütahyalıyım. Orda süslemeler üzerine çalışmalarım var. yapsa yapsa Harun yapar bana teslim etti. Selçuklu yapalım dedi. bana görüntü çalışabilir misin

dedi, ihtiyaç programı yok biz bir ön görünüş çalıştık adliye binası şu anda yapılan çıkış yoluydu...

benim yola çıkışım buydu günümüz malzemesiyle Selçuklu nasıl yorumlanır. Masif bir yapıda çok önemli görkemli bir taç kapı ben o masif taş yerine camdan yapayım dedim malzeme değişikliği yapalım dedim. cam üzerine böyle stilize edilmiş bir taç kapıyla yola çıktım. Görüntü bayağı ses getirdi ...” (KAm)

“iki tane boyutu var. Bunlardan bir tanesi o güne kadar yapılmış cami tipolojilerinden farklı bir yapı bu farklılık bir kere bir ayırt edilmeyi öne çıkarılmayı getiriyor diye düşünüyorum. Yani Dili çok modern tektonik var oluşu yanı strüktürel esaslarıyla kendini ifade eden çok soyut bir şekilde geleneğe referans veren bir yapı böyle olunca da o bağlamda bir kere o tarihte yapılan bütün yapılardan ayırt edilebiliyor. İkincisi ise fiziksel bağlamıyla ilgili demin söylediğim tarihi bağlamıyla ilgili. Fiziksel bağlamıyla ilgili biliyorsunuz yeri kentsel alanda hafif yükseltilmiş bir belki mastaba, Azıcık abartılarak nitelendireceğimiz bir nokta. Eğer yapılmış olsaydı bütün perspektifleri onu ifade ediyor caminin sadece kendi hizmet eden kentsel olarak simge ve sembol olabilecek bir yapıdan bahsediyoruz... Üçüncüsü ise sosyal bağlamla ilgili öyle baktığımız zaman dini yapılarda alışılmış bir yapı değildi bu nedenle zannediyorum diğer şeyler özellikle de kullanıcılar açısından farklı değerlendirilecek...” (Km1)

“gösteriş demeyelim de onun adına belki fiziksel bir etkisi var o çevre içinde yaklaşırken o diyagonal girişin onun önündeki giriş platosu hazırlık platosu ve ona saptanan merdiveni falan, bunlar gerçekten o dinamizmi veriyor. ... Şehirler bu tür yapılarıyla hatırlanıyor. ... O günün şartlarına uygun bir adalet sarayı programlanmıştı ve yaptık... kendi duruşuyla o köşeyi kullanışıyla yapı bir etkisi var. Yani ihtişamlı bir yapı yapalım diye başlamadık.”(Bm)

“... rezalet demem şaşırttı sizi dimi...öyle bir süslemeler yaptırmış ki. o benim üçüncü teklif ettiğim ikinci yaptırmaya başladığım cami. Ne demek bu. Ben bir proje çizdim ben Kocatepe Camisi'nin mimarıyım.... ben de kendime göre klasik camiyi çok iyi bilirim ben bunu kendimi met etmek için söylemiyorum. Ömrüm içlerinde geçti. Karaahmet sadece İstanbul'un değil Türkiye'nin en meşur en önemli mezarlıklarından biri belki benim görmediğim vardır . Zincirli Kuyu var ama orası zenginlerin mezarlığı ama burası tarihi itibariyle buraya bir cami yapmak şereftir diye düşündüm...

Caminin oldukça geniş bir arsası var neden çünkü orda mezarlıklar müdür yardımcılarının çalıştığı büro bir yer var büyük bir yerdiki iki tarafı yol bir tanesi İstanbul

yolu yanı dört yerin iki tarafı bir tarafta da onların mezarlıkları var. ... Dedim burası protokol camisi olur.” (Şm)

“Benim sorunum ihtişam değil benim sorunum farklı olmak, kimlik yaratmak CHP aslında bu anlamda bakılırsa sonuçta çok basit teknolojilerle yapılmış, basitte bir bina bana göre öyle CHP’nin ihtişamı sonuçta 16 katlı bir bina sonuçta baktığımızda 15 katlı bir yığın apartman binası var ya da , büro binası da var. CHP çevresinde ondan daha yüksek bir yığın binalar var. CHP binasının hala farklı gözüküyor olması hala kullandığı mimarlık dilin farklı olması..... İlla çok yüksek güçlü bina, bir parti pekala daha yatay ilişkileri savunan bir parti olabilir.buna göre bina yapabilir.... gösterişi var gösterişli yapalım diye değil farklı bir kimliği ifade edelim o yüzden bu ikisini birbirinden ayırarak cevap vermeyi doğru buluyorum.”(CHPm)

- ihtişamlı, etkili kılan sizce nedir?

“bence sembolik ifadesi, simgesel ifadesi zaten hep ön plana çıkan o oldu. Onun dışında yani hem Osmanlı Mimarisinin verdiği referans bir Selimiye’yi anımsatması yani bu anıt bir Atatürk bir İnönü gibi mütevazı bir kimlik için değil Turgut Özal’ın öyle bir kişi değil. Turgut Özal eşittir gösteriş, görkem, şatafat hem yenilikçi hem dünyaya açılan Türkiye’yi dünyaya açan kimlikli ama aynı zamanda gelenekselci bir kişilik bu ilişkilerin sentezi bence bu projeye yansımış.”(Am)

“MHP binasında tasarım çok heyecan verici dinamik geometriler çarpışıyor ondan çok müthiş bir enerji açığa çıkıyor ...üstündeki yarım küresel eleman boyutu şekli dediğiniz gibi bütün olarak onu gösterişli kılıyor. Malatya Belediyesi’nde bence en çekici olgu başkanlık bloğunun ana bloğun içinden çıkmış gibi bir görüntü vermesi caddeden baktığınız zaman büyük bir elips var onun önü açılmış yırtılmış oradan dışarı doğru dairesel bir blok çıkmış bu bence o binayı çok görkemli kılıyor.” (MBm)

“...camiyi çağdaş mimarlık anlayışı içinde nasıl yapabilirim sorusunu soran buna yönelik olarak ta hem geleneksel biçimleri , çağdaş teknoloji ve malzemeyi kullanan bir yaklaşımı var. Bu anlamda mimarini asal unsurlara dayanmış teknotik öğeler, biçim, oran ve ışık çok önemli. Kocatepe Cami örneğinde kendisinin temel kaygılarının bunlar olduğunu düşünüyorum. Tabii bir simge bir yapı olması da özellikle şey birçok çiziminde de mesela kentsel bağlam içinde öne çıkararak bir şey olarak gösteriyor. Tekil bir nesne olarak göstermiyor.” (Km1)

“...bir yapının girişi kapısı gerçekten kapının o boyutları elinizi tutup açtığımız kapıdan tutunda bir genişlik olarak yarattığı o hacim bunlar çok önemliydi. bir de yapının içine girdiğinizde sizi muhakkak etkileyecek bir şey yaratmanız lazım küçük bir hol de olabilir bu bir yarıktan alınan bir ışıkla olabilir... Yapının adalet sarayı ya da devlet yapısı olmasından dolayı taç yapı olma şartı yok. Adalet sarayı bir sürü var ülkede ama öyle bir özelliği yok. bir geometriyi ne kadar net sunarsanız tekil hale getirirseniz o çevre içinde, o kendiliğinden öne çıktığı anda o taç yapı oluyor...”(Bm)

“Farklı bir kimlik farklı bir mimarlık dili farklı bir tavır var.”(CHPm)

- gerek siz gerekse işvereninizyapılırken ne tür kaygılar taşıdınız?

“hem Özal’ın ailesi vardı hem de bizim uzun süre beraber çalıştığımız İdil İnşaat Firması vardı. Turgut Özal’ın ailesiyle babam 2 ,3 toplantısı oldu. Ailenin babama ilettiği biz Turgut Beyin kimliğindeki batı ve doğu etkisini en iyi anlatan anıt mezar arayışındayız. İdil İnşaatın kısa sürede işi bizim yetiştirmemiz lazım, çok kısa sürede tamamlayacağımız ,betonarme değildi. Daha kolay imal edilecek bir şey olması önce daha yüksek tasarladık daha sonra iyice algıladığımızda bu bile yüksek eleştirisi gördü o yüzden daha aşağı çektik aşağıdan yukarıya bakıldığında topun hissedilmesi sekiz ayağın altına girip yukarı baktığınızda o mistik bir şey bir hava var içerde şu anda bakımsız ilk yapıldığında mermerler o bakır o zamanki özgün rengiyle bu şey aşağıdan yukarıya çeken bir güç çok yüksek olduğunda o ezicilik yukarı doğru çeken değil bir baskı hissediyorsun. Yukarı doğru bir çekim bu.” (Am)

“hayır ihtişamlı yapmak üzere bir kaygı yada ön saplantım yok ama İngilizce emotional architecture duygusal mimariyi ben seviyorum binaya yaklaştığımız zaman içiniz hoplmalı içine girdiğiniz zaman gene içiniz hoplmalı aman ne kadar ilginç, ne kadar çekici, ne kadar güzel gibi tepkiler oluşmalı yani bina sadece işlevsel değil sanatsal boyutuyla da öne çıkmalı ve orada demin de ifade ettim farklı bir yaşam oluşturulabilmeli boyut hiç önemli değil bu açıdan benim için tasarımın kendi içinde işte o geometrik hareketler ve onların dansı mesela Malatya için üç ana form var binayı incelersek bir elips var bir daire var birde spiral var onun için o binaya elips daire ve spiralin dansı adını koyduk duygusal boyutuna çok önem veriyorum mimari muhakkak bir mesaj vermesi bir şeyler söylemesi gerektiğine inanıyorum. Eğer bunları başarırsanız ihtişam görkem kendinden geliyor.” (MBm)

“...proje aslında tamamen bana ait bir şey değil... Orada proje müdürlüğü de yaptım projenin büyük bir kısmında çok ciddi rol aldım ama. En başında rol almadım... Genelde Türkmenistan’a Türkiye Cumhuriyetlerine proje üreten İstanbul da bir firmanın içerisinde bir büro... O projede zaten belki dikkatinizi belki çekmiştir. O bölgeye ait bir takım şeyler var çünkü o bölgedeki insanların da öyle kaygısı var zaten. Kendisini ifade etmenin bir endişesi var o şeyle binalarla bir abartılı şeyler var. Özellikle dış görüntüsünde bir takım böyle abartılı istekler var. Mesela her şeyin beyaz olması gibi. Tabi bunun siyasi bir şeyi de var. Beyaz olması böyle bir özel isteği de vardı zaten aktan dolayı beyaz olması isteniyordu. İki tane giriş var orda bir tanesi protokol girişi, bir tanesi de personel girişi protokol girişi nispetleri çok abartılı, yani o giriş formunu ifade eden öndeki eleman üstündeki falan binanın içerisi de çok abartılı duruyor ...” (AKPm)

“... Bu binayı yaparken kafamda tabii ki sosyal demokrasinin hem evrensel meseleleri hem de yerel meseleler vardı. ... bina garip gözüküyor. Biraz rotesiz acayip görünüyor farkındayım...Çünkü alışılmış dili kullanmıyor.bütün onu Oluşurken çok değişik katmanlar kullandım. ...En üst kısmı parti seçilmişleriyle ilgili meseledir. Merkez yönetim kurulu üyeleri , genel başkan genel sekreter yardımcıları o günkü tanımıyla genel başkanlık katı merkez yönetim kurulu her biri bu partinin seçilmişliklerin parti iradesinin ifadesidir. O nedenle yapı alttaki o kurt Ankara taşının üstüne belli bir yere kadar bürokratik yapının çıkan ondan sonra genel başkan genel sekreter merkezi katları her biri farklı bir biçimle ifade ederler. o yüzden de kaolitik gözlemler çünkü her biri farklıdır. Her birinin kimlikleri farklıdır. Bütün bunları birleştiren de yukarı çıktıkça içeride gizli olan o yapıyı ortaya çıkar....Orda bütün yapıyı ortaya çıkar.strüktürün içine giren çıkan farklı kişiler kendini ifade eder buna göre kurgulandı

...Bilerek mesela şeffaf bırakılmıştır..... Çünkü binanın öne çıkmasıdır. biçimlerin öne çıkmasıdır. Strukturun öne çıkmasıdır. Üstüne de gelir bir çatı bütün bu çeşitliliği toparlar onun için çatının biçimi de bilerek daha konkav eğiktir. merkez yönetim kurulu salonu bana göre bir tek orda çok daha açık göndermedir. o benim düşüncem ve benim kuşağımın düşüncesi ve sosyal demokrasi pratiği önemli kurum olarak merkez yönetim kurulunu kabul eder.... ve siyasette orda biçimlenir. ... yabancılaşmış öge dışı oval ofis diye tabir edilen hikaye bu partinin beyini tesir eden göndermesi de beyindir esasında aynı zamanda bilim kurgusal bir biçimi de vardır. Gelecekle ilgilidir. Beyinle ilgilidir. ve dışarıya bu partinin temel sorunla muhatap olacak yerini işaret etmek içindir bir simgedir. Sembolleştirmedir ...(CHPm)

Nedenler-Hedefler

- Size göre genel anlamda farklı olmanın koşulları, yolları nelerdir? Mimarlıkta farklı olmanın koşulları nelerdir?

“özgün olmak, tekrardan kaçmak, süslemeden yersiz israftan kaçmak ... Biz ilk mekan konjügasyonuna odaklanıp ondan sonra estetiğe geçeriz. ... Babam İlk önce mekansal ilişkiler açısından hep bir senaryo yazardı ...” (Am)

“öne çıkan mimarlar belli bir görsel etkiyi ilk defa kullananlar ... ilk defa ortaya koyan mimarlar farklılaşmayı başarıyorlar. ... bir ilki görsel dili ilk defa görsel dil deyince ona göre strüktür malzeme ve işlevsel ilişkiler beraber geliyor aynı sanatsal dünyada olduğu gibi resim ve heykelde de olduğu gibi mimaride de yeni dili ortaya koymak farklılaştırıyor. Onun dışında mesela bir binayı çok yüksek yapmak çevreden farklılaştırmak bir şey ifade etmiyor.” (MBm.)

“... tabii ki yaptığı kontekste uymak lazım ama biz her seferinde daha farklı ne yapabiliriz diye düşünürüz. Çünkü eğer bu ticari bir şey ise de bu bir pazarlama politikasının o yüzden de bize geliyorlar aslında. Biz bir şekilde katma değer sağlıyoruz. Hem orda yaşayan insan hem satış pazarlama ama yaşam kalitesine de bir artı getiriyoruz.” (Dm)

“... bunlardan bir tanesi bağlamsal yani burada çok sıradan görünen diyelim ki bir yapıyı götürüp Afganistan’a koyarsanız, New York’a koyarsanız o bağlam içinde birden bire farklılaşır. bu iyi bir farklılık mıdır kötü bir farklılık mıdır bilmiyorum. İçinde yer aldığı bağlamla çok ilişkili bir kavram bu farklılık kavramı. ikincisi zaman yönelik referanslar çağdaş olup olmamakla ilgili bir şey ...” (Km1)

“... Gösterişli olarak farklılık yaratılmaz herhalde. Mimaride farklılık kendini sürekli taze güncel tutacak ama günlük olmayan bir dil kullanarak sağlanabilir. Ki o güncellik sürebilsin. Yaşanabilsin... bu düş gücünde gelişebilen tasarımlar o güncelliği yakalıyor. bu da çok fazla ideali olmayacak çok netlik de olacak o idea... Gösteriş bence çok büyük bir idea...” (Bm)

“mimarlıkta farklı olmak istiyorsa bir mimar bence muhakkak sıra dışı bir duruma geçmesi lazım yani bu formla olabilir nispetlerde olabilir. Kullandığı malzemelerde olabilir. Muhakkak sıradanlığın dışına çıkması lazım. Otomatikman farklı olursunuz zaten.” (AKPm)

- Diğer mimarlardan farklılıklarınız nelerdir? Hangi niteliklerinizle tanınırsınız? Açıklar mısınız?

“... Yılmaz Sanlı Türkiye’de önde gelen mimarlardan hatta dünya çapında olabilecek çünkü her soruna özgün yaklaşıldı. Ve özellikle mekansal çözümlerde müthiş bir ustaydı. Önüne gelen bir tasarım projesinde çözemeyeceği bir tasarım projesi olmadı üstelik estetik her zaman ikinci planda kaldı. ... konsept oluşturmada bir yetenek.” (Am)

“bir kere benim farkım hem akademik süreci hem de profesyonel süreci ilk günlerden bu ana 40 senelik bir mesleki deneyimim var iki çizgiyi paralel yürütmüş ... ABD tarafından denetlenen uluslar arası mimarlık akademisyenlerin seçtiği yaşayan 100 mimar şehirci listesine alındım İTÜ’ü 73 yılında bitirmeden 2 yarışmada projem satın alındı ...o yıllardan bu yıllara nereye gittiysem hem akademik hayatı hem de profesyonel hayatı birlikte sürdürdüm...

... 4 defa belediye başkanı adaylığı olsun ve bu kampanyalarda İstanbul’un çözülemeyen ulaşımı deprem sorunu ve buna benzer sorunu için proje hazırladım bu projeler çok ilerici projelerdi bunların anlayamayan çok oldu hatta inanmayan da çok oldu...” (MBm)

“birincisi bu belki sonradan ortaya çıkan politik kimliği ile de ilişkili olarak şeyi ortamı bağlamı çok iyi okuyan birisi olması yani, kültürel gelişmeleri ve yerel varoluş biçimlerini iyi tanıyor olması ve bunu uluslararası ortamın güncel koşulları ve gerekliliği ile bütünleştirebiliyor olması bence olumlu en önemli özelliklerinde bir tanesi diye düşünüyorum. Bir ikincisi tasarımlarının çoğunda bir yani belki, birincisiyle de ilişkili bu. bir tür kesin ve taviz vermez bir şekilde modernist bir yaklaşım var...(Km1)

“Vedat bey farklı olmak için bir şey yapacak mimarlık peşinde olmamıştır. Ömrü boyunca ... kendi skeçlerini izlerseniz. İslamabad’da fonda görünen dağ kütleindeki kaya izlerini yapıya yansıtmıştır. Onun için daha prizmatik daha sert hatları olan strüktür vardır orda. Kocatepe’de yaptığı şey Ankara’nın yüksek tepelerinden bütün şehrin algıladığı bir noktada bir strüktür yapısı yapmak. Orda mühendisliğin gerektirdiği formları kullanarak değer elde etti.” (Km2)

“... Mümkün olduğunca net asal geometri formlardan yapı üretmek ışığı çok iyi kullanmak...” (Bm)

“ biraz detaya çok önem veren bir yapım var. Malzeme uygulama şekle, yani uygulama ya yönelik çok fazla bir daha çok o tür konulara ilgim ve alakam olduğu için

projelerde bu tür şeylere çok dikkat ediyorum. Baştan işin sonunu görmeye çalışıyorum... (AKPm)

“...Mimarlığın zaten önemli vasıflarından biri karşısındaki objeye bakmak, nedir bu, niye böyle yapmıştır, neden böyle yapmıştır, ne aramıştır ... bunları sorgulamak mecburiyetindesin... Çünkü ben bakmayı çocukken öğrendim...cami benim için önemli bir konu herhalde ben de cami için önemli bir kişiyim” (Şm)

“...Ben kariyerimi iki kere kurdum. Benim birinci kariyerim siyasi ve yönetmelik... İkincisi de tabi hep inandım. Belirli bir şeyi istemek için ona hazırlıklı olmak lazım... Dolayısıyla bütün kariyerim boyunca hep adım adım bir sonra bunun deneyeceğim hazırladım ona göre yaşadım....”(CHPm)

- Bu özelliklerinizle insanlar üzerinde nasıl bir etki bırakıyorsunuz veya nasıl bir etki bırakmak istiyorsunuz?

.... çok mütevazı halktan gelen sosyal adaletli inanılmaz bir kişilik bunu da mimarlığına yansıtmış... üst kısmında yer alan insanlar sadece paralı insanlar değil belli bir görüş seviyesi var dünyayı gezmiş kültür dağarcığı çok gelişmiş başarılı olarak saygın insan kesimi hitap ediyor ... (Am)

“ben her zaman herkesle dost olmayı seven bir insanım meslektaşlarımla da. Hatta çok transparan bir şekilde ofislerim her zaman açıktır benim yaşadığım tecrübeleri onlarla paylaşmak isterim... ben zaten yenisini her zaman bulurum. O yüzde de ben üniversitede ...ders veriyorum stüdyom var.... ben birliktelikten çok daha ileri gidilebileceğini düşünüyorum....” (Dm)

- diğer mimari örneklerden farkı nelerdir? Hangi özelliklerle diğerlerinden ayrılmıştır?

“...sonuçta iktidar partisi yönetimi de ifade eden bir özelliği olması beklentisi vardı daha çok ayakları yere basan ve kalıcılığı gösteren bir ifade isteniyordu aslında dışının beyaz olması bir takım şeyleri ifade etmesinin yanında kalıcılığı ifade etmesi uzun yıllarca ifadeyi hissettirme bence bunda başarılı oldular. Çok net bir kütle biraz da şeyde var eski cumhuriyetin ilk dönem yapıların Osmanlı sonlarında mesela saçak vurgusu bu binada da bu saçığın olması biraz da bu şey etkisi var bence o devlet yapılarındaki o şeyi de ifade ediyor bence gücü ifade ediyor.”(AKPm)

- Bu özelliklerle insanlar üzerinde genellikle nasıl bir etki bırakıyor ve ya nasıl bir etki bırakmayı hedeflediniz?

“...bana uçuk projeler yapıyor dediği zaman ben hiç kızmıyorum...ülkemizde eğitim düzeyi biraz aşağıda olduğu için herkesin yurtdışına açılım şansı olmadığı için...O yüzden hiç alınmadım çünkü olabilecek şeyleri önerdim... Mimarı alanda çok geniş düşünebiliyorum bu nerden geliyor çok mu akıllıyım, çok mu zekiyim bilmiyorum, ama çok gezdim. gezmek görmek çok önemli fotoğrafla olmuyor gidip orda yaşayacaksınız. Farklı oluyor Yemenden Çine, Çin’den Amerika’ya, Norveç’ten Danimarka’ya her tarafı gezdim, hala gezeceğim yerler var...” (MBm)

“şöyle bir etki bırakıyorum da bıktırıcı ama sonuç ürün genelde beğeniliyor neticede düşünülmüş bir şey onun kıymeti özellikle kullanırken anlaşılıyor... Genelde açıkçası öyle bir kaygım yok ama bir mimar her mimarın içinde olan bir his vardır beğenilmek yaptığınızın beğenilmesi hatta imkanı olsa bütün binaları ben yapayım ister, ben olsam şöyle yapardım. Yapılanı çok eleştirir kendi birikimi doğrultusunda tabii ki bu bencillik mi diyeyim buna herkes de olduğu gibi bende de var...”(KAm)

Gereksinmeler Bakışı İçinde

Benlik Gereksinmesi-Saygınlık

- Hangi çalışmalarınız insanlar tarafından beğeniliyor? Bu anlamda diğerlerinden sizi ayıran özellikler nelerdir?

Beyti binası var... Beyti Et Lokantası Yeşilköy’de tamamen betonarme ve ahşap ve Osmanlı mimarisinin doğrudan da motifli ve öğeler olarak uygulanmış bir restoran çok büyük bir restoran Tekel Genel Müdürlüğü binası Ankara’daki hastane Gata, Emekli sandığı, Martı Oteli İstanbul’daki bunlar hep o dönemin Bayındırlık Bakanlığı’nın açtığı projeler...1960’larda bugünkü zenginlik yok o dönemin şeyleri var bunlar hep çok sade yalın az süslemeli, ekonomik, hızlı üretilmiş. Bunu yavaş yavaş bir 1980’lerde daha gelenekselcilik başlıyor Beyti binası ortaya çıkıyor, Bebek’te yalıların apartmana dönüşümü ...” (Am)

“mimari boyutta son yaptığım eserler beğeni topluyor özellikle MHP... büyük övgü aldı alıyor da basından da demin söyledim Prof. Stoylo Türkiye’nin en iyi binası dedi...Temsili değerleri çok iyi verebildiği için bir anıtsal özelliğin gerektiği için Malatya da öyle oradan da çok mesajlar alıyoruz. ... başka Riyad Büyükelçiliği çok ses getirdi.

Riyad Büyük Elçiliği Riyad diplomatik şehrinde 100 adet elçilik aynı anda yapılırken yapıldı bir nevi benim için yarışmaydı....” (MBm)

“biz genellikle insanların tükettiği mekânları yaptık. Bunlar işte İstanbul Modern olsun Türkiye’deki ilk modern sanatlar müzesi Kanyon gibi zaten bizde oralarda yaşıyoruz. Orda insanlar yaşıyor bu güzel bir şey esasında.... her hafta başka bir arkadaş Hollanda’dan Almanya’dan İsviçre’den gelen bir gruba bizim yaptığımız binaları gezdiriyoruz eskiden bunlar klasik Ayasofya, Kapalı Çarşıya gidiyorlardı... artık diğer o klasik turlarını yaptıktan sonra muhakkak İstanbul Moderne gidiyorlar Santrale gidiyorlar ama asıl Kanyon, Loft tabii daha çok insanların oturduğu bir yer oraya pek gidilemiyor. Sapphire gidiyorlar ve tepesine çıkıyorlar. Her ay iki üç tane grup gidiyor bu da şunu gösteriyor ki... Bizim yaptığımız binalar İstanbul’un bir parçası, bu önemli bir şey. Bu şey anlamında biz de kendimizi çok iyi test edebiliyoruz ...” (Dm)

“en çok şu anda şehitler abidesi yol üzerinde Mevlana Müzesiyle Mevlana Kültür Merkezi arasında hem yol üzerinde burası bir müze Çanakkale Şehitleri Müzesi... Motifli Selçuklu tarzı işçilikleri görürseniz Özbekistan’dan işçiler geldi ağaç işçileri o çok beğeni kazandı.” (KAm)

“Dediğim gibi Popüler kültürle Türkiye’deki sanat ve mimarlık kültürü arasında bir farklılık var. Onun için her zaman herhangi bir eser ya da ürün kendi ortamında aldığı değer beğeni toplumsal ortamda bulamayabiliyor. Size şunu söyleyeyim yıllar önce 5, 6 sene önce Pakistan’a gittim. İslamabad Camiyi Vedat beyin gene tasarımı olan cami, orda çok beğeniliyor ve çok benimseniyor. Adeta milli kültür varlığı olarak kabul görmüş vaziyetteydi. o kadar ki sokaklarda hani sorduğunuz zaman her kez gösteriyor, biraz şey yapıyor. halkın çoğu mimarının adını biliyordu. Türkiye’de olmadığı kadar bir yaygın şekilde.” (Km1)

“turizm yapısı her yıl yaklaşık ne kadar 1600 yataklı 8 ay ful çalışıyor. Binlerce insan giriyor çıkıyor. Bu turizm sektöründe gerçekten o yapıyı her bir kesimden insan gelip kaldı beğeniyorlar...her şeyi söyleyeyim beğeniliyorlar derken meclis genel kurul salonu biliyorsunuz yer yerinden oynadı. Hala fırsat buldukça kavga ettiklerinde hep o kırmızı koltuklar diye anılıyor ceylan derisi diye anılıyor. Yaptığımız yapıyı herkes beğenmiyor beğenmeyenler de var... Bir şey başarılı mı bence genel kurul salonu o program içinde jürinin de seçtiği birinci yaptığı bir proje o yüzden başarılı Bursa Adliye Sarayı keza öyle tek başına benim yaptığım bir şey değil jürinin seçtiği bir şey.”(Bm)

“AKP ilgili çalışmam beğeniliyor anladığım kadarıyla ama bunu meslektaşlarımla çok fazla konuşmadım bunu eleştiren insanlar da var sonuçta onun dışında yaptığım bir iki çalışma daha var onlarda da memnun ettiğimi düşünüyorum. Çünkü o memnuniyeti alıyorum... Başbakanlığın Dolmabahçe’de bir makamı var. Dolmabahçe sınırları içerisinde orda milli saraylarla birlikte yürüttüğümüz uzun soluklu bir restorasyon çalışması oldu. Başbakanlığın bir parçası haline dönüştü. Orayı destekler çalışmaları. Bu benim için çok keyifli bir çalışmaydı.” (AKPm)

- saygınlık anlamında size veya işverenimize ne kazandı?açıklar mısınız?

“babam ne kazandı bilmiyorum. Saygınlık kazanmış olabilir bu tezim benim yazdığım Türkiye’nin belli bir dönemini yansıtan bir kişiye anıt mezar yapmak çok hoş, çok prestijli böyle bir şey için seçilmiş olmak herhalde babama bir saygınlık kazandırmıştır tabii ki”(Am)

“Pek tabii yani şunları söyleyeyim önce sayın Bahçeli beyle... Genel Kurmay Başkanı geldi sadece bina konuşuldu başka bir şey konuşmadı sizi sordu binayı gezdi hayran kaldı büyük elçiler geldi hepsi binayı soruyorlar kim mimarı yabancı mı Türk mü bu bina bize bir çok puan siyasi şeyde kazandırdı bu kadar anıtsal simgesel yapıyı yaptıran siyasi parti de bu ülkeyi de iyi idare eder. Düşüncesi oldu. Birkaç puan yukarı çıktık. Biz yukarı çıktık çıkıyoruz dedi bu iki bina diğer yapılarım bir saygınlık getirdi. ” (MBm)

“bunlar tabii ki Türkiye’nin en önemli yapıları son dönem yapılar hepsinin iş verenleri Türkiye’nin en saygın iş adamları o yüzden de bunlar bizim için önemli referanslar hem yurt içinde hem yurt dışında bu yüzden dünyada çeşitli ödüllere aday oldular çoğu da ödül kazanıyorlar.” (Dm)

“Bize ne kazandırdı Bence CHP saygınlık kazandırdı buraya pek çok Ankara dışında yansıyan partili böyle kendini bir miktar ezilmiş hisseden partili çünkü onların CHP’si odur. Bir de genel CHP havasında böyle bunlarda köhnedi havası vardı. Parti binası aniden hayır bu parti farklı kimlikli havası yarattı parti hakikaten moral verdi hala verdiği fikrindeyim.” (CHPm)

- Mimarlıkta saygınlık kazanmak için ne yapılmalı? Ya da ne tür çalışmalar saygınlık kazandırıyor?

“kim tarafından saygınlık tanımlanıyor ona bakmak lazım akademik ortam tarafından mı entelektüel kesim için mi halktan mı kimden bence kime yönelik projeyi yapıyorsan ondan saygı kazanması lazım yani yaptığınız mütevazı bir konut sitesi prestij, görkem arayan bir kesim tarafından saygınlık doğurmaz belki aynı şekilde tam terside”(Am)

“...bana göre mimarlıkta iki ana yol var. Birisi bölgeselcilik diğeri de evrenselcilik ya şunu savunacaksınız New York ta yapılan bir bina Boston’da yapılan bir bina Bursa’da da yapılabilir... çünkü bugün iletişim imkanları, teknoloji imkanları, malzeme zenginliği buna imkan veriyor. eskiden böyle bir imkan yoktu. Herkes kendi yöresinden malzemeyi bulup yapıyordu. Bugün bu engeller ortadan kalktı. Evrenselciler bunu savunuyor ... bölgeselciler hayır diyor her bina kendi iklimine kendi coğrafyasına cevap vermelidir malzeme folklor kültür onla bütünleşmeli...coğrafi iklimsel topografik aynı zamanda kültürel folklorik geleneksel değerlerimize önem veren ama bunu çağdaş koşullarla birleştiren çağdaş teknoloji ve malzemeleri günümüzün malzeme ve teknolojisini kullanarak başaran mimara saygın diyorum...” (MBm)

“tabi projenin nerde ve kimin için yaptığınla önemli. Bu arkasına iyi bir proje olunca bu bir evde olsa yüksek bir bina da olsa fark etmez ama o şey çok önemli bir köyün içinde bir ev yaparsanız o köy halkının tepkisini çekerse bir tek ev sahibinin hoşuna giderse güzel bir şey değil bence” (Dm)

“tek şey şu mimar önce yapısıyla anılmalı, yaptıklarıyla anılmalı ve mimari yapılarıyla öne çıkmalı önce. kendi kimliğini eleştirseniz de insani yönünü eleştirseniz de öyle insanlar var ki yaptıkları yapıları eleştiremiyorunuz...”(Bm)

Farklılıklara Değişimlere Gereksinme

- Tasarımlarınızda farklılıkları ve değişimleri nasıl sağlıyorsunuz?

“her tasarım problemi kendi farklılıklarıyla geliyor, her tasarımı da farklı ele almakta bu değişimi sağlıyor...”(Am)

“bizler neticede makine değiliz bence insanın hissetmesi çok önemli her zaman yeni şeyler okuyoruz görüyoruz bunlar çok önemli. Bir takım binalarda yaptığımız, gördüğümüz binalarda bunların hepsi birleşince esasında bu çok zor olmuyor.” (Dm)

“...Burada şunu vurgulamak isterim ben yorumcuyum eskici değilim, ben yorum yapıyorum. Çünkü sanat tarihçi değilim. Yorum yaparken kendimden bir şeyler katıyorum. geçmişte o motiflerle çok uğraştım. Hangi motifi nerde kullanacağımı çok iyi bilirim. en

azından tartarım tutup Osmanlı son dönem bir şeyini Selçuklu tarzından yapılmış şeyi koymam bir karışıklığa meydan vermesin diye. ...”(KAm)

“çok etkili endüstri ürünü malzemelerin takip ediliyor olması işte literatürün bizim dışımızdaki mimarlık ortamının nasıl geliştiğini takip ediyor olmanız çalışmalarımızı etkiliyor. Tabi hep kendimizi aşmaya yönelik ... gerçekleşmiş olan yapılarda birebir görüyorsunuz keşke bu şöyle olsaydı oradan değil böyle açsaydık ışığı şöyle alsaydık gibi şeyler hep bir tecrübeyle ...” (Bm)

“mümkün olduğu kadar gezmeyi bir takım şeyleri görmeye çalışıyorum kaynakları takip etmeye çalışıyorum. ... Bunu benim çalışmalarında rol alması adına yapmıyorum bunu. Ama bu tür şeyleri takip etmek daha önce benim aklımdan geçen düşünlerinde izlerini gördüğüm zaman bazı şeyler benim için daha anlamlı olmaya başlıyor aslında. yani malzemeleri incelemeye malzeme ve uygulama tekniklerini incelemeye çalışıyorum. Bende böyle bir şey var. Bunların gelecekteki tasarımları yapının şeklini etkileyeceğini düşünüyorum...”(AKPm)

- farklılıkları ve değişimleri nasıl sağladınız?

“... Bir kere şehir dışına çıkmaları aşıkardı çünkü çok büyük baskı makineleri vardı. O zaten binada olmuyordu. ona bir da kağıt deposu eklenince o da bir ikinci bir şey...O basit makinelerin yerine bilgisayar ve kapalı ofisten açık ofise geçtiler bu onlar için çok ta zor oldu. önemli Türkiye'nin ilk en büyük açık mekanlarından biridir.

Saphire'de de bir yükseklik isteniyordu...insanlar 200 metrede dışarıya çıkabiliyorlar ve orada dışarıda karda yağsa üzerinizde hafif bir cekette orda oturabiliyorsanız tamamen de kapalı değil özel cam kapaklar var burada sirkülasyon yaratıyorlar burada. Hiçbir zaman üşümüyorsunuz burası ne ısıtılıyor ne soğutuluyor bu aradaki zone sayesinde. bina yüzde 30 enerji tasarruf ediyor.

...İstanbul'da ki en iyi arazi burası çok büyük parayla satın alındı. burada da o yüzden çok iyi proje yapmak lazımda uluslararası bir yarışma yapıldı bir senede yarışmanın neticelenmesi sürdü...., bu projede de farklılık bence ikimizin (Emre Arolat) ana projesinde de olan bu topografya ve kabuk fikri yeşil kabuk ortada bir meydanın olması bence önemli şeyler getirecek. burası da İstanbul'un yeni, bir merkezi olacak.”(Dm)

Sembolleştirmeye Gereksinme

- Hayatınızda sizi çok etkileyen iz bırakan sembol oluşturan mekanlar, mekan öğeleri nelerdir? Bu sembollerle karşılaştığınızda kendinizi nasıl hissediyorsunuz? Örnekler misiniz?

“benim hayatımda etki bırakan mekan ben en baştan söylediğim gibi beni hiçbir süsleme yapay unsur etkilemiyor açıkçası yani dediğim gibi altın kaplamalar, kemerler, açıkçası şimdi gidip geçmişten falan tarihsel özellikli olan mekanlardan da etkilenmiyorum. Gidip de Venedik’ten Vatikan Sarayı’nda kendimi etki altında hissetmiyorum ama Assos’ta o tepedeki işte konumu sütunlar bu taşların üst üste dizilişi mesela böyle şeyler beni etkiledi. Beni heykelimsi boyuttaki o şekillenme çok etkiliyor.” (Am)

“... New York orası bir anda tabii bambaşka bir diyar tek bir binayla değil bütün binalarıyla bunu yanında da tamamıyla kontrast olarak bence bizim Ege Kıyılarımızda çok farklı orda hiç bir şeye dokunulmamış olması bir tarafta çok yapılmış bir şeyde var diğer tarafta da o muazzam koy ve deniz. ve inşallah orda hiçbir şey yapılmaz. Birinde büyük bir heyecan diğerinde ise yine heyecan ama huzur veren bir heyecan hem orda hem de orda olmak çok önemli” (Dm)

“tarihi mekanlardan çok etkileniyorum o zamanda yaşamak isterdim diye bir düşüncem var bu kişisel bir şey hiçbir zaman çalışmalarım olsun eskiyle ilgili değildir. Ama o bilmiyorum o şeyi var desenlerle ilgilendiğim için olabilir. Süsleme sanatıyla uğraşıyordum mimarlıktan sonra çok eserlerimde oldu onların etkisi olabilir. Beni etkileyen mekanlar daha çok bu tür mekanlar kaba hatlı o günkü ağır oturaklı net algılanabilen... Süslemeli, altın varaklı mekanlardan nefret ediyorum...” (KAm)

“...yaşamın zaten zaman mekan üzerinden anlam kazandığını, mekanla birlikte anlam kazandığını düşünüyorum. Bunlar çok kişisel de olabilir. İnsanın okuduğu ilk okul mesela. bunların muhakkak mimari harika olması gerekmiyor. Veya bir kentin tümü olabilir mesela New York’tan etkilenmemek mümkün değil birçok insan için... popüler olan mimari eserlerden çok etkilenmemişimdir. Ama çok küçük örneğim Herbal Hershenger’in binaları beni çok etkilemiştir... dokusal şeyler etkilemiştir. Ne bileyim yani işte bu kimi zaman küçük bir köydür kimi zaman büyük bir şehirdir...” (Km1)

“mesela gene eski yapılardan biriydi ama Atatürk Kültür Merkezi mesela onda giriş holü aydınlatması iç hacimleri...”(Bm)

-tasarımınız neyi sembol ediyor? Neyi amaçladınız? Bu amaca ulaştığınızı düşünüyor musunuz?

“o görüntü olarak Selçukluydu. Çıkış olarak ta Selçukluydu.” (KAm)

“her şeyden önce çağdaşlığı ve aslında dinin güncel kültürle çağdaş yaşama biçimleriyle çatışmadan var olabileceğini sembolize edebiliyordu. Yani bu biraz fazla abartılmış, felsefik bir yorum olarak görülebilir ama bu günün teknoloji ve mimarlığı aracılığıyla pekala gelenekleri temsil eden yapılaşmanın alışılmış klişe yapılaşmanın dışında bir şey yapabilirin sözünü söylüyordu. Diye düşünüyorum.” (Km1).

“... Ben hiçbir zaman bir sembol arayışı içine girip de onu hedef almadım. belki daha sonra kendisi sembol olursa iyi... Nazımın yattığı ceza evinde o alanda yapıldı. Çevresine bakarsanız önünde gecekondular bölgesi... Cezaevi yanında gecekondular hiç yaşamayan mekânlar bakın arkasında araba tamir haneleri önünde bir tek şu yapı var. Şu yalı bir iş hanıydı o da yeni bir yapı değil dökülüyor... Adliye Sarayı oldu ve yanındaki yapılarda değişti.” (Bm)

Sosyo-Ekonomik Kapsam İçinde

Statü/Prestij

- Hangi çalışmalarınızın size ve ya işvereninize statü/prestij kazandırdığını düşünüyorsunuz?

“bu biraz önce bahsettiğim. Ama bunun tabii içinde en son beklide Türkiye’nin en çok konuşulan binası AKM çok önemliydi restorasyonu ondan da bahsetmekte fayda var.” (Dm)

“Şehitler Abidesi prestij kazandırdı özellikle belediyeye, belediye başkanı kim gelirse gelsin Mevlana Müzesi orasıdır mutlaka gezdiriyor. İkincisi adliye diyebilirim...” (KAm)

“...Vedat bey açısından Kocatepe Cami mimarlık ortamında en azından Vedat bey belki yapılsaydı kazanacağından daha çok prestij kazandırılmıştır. ... Belli bir yapının mimarı olarak bilinmek önemli yani bütün alanlarda olduğu gibi mimarın veya sanatçının veya fotoğrafçının veya mankenin her neyse. kendisi de pazarlama nesnesi olarak görünüyor tüketim toplumunda dolayısıyla imzanın bir değeri var...” (Km1).

“parti binasının olduğunu düşünüyorum ben. Başbakanlık’ta yaptığım çalışmalarında öyle olduğunu düşünüyorum. Bu bahsettiğim caminin de öyle olduğunu düşünüyorum...”

MEB Genel Bakanlık kısmının içinin yeniden revize edilmesiyle ilgili bir çalışmamız olmuştu. ...”(AKPm)

- bu anlamda nasıl değerlendiriyorsunuz? bu anlamda diğer çalışmalarınızdan örnekleyebilecekleriniz var mı?

“... bir kişiye bir anıt mezar yapmak zaten yeterince prestijli bir olay.” (Am)

- Bir mimar olarak insanlar tarafından nasıl tanınmak ve İnsanların zihninde nasıl bir iz bırakmak istersiniz? Bu kaygılarınız, kullandığımız araçlarda, kişisel eşyalarınızda ve ya yaşadığınız, çalıştığınız yerlerde tasarımlarınızda kısacası hem yaşamınızda hem de iş hayatınızda nasıl şekillenmiştir?

“ne babamda ne de ben de öyle bir kaygı olmadı... müşteri bize geldiğinde ne hissedecek ona bir şey yansıtmalıyız zevkimizi, kültürümüzü yansıtmalıyız kaygımız hiç olmadı yaşadığımız ve çalıştığımız mekanlar çok özellikli ve kimlikli ama sıcak, ama şık veya elit diye tanımlanır mı açıkçası emin değilim.” (Am)

“... Kendim bildiğim kadarıyla bunun Vedat beyin özellikle mimariden çok politika alanında bir belediye başkanı olarak iz bıraktığını söyleyebilirim bu da normal tabii Gündelik yaşamda, ama özellikle camileri çok derin bilinen unsurlar. Kendisi nasıl bir iz bırakmak isterdi diye sorduğunuzda tahmin ediyorum uzun süreler bir gazete çıkardığını biliyoruz. Politikayla o anlamda ilişkisini kesmediğini biliyoruz. Mimarlıkla sınırlı olmayan genel kültürel, politik sosyal konularda etkili olan bir kişi olarak iz bırakmaya çalıştığını söyleyebilirim. Zaman zaman bunlar mimarlığın önüne geçmiş, hani bir dönem pek yapı yapmamış...” (Km1)

“böyle bir kaygım var. Zaten bu kaygı olmazsa iş her halde tüccarlığa doğru gider... Benim kaygım açıkçası yaptığım çalışmaların gelecekte bir parça insanların zihninde hafızasında yer etmesi doğru yer etmesi beni çok aslında ilgilendiriyor. Çünkü Türkiye’de bununla ilgili çok ciddi bir sorun var. İnsanların gelecekleri geçmişleriyle ilgili hafızalarında yer bırakan yapıların çok az olduğunu düşünüyorum benim de insanların hafızasında yer etmeyi çok isterim böyle bir kaygım var.” (AKPm)

- Prestij sahibi kişilerin bir mimar olarak sizden beklentileri ne oluyor? Prestijlerinin güçlenmesi veya korunması anlamında kaygılar taşıyorlar mı? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

“olabilir tabi bence oluyor tabi toplumun üst kısmına hitap ediyorsanız onların zaten ilk vurguladığı şey farklı olmak. (Am)

“...binalar çoğu zaman sahiplerini yansıtıyor iyi bir firma imajı vermek isteyen iyi bir bina istiyor mesela bankalar sağlam görünen böyle güçlü yıkılmaz girilmez yapıları tercih ediyorlar mesela Merkez Bankası'nın Ankara Genel Merkezi projesinde biz bu amaçla bina zeminden kaldırmıştır sadece sirkülasyon hatları iniyordu. Bina asılıydı zeminden ilişkisini kopararak güvenliği sağladık o binaya ne bomba atabiliyorsun ne çalabiliyorsun. Kullanıcı bilinçli kullanıcı bina sahibi kendi kişiliğini varsa organizasyonun güçlü olduğunu kalıcı olduğunu temsil edecek yapılar arıyor. Bazıları ekonomik açıdan sizi serbest bırakıyor bazıları da bütçesinin sınırlı olduğunu söylüyor çalışıyorsunuz ama doğrusu da bu diğer faktörler iklimsel coğrafi gelenek topografya şu bir de bina sahibinin kimliği bir de sizin kimliğiniz var bütün bunları bir tencereye koyup pişirmen lazım. ” (MBm)

“tabii ki şimdi bu ticari bir projeyse oraya para yatırırsa onu geri almak en iyi şekilde veya bir müzeyse İstanbul modern gibi onun dünyanın en iyileri arasında olmasını ister. Evet” (Dm)

“bu değişiyor. Prestij ve statü sahibi olma kavramı çok böyle açık bir kavram değil bazen prestij ve statü sahibi olmak aynı zamanda onun esası olan arka planı nedeniyle kültürel incelmışliği, eleştirel duyarlılığı temsil ediyor. O zaman o kişiler benle birlikte beni anlamaya çalışarak, kendilerini anlatmaya çalışarak bizim alanımıza dahil olmak üzere çalışabiliyorlar. Bu mesela çok olumlu bir şey. Ama öte yandan belki sizin kastettiğiniz daha çok öyle bir şey kendi sahip oldukları yada olmak istedikleri prestijleri mimarlık aracılığıyla temsil edilmesini istiyorlar. Özellikle belediye başkanları temsil ettiği kurum nedeniyle bir şey her zaman popüler ortamda iz bırakacak, konuşulacak yapılar bekliyorlar. Bu ikisini birbirinden ayırt etmek lazım.” (Km1)

“e tabi bu en son yaptığım ofis binası var. Kurumsal niteliği bakımından geniş bir çevresi var o insanlar geldiğinde iyi bir yapı içerisinde sunmak istiyor. Ben de ona yardımcı olacağım. Kendi katından başlıyor bu istek ta dış kapıya kadar onu daha farklı sunacak bir mekanı sizin hazırlamanız gerekiyor. Bunu söylemese de hep bir mimar olarak bunu benim yapmam şart. Ona prestij kaybettirecek bir şey sunamam.” (Bm)

“...gösteriş ve bu prestij kaygısı yaşayan insanların parasal anlamda çok güçlü insanlar tarafından benim rastladıklarımı söylüyorum. ... Daha bir kararlı daha şey bir duruş var... Bence gücü gerçekte elinde tutanların daha farklı kaygıları oluyor daha başka

açılardan kalıcı olma, gösterişe prestijin ifadesinde fütursuzca daha rahat hareket etme konusunda daha temkinli daha dikkatli hareket ettiklerini söyleyebilirim.”(AKPm)

Güç ve İdeoloji

- Sizce güç nedir? Sizi güçlü kılan nitelikleriniz nelerdir? Bu anlamda gücünüzü gösterdiğiniz soyut ve somut şeyler nelerdir?

“sıra dışı olmaktır. Sadelik güç değildir. Babamdaki güç bir kere standarttan çok üstünde bir zekâya ve görgüye ve kültüre sahip olması, sadece mimari kültürel değil hem sanatı iyi takip eden satranç oynayan hem tekneçilik yapan çok yönlü farklı kültürel değerlerden hedef bulmuş olması mimarlılığına da yansımıştır.” (Am)

“üç çeşit güç; fiziksel güç pazılar diğeri parasal güç ekonomik güç pazınız yoktur ama çok paranız vardır diğeri de siyasi güç ki askeri gücü de konunun içinde yönetici güç diyelim yani bu bir büyük firmanın siyosu da olabilir bu üç çeşit güç tanımlıyor. ...bilmiyorum ama şimdi beni güçlü kılan şöyle söyleyeyim insanlardan beni tanıyanlar sürekli mesaj alıyoruz benim kariyerime büyük saygı duyuyorlar yaptıklarımı okuyanlar Türkiye’de dışarıda temsil etmişim. Birçok bina yapmışım, daha da yapmaya devam ediyorum bütün bu çalışmalarımı görenler beni güçlü kılıyor. Aykırı olanlar da var. A.V.A. hoca ütöpik çalışıyor olamayacak projeler yapıyor deseler de işte mesela yapımı süren tüp geçişin fikir babalarında biri benim...” (MBm)

“şimdi bu her insana göre değişir tabii ki bence insanın toplumdaki yeri çok önemli insan bir adaya çıkıp ben güçlüyüm dese kimse onu kabul etmez. O yüzden de gücünde tek başına oluşmadığına inanıyorum... bence güç birliktelik sonucu ortaya çıkan bir şey. birinin çok fazla paralı olması sadece bir güç değil çok sevilmeyen bir kişide olabilir , o yüzden ki, toplumda insanın yeri çok önemli. Şöyle her zaman yeni bir takım fikirlerle oraya gelmek veya kendimizi yenilemek bence önemli bir şey” (Dm)

“güç bence yaptırımdır... Kendimi çok güçlü olarak hiç hissetmedim. Yani sabır diyorum... Yani ben dediğim gibi karşılaştığım kişiler saydığım kişiler” (KAm)

“güç büyük toplumsal ortamları yönlendirmeye yönelik bir potansiyelin işlevlendirilebilmesidir. Yani sizin yaptığımız yapmaya tasarladığınız herhangi bir şeyin arka planında destek bulabilecek potansiyele sahip olmanızdır. Bunun için de sadece kendi alanınızla sınırlı olmayan bir arka plan birikimini taşıyor olmanız lazım. bu bazı ortamlarda paradır bazı ortamlarda prestijdir, ideolojiktir, toplumsaldır, Politiktedir. birçok şey olabilir ama bunların kesişme noktasını temsil eden bir şey. Güç aslında çok olumlu bir

şey gibi de algılanabilir. Olumsuz bir şey gibi de algılanabilir nasıl kullandığınızdan bağımsız olarak böyle algılanabilir. Nasıl elde ettiğinizin önemli olmadığı bir şey çünkü. ama dediğim gibi toplumsal bazda bir ağırlık merkezi oluşturma potansiyelinden bahsediyoruz.... İşte bir politikacı aynı zamanda iyi bir tasarımcı, edebiyattan anlayan, iletişim açısından halkla bütünleşik çok farklı alanlarda okumalar yapan, yazan insanlara ulaşan bir kişi doğal olarak ta bütün bu özelliklerin bir araya gelmesi de gücü temsil ediyor.” (Km1)

“güç özgürlük. Yani güç diyince özgür olan insan güçlü mimaride özgür düşüncenizi yansıttınız oranda yapı güç kazanıyor. O özgürlüğünüzü bir takım moda demode fikirler değil kendinize özgü... size ait bir şey olmalı o özgürlük içerisinde gerçekleştirdiğiniz tasarımla şekilleniyor...” (Bm)

Güç çeşitli biçimlerde hakikaten olabilir totaliter güç olabilir annenin sevgisi de bir güç olabilir. iki kişinin olduğu her yerde iktidar ilişkisi vardır. Önemli olan bunun nasıl bir ilişki olduğu açıkçası...günümüz güç ifadesinde evet yükseklik başka bir ifadesi yok ama... gökdelen kavramının arakasında böyle bir şey olduğuna ben de inanıyorum.dünya kendini bununla var etmeye çalışıyor global dünyanın merkezleri olan yerler Amerika İngiltere’ye da Avrupa’nın çeşitli ülkeleri tekrar diyorum 3. ülkeleri geri kalmış ülkelere kendi mimarlıklarını ihraç ederek o yerel güç ihtirasıyla kendi tasarım güçlerini global dünyanın merkezlerini tasarım gücünü ihraç ediyorlar...bütün mesele şu günümüzün güç tesirleri çok kaba tesirler değil artık çok ince teşirler tasarım gücünü size kabul ettirdiği için var...sizi ikna ederek kendisinin bunu yapabileceğini ikna ederek varlar.....”(CHPm)

- Güç sahibi bir işverenin tasarımdan beklentileri nedir? Böyle bir durumla karşılaştınız mı?

“çok çalıştık babamın zamanında onlar titiz, zor, beklentileri çok yüksek olabiliyor.... konutsa özellikle.... bu nasıl yansır büyüklükle yansıyor veya hatta bir iş merkezi bir ofiste onu da çevreden çok farklı olmasını ve farklı malzemeler içermesini istiyor.” (Am)

“evet çok aşağı yukarı hepsi öyleydi rektörler, büyük elçiler, siyasi parti başkanları ve güçlü simalar belediye başkanlarıyla çalıştık. Hayır yok hepsi farklı konularda bazıları çok ideali oluyor. Projeye daha çok müdahale etmek istiyor bu müdahale bilinçli bir anlayışla olursa biz buna seviniyoruz arkadan tasarıma müdahale etmek ondan çok rahatsız oluyoruz fikir emeğine saygısızlık olarak görüyoruz. Bu yöneticilerin hepsi farklı bir

şekilde projede çorbada kaşığım olsun isterler öyle bir laf var onlarda istedi biz de onlara olgunlukla yaklaştık istediklerini mümkün mertebe yerine getirmeye çalıştık çok ütöpik şeyler isteyen olmuştur. Ben vizyonist bir çalışma yapıyorum kimliğim öyle ama onu da aşan kubbe dönsün güneşle beraber dönsün diyenlerde oldu. ama onları dikkate almadık iyi niyetliyse kişisel ilişkinizi iyi kurabiliyorsanız güçlü iş veren artıdır bence. ” (MBm)

“esasında bir bina yapılırken bu işin iki patronu olur yerin sahibi ve ya parayı veren bir de mimar bu bazen iki patronun çatışması oluyor bence bu dengeyi iyi sağlamak lazım bence püf noktası burada. onu yönlendirebilirsiniz tabii ki. Şöyle tabii ki iyi kaliteli olmasını her zaman istediler zaten bize inanmasalar bize gelmezlerdi. Bize de gelen yaptıklarımıza bakıyor ya da onu bir yarışma sonunda kazanıyoruz zaten.” (Dm)

- Ekonomik güç siyasi güç hangi güçleri ifade ediyor? Ne düşünüyorsunuz?

“hem siyasi görüşü ifade ediyor geleneksellik ve çağdaşlığın bir arada olmasını ifade ediyor hem Turgut Özal’ın güçlü karakterini ifade ediyor siyasi gücü ama aynı zamanda Turgut Özal bir şeydi yani ekonomide çok etkin bir Türkiye’nin ekonomisini değiştiren bir kişi daha sermayeye yönelmesi” (Am)

“Malatya siyasi gücü ifade ediyor biliyorsunuz iktidar partisi belediyesi Malatya’da da ciddi bir iktidar AKP ağırlığı var şu anda... MHP o da aynı şekilde o da siyasi gücü ifade ediyordu... Siyasi ve ideolojik bir gücü var MHP’nin kendisi ve alt teşkilatları ocakları gençlik kolları vs. böyle bir gücü var” (MBm)

“Saphire tabii ki şimdi oranın şu andaki sahibi var ama ilerde tabii alışveriş merkezi o bölmeler dışında sattığı zaman orda içindekilerin yeri olacak o bu yüzden farklı bir durum var. Diyeceki ben şu binada oturuyorum önümde bahçem var tüm İstanbul’u görebiliyorum. Bir de kamusal bir niteliği var. En üst kısım Türkiye’nin ilk seyir terası olacak. İstanbul’u 230 metreden 360 derece görebileceksiniz. Bu istediğimiz bir şeydi. Bu da yapılıyor.

Zorlu projesinde de önemli olan burada tabii ki özel sektörün kamusal bir araziyi satın alarak yaptığı bir yer , kamu arazisi. ama buna rağmen biz projemizde olabildiğince bu alışveriş merkezi ve ya yaşam merkeziyle şehrin birleşmesini istedik. O yüzden bir meydan var bence bu da burası kapalı bir yerden çok, o şehrin devamı, şehirle birleşmesi buraya çok daha bir güç katacak.” (Dm)

“bence ideolojik yani tabii hepsi var karışık. Çok ayırt etmek doğru değil ama. ideolojik boyutu çok yüksek, demin söylediğim gibi, çok radikal bir şey bu benim inancım şunu söylüyor bizim dinle ilgili mekanlara yönelik tutuculuğumuzun çok gerçek nesnel temellere hatta dinin içindeki kendi temellerine dayanmadığının bunun bir yapay popülist bir yaklaşımın sonucu olduğunu dolayısıyla değiştirilebileceğini söylüyor. Güncel mimarinin imkanları çağdaş temsiliyet değerleriyle Gelenekleri kucaklayabileceğimizi anlatıyor ki bu çok önemli bir şey nitekim yıllar sonra da yeni yapılan bir çok cami vs. bunu görüyoruz. Özellikle yurt dışında.” (Km1)

“ekonomik yapı seçilen malzeme 85 yılında küfeki taş kaplama cepheleri malzeme olarak kabul ettirmenize imkan yok 92 adet özel poz vardır adalet binasında. 85 yılında yapıldı projesi o 92 fiyat saptamayı bayındırlık bakanlığına kabul ettirmek inanılmaz zor bir şeydi...23 yıl bir o binanın cephesi boyanmıyor cepheye boya yapamazsınız...27 yılda ekonomik size kat ve kat geri döndü. Siyasi olarak ta bir ideası yok bu anlamda. Devletin diyemeyiz ama Adaletin bir kuvvetini gösterebilir duruşuyla yapı niteliği tekilliği bakımından diyeyim bu arzu ettiğimiz bir etki” (Bm)

“Ekonomik, siyasi güç her ikisini de ifade ediyor bence”(AKPm)

İhtişamın Oluşumunda Sebep Oluşturan ve Değerlendiren Diğer Kullanıcılar

Tanımlama-Tarif

- İhtişamı nasıl ifade edersiniz, hangi kelime veya deyimlerle açıklarsınız? Sizce bir şeyin ihtişamlı olabilmesi için nasıl olmalıdır?

“gösteriş, debdebe olanın dışına çıkan farklı olan yani sıradanın ötesinde herkeste her şeyde her an göremeyeceğin farklı bir şey... insan bakınca şaşırtıcı olabilecek şeyler... her anlamda farklı olmalı gerek fiziksel olarak anlam olarak...”(Ç1)

“normal görüntüsünün olması gerekeninden daha fazla görüntülü daha fazla süslü daha fazla benzenmiş olarak tanımlarım. Çok aşırı normallerinden çok farklı görünmelidir. Daha güzel daha görüntülü olmalıdır.”(Ç2)

“şaşaalı olarak bakarım herhalde ihtişam deyince büyüklük gelir gözümün önüne görkem de farklı olmak gibi geliyor bana görkemi gözüme biraz daha büyük farklı gibi geliyor... mesela bu mezar bir farklı diğer mezarlardan farklı bir ihtişamı var görkemi var sıradan değil yani” (AD2)

“gösterişin sahte olduğunu düşünüyorum. İnsanları aldatmak için yapılan şeyler olarak görüyorum gerçeği kamufle etmek” (S1)

“gösterişle etkileyici olunabilir göze hitap edecek ya, insanları yanına çekebilmesi lazım, geleni gideni çok olması lazım” (S2)

“beni çok etkileyebilmeli, kıpırdatmalı, titretmeli, hissettirmeli...ortak olarak herkesin etkilendiği şeyler vardır mesela boyutu, çapı, o zamanda insanların zor yapabildiği şeyler” (L1)

“...gösteriş debdebe zenginlik herhangi bir kişi, bir olay herhangi birinin zenginliği, yükseklik ifadesi olarak ifade edebilirsiniz. İlk aklıma gelen yüksek olmalı, çok böyle belirgin bir yerde herkesin görebileceği bir noktada yer almalı malzemesi belki olabilir malzemeyle sağlanmış olabilir örneğin altın varaklar vs...” (L2)

“...bence çağrıştırmalı buraya geldiğim zaman mesela burası adliye sarayına benziyor ön fikir kafamda böyle şeyler düşünmeliyim burayı gördüğüm zaman uzaktan mesela burası galiba , bir mezar büyük birinin mezarı çok değerli birisinin mezarıymış gibi imaj oluşturmalı, kullandığı malzemeye bağlı” (T1)

“düşünce bakımından, inanç bakımından sanat bakımından zirveye ulaşmış manasındadır. ihtişamın için de böyle görüntü bolluğu görüntü hoşluğu da vardır. Yani herhangi bir şeyi çok iyi ifade eden net bir şekilde belirleyen bir sanat eseri, bir hareket ve ya bir buluştur.”(T2)

“Müthiş, görselliği, görselliğinden kastım konumu, özelliği, büyüklüğü veya küçüklüğü yani onun ön bakışı, görünümü, görünümü zihne iyi ifade edebilmeli”(AN1)

“kullanılan malzeme önemli, ebatlar büyüklük önemli, tabii ki yükseklik en boy olacakta genişlikte, orantılı ölçüde vermişse eğer ihtişamlıdır. Gösteriş, yani etkileyici” (AN2)

“sıra dışı olağan dışı her yerde görmediğimiz bazen biraz abartıya kaçan bina veya her şey demek bence görkem bence biraz daha elit bir kelime ihtişam veya gösterişten , gösteriş bence her türden abartıya kaçmak demek, ihtişamsa daha yüce, daha ulu, daha öz beğeniye hitap eden bir kelime bence... ihtişam değince bana ben bir yapının estetik kaygısından başka sayısal değerler olarak ta fazla olarak algılıyorum. Mesela daha ulu, daha yüce şeyler gibi geliyor”(D2)

“... bir ihtişamlık muhteşemlik vardır.ki çevrenize baktığınızda her şey ihtişamdır. İnsan hayallerini zorlayan her şey ihtişamdır. Hayal gücünü zorlaması gerekir.”(D3)

- Televizyon, gazete veya dergilerde bu anlamda neler görüyorsunuz? Dikkatinizi çeken şeyler var mı?

“... sosyete diye tabir edilen kesimden karşımıza geliyor... genelde kılık kıyafette ortaya çıkarlar kimsede olmayan bir kıyafeti giyerler... bu her zaman duyduğumuz şeyler değil bunlar çok nadiren oluyor.” (Ç1)

“reklamlarda sunulan ürünlerdeki farklılıklar mesela araç reklamlarında araç reklamlarında aracın televizyondaki görüntüleri ile gerçek arasında farklar görüyorum daha abartılı daha görkemli” (Ç2)

“...Televizyonda sanatçıların bir kısmını çok ihtişamlı işte ben buradayım diyen saç makyajı giyimiyle zaten medya deyince ilk başta aklımıza gelen bu ünlü kesim magazinsel bölüm olduğu için genelde onlar geliyor aklımıza...”(L2)

“sabancı holding dikkatimi çekiyor. Zaman zaman büyük binalar, Türkiye’de çok fazla olmasa de olmasını isteriz. Ama çok fazla olmadığı için s.h. dikkatimi çekiyor.... Gösterişin magazinsel yönü olduğunu düşünüyorum... Tek tip binalar çok sıkıcı oluyor. Son zamanlarda camlı binalar gösterişli olmaya başladı.” (AN2)

“gösterişin ve ihtişamın en güzel örneklerinin Zaha Hadid’in yapılarında görebiliyoruz. Örneğin Guggenheim Müzesi’ni verebiliriz.” (M1)

- Göze çarpan, gösterişli olarak değerlendirdiğiniz şeyler arasında; takılar, kıyafetler, mobilyalar yer alıyor mu? Nelerdir Bunlara örnek verir misiniz?

“...varaklı büyük geniş farklı mobilya anlamında onlar gelebilir böyle ünlü tasarımcıların ... ünlü markaların üretmiş olduğu bunlar sıradan değil de belli sayıda oluyor benzerini başkasında göremiyorsun bunlar tek nadide olan şeylerdir” (Ç1)

“takı oluyor pırlantaydı, gümüştü, normal altın yerine pırlantanın olması, normal mobilyanın yerine renklerle bezenmesiyle süslenmiş daha gösterişli olan mobilyaların olması vs.” (Ç2)

“göze hoş gelen elbiseler olarak mesela pahalı olanlar elbiseler markası olanlar markalı eşyalar bunlar” (AD1)

“İnsanların olmadığı gibi kendilerini toplumda kendilerini lanse etme ifade etmesi vardır. Bunların hepsi gösteriştir. ... Güzel bir mücevher falan bir gece elbisesi lüks bir otelde yenilen verilen bir ziyafet falan...”(S1)

“Takı Topkapı Sarayımızda çok, sarayın içinde vakti zamanında sultanlarımızın validelerimizin kullandığı çok şey var özenle yapılmış tam sanat harikası şeyler altın

işlemeli gümüş işlemeli zümrüt işlemeli şeyler var düşünce fazla emek fazla tek kişini yapılabileceği şeyler değil tabî ki de ihtişam için tek kişinin fikri zikri yapısı projesi yetmez yani birçok insanın belki de katkısı vardır ihtişamlı şeylerde....(L1)

“var Osmanlı kıyafetlerine karşı müthiş bir şeyim var şöyle baktığım zaman bu adamlar bu kadar böyle boylu poslu olamaz diyorum ben mesela konduramıyorum anlıyorum ki o zaman kendilerini ihtişamlı görünmek için mesela adamın kafası 30 cm 20 cm daha büyük olsun o kavuğu koyduğu anda bir görsellik karşısında bir küçülme var”

- Göze çarpan, gösterişli olarak değerlendirdiğiniz binalar ve kent mekânları var mı? Bunlara örnek verir misiniz?

“Türkiye’de bakıldığı üzere böyle çevremizde o kadar çok fazla göremiyorum ama yani büyük şehirlerde olması gerekenmiş gibi geliyor sanki ihtişam dediğimiz olay küçük şehirlerde ait değil de büyük şehirlerde olması gereken bir şey gibi geliyor bana...”(Ç1)

“... Antalya’daki Cam Piramit çok ihtişamlı görmüşümdür... Ankara’da birkaç tane villa görmüştüm çok ihtişamlı hala beynimde kazanmıştır...” (Ç2)

“Atatürk Havalimanı büyük geliyor gösterişli geliyor. Güzel geliyor. Ondan sonra oradaki üniversiteler önceden yoktu, Kültür Üniversitesi, Airport var mağaza şeklinde o yoktu yeni yapılan alışveriş merkezi onlar göze hoş ve gösterişli geliyor.” (AD1)

“...bir takım camiler, Ayasofya bence gayet güzel yapılmış vakti zamanında hala ihtişamlı diye düşünüyorum çünkü hala ayakta var oluş sebebiyle, bugün yapılmış bir çok yapı yerle bir olmuş depremde sarsılmış ki o yapı hala duruyor...”(L1)

“... bir Lozan Anıtı var... İhtişam olan binalar Edirne’de ilk başta Selimiye’yi söylemeden geçemeyeceğim... Edirne Eski Cami de içinde yer alan yazılarıyla ve tarihiyle yine bence Edirne için ihtişamın göstergesi. Topkapı Sarayı bence Türkiye’de Topkapı Sarayı hem saray kompleksi olması nedeniyle hem de içindeki her ürün o dönemin nasıl ihtişamlı nasıl şaşaalı geçtiğinin bence en büyük göstergesi şu anda Topkapı Sarayı’ndan daha ihtişamlı bir şey düşünemiyorum her anlamda hem içerdiği nesnelere hem de kapladığı alan bazında.” (L2)

“Osmanlı dönemine ait ne kadar eser varsa beni hepsi etkiliyor İstanbul’da kalmamın sebebi bu ...Topkapı, saraylar ve camiler” (T1)

“binalar yüksek yapılaşmalar olabilir tarihi binalar olabilir bunların içinde en basitinden ihtişam yüzyıllarca ayakta durabilen mesela bir piramit o devirde bunu nasıl yapmışlar hala sır ha çözüldü sırrı açıklandı ama bugünkü olanaklarla yapılamaz.”(AN1)

“aklımda kalan mesela göze çarpan Paris’te Eiffel kulesi gösteriş ve ihtişam ifade ediyor. Mesela fakat bu orada o simge ve ya o zamanın o devrin, ekonomik, olarak sosyal yapısı bağlamında o zamanı temsil etmesi bakımından bir güç bizim dini anlamda ecdadımız bir gösteriş olarak değil de bir simge olarak bir model olarak düşünerek binalardaki büyüklük, en iyi malzemenin kullanılması, en iyi ustaların çalışması hem sebebi gösteriş değil tamamıyla insanların dini olarak yaklaşımları dinlerine olan sevgileri... Avrupa batı toplumunda ben onu görüyorum kendilerinin o büyüklüklerini çeşitli binalar bir şeyler yapmışlar...”(Ş3)

“ben Kapadokya’da yaşıyorum. Burada etkileyici diyebileceğin peri bacaları var. Büyülüyorlar açıkçası Kapadokya’yı Kapodokya yapan da peri bacalarıdır. Dünyanın hiçbir yerinde de peri bacalarına benzer doğal bir şey olmadığı için bana her zaman büyüğü gelmişleridir.... gösteriş deyince aklıma direk Dubai geliyor çünkü insanlar olduğundan fazla gösteriş meraklısı ve lükse düşkün.. bence güzel değiller ama gösterişi çok fazla düşkünler diye düşünüyorum. Görkemli olarak ta Sidney Opera binasını örnek verebilirim . geçmişte yapılan günümüz yüzyılında değil de daha önceden yapılan yapıları dikkate alırsak Süleymaniye Selimiye özellikle Selimiye Cami’si bana çok ,ihtişamlı gelmiştir... ayrıca Ortaköy’de bulunan Ortaköy Cami de oldukça görkemli ihtişamlı bir yapı.” (D2)

“burada doğal olarak mevcut oluşumlar yine insan eliyle yapılmış yer altı şehirleri tüneller kiliseler bence burası ihtişamın muhteşemin diğer bir adıdır diye düşünüyorum.”(D3)

“Ayasofya Sultan Ahmet Meydanı hemen bunun yanında Topkapı Sarayı burası bir tarihi yarım ada özelliğini taşıyor yani Osmanlı kuruluşunun ve İstanbul olarak geçen bölge burası....”(M2)

- Bu bina ve kent mekânlarının yapım kararının alınma süreci nasıl kurgulanmış bilginiz var mı? Varsa açıklayabilir misiniz?

“Selimiye için var Topkapı Sarayı hakkında da var ama Topkapı Sarayı’nın nasıl ihtişamlı o hale geldi bilemiyorum... Selimiye kasıtlı olarak oraya inşa edilmiş çünkü yavuz sultan selimin çok büyük bir sultanın Osmanlı İmparatorluğu’nun en gelişmiş döneminde inşa edilmiş bir kere döneminin özelliğini gösteriyor bence bunu yapan m,mars inana dönemin gücünün sultanın gücünü farkında.”(L2)

“.... belediye başkanırken heykeltraş başlangıçtaki bu binanın bitirilmesi arasında biraz zaman geçti... hakkı bey belediye başkanımızdı ilk dönem bu yapının yapımına

başladı ama ilk olarak cami olarak başlanmadı ikinci başkanlık döneminde cami tamamlandı... Bu caminin minaresini başta Hakkı bey kendisi yapıyordu. nasıl oldu bilemiyorum rahatsızlığından dolayı mı başka bir taşeron kişi buldu. Ona yaptırdı. Kendi düşünceleri doğrultusunda yaptırdı. Zaten minaresini gözlemlerseniz bir kısma kadar çok düzgün gider daha sonra düzgünlük görünmez. Hakkı bey sanatçı olduğu için...(D1)

- Gösterişli olarak nitelendirdiğiniz bu bina ve kent mekânlarını yaptıran kişi ya da kişilerin ekonomik, sosyal, siyasi özellikleri, yaşama biçimi ya da yaşadığı olaylarla yaptırdığı gösterişli mekanlar arasında bir ilgi var mıdır? Ne düşünüyorsunuz?

“Yaptıran kişisini tabii ki şahsiyeti çok önemli bildiğim kadarıyla dolayısıyla yaptıran kişinin ekonomik gücünün olması lazım.... bizim camilerimize baktığımızda padişahlar kendi hükmüne göre kendi gücüne göre kubbe çapıyla yarışıyorlar ne kadar gücü kuvveti varsa kubbenin genişliği büyüklüğü o derecede oluyor” (Ç1)

“genelde gösterişli binalar Ankara gibi büyük şehirlerde para da ekonomide orda o sonuç çıkıyor demek ki para nerdeyse gösteriş orda.”(S2)

“vardır diye düşünüyorum örneğin mesela Firavun piramitleri güç göstergesi olarak... kendi gücünü ortaya koymak için ilahi gücünü ortaya koymuş mesela kendini tanrı kabul ediyor diye heybetli yapılarla süslemiş” (L1)

“bence var az öncede dediğim gibi sultanın bir kere dönemin ekonomik siyasi askeri gücünü gösteriyor Selimiye için de söyledim bence kesinlikle bir gösterge, o kişi onu onun göstergesi için olarak mı yapar bilmiyorum ama o binaya dışarıdan bakanların üzerinde öyle bir etkisi var.” (L2)

“dünya görüşlerinin inançlarının tabii ki ekonomilerinin tabii ki olmazsa yapamazsın onu bir tarafa bırakıyorum dünya görüşlerinin etkili olduğunu düşünüyorum...”(T1)

“...bilhassa sosyal siyasi gücü olan insanlar için yaptırılıyor bunlar yoksa dünyanın en zengin insanları için yapıldığını duymadım ben para yattırmıyor bunu demek ki ilgili toplumun sevgisi saygısı yaptırıyor...”(T2)

“aynen çok ilişkili ...anıt kabir orda simgesel bir olay var bu simgesellik yakışır bir anıtkabire orda kişinin kendine has bir özelliği var.(AN1)

“mutlaka vardır olmaması mümkün değil... Aspendos gittim hala bakarım onları nasıl yaptılar o tonlarca taşı kaldırıp nasıl oralara taşıdılar o kompoziteyi nasıl sağladın akıl sır ermez...” (AN)

- Bu (Sakarya Şehitleri Anıtı, Çanakkale Şehitleri Anıtı, Lozan Anıtı, Şakirin Cami, Derinkuyu Park Cami, Adnan Menderes Mezarı, Turgut Özal Anıt Mezarı, Anıtkabir, Malatya Belediye Binası) hakkında ne biliyorsunuz? Yapan veya yaptıran kişi hakkında bilginiz var mı?

“Semiha Şakir’in çocukları baba Arap anne Türk Semiha Şakir Vakfı’nı kurmuştu. Kendi mezarı da burada ama bir sürü yardım kuruluşları var okulları hastaneleri huzurevi bu tür faaliyetleri olan bir aile”(Ş1)

“... Hüsrev beyle tanışma şansım olmadı ama daha çok Zeynep hanımla ilk defa bir camiye bayan olması itibariyle iç kısmının dekorasyonunu bayanın yapması Şakir’in camisini diğer camilerden farklı kılan özelliklerden biridir...Zeynep hanım dünyaca ünlü bir içmimar olduğunu yurttan çok çalışmalarının olduğunu biliyorum mütemadiyen bir aileden geldiğini biliyorum. İstanbul’da büyüyüp yetiştiğini küçüklüğünden bu yana birçok camiye gezdiğini camileri çok sevdiğini kendisiyle görüşmelerimizden biliyorum”(Ş3)

“... Zaten camiye tasarlayan ve yapan kişi de bir heykeltıraştır. Hakkı Atamulu isminde Derinkuyulu bir heykeltıraş döneminde belediye başkanymış aslında cami olarak başlanmamış bu yapıya halkın bir odak noktası için o odağa toplayabilmek orayı bir merkez haline getirebilmek için yapılmış bir bina olduğunu daha sonra camiye çevrildiğini duydum ben ne kadar doğrudur bilmiyorum.”(D2)

“Malatya Belediye binası ödüllü bir proje , yarışmaya girip ödül kazanmış bir proje mhp den giren bir belediye başkanı Mehmet Yaşar Çarşı tarafından çizdirilip inşaatına başlandı ama siyasi nedenlerden dolayı AKP bir belediye başkanı Cemal Akın tarafından yaptırıldı....”(M2)

- (Sakarya Şehitleri Anıtı, Çanakkale Şehitleri Anıtı, Lozan Anıtı, Şakirin Cami, Derinkuyu Park Cami, Adnan Menderes Mezarı, Turgut Özal Anıt Mezarı, Anıtkabir, Malatya Belediye Binası) gösteriş anlamında nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu (Sakarya Şehitleri Anıtı, Çanakkale Şehitleri Anıtı, Lozan Anıtı, Şakirin Cami, Derinkuyu Park Cami, Adnan Menderes Mezarı, Turgut Özal Anıt Mezarı, Anıtkabir, Malatya Belediye Binası) gösterişli, anıtsal, etkili kılan ne sizce?

“.... bir iç mimar olarak bayanın olması... daha farklı şeyler ortaya çıkmasına , halıların en basit örneği diğer camilerde klasik düz seccade şeklinde ama burası çok farklı çok estetik halı olduğunu bile anlamıyorsun seccade işaretlerinin olması, komple cam

olması, camlara kuran tasvirlerinin düzenlenmesi camlardaki kuramın kerimin yazısı değil ama Kuran'ın tasviri olan mihrabın minberin ayrı bir özelliği... tamamının hiçbir camide yazılı olmadığını 3,5 sayfa olan Mülk Süresi'nin bu camide tamamının yazılması tavan kubbe kısmında (Ş1)

...insanlar beni etkileyen İstanbul Süleymaniye Camisidir. Hala beni etkilemektedir.bu camide beni etkileyen caminin içerisindeki yazılar olmuştur bir ikincisi caminin evresi klasik cami anlayışının dışında yapılan işleri düşünerek yapmışlar. İlahiyatçılar da çok büyük şekilde istifade etmişler avize yağmur damlaları şeklinde yapmışlar yağmur damlaları rahmeti simgeler sevabetle arza inişi bu aynı zamanda ayeti simgeler bunun için beni çok etkilemiştir. Farklı bir şeydir. Günümüzde farklı bir şeydir... burada kubbenin tamamına Mülk Süresi'nin 2 sayfası Mülk Süresi'nin tamamı yazmışlardır. Hepsi kubbede yazılı olması beni çok etkilemiştir. Bir de mihrap çok etkilemiştir. Hilal şeklinde olduğu için çünkü hilal Allahu tealanın etcep sisteminde ayı rakamla tekabül ederken Allah ismindeki harflerin toplamıyla hilal aynı şeye tekabül eder. O da beni çok etkilemiştir.(Ş3)

“camiyi ben gösterişli bulmuyorum açıkçası cami farklı ve modern bir cami... camide gördüğüm caminin gösterişinden ziyade farklı oluşu modern çizgiler taşıması bu camiye farklı kılanda bence... Ve minaresi de belli bir sivri bir üçgeni andırıyor. Normal bir cami mantığından sıyrılmış uzak bir ifadesi var.” (D2)

“yalnızca büyüklüğü olarak düşünüyorum kesinlikle fonksiyonel bir bina değil yapıların birçok kısmı şu an o amacına yönelik kullanılmamakta ve o büyüklük çevreyle uyum içerisinde olmadığından dolayı hem dışarıdan algılanışında hem de içeriye girildiğinde insanı rahatsız etmektedir.”(dM1)

“yok bulmuyorum mütevazı buluyorum çoğu insan da farkında değil bence ancak dışarıdan okullarla turlarla falan geliyordu onlar geliyor ziyaret ediyor burada pek insan ziyaret etmiyor.- ülkemizin kuruluşunda dökülen kanların bir simgesidir. Bir kurtuluş mücadelesinin simgesidir saygı duymamız gerektiğini düşünüyorum.” (S1)

“olay etkili Türkiye'nin Kurtuluş Savaşına etkili, o da etkili aklımıza getiriyor.... manevi olarak daha önemli de ikinci olanda görüntü geliyor. Beyaz taşlardan mermerden yapmışlar etkili kılan bu bence önce manevi sonra maddi görüntüsü” (S2)

“Büyüklük olarak belki çok etkiliyor... duruş olarak kadar çok anam aman bir şey gelmiyor... yanına gittiğinizde devasal bir şey var ama yanına gittiğinizde eziliyorsunuz

altında...ezdiği için belki ihtişamlı diyebiliriz ama sade bir yapı olarak görüyorum...büyüklüğü her şeyden ziyade bu başka da bir şey değil” (Ç1)

“birinci yani boğazdan geçerken gerek Çanakkale tarafından nerden geçerseniz geçin o yapıyı görebiliyorsunuz. O yapının yapılma amacı da boğaza hükmetmesidir. Kurtuluş Savaşında yaşayanların boğazın geçilmez olduğunu kanıtlayan bir eserdir bence. Tarihsel yönüyle gösterişli ama mimari olarak ta yapının boyutlarını ama net olarak değil 49 m olduğunu dört tane sütun üzerine oturmuş ...”(Ç2)

“... tam bitişi simgeliyor... Ona giden yol.. sivrilmesi bence onla alakalı yüksekliğiyle” (L2)

“Bunun etkileyciliği Özal’ı tanımak yani Özal’ın kişiliğini Özal’ı yaptığı işleri Özal’ın inançlarını ve Özal’ın hedeflerini bildiğimizde bu anıta baktığımızda bu anıt Özal’ın kişiliğini tamamen olmasa çok böyle yakın bir şekilde aksettiriyor. Bu anıtı bir kere yani bu Turgut Özal anıtı olduğu için ben bunu bu şekilde bir mana verebiliyorum ona başka birisinin mezarı olsaydı belki bakar geçerdim inceleme bile incelemedim.”(T2)

“Ulu Önderimizin orda olması orda yatıyor olması birinci özellik , orda Atatürk yatıyor olmasa pek bir şey ifade etmez benim için öyle bir binayı pekte gezmek istemem... son zamanlarda müze şeklinde de kullanılmış kurtuluş savaşını anlatan iç mekanda eğer dolaşırsanız fark edeceksiniz çok güzel. O anlar canlandırılmış gerek ses efekti olarak gerekse resim olarak çok güzel canlandırılmış o duyguları yaşayabiliyor insan. güzel olmuş ama daha da güzel olabilirdi. Aslanlı yol çok güzel orda yürümek insana haz veriyor. Çok geniş rahat refah . Güzel düşünülmüş geniş olması çok önemli özel günlerde Ulu Önderimizi ziyaretlere topluca katılım olacağı için insanlar ziyaretçiler sıkıntı çekmeden gösterileri bu alanda yapıp çıkabilecek nitelikte. Askerlerde orda durması anlamlı... Atatürksüz o mekan çok cazip değil....”(AN2)

-size ne ifade ediyor? Yaptıran kişiyle özdeşleşiyor mu, bağ kuruyor mu? Ne düşünüyorsunuz?

“ailesi adına yaptırdıkları hayır işi olarak bir cami fazla bir bildiğim yok, tabi ilişki kurmuş ailesinin yaptığı işler genelde hayır işleri camide bunlardan biri” (Ş1)

“bence büyüklüğü ululuğu camiler minarelerin gök yüzüne doğru uzanması Allah’a ulaşmanın bir vesilesi...” (D1)

“Bence yaptıran kişinin farklılığını ortaya koyduğu için zaten yapı kullanım amacıyla farklılık arz ediyor. Yapan kişinin farklı bir yapısı olduğunu düşünüyorum. Hakkı Beyde zaten tanınmış bir heykeltıraş dünyanın çeşitli yerlerini gezmiş esinlenmiş,” (D3)

“Bir şeylerin ifadesi simgesellik mesela...-gayet tabii orda Çanakkale Savaşı olmuş ilk donanmanın belki de ilk ateşin atıldığı yerleri görüyorsunuz orası sizi çekiyor ...fakat bunun alt yapısı oluşması lazım hiçbir bilgi bilmeden bana bir şey ifade etmez, taş blok bayağı büyük yapmışlar der gelip geçerdim...” (Ç1)

“ya zaten adı üzerinde Lozan Barış bir kere anıtın adından dolayı barışı ifade etmesi gerekiyor. Barışı simgeliyor olabilir... bana göre yükselmeye alakalı...bir kişiye özdeşleştirebiliyor muyum hayır bence Türkiye Devletiyle özdeşleştirebiliyorum... belki bilinç altına yaklaşmış bir şey bunu da bilmiyorum...” (L2)

“yaptıran kişide bir devlet adamı orda yatan kişi de. Bu vatan millete hizmet etmiş ayrıcalıklı bir insan olduğu içinde yerinin de ayrıcalıklı olması gerektiğini düşünüyorum.” (AD1)

“... ne iş yaparsan yap en iyisini yapmaya çalışacaksın bunu yani kalıcı eserler vereceksin ... Özal’ı tanıyınca bunu da inceleyince biraz benzerlik görebiliyorum. Mesela burada 4 eylemi ben birleştiriyorum demişti Turgut Özal siyasete ayıldığında o konuda başarılı olmuştu orda 8 tane eylemi 3 yerde birleştirmiş burada mesela Özal’ın inançlarıyla ilgili olarak mesela kubbe var cami kubbesi var. Bir de çok güzel bir mekanın içinde İstanbul’da iki tane geniş kolan arasında ağaçlık bir alan içerisinde.”(T2)

“bana Türkiye’yi ifade ediyor.evet aynen birebir, onun kişinin büyüklüğü o anıtkabirin büyüklüğüyle eş değer bütün hayatı orda icabında yani oranın Türkiye’ye mal oluş şekli”(AN21)

- Siz mimar olsaydınız bu nasıl olmasını isterdiniz?

“... camiyi bir kat daha yüksek yapardım. Cami dışarıdan ihtişamlı görünmüyor yoldan ağaçlar kapatıyor, önünde yüksek binalar var bunu bir kat daha yüksek tutardı daha muhteşem olurdu görünürdü gece görüntüsü açısından iyi olurdu boğazdan görünebilirdi ama şu anda görünmüyor...”(Ş1)

“daha çok rasyonalist ve fonksiyonel yapılardan hoşlanıyorum. Ben bu yapıyı da bu düşüncelerimin çerçevesinde tasarladım daha kullanışlı alanlar yaratmaya çalışır eğer dairesel şekilde tasarlıyorsam da iç mekandaki tefrişlerine kullanım mekanlarını ona göre ayarlardım.”(M1)

“kesinlikle dairesel kütle çizmezdim oraya daha kare dikdörtgen daha fonksiyonu yansıtan bir bina çizerdim şu anda bir işe yaramıyor tefrişat düzgün değil yani burası hem halkı içeri çekmeli çünkü burası halkın evi kimse buraya girerken korkmamalı çekinmemeli aslında bu kadar büyüklük insanları ürkütüyor aslında ben olsaydım böyle bir şey yapmazdım daha az katlı daha düz çizgilerle daha düzgün bir bina oluşturmaya çalışırdım.”(M2)

“belki de biraz daha çağa teknolojiye bağlı olarak salt taş kullanılmadığı ... görsel olarak aydınlatmanın kullanıldığı , hep aynı kalamayan değişkenlik ifade eden bir şey olması gerekirdi...”(Ç1)

“valla bu kadar böyle devasal değil de işte ekonomik yönden fazla, daha fazla yer kaplamasın diye daha küçük daha ufak göze hoş gelen şeyler yapardım. Öyle devasal bir şeye gerek yoktu diye düşünüyorum.” (AD1)

“içini büyütürüm bina olarak küçültürüm, yani böyle bir içini genişletirim... yapı tabiatı örtüyor gizliyor etrafındaki yeşilliği şu yapı gizliyor gibi geliyor bana ama şunu küçültsen yeşillik ortaya çıkacak şunu şöyle kapatmak yerine şöyle açsa ...” (T1)

“... bu bir kere metalden yapılmış bunu ömrü olarak fazla değildir. Yani bakırdır bu kurşundan da yapılabilirdi daha dayanıklı olabilirdi belki çok kaliteli bir betondan çok narin bir şekilde yapılabilirdi ... Biçim olarak yani bir tane geniş bir alanda bir anıt mezar yapıyorsunuz onun hepte köşeli bir şey olmaz bu bizim anıt mezarlarımızın türbelerimizin şeklinin verirdim ... Daha geleneksel yapardım.”(T2)

“daha da görkemli olabilirdi. Gerçi Atatürk’e yapılmış Atakule’den çok güzel izleniyor.daha net görünsün Ankara’nın göbeğinde olsun isterdim... Ankara’nın, Ankara’ya giriş çıkış yapan herkesin daha rahat ulaşabileceği ve görebildiği bir mekan olarak gerek ışıklandırma gerekse kullanılan malzeme olarak ... daha canlı malzemelerden ışıklı ne bilim cafcıflı, sanatçılar gibi rüküş olmamalı da” (AN2)

Nedenler - hedefler

- Size göre farklı olmanın koşulları, yolları nelerdir?

“... yapılanların dışında taklit olmaması gerekir özgün olması lazım. Bundan dolayı da farklı bir şey yapmak isterim herkesin görüp de efendim çok güzel çok muhteşem bir eser olmuş demesi için ona göre çok değişik bir yol tarz seçerim.”(D1)

“farklı olmak bir kent için düşünürsek o kent için yapılandan yapılmış olandan daha farklı çizgilerde yapılar yapmak tasarlamak demektir ... Farklı diye güzel olacak diye bir

şey yok farklılık aynı zamanda fonksiyonel olarak rahat işleyebilmeli insana huzur vermeli insan onun içerisinde yaşarken veya o mekana girip çıkarken rahatsız olmamalıdır.”(M1)

“duruşuyla şekliyle her şeyiyle farklı sadece dışarıdan bakınca gösteriş anlamında farklı bence binanın farklı olması için daha iyi bir tasarım olması için bence kullanım amacına uygun olmalı, şu anda kullanım amacına uygun değil. Fark yaratmak illaki formun yuvarlak beşgen dörtgen yapmak değil bir karenin bir dikdörtgenin içerisinde de fark yaratabilirsiniz. En azından kalitesi kullanım amacı fonksiyonel olması benim için daha önemli ne kadar düzgün kullanılır ne kadar memnun kalınırsa yapıdan o kadar fark yaratmış olursunuz ben bu şekilde düşünüyorum...”(M2)

“farklı olmak bence bir kere farklı olmaya çalışmamak gerekir farklı olmaya çalışırsak görüyoruz ki ortaya farklı değil de garip şeyler çıkmaya başlıyor farklı taklitçilerden uzak...”(L2)

“... hangi işi yaparsanız yapın en iyisini yapmaya uğraşmak sadece uğraşmak değil bir şeylerde yapmış olup göstermek yani bana göre tavamı delmek odur yani.”(T2)

•..... Yaptıran, yapan kişilerin diğer insanlardan farklılıkları nelerdir? Hangi nitelikleriyle onları tanırıyorsunuz? Açıklar mısınız?

“Arap bildiğim kadarıyla Ürdün kökenli Arap Suudi Arabistan’da yetişmiş ama Türkiye’ye geldiğinde bir vesileyle Semiha Şakir onunla evleniyor, onunla evliliğinden üç çocuğu dünyaya geliyor bu aile Türkiye’de dini ve hayır işler yürütüyor Semiha Şakir’in de mezarlığının da burada hemen yakın dolayısıyla aile imkanlarının da geniş olduğu için yapılan en iyi olması çabasıyla ben bu camide onu gördüm...Özellikle de ebeveynlerine yaptıkları şeylerde ebeveynlerini yaşatmak adına isimlerini vermişler ...”(Ş3)

“camiyi yapan kişi bir heykeltıraş o yüzden de sıradan bir insanın bakış açısına sahip olmadığı kesin farklı bir insan güzel düşünceleri olan ileri görüşlü çağdaş çizgisi olan bir heykeltıraş o yüzden de bu tarzı binasına yansıtmış.”(D2)

“pek farklı olduğunu düşünmüyorum bu bir devletle yapıldığı için devletin normal yaptığı şeyler iktidarda kim olsa onu yapardı yapmalıydı diye düşünüyorum... tabii ki bir savaş bu kurtuluş mücadelesi kolay olmadı epeyi insanlar öldü epeyi bir mücadele verildi yokluk içerisinde askerlerin ayaklarında çarıkla mermisiz kadınlar cephaneye taşıyarak bu savaş verildi çoluk çocuk öldü bu anlamda o anlamda o merdivenlerin de oraya böyle düşünce tarzıyla o mücadeleyi simgeliyor diye düşünebiliriz. O tepeye ulaşmak zordur

onlarda ulaştılar epeyi bir mücadele sonunda iyi bir düşünülmüş bir şey olarak ta söyleyebiliriz.”(S1)

“Adnan Menderes bir devlet adamıydı. Hepimizin tarihten okuduğu adarıyla Adnan Menderes’e bir haksızlık yapıldı bir devlet adamı haksız yere asılmış... devlet büyüğüydü. T.C. büyük şeyler verdi. Büyük atılımlar yaptı hizmet verdi” (AD1)

“Menderesi de Menderes yapan odur onu da Özal yapan odur bu millet kendisine tepeden bakanları sevmiyor... Bir kafede Fatih’te o zaman başbakan iken gider hareket halinde bizim arkadaşlar çıkmış üniversiteden gelirken rastgele bir akşam vakti bir araba gelmiş durmuş tonton bir adam nasılsınız gençler iyi misiniz . Millet şok yaşamış bunlar oturup sohbet böyle bir adamdı. Bunları başkası yazsa çizse ben bilmesem inanmam ama çok yakın arkadaşlarım anlatıyor böyle bir insan , tepeden bakan birisi değil.” (T1)

“yatan kişinin lider oluşu yapan kişinin çok iyi bir mimar oluşu beğenisini herkes tarafından kazanılması bunu tek bir kişi karar vermemiş herkes bunu beğenmiş orda beğeni söz konun kişiyi farklı yapıyor.” (AN1)

“milli mücadeledeki çabası, yani millet için vermiş olduğu hizmetler, en azından milli duygularımızı birleştirici nitelikteki insanlar daha duyarlı davranarak bu anıtsal yapıyı düşünmüşler olabilir.”(AN2)

-size hangi özellikleriyle farklı geliyor? Diğer yapılardan bu yapıyı ayıran özellik sizce nedir?

“yapılan bir eserin dışında farklı bir eser meydana getirmektir. ... bugün müzikte de böyledir bakıyorsunuz bir Sezen Aksu bir Ajda Pekkan bir Erol Evgin kendi albümlerinden neden söz ettiriyor çünkü icra ettiği eserler özgün taklit değil, onu taklit edenler onlar kadar başarılı olamaz hangi sanatçıya bakarsanız bakın ses güzel olabilir ama iyi söyleyemezler. ” (D3)

“cami farklı gelişi bir kere cami standardının dışında bir kubbesi yok dikdörtgen bir bina üstünde bir kubbesi sivri bir minaresi yok. Minare olarak kitle olarak tamamen cami standardının dışında bir bina... Görünüş olarak yeterince farklı” (D2)

“Malatya’daki diğer yapılardan ve çevresindeki yapılardan tek farkı çok daha büyük olması yalnız çevresindeki yapılarla hiçbir ilişkisi olmaması da bir sorun bence bu binanın farklılık getiren yönlerinden biri... farklılık yaratan bir noktası da rampayla giriliyor olması...”(M1)

“burayı diğer yapılardan ayıran özelliği Malatya’da daha önce yuvarlak yani yuvarlak hatlara sahip dairesel bir bina yok sadece... Malatya belediye binası Malatya’da dairesel bir bina olarak ilk ve yeterince büyük olması Malatya’da bu kadar büyük bir bina yoktu.”(M2)

“bir kere yeri farklı en azından diyelim ki bazı anıtlar vardır şehrin merkezindedir belli bir şeyin simgesi niteliğinde olmak zorunda değildir o anıt, sıradandır ama Çanakkale’ye baktığımız zaman oranın manevi bir durumu da var...”(Ç1)

“... heykelsi görünüşüyle farklı geliyor diğer anıtlardan herhangi bir kişi figürü olmaması bağlamında farklı diğer gördüğüm anıtlardan kişi figürü yok. Örneğin anıt dediğimizde ...kişi dediğimizde bir kere bir Atatürk gelir bir başbakanın cumhurbaşkanının anıtı bence öyle bir kişiyi Lozan Barış Anıtını imzalayan kişiye ait hiçbir figür yok en azından tamamen barış anlaşmasına Lozan’a yönelik bir anıt olmasıyla farklı” (L2)

“tek başına bir yerde olması, merkezi bir yerde olması devasal büyük olması, İstanbul’un girişinde göze hoş gelen bir yer çünkü dışarıdan görünüyor. ... Adnan Menderesin kendisi vatan caddesini yaptırmış buraya uçak mı gelecek o da illerde burası bize yetmeyecek kaldırmayacak diye demiştir. Kendi yaptırdığı bir caddenin üst kısmında” (AD1)

“Anıtkabir deyince Türkiye, Türkiye deyince Anıtkabir”(A1)

- Bu üzerinizde nasıl bir etki bırakıyor?

“... civarda bu camilere oranla eski yapılara göre biraz daha şeffaf düşünülmüş yani bu yapı gösterişli olarak bana Sultan Ahmet’te aldığım hazı alamazsınız gösteriş açısından düşünüldüğünde içeri girdiğiniz zaman yapı gösterişli maneviyat bakımından farklılıklar...”(Ş2)

“bir kere dediğim gibi çok büyük geldi yer olarak çok etkileyiciydi... Biçim olarak sadeliği bu şatafatı bu görkemi ihtişamı büyüklüğüyle sağlayan diğer türlü sade bir görünüş var anıtın içerisinde bakıyorsunuz bir Türk Bayrağı var. Belki de her şeyin temelinde Vatan orda bağırın çok güzel bir şeydi bana göre.” (Ç1)

“... şehitliği de gezdiğim için o bölgeyi de gezdiğim için vatan için kendini feda eden insanları görüyorum. Ama daha bunu haricinde orayı ben hiçbir zaman taş yığıntısı olarak ta görmedim. Beton parçası olarak ta görmedim ona baktığımda bir tarihi eser olduğunu Çanakkale’nin temsili olduğunu kurtuluş savaşının temsili olduğunu boğazların

geçilmez olduğunu o binaya baktığımda iyi kötü hissediyorum. Manasını o olduğunu bildiğim için öyle hissediyorum yani” (Ç2)

“... ezicilikle hayranlığı bir arada büyüklüğüyle yanına geldiğimizde çok yüksek ama eziyor mu... bize göre ezici bir yönü bir büyüklüğü var...”(L2)

“farklı bir motif işlemiş çelik yüzey falan, çok soğuk bir şey hissedemiyorum. O demir soğukluğunu hissediyorum.” (T1)

“bana bu anıt şunu hissettiriyor yani memleketi için iyi şeyler yapanların anılması için bir vesile olarak görüyorum...”(T2)

“çocukluğumda sanki ulu önderimizi görecekmışim gibi his vardı. Gittiğimde soğuk taşlarla karşılaştım bana ürkütücü gelmişti. Ama son zamanlarda gittiğim şekliyle daha bir anlamlı ve her gittiğimde anı defterine yazarım Cumhuriyetimizin kurulması açısından Anıtkabirimizin çok önemi var, onunla özdeşleştiriyorum.” (AN2)

- Bu daha etkili olabilmesi için hangi özellikleri barındırması gerekiyor?

“... cami daha geniş olması beklerdim içeriye girdiğinizde küçük bir camiyle karşılaşıyorsunuz içerisi küçük ve dışarıdaki modern çizginin de içeride devam etmesini isterdim açıkçası yani içeri girdiğinizde sıradan bir minber sıradan bir mihrap mekanda bulunan donatılar itibariyle de sıradan dışarıdan baktığınızdaki o farklı etkiyi içeride yakalayamıyorsunuz. ...”(D2)

“bina şu an çekici bir özelliği yok çekici olması için halkı içeri çekebilmek için etkinlik düzenlenmeli ve hani bu kadar soğuk yapının arkasına saklanmamalı bence sadece çalışanların gittiği memurluk yaptığı ya da halkın işlerini yaptığı yer olmamalı çünkü burası halkın evi insanları çekecek bir seminer düzenlenebilir bir konser verilebilir bir dinleti olabilir insanlar buraya girmekten korkmamalı” (M2)

“ya dediğim gibi belki değişken özelliğini olması önemli olabilirdi. Belki teknolojik bir takım unsurlarla donatılmış daha etkili olabilirdi. çağdaş sıradan değil...”(Ç1)

“diğer anıtlardan biraz daha farklı biraz daha etkili bir şey olmalı lazımdı Bence tarihi yansıtabilecek bir şey olmalıydı diye değerlendiriyorum” (L1)

“biraz daha gösterişli olabilir dış görünüşünde değişiklikler olabilir mesela daha çok dikkat çekmesi için biraz daha ışık olup gecede dikkat çekmesi insanların dikkatini çekmek bir şeyler yapılabilir” (AD2)

“... bundan daha etkili olması mümkün değil Ankara’dan her taraftan görülebilen bir yapıya sahip nerden bakarsan bak anıtkabir orda odaklı özellikle zaten konum gereği seçilmiş bir yer yükseklik ...”(AN1)

Gereksinmeler Bakışı İçinde

Benlik Gereksinmesi-Saygınlık

- insanlar tarafından beğeniliyor ve saygıyla anılıyor mu? Bu anlamda diğerlerinden bu ayıran özellikler nelerdir? (d.s.)

“... Bu camiye bilerek isteyerek geldim buraya herkes gelir şehrin dışında olmasından ötürü biz başbakanı ağırladık burada sanatçılardan protokolden tanışma imkânlarımız oluyor caminin mimari yönünü beğendiğim gibi cami itibariyle sosyal çevre edinme konusunda bana çok katkısı oldu. Beğenilme noktasında şimdiye kadar renkler ve zevkler tartışılır ama göz dokunur bir eleştiri almadık... Akın akın geliyor ...” (Ş3)

“tabî ki değerlerimize değer katıyor olmasından bir saygınlık katıyor” (D3)

“ insanlar tarafından beğeniliyor saygıyla anılıyor çünkü bu ihtişamda Malatya’da ki nerdeyse ilk bina...”(M1)

“...ne olursa olsun anılıyor. Çanakkale ile ilgili akla gelen ilk şey o anıt ve Truva Anıtıdır...(Ç2)

“belki Lozan Barış görüşmeleri adına belki saygı duyulabilir ama duyurabilir anıt adına ama belki de duyulmuyor öyle olsaydı ziyaretçi kapasitesinin çok daha fazla olacağını da düşünürüm...”(L1)

“evet. Çok fazla ziyaretçisi olan saygıyla anılıyor diğer mezarları görmeye gelenler de buraya gelip bir Fatiha okuyor görüyorum”(ad1)

“evet halkta beğeniyor en azından saygı duyuyor bir devrin...başbakanıydı (ad2)

“... bunu gezip sormak lazım ama bana göre bu rahmetli arkadaşımızın devlet adamının abimizin diyelim cenazesi çok görkemli olmuştu. Hiç kimseyi de zorla oraya getirmedi. Sevdiğin adamın anıt mezarını da seversin.”(T2)

“...böyle zaten çocukluktan belli Atatürk ilke ve inkılapları ruha işliyor bir kere inkılapları Atatürk’ün yattığı yere gitmek valla ne bilim bir heyecan alıyor.”(AN1)

“beğenilip beğenilmediğini çok emin değilim ama. Saygıyla anılıyor. Bir kesim tarafından büyük bir saygıyla anıldığından eminim.... milli bayramlarda dolup taşıyor... Bu halkımızın ilgisiz olmadığına bir göstergesi...” (AN2)

Farklılıklara Değişimlere Gereksinme

- farklılıkları ve değişimleri ne sizce?

“ben o camiyi gördüğüm zaman modernizmi düşünüyorum. Orayı da modernist bir görüşe sahip bir heykeltıraştı. Düşüncesine göre böyle bir cami yaptı bence farklı bir şey oldu yani”(D1)

“...sadece dediğim gibi görsellik...”(L2)

“diğerlerinden ayrılan özellik belki sade yalın olması boyut olarak her türlü uzaktan yakından hissettirilmesi, bence anlamının olması orda yaşanan duyguların yansıtılması gibi bir durum var.” (Ç1)

“... Anıtkabir bir mücadele anıtı bir hükümdarlıktan ziyade bir mücadele bir kişilikten ziyade Atatürk’ün kişiliğinden ziyade Türkiye Cumhuriyeti verdiği mücadeleyi görüyorum ben Anıtkabirde...” (AN2)

- Buyapan veya yaptıran kişilerin diğer insanlardan farklı kılan özellikler nelerdir? sahip olduğu bu farklılıkları bu mekana nasıl yansıtıyor? Ne düşünüyorsunuz?

“orda öyle bir anıtı tasarlayıp hayal etmek bile bu insanların farkındalığıdır bence”(Ç2)

Sembolleştirmeye Gereksinme

- Bu Sizde nasıl bir iz bırakıyor? Bunlar size ne hissettiriyor? Bu Yaptıran kişiyi sembol/simgeliyor mu ne düşünüyorsunuz?

“Osmanlıda şöyle bir şey var camileri padişahlar veya sultan aileleri üyeleri yapardı halk bu camiye ismini verirdi. Padişah kalkıp ta bu benim camim demezdi. Halk derdi ki bu Süleymaniye Cami, Kanuni Sultan Süleyman yaptırdı diye Süleymaniye Cami demezlerdi ona... Dolayısıyla burada benim camim diye benim özelliklerimi yansıtın diye bu tamamen zaten caiz değildir ibadetlerin makbul olmasında bu aile en güzel olması gayretiyle yapmışlar...” (Ş3)

“bu güne bakıp ta o günü düşününce farklı duygular yaratıyor...” (S1)

“... beni küçülttü yanında belki bilerek küçülttü benim orda ki şehitlere karşı duymam gereken saygıyı gösterdi.... bayrak olmasaydı biraz yalın olacaktı. Kırmızı rengini kanımızdan aldığını düşünürüz. Onun orda olması onunla yükseltilecek her taraftan

hakim kılınacak bir şekilde her daim dalgalanır bir şekilde olması bence bunu etkili hale getirdi.” (Ç1)

“... buna baktığımda bir barış anıtı olduğunu hissetmiyorum... ama bende çok görkemli bir his bırakıyor niye bilmiyorum... belki gelişimle alakalı olabilir küçük küçük yanına geldiğimizde bir anda devasal boyutlara ulaşabiliyor. Belki o yüzden bilmiyorum (L2)

“bir devlet adamına yapılan haksız yere idam edilen bir insan baktığımızda zaman iyi insanların önünün kesilebileceği haksız yere idam edilebileceği böyle bir etki bırakıyor.”(AD1)

“Sanırım 8 tane şeyi var cennetin sekiz şeyini kapısını belirtmek için yapılmış kubbe muhafazakar kişiliğini oluşturan şey, yapmışlar, yukarı doğru sanırım dünyayı sembolize etmişler. Yani böyle bakıyorum ama demir soğuk geliyor bana.”(T1)

“hem orda yatanı hem Türkiye açısından direk bir özellik ifade ediyor her yerin kendisine göre anıtsal mesela ziyaretler oluyor nereye gidiyor orası gözlemleniyor buranın büyüklüğü çevresi ihtişamı dışarıdan gelen insanı bile etkileyebilir.”(AN1)

“...Atatürk bugün orda yatması ve Atatürk’e bir mekan olduğu anlamda sıradan bir mezar değil, kabir değil. büyük bir alana yayılmış olması, görkemli yapıya sahip olması hem yükseklik hem ebat olarak genişlik hem kullanılan malzeme olarak farklı bir malzeme artı içine konulan büstler olsun aslanlı yol, aslan heykelleri olsun farklılık yaratan şeyler”(AN2)

Sosyo-Ekonomik Kapsam İçinde

Statü/Prestij

- (Gerek yaşadığı gerekse vefatından sonraki dönemde) bu yaptırana ve ya yapana statü/prestij kazandırdı mı? Ne düşünüyorsunuz?

“yani şimdi ailenin bundan önce yapmış olduğu çalışmalar belki anlamda çok kısır kalmış ailenin insanları tanınması notasyonda şimdi Şakir’i çok farklı özelliklerinden ötürü biliyorsunuz ...”(Ş3)

“elbette kazandırmıştır gelenler camiye çok farklı çok değişik görüyorlar seviyorlar hoşlanıyorlar geleneksel mimari dışında olsa da hayret ediyorlar neymiş camimiymiş merak ta ediyorlar ayrıca gelip de bakıyorlar güzel bir şey olduğunu düşünüyorlar benim edindiğim izlenimim bu.”(D1)

“hakkı bey zaten heykeltıraş olduğu için insanlar ona zaten belli bir sanatçı gözüyle bakıyorlardı.zaten hakkı bey döneminde belediye başkanıymış iki dönemde belediye başkanıymış. Ve Derinkuyu da yaşayan iyide bir ailenin çocuğuymuş Derinkuyu'nun belli ailelerinden biriymiş,yani zaten belli bir statüsü ve prestiji olan biriymiş.”(D2)

“kazandırdı mesela yaptıran belediye başkanı zamanında yapılan hizmetler arasında bu gösterildi. Bu gösterildi. Belediye binanın gösterildi. Mimarı da Malatya'da tanımış oldu. Vefik Alp deyince herkes buranın mimarı olduğunu biliyor.”(M2)

“tabî ki mezar benim yaşadığım dönemde oldu ama bir 20 sene sonraki dönemde onu bilmeyecekler sadece kitaplardan okuyacaklar. Orada mimari araya giriyor yani sonraki dönemlerde bu kişi hakkında bilgi verecek. Bütün mesele bu...” (T1)

“mesela biz bu iki anıt mezarında dönemi az çok hatırlıyoruz. Benim yaşım bunların ikisinin döneminin de yaşadım bana göre bunlar onlara bir şey kazdırmıyor ama benden sora gelecek nesil bunları tanımadığı için yaşamadığı için bunları gördüğünde diyecek ki bir adam var imiş. İşte bu anıtın o faydası olur yani insan birazda geçmişini bilmeli. Beni kim idare etti ben kimimi hangi milletin hatta dinim nedir milletin hangi ırkıdan gelirim soyum nedir bunları da bilmesi insana biraz huzur verir yani.”(T2)

- Bu kişilerin hangi niteliklerinin toplumda statü/prestij kazandırdığını düşünüyorsunuz?

“işim öncelikle bir siyasi yönü vardır. Hükümetlerin kendini gösterebilmesi için geçmişteki devlet adamları bir özveri bir saygının hükümetin karşıladığı, hem de gelecekte kendisini böyle bir yapıtta anlacak olduğunu ortaya koyması amacıyla bu yapıtları yaptırıyorlar.” (AD1)

“Turgut Özal'ın bir kere çok çalışkan bir adam bir de mesela hoşgörülü...”(T2)

Güç ve İdeoloji

- Sizce güç nedir? Buyapan/yaptıran kişileri güçlü kılan nitelikleri nelerdir? Bu..... bu kişilerin gücünü gösteriyor mu? Nasıl?

“ben güç deyince Allahın kudreti aklıma geliyor...ekonomik yönden güçlü, karakter yönden çok güçlüler hepsini tanımıyorum ailenin karakter yönden çok güçlü çok böyle mütevazı çok anlayışlı yani birkaç kişi için söylüyorum özellikle Gazi Bey için söylüyorum bana o havayı veriyor... Şimdi insanlar hayırları yaparlar ...çeker giderler eserler kalıcıdır eserler kalıcı olduğu için yapılan eserlerin ne anlama geldiği gözükenin

arkasındaki esrar biz ona hikmet diyoruz... Şakirin Camisi'nde klasiklikten vazgeçilmediği için şöyle baktığımızda yüzde seksen klasiktir. Klasiklikten vazgeçilmeği için klasik camiler neyi hangi havayı insanlara teneffüs etmiyorsa Şakir'in Camisi de insanlara aynı havayı teneffüs ettiriyor. Çünkü farklı olsa dahi birbirleriyle ölçüleri itibariyle minberleri mihrapları şekilleri itibariyle, kubbeleri kimisinin tek kubbe mimarisi, farklı kubbelerle olmasına rağmen hepsi Allahın evi olması için tüm camiler bu havayı veriyor insana bu havadan ötesini çıkartmaya çalışsa insan zaten çıkartamaz ibadethanedir burası daha da ötesi yoktur Allah'ı hatırlatır ahreti hatırlatır hepsi dini sembollerle vardır her dinin bir sembolü varsa bu caminin de sembolü vardır bana bunu hatırlatıyor..."(Ş3)

"bence güç eşsiz yapılar ortaya koyabilmektir. Bunu genel anlamda da kullanabilirisiniz hayatınızda eşsiz şeyler yapıp hayatın her alanına hakim olmak."(D3)

"bu güç meselesinde aslında siyasi olaylar var. Ama eğer güç birilerinin bir şeyleri ispatlamasıysa evet burası yapılan belediye başkanı zamanında o belediye başkanını güçlü kıldı gerçekten en azından o belediye başkanının partisinin ikinci seçimlerde tekrar o partinin belediye başkanı kazanmış oldu. Evet güçlü kıldı yapana da yaptırana da." (M2)

"Güç her şeydir güçlü olan insan özgürdür güçsüz olan insan mahkumdur. Anıtı güçlü kılan özverileridir şehitler için söylüyorum o insanların bu ülkede hiç bir şey beklemeden canlarını ortaya koyup feda etmeleri vatan için feda etmeleri o da ayrı bir güçtür. o da manevi bir güçtür. O güç herkeste olmaz. Yok yaptırana statü prestij kazandırdığını düşünmüyorum. benim gözümde kazanamaz o onun görevidir yapmak zorundadır saygı duymak zorundadır"(S1)

"şimdi en çok kimin ismi dalgalanıyorsa ortalıkta o güçlüdür- Ediyordur tabi böyle yüksek yere yapılması Ankara'dan gelince direk göze çarpması Eskişehir'den gelince direk gözüküyor zaten." (S1)

"ya bence güç her türde anlamda ortaya çıkmaktır her noktada kendini ifade biçimidir sıyrılmadır diğerlerinden farktır her anlamda olabilir belki siyasi olarak bunu görebiliriz. Maddi olarak bir duruşunuzdur. Güç bir nevi bilgidir... bana göre kalabalık güçtür arkamda ne kadara insan varsa onları kullanabileceğim noktada bir güçtür çok alternatifli bana göre güç..."(Ç1)

"güç her şeydir. İnsanın yani güçsüz olduğu yerde bile bir gücü vardır güçsüzlük bile güçten kaynaklanan bir şeydir. Para güçtür, bilek güçtür, düşünce güçtür, her şey güçtür...Onla ilgili bir oraya öyle bir anıtın yapılması gerektiği 18 martta sürekli törenler olduğu diğer ülkelerin her yıl katıldığı katıldığında hafızalara kazınacak bir eserin

yapılması gerektiği biliyorum ve ya tahmin ediyorum. Güçle ilgili şeye bağlı olarak maddi güç olarak devletin bir yapısı tarihiyle bilgiyle yapılaş anlamı itibariyle maddi güç olarak görmüyorum...”(Ç2)

“güç günümüzde bir kere maddiyatla ilgili bir şey, güç dediğin zaman günümüzde para geliyor. burada maddi güçten çok devletin kendi gücünden bahsedebiliriz bence bir kere devletin diğer devletler üzerinde egemenlik kurabilme gücünden burada bahsetmek gerekiyor bence tabii devletlerin ne kadar ekonomisi ne kadar iyiye siyasi ve askeri yönlerden diğer devletlere olan egemenliği ne kadar iyiye o kadar güçlüdür bence burada ondan bahsetmek gerekiyor bence burada da o dur... (L2)

“Güç bence insanın saygınlığıdır. Kendini saydırmasıdır. Sadece maddi değil tabii... TC bir devleti yönetecek pozisyonda olmaları bunlara karşı bir güç olduğunu gösteriyor. Adnan Menderes memlekete çok hizmeti olan doğru dürüst olan tabii ki...”(AD1)

“...fiziksel güç bu saydığım özellikler iyi özellikleri dolayısıyla toplumu bir noktaya yöneltebilen topluma bir şeyler verebiliyorsa güçlü bir insandır. Zekasıyla bilgisiyle bir şeyler verebiliyorsa... Yani şimdi güçlü olmayan bir adam için böyle bir anıt yapılmaz yani bu biraz da onu gösterir...”(T2)

“İktidar, iktidar oluşu lider oluşu, iktidardan kastım liderlik vazifesini yapmış halkın gözünde çok büyük bir yerde durması Aynen birebir, anıta baktığım zaman anıtın büyüklük ifadesiyle kişini yatmış olduğu yerdeki mana anlam ruhen ki görseelliğine varıncaya kadar olan düzenek o kişinin Türkiye bazındaki çıtasını gösteriyor.” (AN1)

- Bu öncelikle Çanakkale kenti, Türkiye ve Türk milleti için neyi temsil ediyor? Temsiliyet özelliğini yerine getirebiliyor mu?

“Kurtuluşumuzu anlatıyor ama yeterli şekilde anlatıp anlatmadığı tartışılır. O kadar da etkileyici değildir. Daha başka şeyler yapılabilirdi. Öyle şeyler yapılmalı ki orda insanlar kurtuluşun nasıl yapıldığını unutmamalı görmeli. Gelen bir kere hafızansa kazınmalı gelip de sıradan bir turistik yeri ziyaret eder gibi 1 yıl sonra orasıyla ilgili aklında bir şey kalmıyorsa etkisizdir.”(S1)

“...orda bir mücadele verilmiş bir kurtuluş mücadelesi verilmiş onu yaşatması amacından önemli... biçimsel olarak her taraftan görünüyor belki çok farklı da olabilirdi... Büyüklüğü biçimsel sadeliği bence bunu yerine getiriyor.” (Ç1)

“Bağımsızlığın elde edilmesini temsil ediyor. Çanakkale'nin geçilmezliğini temsil ediyor o noktadan tüm boğaza hakimsiniz. Çıktığımızda anıtın olduğu yerden Boğaza baktığınızda sağlı sollu üstünüz tamamen açık orda yapılacak en iyi eser bence.” (Ç2)

“... alttan o geniş gelip incelerek yükselmesi gelip yukarı doğru yükselmesi altta bir kere yere sağlam bastığından bizim devletimiz sağlam ayakları yere basan geniş bir coğrafyayı kapsayan bir devlet olduğunu gösteriyor bu anıt göğe doğru yükseliyor yükselişi sürekli devam edecek anlamı taşıyor . Bence getiriyor” (L2)

“baktığımız zaman gelen ziyaretçiler var. Turistlik olarak ta geliyorlar bu kabire hem temsil ediyor. Hem de İstanbul'un merkezinde.” (AD1)

“bu sadece dışarıdan baktığım zaman görünüyor. Şu tepe var ya diyorum orası Özal'ın diyorum şeyi diyorum araçla geçerken görebiliyorum. Sadece görüntü olarak işaret edebiliyorum.”(T1)

“İstanbul kenti için temsil etmiyor. Yani Ankara'da da olabilirdi. Türkiye ve Türk Milleti için şunu temsil eder şu demek ki içimizde işte böyle insanlar çıkabiliyor. Yani şimdi bunu yapan arkadaşlarımız böyle yapmışlar ve onu da temsil etmesi için yapmışlar. Bir şey de görünecek orda herhangi bir şekilde çok basitte bir şey olmazdı yani çok basit bir şey olunca sadece tanıyanlar bilenler ondan sonra da unutulur giderdi. Yani bir şeyler temsil ediyor tabi Özal'ı yani gündemde tutuyor. Bu günü düşünmeyelim 100 sene 150 sene sonrayı düşünelim.”(T2)

“Ankara kenti için çok mana teşkil ediyor Türkiye'nin odak noktası birleşme noktası onun için Ankara içinde çok anıtsal bir özelliği taşıyor İstanbul dediğin zaman camilerin şehri yedi tepe Ankara tam tersi liderin şehri olarak, getiriyor.” (AN1)

“o dönemde bilgisini ve üstün zekasını yerinde kullanmış milli mücadelede başarı elde etmiş bir insan... gücünü gösteriyor ama yeterli değil... Ankara için anıtkabir ulu önder Atatürk'ün Ankara'da yatıyor olması bir gurur kaynağı. Gerekli olanda bir şey tutup ta İstanbul'da yatırılması abes olurdu. Ankara başkent çünkü başkent olmasını da isteyen Atatürk'tü...”(AN2)

3.4.5. Bulgular ve Değerlendirmeler

3.4.5.1. Bulgular

3.4.5.1.1. İhtişamın Yaratılmasında Etkili Güçler Tarafından İrdelenmesi

Tanımlama-Tarif

İhtişamın Tanımlanması:

- İhtişam, çarpıcı, ulu ve büyük kelimeleriyle tanımlanırken bir şeyin ihtişamlı olması için tarihten izler taşıması, farklı olması, kentin yaşantısını ve kültürünü yansıtmaya gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca çoğunluk tarafından beğenilmesi de ihtişamın oluşmasında etkili görülmektedir. İhtişam

Duygusal tepkiler

- Göze çarpıcı
- Ulu, Büyük
- Çoğunluk beğenmeli/estetik olmalı, hoş olmalı

Kaliteler

- Farklı olmalı

Sosyal çevre yaşantı

- Kültürle ilişkili

Yeni/eski

- Tarihi izler taşınmalı şekilde ifade edilmektedir.

İhtişamın Sosyal ve Fiziksel Çevredeki Yeri:

- Medyada televizyonda, dizilerde yaşanan mekanlarda ihtişam dikkat çekmektedir.
- Yaşanılan yere göre, kullanılan eşyalar, konfor koşulları ayrıca kişinin yaşama biçimine paralellik gösterdiği tercihlerini de bu yönde yaptığı belirtilmektedir.

Mimaride İhtişamlı Biçimlenme: (Mimari Ürün-Yapan-Yaptıran-Yaptırılan İlişkisi,

Yapım Süreci)

- Güneşin doğduğu nokta, doğanın kendisi ve İstanbul Boğazı gibi doğal bağlamın kuvvetli olduğu konumlar ihtişamlı bulunmaktadır. Ayrıca Sultan Ahmet Meydanı, Ayasofya Kilisesi, Topkapı Sarayı, Maslak Gökdelenler Bölgesi etkili olarak ifade edilmektedir. İstanbul'un eski yaşantısı-fiziksel yapısı yani Tarihi İstanbul gösterişli bulunurken sosyal ve kültürel yaşamın etkili olduğu Bosna

Hersek, Kudüs, Prag kentleri de ihtişamlı bulunmaktadır. Bina ve kentlerin dışında mezar taşları, köprüler ve kuleler, eski ve yeni kent dokularının bir araya geldiği özellikle mekan oluşumları (La Defence) etkili olarak değerlendirilmektedir. Bunlar

o Doğal Oluşumlar (Doğa)

o Bina; Ayasofya Kilisesi, Topkapı Sarayı, Barut Kuleleri/Prag,

Dans Eden Bina/Prag

o Kentsel Mekanlar; Sultan Ahmet Meydanı, La Defence Meydanı/Paris

o Kent Bölgeleri; Maslak (Gökdelenler Bölgesi)

o Kentler (Bosna Hersek, Kudüs, Prag, Şam, Halep)

o Bağlam (Doğal Bağlam; İstanbul Boğazı) şeklinde olmaktadır.

- Mimari ürün-yapan-yaptıran-yaptırılan ilişkisinde kültürle ihtişam arasında ilişki bulunmakta her kültürün kendi ihtişam ölçeğini oluşturduğu belirtilmektedir. Ayrıca ekonomik güçle ihtişamın gösterişli binaların yapılabilme noktasında ilişkili olduğu ve ihtişamın belli bir sosyal grubun ürünü olduğu vurgulanmaktadır.

Nedenler-Hedefler

Farklı Olma:

- Farklı olmak için kendini fark ettirecek farklılıklara sahip olmak gerekmektedir.

Hedefler-Kaygılar:

- CHP geçmişle gelecek arasında köprü oluşturması, biçimlenmede soyutlamaya gidilmesi, kullanışlı ve işlevsel olması gösteriş olarak ifade edilmektedir.
- AKP konumu iyi seçilmiş, ayrıca güçlü, bilindik/tanıdık simgeler kullanması kalıcı bir ifadesi ve resmiyeti olmasının ihtişamı oluşturduğu belirtilmektedir.
- MHP Binasının Alpaslan Türkeş'in vasiyeti olması ve Türk Dünyası'nın Merkezi olması, CHP Binasının ise geçmişle-gelecek arasında köprü, halka açık olması ve işlevsel olması hedeflenmektedir.
- MHP Binasının beğenildiği, dikkat çekici olduğu belirtilmektedir.

Gereksinmeler bakışı içinde

Benlik gereksinmesi-saygınlık

- Parti binalarının beğenilmesi aynı zamanda partilerin de beğenilmesini sağlamakta ya da sevilen partinin parti binasının da sevildiği belirtilmektedir.

Farklılıklara değişimlere gereksinme

- Avrupa'da özellikle belediye binaları insanlar üzerinde daha baskı oluşturan, karamsar mekanlar olarak tanımlanmaktadır. İç mekan düzenlerinde özellikle tavan yükseklikleri yüksek olması beğenilmekte ve etkileyici bulunmaktadır.

Sembolleştirmeye – Kimliklendirmeye gereksinme

- MHP üç hilali mimar tarafından bina biçiminde birebir sembolize edilmiştir.
- CHP binasında ise altı ok partinin sembolü olarak etkileyici bulunmaktadır.

Statü/prestij

- Binanın taktir edilmesi ve insanların lider kadroyu lider bir bina da görme istemeleri noktasında binaların partilere statü/prestij kazandırdığı belirtilmektedir.

Güç ve ideoloji

- AKP ve MHP binaları kapalı bulunurken diğer bir güç sahibi için ise CHP, MHP ve ANAP parti binaları kısa sürede eskiyen binalar olarak değerlendirilmektedir.

3.4.5.1.2. İhtişamı Oluşturan ve Değerlendiren Kullanıcılar Olarak Mimarlar

Tanımlama-Tarif

İhtişamın Tanımlanması:

- İhtişam algıya dair bir şey, görgüsüzlük, faydalı bir durum, bağlamsal bir kavram olarak, görkem, güç, azamet kelimeleriyle tanımlanmaktadır. Fiziksel çevrede öne çıkan, vurucu/çarpıcı olan, çevrede ayırt edilen öğeler ihtişamlı görülmektedir. Ayrıca bir şeyin ihtişamlı olabilmesi için iyi seviyede kendini ifade etmesi, yapıldığı zamandan bağımsız olması/kalıcı olması, abidevi olması, hayal gücünü zorlaması gerektirmektedir. İhtişam denildiğinde saraylar, padişahlar akla gelmektedir. Kaliteler bağlamında bakıldığında büyüklüğüyle, konumuyla, görünür olma, süslemeli/bezemeli olma, günümüz şartlarında en iyi teknolojiyi kullanma, ihtişamın oluşumunda etkili görülmüştür. Tasarım morfolojisi ve görsel uyarıcılar: büyüklük, renk, doku, aydınlatma ise ihtişamın oluşmasında temel kavramlar olarak öne çıkarılmıştır. Bunlar duygusal tepkiler, kaliteler ve sosyal çevre-yaşantı başlıklarında

Duygusal tepkiler

- vurucu olan, görkem

Kaliteler

- azamet
- tasarım morfolojisi
- bağlamsal bir kavram
- öne çıkan, ayırt edilen, farklı olan

Sosyal çevre-yaşantı

- görgüsüzlük
- algıya dair bir şey
- faydalı bir durum
- pozitif bir durum
- güç şeklinde detaylandırılmıştır.

İhtişamın Sosyal ve Fiziksel Çevredeki Yeri:

- Televizyon, gazete ve dergilerde özellikle üst düzey grubun yaşam tarzında, bir takım kurum-ilişkiler-kişilerde, medyada ve medyadaki kişilerde, modada, kullanılan araçlarda, dizilerdeki mekanlarda, reklamlarda ve şov dünyasında ihtişama rastlanmaktadır. Binalarda yeni konutlarda (residence), devlet binalarında, otellerde, büyük maliyeti olan ya da yapım süreci ayrıcalıklı olan yapılarda, kentsel ölçekte kentin bütününde veya kent bölgelerinde kısacası rekabet ve tüketim kültürüne yönelik mekânlarda ihtişam dikkati çekmektedir.
- Medya (moda, otomobil, diziler, reklamlar, şov dünyası, bir takım kurumlar, ilişkiler, kişiler, üst düzey grubun yaşam tarzı)
- Yeni konutlar (residence,...), devlet binaları, oteller, maliyeti yüksek binalar, yapım süreci ayrıcalıklı binalar, kentler, kent bölgeleri, rekabet ve tüketim kültürüne yönelik mekanlar ihtişamın olduğu yerler olarak sıralanmaktadır.

Mimaride İhtişam:

- İnsan boyutunun üstünde, çok farklı detayın olduğu, mimarın çarpıcı bir imzası olan mekanlar ihtişamlı olarak belirtilmiştir. Bunlar kent ölçeğinde doğal oluşumlar, bağlam/meydanlar, kent bölgeleri ve bina ölçeğinde borsa binaları, restoranlar, apartmanlar, gökdelenler, alışveriş merkezleri ve camiler olarak belirtilmiştir. Mimaride,
- Doğal oluşumlar/bağlamlar (İstanbul Boğazı, Ankara'nın topografyası)
- Binalar; (Camiler; Süleymaniye Camii/İstanbul, Selimiye Camii/Edirne, Sultanahmet/İstanbul, Fatih Camii/İstanbul, Alaaddin Camii/Konya,

Mevlana/Konya, Aziziye Camii/Konya, Taç Mahal, mezar; Amtkabir, gökdelenler; Sapphire/İstanbul, Zorlu Holding binaları, Tekelin iki kulesi/Ankara, Borsa Binası TOBB, Yapı Kredi Binası, alışveriş merkezleri; Forum, İstinye Park, restoranlar, apartman)

- Kentsel mekanlar; (Kastamonu Meydanı, Kızıl Meydan/Rusya, La Defence Meydanı/Paris, Kızılay Meydanı, Roma'daki, Venedik'deki meydanlar, Katalan Meydanı/Barselona)
- Mekan öğeleri; Eiffel Kulesi/Paris
- Kent bölgeleri (Cihangir/İstanbul, Etiler/İstanbul, Ulus/İstanbul, Maslak/İstanbul, Manhattan/New York)
- Kentler; Şandigar
- Kentsel ve kırsal dokular
- Siluette etkili mekanlar (Selimiye Külliyesi, Süleymaniye Külliyesi) ihtişamlı olarak sıralanmaktadır.

Mimarlıkta İhtişam-İhtişamı Elde Etme Yolları:

Mimarlıkta gösteriş, yersiz bir süsleme, heykelvari bir biçimlenme, etkili üç boyutlu oynama, güçlü bir tasarım konsepti olarak tanımlanmaktadır. İhtişam özellikle abartılı ölçülerde, farklı-etkili renk-malzeme-doku seçiminde, aydınlatmada ve peyzajda yer almaktadır. Özellikle rekabetin etkili olduğu, bina sahibinin, yaptıran kişinin dışavurumu olan aşırı uyarıcı ve abartılı kullanımında ihtişama rastlanmaktadır. Bu durumun özellikle Arap Emirliklerinde birincil bir istek oluşturduğu buna bağlı olarak yıldızlı girift süslemelerin yoğun olarak tercih edildiği belirtilmiştir. Yaşanılmayan muhteşem görüntülü kentlerde, tarihi binaların kopyasının yapıldığı yapılarda, finans merkezlerinde, kentsel ölçeklerde dönüşüm projelerinde ve Musoloni ve Hitler dönemlerinde ihtişamlı olarak ifade edilmektedir. İhtişam

- güçlü tasarım konsepti
- etkili üç boyutlu oynama, etkili geometrik bozulmalar
- organik biçimlenmeler
- heykelsi oluşum
- aşırı fazla uyarıcı
- abartılı ölçüler, abartılı mekan kullanımı
- gereksiz-lüzumsuz, yersiz süsleme
- etkili aydınlatma

- farklı etkili renk,malzeme, doku
- etkili peyzaj kullanımıyla elde edilmektedir. ve ihtişam
- rekabetin reklamın öne çıktığı durumlarda
- mekanları yaptıran ya da yaptırılan kişinin dışavurumunun önde olduğu
- mimarın vurucu imzası olan
- siyasi gücün etkili olduğu özellikle diktatörlük rejimlerde (Mussolini, Hitler)
- tarihi yapıların taklidi olan
- görsel, yaşanmayan, tiyatro sahnesi gibi kurulmuş (görüntü kentler; Dubai, Abudai, Katar vb.)
- finans merkezi olan ve ikonik binaların olduğu (Maslak, Bilbao vb.) kentlerde, kent bölgelerinde, bina ve kentsel mekanlarda görülmektedir.
- İhtişam müşteri portföyünün üst sınırdaki olduğu ekonomik, siyasi, ideolojik, gücü elinde tutanların kaygısı olarak temsiliyetin öne çıktığı, farklılıkların ve yeniliklerin yaratılmasında etkili bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca kentte “Pazar değeri” sunması yani hızlı bir para döngüsünü de sağlamaktadır. Az gelişmiş ülkelerde öne çıkan bir kaygı, ülkemizde ise artan bir talep olmaktadır.

Anıtkabir, Turgut Özal Anıtı, Adnan Menderes Anıtı, Şakirin Camii, Derinkuyu Park Camii, Kocatepe Camii (Gerçekleşmemiş Proje), Malatya Belediyesi, Doğan Medya Center, Sapphire, AKP, MHP, CHP, Parti Genel Merkezleri, Konya Adalet Sarayı, Bursa Adalet Sarayı-ihitişam

Bu Anıt ve Binaların- Gösteriş İlişkisinde:

- Kocatepe Camii; farklı, simge, sembol olma
- Turgut Özal Anıtı; anıtsallık
- MHP; Türk dünyasını temsil etme
- AKP; gösterişli olma, ayakları yere basma
- CHP; kimlikli, farklı olma
- Malatya Belediye Binası; belediye binalarında ilk olma
- Bursa Adalet Sarayı; güçlü bağlam olma
- Doğan Medya Center; yapıldığı dönemi simgeleme
- Sapphire; transparanlık, farklı bir form, en yüksek, zarif, manzaraya hakim olma
- Zorlu Holding; farklı biçimlenme (topografyanın kaldırılması, altının kullanımı ve farklı kuleler) ile etkili, gösterişli olduğu belirtilmektedir.

Bu Anıt ve Binaları Gösterişli Kılan Nitelikler:

- Şakirin Camii; konumu bakımından ayrıcalıklı olması (Karacaahmet Mezarlığının yanında)
- Kocatepe Camii; cami tipolojisinden farklı, öne çıkan ayırt edilen, modern, soyutlama (çağın teknolojisiyle işlevi bağdaştırma), simge ve sembol niteliği, geleceğe referans veren, zamanın ilerisinde olması, fiziksel ve sosyal bağlamının kuvvetli olması,
- Turgut Özal Anıtı; sembolik ifadesi, simgeselliği (Turgut Özal kimliği; eşittir görkem, gösteriş, şatafat, hem gelenekselci hem de yenilikçi)
- MHP; heyecan verici-dinamik, ve farklı olması,
- CHP; farklı mimari dil kullanılması,
- Malatya Belediye Binası; ilk-farklı olma, biçimlenme (başkanlık bloğunun küttleden çıkarılması ve onu saran elips),
- Bursa Adalet Sarayı; fiziksel etki (diagonal giriş ve hazırlık mekanları) ve fiziksel bağlamının kuvvetli olması (köşe kullanımı),
- Konya Adalet Sarayı; cephe ve görünüş, (süsleme, taç kapı yorumu, Selçuklu döneminin yorumu),
- Doğan Medya Center; o devrin simgesi olma, ilk olma, benzerlerini yaptırtma, yapıyı veya anıtı gösterişli kılan nitelikler olmaktadır.

Anıt ve Binaların Tasarımında Mimar-İş Veren Kaygıları:

- Şakirin Camii; mimar tarafından yeni bir cami anlayışını deneme şansını bulma camiye bölgenin protokol camisi yapma hedeflenmiştir.
- Kocatepe Camii; mimar tarafından cami mimari alışkanlığını yıkma (geleneksel biçimleri (çağdaş teknoloji ve malzemeyle yorumlama) ve bağlamın güçlü olması şeklinde kaygılar taşımaktadır.
- Turgut Özal Anıt Mezarı; işveren Turgut Özal'ın kimliğinin yansıtılması (Doğu-Batı arasında bir sentez), ortak şirket ise kısa sürede tamamlanma (üç hafta kadar) ve kolay imalat (çelik ve prefabrikasyon yapım) taleplerinde bulunmuştur. Mimarın kaygısı ise Turgut Özal'ın kişiliğini yansıtan bir sentez oluşturma, bu sentezde topun hissedilmesi, aşağıdan yukarı çekim gücü oluşturma, ezicilik/baskı hissettirme (yükseklik) ve içte mistik bir hava oluşturma kaygılarını taşımaktadır.

- MHP Parti Binası; iş veren Türk Dünyasının odağı olması kaygısını taşımaktadır. Mimar ise binanın partiyi temsil etmesini, parti kimliğiyle bütünleşmesini hedefleyerek geleneksel-modern sentezini oluşturmuş (Türk-Osmanlı mimarisinden etkilenme dairesel pavyon, Selçukludan esinlemiş giriş kapısı-helikopter pisti, yarım küre, yükselme) ve partinin logosunu sembolleştirmiştir. Bunun yanında parti binasının hem siyasi parti merkezi hem de kültürel merkez olması ve insanlar üzerinde duygusal etkiler (içini hoplatmalı, ilgi çekici, güzel gibi tepkiler uyandırmalı, sadece işlevsel değil sanatsal da öne çıkmalı) bırakma hedeflenmiştir.
- AKP Genel Merkez Binası; işveren tarafından binanın gösterişli olması ve beyaz olması talep edilmiştir.
- Malatya Belediye Binası; mimar binanın biçimlenmesinde Malatya kentti için buluşma noktası, toplanma alanı, hem iç mekanda hem de dış mekanda kamusal alan oluşturma, insanları binaya çekmeyi hedeflemektedir. Ayrıca biçimlenmede geçmişle-geleceğin sentezini yapma, insanlar üzerinde duygusal etkiler bırakma kaygısı taşımaktadır.
- Konya Adalet Sarayı; iş veren; Karatay Belediyesi rant elde etmeyi, Konya Belediyesi ise binayı dönüşümün bir parçası, dönemin en büyük yatırımı olmasını hedeflemektedir. Genel sekreter yardımcısı yapının Selçuklu yapısı olmasını istemektedir. Mimar ise günümüz malzemesiyle Selçukluyu ve görkemli taç kapıyı yorumlamaktadır.
- Doğan Medya Center; mimar işlev/program kaygısı taşımaktadır. Bunun yanında genel proje yaklaşımı farklılık olmaktadır.

Nedenler-Hedefler

Mimarlıkta Farklı Olmanın Yolları:

- Mimarlıkta farklı olmak için formuyla, ölçüsüyle, malzemesiyle özgün olmalı, kendine has karakteri olmalı, sıra dışı olmalı, tekrardan, yersiz süsleme ve israftan kaçınmalıdır. Öncelikle mekan konjügasyonuna odaklanmak, mekansal ilişkiler kurmak, senaryolar üretmek ve estetik kaygılar taşımak, farklılığı yaratmaktadır. Ayrıca ilk olma, farklı yeni bir dil oluşturma, bağlamı güçlü kılma, zamana yönelik referanslar verme önemli olmaktadır Farklılık günlük olmayan yani yapıldığı dönemin gerek teknolojik gerekse diğer özellikleri

bakımından ilerisinde, her döneme hitap eden, büyük hayaller iddialar olarak görülmektedir. Mimarlıkta,

- ilk olma (yeni bir oluşturma)
- farklı olma
- özgün olma, sıra dışı olma, tekrardan kaçınma
- yersiz süslemenin olmaması
- bağlamı güçlü kılma
- estetik olma
- ticari proje için katma değer sağlama
- yaşam kalitesi sağlama
- zamana yönelik referanslar verme
- güncel fakat günlük olmama farklı olmanın yolları olmaktadır.

Farklılık

- büyük iddia
- hedef değil sonuç olarak görülmektedir.

Mimarların Farklılıkları:

- Yılmaz Sanlı; sorunlara özgün yaklaşma, mekansal çözümlerde usta, konsept oluşturmada yetenekli
- MBm, MHPm; akademik ve profesyonel hayatı birlikte götürmesi, interdisipliner bir tez hazırlaması, usta unvanını almış tek Türk olması (2000 UIA Architecture Awards), yarışma projelerinde başarılı, farklı proje ölçeklerinde çalışabilme, ilerici projeler hazırlama (İstanbul tarihi yarım adanın yayalaştırılması, su altı otoparkı...), projelerinde geçmişle geleceği bir arada sergileme
- Dm; farklı proje ölçeklerinde çalışma, farklılığı yaratabilme ve takım ruhuna inanma
- Vedat Dalokay; politik kimliği, bağlamı çok iyi okuma, kültürel gelişmeleri, yerel varoluşları iyi tanıma, uluslar arası nitelikte ürünler oluşturma, güncel koşulları sağlama, modernist –çağına geçirgen, rasyonelist olma
- Bm; net asal geometrileri kullanma (modernist), ışığı iyi kullanma
- AKPm; detaya önem verme, uygulamacı, yaşanabilir mekan oluşturma
- Şm; eski eserler arasında büyüme, çevreyi detaylıca algılayabilme ve çeşitli vakıflarda görev alma

- CHPm; siyasi ve yönetmenlik kariyerine sahip olma, bir sonrakini hedefleme olarak ifade edilmektedir.

Mimarların İnsanlar Üzerinde Bıraktığı/Bırakmak İstedikleri Etkiler:

- Yılmaz Sanlı; mütevazı, sosyal adaletli, her sınıfa hitap edebilen, çok çalışkan
- Dm; dost olmayı seven, paylaşımcı
- Bm; ardından iyi söz ettirme kaygıları taşımaktadır.
- MBm, MHPm; fikirleri ütöpik bulunma, bazı kişiler tarafından ise taktir edilme
- KAm; beğenilen ama süreç anlamında bıktırıcı etkiler oluşturmaktadır.

Binaların İnsan Üzerindeki Etkileri:

- Bm; mimarlar ve Cumhuriyet Başsavcısı tarafından beğenilme
- CHPm; kullanıcılar tarafından farklı anlamlar yüklemeye imkanı tanımaktadır.

Gereksinmeler Bakışı İçinde

Benlik Gereksinmesi-Saygınlık

Mimarların Beğenilen Çalışmaları:

- Yılmaz Sanlı; yarışma projeleri (sade, yalın, az süslemeli, ekonomik, hızlı üretilmiş), Tekel Genel Müdürlüğü, GATA, Emekli Sandığı/Ankara, Martı Oteli/İstanbul, Beyti Et Lokantası, Bebekte yalıların apartmana dönüşümü, 90'ların ilk döneminde heykelsi, yalın, teknolojik, ışık-gölge oyunları etkili yapıları
- MBm, MHPm; MHP Binası, Malatya Belediyesi, Hilton Oteli/Kayseri, Riyad Büyükelçiliği, Türk Pavyonu/Japonya
- Dm; İstanbul Modern, Kanyon Alışveriş Merkezi, Santral, Loft, Sapphire
- KAm; Çanakkale Şehitler Abidesi/Konya
- Vedat Dalokay; İslamabad Camii/Pakistan
- Bm; Meclis Genel Kurul Salonu, Bursa Adalet Sarayı, Turizm yapısı/Antalya
- AKPm; AKP binası, Hasan Çalık Uygulama Projesi/Çankaya, Başbakanlığın Dolmabahçe'deki bina restorasyonu olarak sıralanmaktadır.

Bina ve Anıtlar-Saygınlık İlişkisi:

- Yılmaz Sanlı; yapıyı yapmak için seçilmiş olma (belli bir dönemi yansıtan kişiye anıtmezar yapma),
- MBm, MHPm; görenlerde hayranlık uyandırma, parti misyonunu yansıtırma,

- Dm; Türkiye'nin en önemli son dönem yapılarından olma,işverenlerinin saygın iş adamları olması, önemli referanslar sağlama, yurt içi-dışından ödüllü binalar alma,
- CHPm; parti destekçilerine moral verme öne çıkmaktadır.

Mimarlıkta Saygınlık Kazanmanın Yolları:

- Saygınlık kim tarafından tanımlandığına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Kitchle saygınlığa varılamayacağı, saygınlığa evrensellik ve bölgesellekle varılabileceği ve çoğunluğun beğenisini kazanma önemli görülmektedir. Saygınlık bağlamında mimar öncelikle mesleğine saygı duymalı ve seçici olmalıdır. Bir şeylere inanmalı bu şey para olmamalıdır.
- değişkendir (kim tarafından tanımlandığına bağlı)
- kime yönelik yapıyorsan ondan saygı kazanmalı
- kitchle saygınlığa varılmaz
- evrenselcilik ve bölgeselcilik saygınlık kazandırır
- çoğunluk tarafından beğenilme
- mimarın yapısıyla anılması, öne çıkması
- mimarın seçici olması
- mesleğine saygı duyması saygınlık kazandırmaktadır.

Tasarımlarda Farklılığı Yaratma Yolları:

- Tasarım problemleri kendiliğinden farklılığı ortaya koymaktadır. İnsanın gelişebilir öğrenen yapısı farklılıkların oluşmasına imkân tanımaktadır. Yenilikleri takip etmek, gezip görmek deneyimlemek ve yaptığı yapıları tecrübe ederek eleştirel yaklaşmak farklılığı oluşturmaktadır.

Sembolleştirmeye Gereksinme

Sembol Oluşturan Mekanlar:

- Sade biçimlenmeler, bağlamı kuvvetli mekanlar, heyecan veren dinamik kentler bunun yanında huzur veren doğal çevre, dönem yapıları, teknolojik yapılar, kişinin hayatında önemli bir döneminde yaşadığı mekanlar zamanının imkanlarıyla en üst noktaya erişen diğer bir taraftan da akli zorlayan mekanlar ve kişilerde iz bırakan mimarlar, mekanlar, dokular sembol oluşturan mekanlar olarak sıralanmaktadır.
- Yapılaşmış çevre (New York-heyecan)
- Doğal çevre (Ege kıyıları-huzur, Assos)

- dokusal oluşumlar (köy, kent dokusu)
- Tarihi mekanlar
- dönem yapısı (AKM/Ankara)
- Hershenberg binaları
- teknolojik yapılar-özgün fikir (Milenyum Çadırı, Sapphire, Norman Foster'ın kütüphanesi)
- sade-süssüz-abartısız, net – okunabilir biçimlenmeler
- bağlamı kuvvetli ve yapımı zamanının imkanlarıyla en üst noktaya erişmiş (Assos Antik kenti)
- kişi için anlamlı mekanlar (okuduğu ilkokul...)

Bina ve Anıtların- Sembol Niteliği:

- Konya Adalet Sarayı; Selçukluyu, Kocatepe Camii; alışılmışın dışında dinin çağdaş yaşama biçimiyle çatışmadan var olmasını sembolleştirmektedir. Bursa Adalet Sarayı'nda ise sembolleştirme hedef değil, sonuç olmaktadır.

Sosyo-Ekonomik Kapsam İçinde

Statü/Prestij

Statü/Prestij Kazandıran Çalışmalar:

- yarışma projeleri
- dönem yapıları, AKM
- Şehitler Abidesi ve Konya Adalet Sarayı
- AKP Binası, Dolmabahçe'deki Başbakanlıktaki çalışmalar
- Kocatepe Camisi ve yapmış olduğu diğer camiler
- Mimarlar, Kalıcı olma, hatırlanma kaygısı taşımakta vd. ise sadece mimarlık alanında değil siyasi ve kültürel anlamda da etkili bir kimlik olarak yer etmeyi hedeflemektedir.

Mimar-Yaşama ve Çalışma Alanı- Gösteriş İlişkileri:

Mimarlar yaşadığı, çalıştığı yerde donatılarına kadar kendileri tasarlama bir nevi kendi mekanlarını kendileri yaratma şeklinde davranışlar göstermektedir.

Prestij Sahibi İşverenin Beklentileri:

- farklı olma
- iyi firma imajı verme
- işlevine uygun imajlar oluşturma (güvenilir banka)
- ticari bir proje yatırdığı parayı kat kat geri almak isteme (alanında en iyi olma)

- prestijlerini mimarlık alanında temsil etme
- özellikle siyasi güç sahipleri için insanlarda iz bırakma, konuşulma/adından söz ettirme
- kendini gösterme kaygıları taşımaktadır.

Prestij sahipleri daha kararlı, istediklerini bilen kişiler olarak sahip olmayanlara nazaran daha dikkatli temkinli olmaktadır.

Güç-Gösteriş İlişkisi:

- Güç sıra dışı, özgür olmaktır. Kişinin toplumdaki yeri, kişisel birikimleri, zeka, görgü, kültür gibi çeşitli nitelikler gücü ifade etmektedir. Güç, fiziksel güç, ekonomik güç, ideolojik güç, siyasi güç, askeri güç şeklinde çeşitlenmektedir. Günümüzde ise güç etkili mimarların tasarım gücünü de kullanmaktadır.
- Yılmaz Sanlı; zeki, görgülü, kültürlü olması, çok yönlü olması
- MBm, MHPm; saygı duyulan bir kariyeri olması, Türkiye'yi temsil etmiş olması, aykırı, sıra dışı projeleri
- Dm; yeni fikirler üretmesi, kendini yenilemesi
- KAm; sabırlı olması
- AKPm; tecrübeleri olması
- Vedat Dalokay; süratli düşünmesi, karar vermesi, doğru analiz etmesi, donanımlı olması

Güç Sahibi İşverenin Beklentileri:

- Güç sahibi kişilerin sahip oldukları güce ve yaptıracakları yapı türüne göre istekleri de değişmektedir. Bu kişiler titiz, zor, beklentileri yüksek olan binanın biçimlenmesinde ise özellikle binanın farklı olmasını isteyen, projelere çok daha müdahale eden, uçuk fikirleri olabilen, iyi ve kaliteliyi her zaman bekleyen kişiler olduklarından özellikle bu işlerde başarılı kişilerle çalışmaktadır. Ayrıca bu kişilerin kalıcılık kaygısı ve geleceğe dair ciddi kaygıları vardır.

Bina, Anıt –Güç İlişkisi:

- Şakirin Camii; ekonomik güç
- Kocatepe Camii; ideolojik
- Turgut Özal Anıtı: siyasi, ideolojik, ekonomik
- Malatya Belediyesi; siyasi
- Bursa Adalet Sarayı; ekonomik
- Konya Adalet Sarayı; siyasi

- MHP Binası; siyasi, ideolojik
- AKP Binası; ekonomik, siyasi
- Doğan Medya Center; ekonomik
- Sapphire; ekonomik, ideolojik
- Zorlu; ekonomik, ideolojik
- Kanyon; ekonomik, ideoloji şeklinde olmaktadır.

3.4.5.1.3. İhtişamın Oluşumunda Sebep Oluşturan ve Değerlendiren Diğer Kullanıcılar

Tanımlama-Tarif

- İhtişam mükemmel, müthiş, zirveye ulaşmış gibi üst nitelenmelerle tanımlanmaktadır. Gösterişli, lüks, şaşaalı şeklinde farklı derecelerde ifade edilmektedir. Ayrıca gerek ekonomik gerekse siyasi anlamda güçlü bir dönemle özdeşleştirilmektedir. Fiziksel kalite bakımından büyük ve fazla uyarıcı, detaylı olma şeklinde sağlanırken estetik değer taşıması beğenilmesi gerektiği belirtilmektedir. İnsanlarda şaşırtan, etkileyen ve akli zorlayarak hayran bırakma gibi duygusal tepkiler oluşturmaktadır. Farklı olmayı gerektirmekte bazense sahte kamufle edici olarak görülmekte ve ya kullanılmakta olduğu belirtilmektedir. Bunlar, duygusal tepkiler, kaliteler, sosyal çevre-yaşantı başlıklarında

Duygusal tepkiler

- Mükemmel, Müthiş, Muazzam, Yüce, ulu
- Zirveye ulaşmış olan
- Şaşırtıcı olan
- Etkileyici olan
- Estetik (Görüntü hoşluğu, Beğeniye hitap eden)

Kaliteler

- Yükseklik
- Fazla görüntülü olan
- Sıra dışı olan, farklı olan
- Abartılı olan-aşırı olan
- Aklın sınırları zorlayan

Sosyal çevre-yaşantı

- Güç (siyasi güç, ekonomik güç)
- Sahte olan aldatıcı olan
- Kamufle edici olan şeklinde detaylandırılmıştır (Tablo 28).
- İhtişamı elde etme yolları:

Fiziksel kaliteler bakımından biçim, konum, büyüklük, yükseklik, ölçü/oran, malzeme ve süsleme; tasarımsal kaliteler bakımından ise görülebilir/görünüm gücü etkili olmaktadır. Ayrıca aklın zorlaması, ilgi çekme, insanın içini kıpırdatma, titretme, etkileme kalıcı/iz bırakan, gibi duygusal etkiler yaratması gerekmektedir. Hem fiziksel bakımdan hem de anlamsal bakımdan farklı olma, yeni ve ilk olma ihtişamın oluşumda etkili görülmektedir. Güzel-estetik olma, beğenilir olma, lüks olma ve fonksiyonel olma diğer nitelikler olarak sıralanmaktadır.

Etkili kaliteler ve duygusal tepkiler:

Kaliteler

- Konum etkili olma
- Biçim (Görünüş-görünüm etkili olma)
- Büyük olma
- Yüksek olma
- Orantılı olma
- Malzeme etkili olma
- Aşırı süslü olma
- Görülebilir olma

Duygusal tepkiler

- İlgi çekici olma-cazip olma
- Uyarıcı olma (kıpırdatmalı, titretmeli, hissettirmeli, etkilemeli)
- Farklı olma (fiziksel veya anlamsal yönden)
- Yeni olma/buluş olma/ilk olma
- Kalıcı olma, İz bırakma, Dayanıklı olma
- Zor yapılma/akıl sınırlarını zorlama
- Güzel-estetik olma
- Beğenilir olma
- Fonksiyonel olma
- Lüks olma başlıklarında detaylandırılmıştır (Tablo 28).

İhtişamın Sosyal ve Fiziksel Çevredeki Yeri:

- Medyada üst gelir gruplarının yaşamlarında, tüketim unsuru olan reklamlarda, binalarda, kentlerde, mimarlarda..., gerek ziynet eşyası olarak takılarda, mobilyalarda, kıyafetlerde yer alabildiği gibi eylemlerde de ihtişamın olabileceği belirtilmektedir. Ayrıca ilk olma bakımında icatlar da ihtişamlı bulunmaktadır.
- Medyada (Üst grup kişilerin yaşamı, giyim tarzı, reklamlar, binalar (büyük, saydam, tarihi...otel, iş merkezi, kentler (Dubai), Bir mimarın yapıları (Zaha Hadid)
- Takılar (mücevher, Altının yerine pırlanta takı, Topkapı sarayındaki şeyler (takılar, mobilyalar...)
- Kıyafetler (gece elbiseleri, markalı elbiseler, Osmanlı kıyafetleri)
- Eylem (lüks otelde bir yemek)
- Mobilya (şıkır şıkır, varaklı, büyük geniş mobilyalar, nadir olan şey, bezemeli, renkli mobilya, ayrıntılı işçilik, İtalyan stili, Osmanlı motifli mobilyalar)
- İcatlar ihtişamlı olarak sıralanmaktadır (Tablo 28).

Tablo 28. İhtişam nedir tanımı-tarifi/tanım-nasıl elde etme yolları-nerede yeri

İHTİŞAM NEDİR TANIMI-TARİFİ/TANIM-NASIL ELDE ETME YOLLARI-NEREDE YERİ		
Tanım	Elde Etme Yolları	(medyada, takılarda, mobilyalarda...)
<ul style="list-style-type: none"> • Mükemmel • Müthiş • Muazzam • Yüce, ulu • Osmanlı • Eski, tarihi • Gösteriş • Şaşıla/debdebeli • Zenginlik • Yükseklik • Lüks • Çok güzel • Görüntü hoşluğu • Zirveye ulaşmış olan • Beğeniye hitap eden • Fazla görüntülü olan • Şaşırtıcı olan • Etkileyici olan • Sıra dışı olan, farklı olan • Abartılı olan-aşırı olan <ul style="list-style-type: none"> • İnanılmaz olan, Sınırları zorlayan • Sahte olan aldatıcı olan • Kamufle edici olan 	<ul style="list-style-type: none"> • Konum etkili olma • Görünüş-görünüm etkili olma • Görsel olma • Büyük olma • Yüksek olma • Orantılı olma • Malzeme etkili olma • Aşırı süslü olma • İz bırakma • Görülebilir olma • Kalıcı olma • Zor yapılma/akıl sınırlarını zorlama • İlgi çekici olma-cazip olma • Uyarıcı olma (kıpırdatmalı, titretmeli, hissettirmeli, etkilemeli) • Güzel-estetik olma • Beğenilir olma • Farklı olma (fiziksel veya anlamsal yönden) • Yeni olma/buluş olma/ilk olma • Fonksiyonel olma • Dayanıklı olma • Kalıcı olma • Lüks olma 	<ul style="list-style-type: none"> • Üst grup kişilerin yaşamı, giyim tarzı • Reklamlar • Binalar (büyük, saydam, tarihi...otel, iş merkezi) • Kentler (Dubai) • Bir mimarın yapıları (Zaha Hadid) • mücevher • Altının yerine pırlanta takı • Topkapı sarayındaki şeyler (takılar, mobilyalar...) • gece elbisesi • markalı elbiseler • Osmanlı kıyafetleri • lüks otelde bir yemek • şıkır şıkır, varaklı • büyük geniş mobilyalar • nadir olan şey • bezemeli, renkli mobilya • ayrıntılı işçilik • İtalyan stili • Osmanlı motifli mobilyalar • icatlar

Mimaride İhtişamlı Biçimlenme (Mimari Ürün-Yapan-Yaptıran İlişkisi, Yapım Süreci):

İhtişamın mimarlıktaki yeri yani insanların ne tür mekanları ihtişamlı olarak tanımladığı, bu mekanlar hakkında sahip oldukları bilgi ve gerek binayı yaptıranla gerekse binayı yapan kişinin niteliğiyle/güç özelliğiyle-mekan arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, Mimarlıkta tarihi kentlerde, binalarda, kentsel mekânlarda, mekan öğelerinde, yeni kentler binalarda, kentsel mekanlar öğelerinde, doğal oluşumlarda ve zamanında yapılması imkansız olan binalarda İhtişam yer aldığı belirtilmektedir.

- Doğal oluşumlar (Kapadokya, Peri bacaları, Yer altı şehirleri/Eskişehir)
- Binalar; Camiler (Ayasofya, Selimiye Camii, Eski Camii/Edirne, Derinkuyu Park Camii/Eskişehir, İnce minare/Konya, Kartal Medresesi, Süleymaniye, Ortaköy Camii, Ulu Camii/Edirne, Sultanahmet Camii), Kiliseler, piramitler, saray (Topkapı), Tarihi Liseler; İstanbul Lisesi, Çapa Anadolu Öğretmen Lisesi, alışveriş merkezleri (Perpa, Airport AVM/İstanbul, AVM/Malatya, cam piramit/Antalya, konut (Azra Tatil Köyü/Konya), Sidney Opera Binası, Atatürk Havalimanı/İstanbul, Üniversiteler (Kültür Üniversitesi), Gökdelenler (Kalecity/Konya, Hilton Oteli (Rixos)/Konya, Holding Binaları (Sabancı Holding)
- kentsel mekanlar (Sultanahmet Meydanı)
- kentsel mekan öğeleri; (Alman Çeşmesi, Eiffel Kulesi, Sakarya Anıtı, Lozan Anıtı)
- Kent bölgeleri; (İstanbul tarihi yarımada)
- Kentler; (Dubai)
- İhtişamlı olarak tanımlanan binalar hakkında bilgi sadece Selimiye Camii, İstanbul Öğretmen Lisesi, İstanbul Oteli ve Derinkuyu Park Camii için verilmektedir.
- Mimari Ürün-Yapan-Yaptıran-Yaptırılan İlişkisinde ihtişamın oluşumunda etkili olan kişilerin güçlü olması gerektiği, dini, siyasi, ekonomik, ideolojik gücü gerektirdiği ayrıca ihtişamın yaratılmasında mimarın gücünün de etkili olduğu belirtilmektedir. Farklı güçlerin bir arada olması ve ya farklı derecelerde olması ihtişamlı mekanların gösteriş değerini de etkilediği açıklanmaktadır. Bunlar,
 - güç ifadesi=gösteriş
 - İdeolojik güç=gösteriş

- Dini güç= gösteriş
- Ekonomik güç= gösteriş
- Sosyal güç=gösteriş
- Siyasi güç= gösteriş
- Yaşam tarzı= gösteriş
- Kişinin şahsiyeti=gösteriş
- Gücün derecesi=gösterişin derecesi
- Mimarın gücü=gösteriş
- Finansal kentler=gösteriş
- Gücün derecesi=gösterişin derecesi olmaktadır (Tablo 29).

Tablo 29. İhtişamın mimarlıktaki yeri

İHTİŞAMIN MİMARLIKTAKİ YERİ		
Yeri	Ön Bilgi	Güç-Gösteriş İlişkisi
<p>Tarihi kentler, binalar-kentsel mekanlar, kentsel mekan öğeleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kentler (İstanbul tarihi yapımada) • Camiler (Ayasofya, Selimiye Camii, Eski Camii/Edirne, Derinkuyu Park Camii/Eskişehir, İnce Minare/Konya, Kartal Medresesi, Süleymaniye, Ortaköy Camii, Ulu Camii/Edirne, Sultanahmet Camii) • Meydanlar (Sultanahmet meydanı) • saray (Topkapı) • Kiliseler • Tarihi Liseler; İstanbul Lisesi, Çapa Anadolu Öğretmen Lisesi • Çeşme (Alman çeşmesi) • Kule (Eiffel kulesi) <p>Yeni kentler, binalar, kentsel mekan öğeleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • alışveriş merkezleri (Perpa, Airport AVM/İstanbul, AVM/Malatya) • büyük şehirlerde olması gereken bir şey • cam pramit /Antalya • villa, konut (Azra tatil köyü/Konya) • Kent (Dubai) • Sidney Opera Binası • Atatürk Havalimanı • Üniversiteler (Kültür üniversitesi) • Gökdelenler (Kalecity/Konya, Hilton Oteli (Rixos)/Konya) • Holding Binaları (Sabancı Holding) • anıtlar (Sakarya Anıtı, Lozan Anıtı) <p>Doğal oluşumlar (Kapadokya, Peri bacaları, Yer altı şehirleri/Eskişehir) Zamanında yapılması inanılmaz olan mekanlar (Piramitler)</p>	<p>Selimiye Camii: camiye yaptıran kişi, yapan mimar ve yapılan dönem</p> <p>Öğretmen Lisesi ve İstanbul Lisesi: yapılış tarihileri</p> <p>Hilton Oteli: yapıldığı dönem, şimdiki durum</p> <p>Derinkuyu Park Camii: camiye yaptıran kişinin mesleği, ceminin yapım süreci, bu süreçte yer alan kişiler ve camiye katkıları</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Güç ifadesi=gösteriş • İdeolojik güç=gösteriş • Dini güç= gösteriş • Ekonomik güç= gösteriş • Sosyal güç=gösteriş • Siyasi güç= gösteriş • Yaşam tarzı= gösteriş • Kişinin şahsiyeti=gösteriş • Gücün derecesi=gösterişin derecesi • Mimarın gücü=gösteriş • Finansal kentler=gösteriş

Şakirin Camii, Derinkuyu Park Camii, Malatya Belediyesi Anıtkabir, Turgut Özal Anıt Mezarı, Adnan Menderes Anıt Mezarı, Çanakkale Şehitlik Anıtı, Sakarya Şehitlik Anıtı, Lozan Barış Anıtı– İhtişam

Anıt ve Binaların Yapım Süreci Yapan ve Yaptıran Kişi veya Kişiler Hakkında Bilgi: Kullanıcılar Sakarya Şehitlik Anıtı ve Lozan Anıtı için bilgi sahibi olunmazken diğer mekânlar hakkında farklı düzeyde bilgilere sahip olmaktadır:

Şakirin Camii

- yaptıran kişinin şahsiyeti ve yaptığı diğer işler
- yaptırılan kişi için yada adıyla yapılan hayır işleri
- yaptıran bayan içmimar, şahsiyeti ve çalışmaları

Derinkuyu Park Camii

- anıtı yaptıran kişi-yaptığı diğer çalışmalar
- cami olarak yapılmadığı

Malatya Belediye Binası

- Kimin tarafından yaptırıldığı
- Projenin ödül kazanmış olduğu

Çanakkale Şehitlik Anıtı

- Yapılmadan önce alanın durumu

Adnan Menderes Anıt Mezarı

- kim tarafından yapıldığı ve anıtın yapım süreci

Turgut Özal Anıt Mezarı

- yapım aşamasına tanıklık etmiş

Anıtkabir

- kim için yaptırıldığı bilgilerine sahip olmaktadır.

Anıt ve Binalar-Gösteriş İlişkisi, Gösterişli Kılan Nitelikler:

İhtişamı elde etme yolları simgesellik/sembolleştirme/temsiliyet; etkili kaliteler bakımından biçim (farklı olma, abidevi/heykelsi olma), büyüklük, konum, süsleme aydınlatma; tasarımsal kaliteler bakımından şekil-zemin(güçlü aks), görülebilirlik, egemenlik, farklı olma (alışılmıştın dışı olma) başlıkları olarak belirtilmiştir.

Şakirin Camii

- bayan iç mimar
- estetik
- süsleme

- anlamsallık
- konum
- donatı

Derinkuyu Park Camii

- farklı biçimlenme (incelen minare)
- heykelsilik-abidevilik
- alışılmışın dışı

Malatya Belediye Binası

- gösterişli
- Büyüklük
- Biçim
- Aydınlatma

Anıtkabir

- anlamsallık ön planda (yatan kişi olmasa etkisiz)

Turgut Özal Anıt Mezarı

- simgeselik (T.Ö. kişiliği ve yaptığı işlerin temsili)

Adnan Menderes Anıt Mezarı

- büyüklük- devletle özdeşleştirme
- dış görünüş-biçim etkili

Çanakkale Şehitlik Anıtı

- büyüklük, etkileyici, ezici
- biçim sade gösterişsiz
- görülebilirlik
- çevreye (boğaza) hakim olma

Sakarya Şehitlik Anıtı

- mütevazi
- simgesellik (kurtuluş savaşı)
- anlamsallık ön planda

Lozan Barış Anıtı

- güçlü aks (anıta giden yol)
- sivrilme ve yükselme

Anıt, Bina-Yapan, Yaptıran Kişi İlişkisi:

Çanakkale Şehitlik Anıtı ve Lozan Barış Anıtı olayı, Şakirin Camisi, Derinkuyu Park Camii'nde dini gücü ve yapan/yaptıranın kimliğini, Adnan Menderes, Turgut Özal Anıt Mezarları ve Anıtkabirde adına yaptırılan kişilerin ideolojik gücünü ifade etmektedir.

Şakirin Camii

- hayır işi

Derinkuyu Park Camii

- büyüklük
- ululuk
- Allah'a ulaşma
- Farklılık-farklı olma
- Yapan/yaptıranla (heykeltıraş) cami arasında ilişki

Malatya Belediye Binası

- rasyonalist fonksiyonel
- kare dikdörtgen, fonksiyonel

Anıtkabir

- Yaptırılan kişinin (Atatürk) büyüklüğü
- Türkiye'yi simgeleme

Turgut Özal Anıt Mezarı

- Yaptırılan kişinin siyasi vizyonu
- Yaptırılan kişi-anıt arasında ilişki

Adnan Menderes Anıt Mezarı

- Yaptırılan kişi (devlet adamı)

Çanakkale Şehitlik Anıtı

- Yaşanan olay /Çanakkale savaşı)

Lozan Barış Anıtı

- Barışı simgeleme
- Türkiye ile özdeşleştirme

Daha Gösterişli Olması İçin Kullanıcıların Tercihleri:

Yüksek olma, görülebilir olma, daha küçük olma, etkili aydınlatma kullanma, fonksiyonel olma, daha küçük olma, rasyonel biçimlerde olma, teknoloji kullanma, geleneksel biçimlerde olma tercih edilmektedir.

Şakirin Camii

- yüksek
- görülebilirlik
- aydınlatma

Derinkuyu Park Camii;

- alışılmış (kubbemsi)

Anıtkabir

- değişken
- görülebilirliği yüksek
- ulaşılabilir
- aydınlatma
- farklı malzeme

Turgut Özal Anıt Mezarı

- iç mekanı büyütme/genişletme
- binayı küçültme
- beyaz
- dayanıklı malzeme merkezi biçim
- alışılmış (türbe şeklinde)

Adnan Menderes Anıt Mezarı

- ekonomik
- daha küçük
- farklı

Çanakkale Şehitlik Anıtı

- teknolojik
- malzeme zenginliği /farklı malzeme
- aydınlatma
- değişken

Lozan Barış Anıtı

- teknolojik
- anlamsallık

Nedenler-Hedefler

Farklı Olanın Yolları:

Kullanıcılar farklı olmanın yollarını gerçekte farklı olma, farklılıklarını farkında olma, seçilmiş olma, insanlarda etkileyicilik, hayranlık uyandırma olarak sıralamaktadır. Ayrıca farklı olmanın risk almak olduğunu ve zirveye ulaşmanın farklı olmayı getirdiği belirtilmektedir. Farklı olma,

- sıradan olmama
- taklitçilikten uzak olma-özgünlük
- farklı olma (maddi olarak yaşam tarzı olarak)
- başka olma
- hayranlık uyandırma
- beğenilme
- etkileyici olma
- farkındalık /farkında olma
- risk alma
- zirveye ulaşma
- seçilmiş olma şeklinde tanımlanmaktadır.

Anıt, Binaları Yapan, Yaptıran ve Yaptırılan Kişi/Kişilerin Bilindik Özellikleri:

Şakirin Camii

- Yaptıran kişi/aile; ekonomik güç sahibi, vakıf sahibi, hayırsever
- Yaptırılan kişi; Semiha Şakir (anneleri)

Derinkuyu Park Camii

- Yapan; heykeltıraş/sanatçı, çağdaş, vizyon sahibi

Anıtkabir

- Yapan; çok iyi bir mimar, seçilmiş mimar (yarışma projesi)
- Yaptırılan; siyasi güç, ideolojik güç sahibi, verdiği mücadele, T:C: kurucusu olma

Turgut Özal Anıt Mezarı

- Yaptırılan; siyasi güç, ideolojik güç sahibi, mütevazı, hoşgörülü, farklı eğilimleri birleştirici kişilik

Adnan Menderes Anıt Mezarı

- Yaptırılan; siyasi güç, ideolojik güç sahibi, büyük hizmetler vermiş, ileri görüşlü

Çanakkale Şehitlik Anıtı

- Yapan; tecrübeli, bilgili bir kişilik

Sakarya Şehitlik Anıtı

- Olay önde

Lozan Barış Anıtı

- Yaptıran; güçlü

Anıt ve Binaların Farklılıkları:

Şakirin Camii

- Bayan İç mimar
- Süsleme
- Konum (Karacaahmet mezarlığı girişinde)
- Donatı (avize, mihrap, minber....)
- farklı olma (biçim, şadırvan yorumu)
- Anlamsallık, simgesellik

Derinkuyu Park Camii

- Farklı olma/alışılmış olmama

Malatya Belediyesi

- Biçim
- Biçimlenme
- Egemenlik, büyüklük, tek olma
- İlk olma
- Rampayla giriş

Anıtkabir

- yaptırılan kişi

Turgut Özal Anıt Mezarı

- farklı olma

Adnan Menderes Anıt Mezarı

- tek olma
- konum
- görülebilirlik
- anlamsal bağ

Çanakkale Şehitlik Anıtı

- Konum

- Maneviyat önde
- Büyüklük
- görülebilirlik

Lozan Barış Anıtı

- heykelsilik
- alışılmışın dışı (insan figürü kullanmama)
- olayı simgeleme

Anıt ve Binaların İnsanlar Üzerinde Yarattığı Etkiler:

Şakirin Camii

- Maneviyat bakımından zayıf

Anıtkabir

- yaptırılan kişi-yaptıkları
- ürkme
- soğuk

Turgut Özal Anıt Mezarı

- soğuk
- kalıcı-hatırlatma

Çanakkale Şehitlik Anıtı

- Etkileyici
- Olayları hissettirme

Lozan Barış Anıtı

- Hayranlık uyandırma
- ezilme

Anıt ve Binaların Daha Etkili Olması İçin Yapılması Gerekenler:

Derinkuyu Park Camii

- İç mekan daha geniş, ferah
- Modern
- Süslü
- Farklı donatı

Malatya Belediyesi

- Halkı içeri çekecek eylemler

Turgut Özal Anıt Mezarı

- beyaz

Sakarya Şehitlik Anıtı

- Olayı canlandırma

Adnan Menderes Anıt Mezarı

- aydınlatma

Çanakkale Şehitlik Anıtı

- Değişken
- Teknolojik
- Sıradan olmayan

Lozan Barış Anıtı

- Tarihi yansıtmalı
- Etkili olmalı olarak sıralanmıştır (Tablo 30).

Gereksinmeler Bakışı İçinde

Benlik Gereksinmesi-Saygınlık

Bina veya anıtların beğenilme ve ya saygıyla anılma noktasında:

Şakirin Camii

- Karacaahmet Mezarlığı girişinde olma
- Protokol cami olma
- Farklı olma merak uyandırma
- Reklamı yapılması nedenleriyle fazla ziyaret edilme

Derinkuyu Park Camii

- Kentte değer katma noktasında saygıyla anılma

Malatya Belediyesi

- İlk olma
- Farklı olma nedenleriyle saygıyla anılma

Anıtkabir

- Yaptırılan kişi (siyasi güç sahibi) nedeniyle saygı duyulma

Turgut Özal Anıt Mezarı

- Yaptırılan kişi (siyasi güç sahibi) nedeniyle saygı duyulma

Adnan Menderes Anıt Mezarı

- Yaptırılan kişi (siyasi güç sahibi) nedeniyle saygı duyulma

Çanakkale Şehitlik Anıtı

- Fotoğraf çekilme nedeniyle beğenilme
- Kenti simgeleme noktasında saygıyla anılma

Sakarya Şehitlik Anıtı

- Şehitliğin olması nedeniyle saygıyla anılma

Lozan Barış Anıtı

- Anıtın adı saygınlık getirme

Farklılıklara Değişimlere Gereksinme

Anıt ve Binaların Farklılıkları:

Derinkuyu Park Camii

- Modern
- Dönemin ilerisinde /çağdaş

Anıtkabir

- Yaptırılan-devlet adamı-T.C.simgeleme

Turgut Özal Anıt Mezarı

- Yaptırılan-devlet adamı

Çanakkale Şehitlik Anıtı

- Sadelik
- Büyüklük
- Görülebilir olma
- Anlamsallık
- Modern (Tablo 30).

Sembolleştirmeye Gereksinme

- Bina ve anıtlar bazen yaptıranı bazen yapanı bazense yapılmasına neden olan olayı simgelemektedir:

Şakirin Camii

- Dini gücü simgeleme

Derinkuyu Park Camii

- İleri görüşlü tasarımcı-ilerici bir cami

Anıtkabir

- Yaptırılan kişi yaptıkları-anıtın büyüklüğü, kentte egemenliği

Turgut Özal Anıt Mezarı

- Yaptırılanın vizyonunu simgeleme

Çanakkale Şehitlik Anıtı

- Olayı sembolleştirme

Sakarya Şehitlik Anıtı

- Olayı sembolleştirme

Lozan Anıtı

- Görkemli his uyandırma (Tablo 30).

Güç

Güç ve ideoloji bakımından incelendiğinde:

Şakirin Camii

- Yapı-dini güç
- Yaptıran-ekonomik güç, manevi güç

Derinkuyu Park Camii

- Yaptıran-yapan-ideolojik güç

Malatya Belediyesi

- Yaptıran-siyasi güç

Anıtkabir

- Yaptırılan-siyasi, ideolojik gücü

Turgut Özal Anıt Mezarı

- Yaptırılan-siyasi, ideolojik gücü

Çanakkale Şehitlik Anıtı

- Olay-anıt-ideolojik güç

Sakarya Şehitlik Anıtı

- Olay-anıt-ideolojik güç

Lozan Anıtı

- Yaptırının ideolojik, siyasi, ekonomik gücü

3.4.5.2. Değerlendirmeler

İhtişamın Yaratılmasında Etkili Güçler, İhtişamı Oluşturan ve Değerlendiren Kullanıcılar olarak Mimarlar, İhtişamın Oluşumunda Sebep Oluşturan ve Değerlendiren Diğer Kullanıcılar üzerinden tüm grupların ortak veya farklı olarak ortaya koydukları ihtişamın tanımı-tarifi ve ihtişamı yaratan nedenler-hedefler değerlendirildiğinde;

Tanımlama tarif

- İhtişamın tanımlarından yola çıkılarak üst bir nitelendirme durumu olarak farklı-tek olma, kalıcı olma, etkileyici olma ve estetik olma ihtişamın oluşumunda temel özellikler olmaktadır. İhtişam sahte ve kamufle edici özellikler de taşımaktadır. Ayrıca İnsanların algısına göre hayranlık uyandırma, şaşırtma gibi pozitif etkilerin yanında korkutma, ezme gibi negatif duygular da oluşturmaktadır.
- İhtişamlı mekan/meکان öğelerinin tüm gruplarda oluşturduğu duygusal tepkiler, bu mekanlarda öne çıkardığı gösterişi oluşturan kaliteler değerlendirildiğinde;
 - Duygusal tepkiler olarak ihtişam, tüm gruplar tarafından muazzam, mükemmel, yüce gibi üst nitelendirmelerle buluşmaktadır. Etkileyici ve çarpıcı olma ortak bir duygu iken güç sahipleri ve kullanıcılar tarafından beğenilir olma da (estetik olma) ihtişamın oluşmasında etkili olmaktadır.
 - Kaliteler olarak “farklı olma” tüm gruplar için ortak bir kaliteyken mimarlar tarafından “büyüklük”, “yükseklik”, “tasarım morfolojisi” ve “bağlam”, kullanıcılar tarafından ise “büyüklük/yükseklik”, “süsleme”, “tarihi izler taşıma” ya da “tarihi olma”, “yapımında aklın sınırlarını zorlama”, kullanılan “teknikler ve malzeme” öne çıkmaktadır.
- İhtişam sosyal yapı içerisinde güç sahipleri için kültürle ilişkili olarak öncelikli bir gereksinim olmaktadır. Mimarlar tarafından kişilerin algısına göre değişen, güçle ilişkili bir kavram olarak görülmektedir. Kullanıcılar için ise gerçekte olmadığı gibi görünme, sahte ve kamufle edici de olabilmektedir.
- İhtişam geçmişten günümüze pahalı ve farklı takılarda, kıyafetlerde, ekonomik ve siyasi gücü elinde tutan kişi veya kurumların yaşama biçiminde, bu kişilerin kullandıkları eşyalarda, takılarda yer almaktadır. Medyada ise dizilerde, reklamlarda ihtişama rastlanmaktadır.
- Tüm gruplar ele alındığında ihtişam, doğal çevrede muhteşem, etkileyici, çarpıcı olarak değerlendirilen doğada (şelaleler, peri bacaları vb.), yapılaşmış çevrede ise

anlamsallık, simgesellik, kalıcılık kavramlarının etkili olduğu, çeşitli güç sahiplerinin (ekonomik, siyasi, ideolojik vb.) yaptırdığı ya da onlara atfedilen tarihi ve günümüz mekan veya mekan öğelerinde bina ölçeğinde; camilerde, saraylarda, kiliselerde, mezarlarda, parti binalarında, holding binalarında; kentsel ölçekte meydanlarda, anıtlarda, kulelerde, köprülerde, çeşmelerde ve zafer taklarında yer almaktadır. Bunun yanında sıfırdan kurulan Astana, Dubai gibi kentlerde, Manhattan, Maslak gibi kent bölgelerinde, kentsel dokularda ve doğal ve yapılaşmış çevrenin oluşturduğu güçlü bağlamda yer almaktadır.

- Mimarlar göre “mimarlıkta ihtişam” mimarın vurucu imzası olan, rekabetin öne çıktığı günümüz mimarisinde, temsiliyetin önde olduğu (parti binaları, holding binaları vb.) siyasi gücün etkili olduğu özellikle diktatörlük rejimlerde (Mussolini, Hitler), siyasi, ideolojik ve ekonomik güçle kurulan, görüntü kentlerinde (Dubai, Abudai, Tatar vb.) ikonik binaların olduğu finans merkezlerinde (Maslak, Bilbao vb.) görülmektedir.
- Tüm gruplar ele alındığında İhtişamın oluşmasında etkili fiziksel kaliteler konum, biçim, ölçü/oran, süsleme, aydınlatma, teknoloji, renk/malzeme/doku, su/yeşil/heykel, şekil/zemin, farklı olma-tek olma, egemenlik, görünüm gücü, etkili perspektifler, görünümler olmaktadır. Fiziksel kalitelerinin yanında mekanların/mekan öğelerinin taşıdıkları anlamsal değerler de özellikle anıt ve anıt mezarlarda (anıtın yapılma nedeni, mezar yaptırılan kişiler) ihtişam yaratmaktadır.
- Mimara göre güçlü tasarım konsepti, etkili üç boyutlu oynama, organik biçimlenme, heykelsi biçimlenme, aşırı fazla uyarıcı olması, abartılı ölçüler, abartılı mekan kullanımı, aşırı süsleme, aydınlatma, renk/malzeme/doku ve peyzaj kaliteleri ihtişamı oluşturmaktadır.
- Kullanıcıya göre ilgi çekici, uyarıcı, insanın içini titreten, insanı etkileyen, beğenilir olan (estetik), yapımı çeşitli yönlerden akli zorlayan mekanlar (piramitler gibi) ihtişamlı olmaktadır. Konum, biçim, büyüklük, oran/orantı, malzeme, süsleme, görülebilir olma etkili kaliteler olmaktadır.
- Tüm gruplar tarafından ihtişamın oluşumunda rol sahipleri olarak gerek (ekonomik, siyasi vb.) yaptırım gücüne sahip olmaları gerekse kendilerini göstermeye ihtiyaç duymaları bakımından siyasi güç sahipleri krallar, imparatorlar, bakanlar, millet vekilleri; dini güç sahipleri, din adamları, ideolojik

güç sahibi olarak felsefeciler, liderler, ekonomik güç sahipleri olarak ise holding yöneticileri sıralanmaktadır.

3.4.5.2.1. İhtişamın Yarattılmasında Etkili Güçler

İhtişamın yaratılmasında etkili rol oynayanlardan biri olarak siyasi güç sahipleri (CHP, MHP, AKP parti meclis üyeleri) tarafından parti merkez binaları nedenler-hedefler başlığında değerlendirildiğinde;

Benlik gereksinmesi/saygınlık

- Siyasi güç sahipleri partileri ile parti binaları arasında güçlü bir ilişki kurmaktadır.“Parti binalarının beğenilmesi aynı zamanda partilerin de beğenilmesini sağlamakta ya da sevilen partinin parti binası da sevilir” düşüncesi taşımaktadır. Ayrıca parti binalarının halka bıraktığı izlenim de önemli olmaktadır.
- Siyasi güç, yöneten ve yönetilen arasındaki ilişkide işaretler önemli olmaktadır. Siyasi güç sahibi için misyonunu yansıtmaya “sembolleştirme”, beğenilme dolayısıyla “saygınlık kazanma” ve “statü/prestij elde etme” parti binalarının biçimlenmesinde birincil hedef olmaktadır.

Sembolleştirme

- CHP geçmişle-gelecek arasında bir soyutlama, AKP kalıcı, MHP gerek partinin direkt simgesi olan üç hilal ve Türk dünyasının merkezi olma görüşlerini parti binalarında da sembolleştirerek yansıtmayı hedeflemektedir.

Statü/prestij

- Siyasi güç sahibi için kendilerini sembolleştiren fikirlerini yansıtan bir binanın takdir edilmesi ve insanların lider kadroyu lider bir binada görme istemeleri noktasında binalar partilere statü/prestij kazandırmaktadır.

Güç ve ideoloji

- Tüm siyasi partiler için güç vazgeçilmez bir unsurdur ve partiler için güçlü imaj çizmek ve bunu korumak hem parti binalarında hem de çalışmalarında öncelikli olmaktadır.

3.4.5.2.2. İhtişamı Oluşturan ve Değerlendiren Kullanıcılar Olarak Mimarlar

İhtişamı Oluşturan ve Değerlendiren Kullanıcılar Olarak Mimarların tasarladıkları ihtişamlı mekan/mekan öğelerinde (Turgut Özal Anıtı, Şakirin Camii, Derinkuyu Park Camii, Kocatepe Camii (Gerçekleşmemiş Proje), Malatya Belediyesi, Doğan Medya Center, Sapphire, AKP, MHP, CHP Merkez Parti Binaları, Konya Adalet Sarayı, Bursa Adalet Sarayı) tasarım hedefleri ve işverenlerin talepleri ve istekleri “nedenler-hedefler” başlığında değerlendirildiğinde;

- Tüm ölçeklerde mimarlar tarafından tasarımlarında “farklı olma” (Kocatepe Camii, MHP Parti Binası, CHP Parti Binası) “ilk olma” (Kocatepe Camii, Malatya Belediyesi, Doğan Medya Center) “tek olma” noktasında gösteriş oluşmuştur. Özellikle insanlarla temas noktası oluşturan bina cepheleri (Konya Adalet Sarayı) ve bina formlarına yansımaktadır.
- İhtişamlı kılan nitelikler dini yapılarda ilk ve farklı bir biçimlenme, konum (Kocatepe, Şakirin Camii) ve dini gücü ifade eden sembolik değerleri ihtişamı oluşturan niteliklerdir. Parti binalarında ise partiler kendi kimliklerini bina biçimlenmesinde sembolleştirerek gösteriş yaratmaktadır. Mezar yapılarını etkili kılan nitelik ise yaptırılan kişiyi veya olayı simgelemesi ve yaratılan heykelsi yapı olmaktadır.
- Mimarlar tarafından farklı olma, ilk olma ortak bir kaygı olmaktadır. Dini yapıların biçimlenme olarak yeni veya farklı bir biçimlenme, ayrıcalıklı bir konum (Şakirin Camii, Kocatepe) ile kentin simgesi olması hedeflenmektedir. Anıt mezarlarda yaptırılan kişi olarak Turgut Özal’ın siyasi kimliğini (doğu-batı sentezi) AKP; CHP ve MHP parti binalarında ise parti kimliklerini sembolleştirme hedeflenmektedir.
- Mimarlıkta farklı olmanın yolları sıra dışı olma, ilk olma, bağlamı güçlü kılma, kalıcı olma ve zaman yönelik referanslar verme olarak sıralanmaktadır.

Benlik gereksinmesi saygınlık

- Mimarlar direkt ifade etmese de adından söz ettirme, beğenilme, taktir edilme kaygılarını taşımaktadırlar.
- Beğenilme, taktir edilme, hayranlık uyandırma kişiye saygınlık kazandırmaktadır. Bu noktada yarışma projeleri, dönemin öne çıkan farklı yapıları, parti binaları, oteller, büyükelçilikler, pavyonlar, sanat merkezleri,

gökdelenler, anıtlar, camiler, meclis salonları vb. yapılar mimara saygınlık kazandırmaktadır.

- Bir yöneticiye anıt mezar yapma, parti misyonunu temsil eden dolayısıyla parti binaları yapma, dönemin en önemli yapılarını yapmak için seçilmiş olma ve saygın ve güç sahibi bir işverenin olması mimara saygınlık kazandırmaktadır.

Sembolleştirme

- Net okunabilir, güçlü bağlamı olan, teknolojik olarak zamanın olanaklarının üstünde yapılan, ilk, yeni farklı bir biçimlenmeyi de yakalayan binalar, dokular sembol oluşturmaktadır.

Statü/prestij

- Yarışma projeleri, dönemin etkili yapıları, parti binaları, camiler mimara statü/prestij kazandırmaktadır.
- Mimarlar insanların zihninde kalıcı bir isim ve çeşitli alanlarda etkili bir kimlik olmak istemektedirler.
- Prestij sahibi bir işverenin mimardan ürünün farklı olmasını, iyi bir firma imajı çizmesini, ticari yapı ise ekonomik getirisinin olmasını beklemekte, siyasi güç sahipleri ise insanların gündeminde olmayı ve kalıcı olmayı istemektedir.
- Tüm prestij sahibi kişiler/kurumlar yapılarını, yaptığı işleri, prestijlerini temsil etmek, korumak ve güçlendirmek için kullanmaktadır.

Güç

- Güç en az iki kişinin olduğu bir platformda birinin diğeri üzerinde fiziksel, ideolojik, siyasi, askeri gibi üstünlüğünün sonucu olmaktadır.
- Bir mimarı güçlü kılan nitelikleri ise yarattıkları farklı, aykırı projeler ve tasarım gücü olmaktadır.
- Güç sahibi kişiler titiz ve beklentileri yüksek olan kişiler olarak farklı, kaliteli, kalıcı, ekonomik getirisi olan tasarımları hedeflemektedir.
- Bir anıtı, binayı yaptırın ya da adına yaptırılan kişilerin gücü mimari ürünün de gücünü ifade etmektedir. (Anıtkabir- Siyasi güç, Kocatepe Camii- ideolojik güç)

3.4.5.2.3. İhtişamın Oluşumunda Sebep Oluşturan ve Değerlendiren Diğer Kullanıcılar

İhtişamın oluşumunda sebep oluşturan ve değerlendiren diğer kullanıcılar tarafından ihtişamlı mekan/mekan öğeleri (Şakirin Camii, Derinkuyu Park Camii, Malatya Belediyesi Anıtkabir, Turgut Özal Anıt Mezarı, Adnan Menderes Anıt Mezarı, Çanakkale Şehitlik Anıtı, Sakarya Şehitlik Anıtı, Lozan Barış Anıtı) “nedenler-hedefler” başlığında değerlendirildiğinde;

- Şakirin Camii ve Derinkuyu Park Camilerinin diğer camilerden farklılıkları; Şakirin Camisinde iç mimarın bayan olması, Karacaahmet Mezarlığı'nın yanında olması, donatı ve cephelerdeki anlamsal süslemeler, Derinkuyu Park Camii'ndeki farklı heykelsi biçimlenme gösterişi sağlayan nitelikler olmaktadır.
- Malatya Belediye Binasını diğer belediyelerden ve ildeki diğer yapılardan etkili kılan nitelikleri farklı olması, biçim, büyüklük ve aydınlatma kaliteleridir.
- Anıt mezarlarda mezarların biçiminden ziyade temsil ettikleri kişi veya olaylar gösterişi sağlamaktadır. Bu durum kişinin veya olayın, önemiyle anıtın büyüklüğü arasındaki ilişkiyi, (Anıtkabir, Çanakkale Şehitliği Anıtı) göstermektedir. Bu devlet adamına ait olması, (Turgut Özal Anıtı ve Adnan Menderes Anıtı) bakımından anıtın devleti simgelemesinin sonucunda, büyük olması gösterişli olması önemli bir kaygı olmaktadır.
- Dini yapılarda; yüksek ve görülebilir olma, aydınlatma bazen de bilindik/tanıdık (kubbemsi) biçimlerde olması (Derinkuyu Park Camii), anıtmezarlarda; farklı malzeme kullanımı, beyaz olma (T.Ö. anıt mezarı) ve bilindik/tanıdık (türbe) biçimde olması, anıtlarda ise farklı malzeme, teknoloji kullanılması (Çanakkale Şehitlik Anıtı, Lozan Barış Anıtı) ve anlamsal ifadenin kuvvetli oluşturulması beklenmektedir.
- Kişinin farklılıklara/üstünlüklere sahip olması, sıradanlığın dışında işler yapmasıyla insanları etkilemesi, insanlarda hayranlık uyandırması kişinin toplumdaki farklılığını da beraberinde getirmektedir.
- Dini yapılarda (Şakirin Camii, Derinkuyu Park Camii) farklı olma/farklı biçimlenme, konum, süsleme ve simgesellik, yönetim binalarında (Malatya Belediye Binası) ilk, tek, farklı olma ve egemenlik, anıtmezarlarda ise simgesellik, farklı olma ve konum kavram ve kaliteleri öne çıkmaktadır.

- Gösterişli binaların hissettirdikleri ele alındığında; camiler gösterişli olarak algılanmasına rağmen maneviyatı zayıf olarak da algılanabilir (Şakirin Camii), mezar yapıları ise simgeledikleri kişi veya olaylar insanlarda hayranlık ve kalıcılık hisleri uyandırabileceği gibi, ürkütücü, soğuk, korku verici gibi negatif etkiler de yaratabilmektedir.
- Daha etkileyici olma adına camilerin iç mekanlarının geniş, ferah ve süslemeli olması (Derinkuyu Park Camii) yönetim binalarının ise insanları içeri çekmesi (Malatya Belediyesi), anıtların özellikle beyaz renkte olması (Turgut Özal Anıt Mezarı) ve etkili teknoloji ve aydınlatma kullanılması (Çanakkale Şehitlik Anıtı) ve biçimlenmede ise olayı/kişileri simgelemesi (Sakarya Şehitlik Anıtı, Lozan Barış Anıtı) beklenmektedir.

Gereksinmeler

Benlik gereksinmesi- saygınlık

- Şakirin Camii-protokol camisi, Derinkuyu Park Camii-kenttin simgesi olması gibi dini yapıların kentte kattıkları değer, farklı ve etkileyici olmaları, Malatya Belediyesi ise yönetim binalarından farklı ve Malatya kenti için gerek büyüklük gerekse biçimlenme olarak tek olmaları ile, kişilerde beğenilme, hayranlık uyandırma gibi hisler oluşturarak yapana (mimara), yaptırana (güç sahibine) saygınlık kazandırmaktadır.
- Anıt mezarlar yaptırılan kişilerin farklılıkları ve üstünlüklerini temsil etmektedir. Anıtlar ise yapılma amacı olan olay veya kişileri simgelemektedir. Hem anıt mezarlar hem de anıtlar kentin simgesi olarak insanlar tarafından beğenildiği ve insanlarda hayranlık uyandırdığında yapana (mimara) saygınlık kazandırmaktadır. Ayrıca anıt mezarı olan kişiler kalıcılık da elde etmektedir.

Farklılıklara-değişimlere gereksinme

- Hem biçimlenmeden kaynaklı farklılıklar (Derinkuyu Park Camii, Şakirin Camii) hem de simgelediği kişi ve olayların farklılıkları (Anıtkabir, Sakarya, Çanakkale Şehitlik Anıtları) fiziksel anlamda ve sosyal anlamda farklılığı beraberinde getirmektedir.

Güç

- Dini yapılarda; dini, ekonomik ve ideolojik güç, yönetim binalarında; siyasi güç, anıtlarda ve anıtmezarlarda; olay veya yaptırılan kişi/kişilerin siyasi, ekonomik, ideolojik güçleri temsil etmektedir.

Tablo 30. Nedenler-hedefler

NEDENLER-HEDEFLER										
	Şakirin camii	Derinkuyu park camii	Malatya Belediye binası	Sakarya şehitlik anıtı	Çanakkale şehitlik anıtı	Lozan anıtı	Adnan menderes anıt mezarı	Turgut Özal anıt mezarı	Anıtkabir	
Farklılıklar	Yaptırılan	* ekonomik güç sahibi * yardımsever * vefa sahibi	* farklılığı yakalamak * heykeltıraş olma * çağdaş olma ileri görüşlü olma * gezip görme		* olay önde (yapılan mücadele-yaşananlar)	* tasarımcı * tecrübeli	* güçlü olmalı	* devlet adamı olma- devlet büyüğü olma * büyük atılımlar yapma-hizmet verme * ileri görüşlü olma	* mütevazı * dört eğilimi birleştirme	* lider-kurucu-milli mücadele * usta seçilmiş mimar
	Yapı/anjit	* bayan içmimar * süsleme * konum * donatı * farklı olma * biçimlenme, yorum	* farklı olma/sıradan olmama * kubbesi olmaması * minare farklı	* biçim farklı * biçimlenme farklı * büyüklük/egemenlik * ilk olma * tek olma * rampayla giriş		* yer-konum * maneviyat * anlamsallık * büyüklük * görünebilirlik	* heykelsilik * alışılmadık dışı-insan figürü kullanmama * olayı simgeleme	* tek olma- tekillik * konum-merkezi olma * görünebilirlik * anlamsallık	* farklı olma	* kişiyle özdeşleştirme
Yaratıcı Etki	* maneviyat bakımından zayıf (Sultanahmet camisine göre)			* yapılan mücadele	* etkileyici * olayı hissetme-yaşananları düşündürme	* ezici * hayranlık uyandırıcı		* soğuk * kalıcı-hatırlatma	* yaptırılan kişi ve yaptıkları * heyecanlanma * ürkme, soğuk	
Etkiyi artırma	* yükseltme * aydınlatma * görülebilir kılma	* iç mekan daha geniş, ferah, modern, farklı olmalı * iç mekan süslü olmalı * farklı donatılar olmalı	* halkı içeri çekebilmeli	* olayı canlandırmalı	* değişkenlik olmalı * teknolojik olmalı * sıradan olmamalı	* etkili olmalı * farklı olmalı * tarihi yansıtmalı	* mütevazı olmalı * aydınlatma	* beyaz olmalı		
Gereksinimler	Benlik /saygınlık	* konum * merak uyandırma	* kentte değer katma-saygınlık	* ilk olma * farklı olma-saygınlık	* şehitliğin olması -saygınlık	* fotoğraf çekilme-beğenilme * kentli simgeleme-saygınlık	* anıtın adı-saygınlık	* Yaptırılan-saygınlık * ziyaret edilme	* Yaptırılan-saygınlık * ziyaret edilme	* Yaptırılan-saygınlık * ziyaret edilme
	Farklılık	* bayan içmimar * süsleme * konum * donatı * farklı olma * biçimlenme, yorum	* modern * dönemin ilerisinde çağdaş	* biçim farklı * biçimlenme farklı * büyüklük/egemenlik * ilk olma * tek olma * rampayla giriş		* sadelik * büyüklük * anlamlı olma * modern olma * tasarım gücü	* biçim-heykelsilik		* yaptırılanı simgeleme	* olayı (kutuluş savaşını)-devleti (T:C) simgeleme
	Sembolleştirme	* dini gücü simgeleme	* ileri görüşlü tasarımcı-ilerici bina		* yaşanan olayı simgeleme	* yaşanan olayı simgeleme	* görkemli his uyandırma	* yatan kişinin uğradığı haksızlık	* yaptırılanın vizyonunu simgeleme	* yaptırılan kişi -anıtın büyüklüğü-kentte hakimiyeti * büyük alan * yükseklik * büstler, aslanlı yol
Sosyo-ekonomik	Statü /prestij	* yapana * yaptırana * çalışana	* yapana,yaptırana	* yapana * yaptırana				* kalıcılık	* kalıcılık	
	Güç ideoloji	* yapı-dini güç * yaptırılan-ekonomik, ideolojik (manevi) gücü	* yapana-ideolojik gücü	* siyasi güç	* olay-anıt-ideolojik güç(özgür olma)	* tasarım gücü	* devletin siyasi, ekonomik, ideolojik gücü	* yaptırılan siyasi güç	* yaptırılan-siyasi, ideolojik gücü	* yaptırılan-siyasi, ideolojik gücü

3.5. Bütünde İrdellemeler

İhtişamı açıklayan/tanımlayan temel kavramlar, ihtişamı yaratan sebepler-hedefler, ihtişamın oluşumunda rol sahipleri, ihtişamın yansıdığı biçimlenmeler-ölçekler-konumlar, ihtişamla ilgili kaliteler , ihtişamın farkındalık zemininde incelenmesi ve farklı kullanıcı gruplamasında değerlendirilmesi ve ihtişamın oluşumunda etkili güçlerin farklılaşan zeminlerde incelenmesi bölümleriyle “mimarlıkta ihtişam biçimlenmesi, ihtişamın sosyal estetik ve sosyal algı kapsamında incelenmesini temel alan bu çalışmada elde edilen değerlendirmeler irdelendiğinde;

- İhtişamın yansıdığı biçimlenmeler; ihtişam bina boyutunda farklı işlevlerdeki bina ya da bina gruplarında konutlar (köşk, kasır), holding binaları, idari binalar, siyasi parti binaları, saraylar, dini yapılar (cami, kilise) olarak sıralanmaktadır. Kentsel mekânlar olarak sokaklar, meydanlar, meydancıklar, avlular, parklar önemli kentsel öğeler olarak kuleler, köprüler, anıtlar, zafer takları gösterişli mekân oluşumlarıdır. Bunun yanında etkili dağ/tepe üstü, kanyon, göl kenarı gibi doğal bağlamın oluşturduğu ihtişam ve özellikle günümüzde yaygınlaşan yapılaşmış bağlamın güçlü olduğu kentler, kent bölgeleri ihtişamlı mekanlar olmaktadır.
- İhtişamı oluşumunda etkili kaliteler; konum, biçim, ölçü/oran, süsleme, aydınlatma, teknoloji, renk/malzeme/doku, su/yeşil/heykel etkili/destek kaliteler, şekil/zemin, farklı olma-tek olma, egemenlik, görünüm gücü ise etkili tasarımsal kaliteler olmaktadır.
- İhtişamın oluşumunda rol sahipleri; Mimarlık tarihinde de günümüzde de en çarpıcı, en gösterişli ve dikkat çekici mimari ürünün arkasında ideolojik, siyasi, dini, ekonomik ve enformatik güç sahibi kişi/kişiler ve onu gerçekleştiren güçlü bir tasarımcılar bulunmaktadır. İhtişamın oluşumunda rol sahipleri siyasi güç sahipleri (krallar, imparatorlar, bakanlar, millet vekilleri), dini güç sahipleri (din adamları) ideolojik güç sahipleri (felsefeciler, liderler), ekonomik güç sahipleri (holding sahipleri) olarak çeşitlenmektedir. Diktatörlükle yönetilen din ve yönetimin tek kişi de olduğu yönetim biçiminde bir kişi birden çok güce de sahip olabilmektedir. Bu durum ihtişamın üst derecelerde oluşmasına da neden olmaktadır.
- İhtişam-sosyal algı ilişkisi;

- Algılamayı etkileyen etkenlerden biri olarak kişilerin uzmanlık alanı (resim, iç mimarlık, mimarlık, peyzaj mimarlığı, şehir bölge planlama vb.) ihtişam algısını da değiştirmektedir. Bu ayrım kentsel mekanlarda özellikle resim bölümü ile şehir bölge planlama bölümleri arasında daha net ortaya çıkmaktadır. Bir bina iç mimarlık bölümü tarafından sadece iç mekanı ölçüsünde değerlendirirken bina mimar, peyzaj ve şehir bölge planlama bölümleri tarafından yakın çevresiyle birlikte değerlendirilmektedir.
- İnsanlar bir binayı, kentsel mekanı veya mekan ögesini kullandıkları bölümleriyle iç mekanı, dış mekanı/cephe değerlendirmektedir. Örneğin camide iç mekanı ön plana çıkarırken anıta cephe önem kazanmakta mekanların ihtişam değeri bu bölümlerdeki gösteriş değerine bağlı olmaktadır.
- Anlık algılama; İhtişamın oluşumunda büyüklük öne çıkan bir kalite iken binalarda ve anıtlarda kullanıcılara sorulduğunda büyüklük öne çıkmamaktadır. Bu durum gösteriş algısında anlık değişmelerin olduğunu göstermektedir. İhtişamın oluşumunda öne çıkan kalitelerin sadece o anda öne çıktığı ya da daha önceden etkili gelen bir kalitenin o an için etkisiz olduğu ihtişam algısının kişinin durumuna göre değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır.
- Zamana dayalı algılama; bir mekanı veya mekanı ögesi ilk görüldüğünde anlık olarak gösterişli görülmesine rağmen zamanla alışılmışlığın vermiş olduğu etkiyle gösterişli olarak görülmeyebilmektedir. Bir mekanı ihtişam değeri zamanla değişebilmektedir.
- Değerler sistemi; Bir lidere ait olan anıtmezar fiziksel kaliteler açısından zengin bir ailenin mezarlığından daha gösterişsiz olmasına rağmen insanlar tarafından gösterişli algılanmasında insanların değerler sisteminin etkili olduğunu ve gösterişin oluşumunda anlamsallığın fiziksel etkiden daha öncelikli geldiğini göstermektedir.
- Alışılmışlık; İhtişam için “farklı olma” önemli bir nokta iken insanlar bazen bilindik biçimleri gösteriş anlamında arayabilmektedir. Örneğin yeni bir camiyi klasik bir camiden daha gösterişsiz bulabilmektedir. Bu durum geçmişten gelen alışılmışlıkların insanların ihtişamı algılamasında etkili olduğu görülmektedir.
- Gösteriş gereksinimi; Gösteriş insan gereksinmelerinin üstünde özel bir sınıfın talebi olarak görülmesine rağmen herkes de fakat farklı derecelerde olmaktadır.

Ayrıca güç sahibi insanlar farklı gösterişli lüks mekanları tercih ederek ait oldukları sosyal sınıfı da temsil etmektedir.

- Kalitelerin etki derecesi; Dini yapılarda (konum, biçim, süsleme, aydınlatma) konutlarda (konum, biçim, süsleme, büyüklük) saraylarda(konum, biçim, büyüklük, aydınlatma, süsleme) ihtişamın en etkili kaliteler olmaktadır. Fakat büyüklük özellikle kulelerde ve anıtlarda etkili kalite olmasına rağmen insanlar için konum ve biçim kaliteleri daha öncelikli gelmektedir.
- Aydınlatma ve süsleme çok etkili kullanıldığında tek başına bile gösteriş etkisi yaratmaktadır. Bu anlamda bazı kaliteler ihtişamın yaratılmasında daha etkili olabilmektedir.
- İhtişam-sosyal estetik ilişkisi; Hem tarihi ve günümüz gösterişli yapıları değerlendirildiğinde hem de görüşmelerden elde edilen veriler ışığında güzel ve hoş olma ortak duygusal tepkiler, beğenilir olma/estetik olma ise ihtişamlı mekan/mekan öğelerinde aranan ortak nitelikler olmaktadır. Bu durum ihtişam ile sosyal estetik arasındaki güçlü ilişkiyi göstermekte ve gösteriş kaygısı taşıyan kişilerin insanları etkilemek için kullandıkları mimari ürünün öncelikli olarak beğenilmesi, ortak beğenilere hitap etmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.
- İhtişamın oluşturan nedenler-hedefler;

Benlik gereksinmesi/saygınlık

- İhtişamlı bina veya mekan öğeleri hem güç sahibine hem de tasarlayan mimara saygınlık kazandırmaktadır. Bu durum güç sahibi için direkt hedef oluştururken mimar için indirekt bir hedef olmaktadır.
- Siyasi güç ilişkisinde yöneten simgeler kullanarak insanlarda çeşitli etkiler yaratmaktadır. Özellikle parti binalarını misyonlarının sembolü olarak görmekte insanlara ileteceği mesajları binaları aracılığıyla sağlamaktadır. Ayrıca partilerinin gücünü sembolleştirerek gösteren güç sahipleri binaları ile gelecekte de partilerinin seçilebilirliğini artırmaktadır. Güç sahibinin diğer bir hedefi ise parti binalarının insanlar tarafından beğenilmesi sonucu saygınlık kazanmak ve statü/prestij elde etmektir.
- Mimarlar kendilerinden söz ettirme, beğenilme, taktir edilme kaygılarını direk ifade edilmese de bir hedef olarak görmektedir. Bu noktada yarışma projeleri kazanma, dönemin öne çıkan farklı yapılarını, parti binalarını, büyükelçilikleri, pavyonları, sanat merkezlerini, gökdelenleri, anıtları, camileri, meclis salonlarını

vb. tasarlama mimara saygınlık kazandırmaktadır. Tüm bu binalar siyasi, ekonomik, ideolojik gücün talep etmekte bir yöneticiye anıt mezar yapmak veya parti binası yapmak için seçilmiş olma bile mimara saygınlık ve statü/prestij kazandırmaktadır.

- Yapıların “kente değer katması” “farklı ve etkileyici” biçimlenmeleri , kentte “tek olmaları” ,“ilk olmaları” ile kullanıcılarda etkilenme, beğenme, hayranlık gibi hisler oluşturmaktadır. Bunun sonucunda yapı yapıyı yapan (mimara), yaptıran (güç sahibine) saygınlık kazandırmaktadır. Bu yapıları yaptıranların ve yapanların kullanıcılar tarafından bilinmesi de bunu açık olarak göstermektedir.
- Anıt mezarlar ve Anıtlar öncelikle yapılma nedenleri olarak “olay veya kişileri” simgelemektedir. Kullanıcılar anıtlar ve anıtmezarlar ile olay-kişiler” arasında ilişki kurmakta biçimlenmede de bu ilişkiyi aramaktadır. Burada beğenilmeden ziyade kalıcılık insanların belleğinde iz bırakma birincil hedef konumundadır. Saygınlık ise fiziksel biçimlenmeden ziyade “olaya veya kişiye” duyulan saygınlıktır

Farklılıklara-değişimlere gereksinme

- İnsanlar çevrelerini tek düze görmek istemezler farklılıklara-değişimlere gereksinimleri vardır. Bu noktada ihtiyaçlı mekanlar farklı olmaları, tek olmaları sebebiyle çeşitliliği fiziksel çevrede de sağlamaktadır. Hem biçimlenmeden kaynaklı farklılıklar hem de simgelediği kişi ve olayların farklılıkları fiziksel anlamda ve sosyal anlamda çeşitliliği de beraberinde getirmektedir.

Sembolleştirme

- Siyasi güç sahipleri geçmişle-gelecek arasında bir soyutlama, kalıcı olma, gerek partinin direkt simgesini görüşlerini parti binalarında da sembolleştirerek insanlara yansıtmayı hedeflemektedir.
- Mimarlar net okunabilir, güçlü bağlamı olan, teknolojik olarak zamanın olanaklarının üstünde yapılan, ilk, yeni ve farklı bir biçimlenmeyi yakalayan binaları, dokuları sembol olarak görmektedir Özellikle parti binalarında ve anıtmezarlarda sembolleştirme gerek güç sahibinin gerekse tasarımcının ortak bir hedefi olurken diğer yapılar yapıldıktan sonra kentte kattıkları değer anlamında sembol oluşturmaktadırlar.

- Kullanıcılar özellikle parti binalarını, anıt mezarları ve anıtları simgeledikleri olay veya kişilerle ilişkin değerlendirmekte ihtişamı da bu olay veya kişilerde aramaktadır.

Statü/prestij

- Siyasi güç sahibi için ideolojilerini sembolleştiren bir binanın taktir edilmesi, insanlara lider kadroyu lider bir bina da görme istemeleri noktasında binalar partilere statü/prestij kazandırmaktadır.
- Prestij sahibi bir işverenin mimardan ürünün öncelikle kendi alanındakilerden farklı olmasını, daha üstün olmasını, iyi bir firma imajı vermesini, ticari yapı ise ekonomik getirisinin olmasını, siyasi bir yapı ise insanlar tarafından konuşulmasını ve insanların belleğinde kalıcı olmasını hedeflemektedir. Yani prestij sahibi kişiler, kurumlar kendi prestijlerini temsil etmek, korumak, güçlendirmek için hem kendi yapılarını hem de yaptığı yapıları kullanmaktadır.
- Mimarlar insanların zihninde kalıcı ve çeşitli alanlarda etkili bir kimlik olmak istemektedirler. Tasarımcılar mimarlıktaki arayışlarının gösteriş değil farklı olma şeklinde ifade etseler de kendini gösterme tasarımcıların da önemli bir kaygısı olmaktadır.

Güç ve ideoloji

- Güç en az iki kişinin oluşturduğu platformda birinin diğeri üzerindeki üstünlüğü olarak hareketli bir yapıda olmaktadır. Bu ilişkinin sürekliliği açısından veya üstünlüğün etkili olması açısından güç sahipleri için mimarlık önemli bir alan olmaktadır.
- Fiziksel anlamda en etkili ihtişam örnekleri dini ve siyasi güç sahiplerinin gerçekleştirdiği veya onlara ait olan mekanlar olmaktadır. yani gücün olduğu yerde gösteriş, gösterişin olduğu yerde ise güç vardır.
- Güç devamında, krallık ve diktatörlükte insanlar üzerinde baskı oluşturarak itaati, demokratik rejimlerde ise iktidar olmayı getirmektedir. Bu anlamda mimaride temsiliyetleri de en az sahip oldukları güç kadar önemli olmaktadır.
- Mimarlar için güç sahibi kişiler titiz ve beklentileri yüksek olan kişiler olarak farklı, kaliteli, kalıcı, ekonomik getirisi olan tasarımlar beklemektedir. Gerçek güce sahip olanlar olmayanlara nazaran gösteriş anlamında daha temkinli olmaktadır. Güç sahibi bir işveren mimarın yarattığı farklı, aykırı projelerin olanaklarını sağlama noktasında mimar için her zaman artı bir kazanç olmaktadır.

- Kullanıcı tarafından bir anıtın, yapının gücü, temsil ettiği güçle ilişkili olmaktadır. Bu durum dini yapılarda dini, ekonomik ve ideolojik güç, yönetim binalarında siyasi güç, anıtlarda ve anıtmezarlarda olay veya yaptırılan kişi/kişilerin siyasi, ekonomik, ideolojik güçleri ile ilişkili olmaktadır.

Araştırma basamakları kuramsal zeminle birlikte ele alındığında ihtişamın yansıdığı biçimlenmeler, ihtişamın oluşumunda etkili kaliteler, ihtişam sosyal algı, sosyal estetik ilişkisi ve ihtişamı oluşturan nedenler-hedefler başlıklarında ilişkili olarak değerlendirilebilmektedir.

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Geçmişten günümüze mimarlığın etkili, çarpıcı yüzlerini oluşturan dönemin en etkili güçlerinin yansıması olan ihtişamlı mekanlar, sosyal, fiziksel ve kültürel yapı içerisinde “önemli” ve “özel bir yere” sahip olmaktadır. İhtişam, sosyal çevre içerisinde insanın-diğer insanlar arasındaki ilişkide kişinin sahip olduğu farklılıklar, üstünlükler yani güç ilişkisinin dışavurumu, fiziksel çevrede ise fiziksel mekana çeşitlilik katan farklı biçimlenmeler olmaktadır. Bu durum mimarlıkta ihtişam konusunun hem fiziksel hem de sosyal anlamda ele alınmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Mimarlıkta ihtişam göz alıcı/çekici, gösterişli, lüks, şaşaa/debdebe gibi farklı derecelerde dini, siyasi, ideolojik, ekonomik güç sahiplerinin etkili olduğu (yaşadığı, çalıştığı veya yaptığı işler olarak) dini yapılarda, saraylarda, yönetim yapılarında, holding binalarında, medya yapılarında, konutlarda, meydanlarda, köprülerde, kulelerde, anıtlarda, mezarlarda farklı biçimlerde yer almaktadır. Bazen ihtişam sadece doğal çevrenin ve yapılaşmış çevrenin oluşturduğu güçlü bağlamda oluşmaktadır. Tüm bu ölçekler dikkate alındığında anlamsallık, simgesellik, kalıcılık kavramları ve ihtişamı oluşturan kaliteler olarak şekil-zemin, sınırların keskinliği, görünüm gücü, tek olma-farklı olma, egemenlik , konum, biçim, ölçü/oran, süsleme, aydınlatma, teknoloji, renk/malzeme/doku, yeşil/su/heykel kaliteleri öne çıkmaktadır. Böylece ihtişamın fiziksel çevredeki yeri ihtişamlı ilişkili kavramlar, etkili biçimlenmeler ve kaliteler kapsamında açıklama bulmaktadır.

Sosyal çevre içerisinde incelendiğinde ihtişamın oluşumunda rol sahipleri ve onu algılayan-değerlendirenler olmak üzere iki grup bulunmaktadır. Bu iki grup arasındaki ilişki ihtişamın nedenlerini-hedeflerini ortaya koymaktadır. Ayrıca mimarlar ihtişamın oluşumunda etkili kişiler ve ihtişamı algılayan ve değerlendirenler olarak üçüncü bir grubu oluşturmaktadır. İhtişamın oluşumunda rol sahipleri: dini güç sahipleri (tanrılar, papazlar, firavun vb.) siyasi güç sahipleri (diktatörler, krallar, başkanlar, oda başkanları, parti başkanları vb.), ekonomik güç sahipleri (holding sahipleri vb.), ideolojik güç sahipleri (liderler, felsefeciler vb.) ve enformatik güç sahipleri (medya gücünü elinde tutanlar) olmaktadır.

Ele alınan konuya ve amaca göre yapılan araştırma kapsamında varılan önemli sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

- İhtişam biçimlenmesinde farklı olma, ilk olma, özellikle dikkatin çekilmesi anlamında ihtişamın temel ve ortak kaliteleri olmaktadır. Büyüklük kalitesi ve süsleme ise diğer önemli kalitelere dir.
- İhtişam kültürle ilişkili bir kavram olarak özellikle diktatörlükle yönetilen III.Dünya ülkelerinde mimari biçimlenmede ilk hedef olmaktadır.
- Algılamayı etkileyen tüm etkenler biyofiziksel özellikler, doğuştan gelen özellikler-kapasite, eğitim, meslek ve uzmanlık kapsamı içinde belli bir yaşam konum-dilim -düzeni grupları içinde olmak, kişilik özellikleri, değerler sistemi, bilgi, uyarı, etkenler topluluğu, mekansal ve zamansal boyut, sosyal etkenler, algılamaya hazır olma durumu ihtişamın algısını da etkilemektedir.
- İhtişamın derecesi ile algılanması arasında orantılı bir ilişki vardır. İhtişam en üst derecede olduğu mekanlarda, hemen hemen herkes tarafından ihtişamlı bulunmakta, ortak kaliteler öne çıkmaktadır.
- Özellikle anıtlarda ve anıt mezarlarda ihtişam fiziksel yapıdan çok anlamsallıkta, yaptırılan veya yaptırılan-mekan arasında kurulan simgesellikte aranmaktadır. Bu noktada anlamsallık ve simgesellik ihtişamın oluşumunu sağlayan temel kavramlar olmaktadır.
- İhtişam insanlar üzerinde şaşırma, hayranlık uyandırma gibi pozitif etkiler yaratabileceği gibi korkma, ezilme gibi negatif etkiler de yaratmaktadır.
- Güç sahipleri ihtişamı gücünü göstermek, korumak/kalıcı kılmak veya arttırmak için kullanmaktadır. Güç sahibinin niteliğine göre ve yapı türüne göre ihtişamın nedeni de değişmektedir. Özellikle siyasi yapılarda bu durum güç sahibinin ideolojik/siyasi gücünün, misyonunun mekanlarda simgelenmesi/sembolleştirilmesi şeklinde olmaktadır. Mezar yapılarında hem yaptırılanı sembolleştirme hem de kalıcı kılma hedeflenmektedir. Anıtlarda ise simgelenen olay ve kişi insanların belleğinde oluşturduğu izle kalıcı olmaktadır.
- Güç sahipleri insanlar tarafından saygınlık kazanmak ve statü/prestij elde etmek istemektedir. Bu noktada ihtişamlı binaları insanlara beğendirmek önemli olmaktadır. Diğer bir önemli nokta ise güç sahibinin statü/prestiji kimden kazanacağıdır. Kendi çalışma alanı içerisinde olduğunda bu durum “daha yüksek” “daha çarpıcı” “daha gösterişli” olanı yapma rekabetine dönüşmektedir.

Bu durum özellikle teknoloji alanında önemli gelişmelere neden olmaktadır. Biçimlenmede her tür sınır, ölçekler (mekan, kentin bütünü) aşılmaya başlamaktadır.

- Bir mekanın insanı etkilemesi, dikkatini çekmesi için öncelikli olarak insanın mekanı beğenmesi gerekmektedir. Bu noktada “Estetik olma” güç sahiplerinin ihtişamlı bir mekandan beklentisi olmaktadır. Özellikle siyasi parti binalarında beğeni, seçmenlerin kendilerini halka beğendirmeleri bağlamında daha da önemli olmaktadır.
- Tüm tasarımcılar kendilerinden söz ettirmek, beğenilmek, takdir edilmek kaygılarını direkt ifade etmeseler de taşımaktadırlar. Yarışma projeleri kazanma, dönemin öne çıkan farklı yapılarını, parti binalarını, büyükelçilikleri, pavyonları, sanat merkezlerini, gökdelenleri, anıtları, camileri, meclis salonlarını vb. tasarlama, mimara saygınlık kazandırmaktadır. Siyasi, ekonomik, ideolojik sahibiyle iş yapma, onun tarafından işi yapmak için seçilmiş olma bile saygınlık anlamında yeterli olmaktadır. Yani güç sahibi bir işveren hem tasarım olanaklarını zenginleştirmekte hem de tasarımcıya statü/prestij kazandırmaktadır.
- İnsanlar çevrelerini tekdüze, monoton görmek istemezler, bu noktada ihtişamlı mekanlar fiziksel çevreye zenginlik katarak insanların farklılıklara-değişimlere gereksinimini karşılamaktadır.

Çalışmanın devamında bu çalışma ulaşılan sonuçlar ve sergilediği tartışma başlıkları ile daha sonra yapılacak bir çok bilimsel çalışmalara da zemin oluşturabilecektir. Bunlar;

- İhtişam sadece bir yapı tipi üzerinde çok yönlü olarak derinlemesine incelenebilir.
- Farklı kültürlerde ihtişam olgusunun yeri, oluşum biçimi ve diğer özellikler incelenebilir.
- Farklı güç gruplarına göre güç sahiplerinin değişen gösteriş hedefleri üzerine derinlemesine bir çalışma yapılabilir.
- Mimarlıkta ihtişamın oluşmasında etkili kaliteler akademisyen olan tasarımcıların yanında serbest mimarlar tarafından da sorgulanabilir.
- Tarihi süreç içerisinde ihtişam olgusunun mimariye yansıma biçimleri çok yönlü olarak ele alınabilir.
- Yapılan çalışmalarda yurt içinden seçilen örnek grup yanında yurt dışından da örnekler seçilebilir ve karşılaştırma yapılabilir.

- Değişen siyasi rejime göre farklılaşan ihtişam olgusu üzerinde detaylı bir çalışma yapılabilir.

olarak örneklenebilir.

Çalışmada elde edilen sonuçlara bakıldığında ihtişamlı mekanlar büyük düşüncelerin, etkili güçlerin önemli işaretleri olarak olanakların en üst noktada kullanıldığı bazen olanaksızlıklara karşın inşa edilen tek ve farklı kurgusuyla özgünlüklerini ifade eden kenttin göstergeleri olmaktadır. Bu mekanlar çeşitli hedefler ve gereksinimler doğrultusunda güçlü bir bağlam, farklı bir biçimlenme , büyüklük, aydınlatma gibi çeşitli kalitelerin etkili kullanımını bazen de aşırı kullanımını ile özgün biçimlenmeler yakalanmaktadır.

Sınırların yok olduğu günümüzde küreselleşme ile insanların birbiriyle olan etkileşimi ve iletişimi artmakta bu durum bir rekabet ortamı hazırlamaktadır. Farklı biçimlenmeler ile insanları şaşırtmak, çekmek , insanlarda hayranlık uyandırmak gibi kaygılar önemli olmaktadır. ihtişamlı mekanlar kentlerin yarışında yeni duruşların, yeni simgelerin gündeme geldiği, kentte değer katan mekanlar olarak mimari de yerlerini almakta ayrıca çok faktörlü bir kavram, bir olgu olarak ise kişi, grup, toplum ölçeğinde kendini açıkça göstermektedir.

Bu tez kapsamında elde edilen veriler uygulama alanında yarar sağlayacak sonuçlar getirmektedir. Bu doğrultuda bina, kentsel mekan, etkili/tek kentsek öge ve bağlam ölçeklerinde yeni oluşumlarda veya iyileştirmelerde politikalar ve biçimlenmeler bazında önemli yararlar sağlayacaktır.

7. KAYNAKLAR

- Appleyard, D., 1979. Home, The University of Association Quartely, 2 , 3 , 4-20.
- Arcan, E. F. ve Evcı F., 1999. Mimari Tasarıma Yaklaşım 1, Bina Bilgisi Çalışmaları, Tasarım Yayın Grubu, İstanbul.
- Atasoy, A., 1973. Değişen İhtiyaçlar Karşısında Konut Tasarlamasının Mevcut Konutların Değerlendirilmesi Yolu ile Geliştirilmesi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Aksoy, E., 1975. Mimarlıkta Tasarım İletim ve Denetim, Mimari Tasarım Teorileri, K.T.Ü., Trabzon.
- Aksoy, Ö., 1975. Uyum Sürecinin Mimarlık Sistemi İçinde Örnekleme, K.T.Ü. Baskı Atölyesi, Trabzon..
- Aksoy, Ö., 1977. Biçimlendirme, K.T.Ü., Trabzon.
- Allard, E., 1971. Institutionalized Radicalism in Decline of Ideology, New York.
- Althusser, I., 1991. İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, Çev: Y. Alp, M. Özışık, iletişim yayınları, İstanbul.
- Alppleyard, D., 1979. Architectural Association Quarterly, The University of Cambridge, 2, 3, 4-20
- Aran, K., 2000. Barınaktan Öte, XXI Dergisi, Tepe Mimarlık kültür Merkezi Yayını, 52.
- Arnheim, R., 1977. The Dynamics of Architectural Form, University of California Press, California.
- Arslan, A., 2001. Türk Medya Elitleri: Bir Durum Tespiti, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (Journal of Sociological Research), Tokat, 8,135-164.
- Arslan R. ve Ökten A., 1994. Araştırma Yöntemleri, YTU, Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Astız, C.A., 1969. Pressure Groups and Power Elites in Peruvian Politics, Cornell UP, London.
- Aydınlı, S., 1993. Mimarlıkta Estetik değerler, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Bacharach, S.B. ve Lawler, E.J., 1982. Power and Politics in Organizations: The Social Psychology of Conflict, Coalitions and Bargaining, Jossey-Bass Publisher, San Fransisco.

- Bacon, E.N., 1992. Design of Cities, Thames and Hudson, London
- Bakkalbaşıoğlu E. Foucault Üzerinden Bir Güç Uzam Okuması
www.mekanar.com.tr/yazı-2009/makale/Foucault/Bakkalbaşıoğlu, 30.05.2010.
- Batırbaygil, H., 1996. Mimarlık ve Yaratıcılık, Beta Yayınları, İstanbul.
- Bayazıt N., 1982. Planlamaya ve Tasarlamaya Katılma, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Becerik B., 2001. Mimarlıkta Estetik Olgusu ve Değerlendirme Sorunu, Y. Lisans Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Becker, H. ve Keim K. D., 1972. Wahrnehmung In Der Stadishchen Umweltmöglicher İmpuls Für Kollektives Handeln, Verlag Kiepert, Berlin.
- Betti, M.R., 2006. Architecture as The Built Message of Power Buenos Aires Under Evita's Spell, The Journal of Architecture, 11,2, 225-239.
- Berry, B., 2008, Interactionism and Animal Aesthetics: A Theory of Reflected Social Power, Society and Animals, Journal of Human-Animal Studies, 16, 75-89.
- Bierstedh, R., 1974. An Analysis of Social Power, Power and Progress, McGraw Hill Company, New York, 220-241.
- Borgida E. ve Howard-Pitney B., 1983. Personal involvement and robustness of perceptual salience effects, Journal of Personality and Social Psychology, 45, 560-570.
- Buğday H.A., 1991. Endüstrileşmiş Toplu Konutta Farklı Kullanıcı Gereksinmelerini Karşılıyıcı Çözümler Doğrultusunda Bir Mimari Tasarım Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ., Fen Bilimleri Enstitüsü İstanbul.
- Cherrington, D., 1994. Organizational Behavior: The Management of Organizational and Individual Management, Allyn and Bacon Company, Massachusettes.
- Ceylan, B., 2003. Mimarlık ve Politika Yol Mimarlık, Kültür Dergisi, Mimarlar Odası, Kayseri Şubesi, Kayseri, 2,16-26.
- Ching, F.D.K., 1979. Architecture, Form-Space-Order, Von Nostrand Reinhold, New York.
- Cullen, G., 1961. Townscape, Architectural Press, London.
- Curtis W. J. R., 1990. Büyük Projeler, Çev: Erkmen, A., Mimarlık Dergisi, Mimarlar Odası Yayınları, 246 , 25-29.
- Çalışır, H.C., 1999. Mimaride Güç ve İktidarın Kullanımı, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çakın Ş.,1988. mimari tasarım, insan, toplum ve çevre ilişkileri, Özal Matbaası, İstanbul.

- Çevik, S., 1991. Mekan - Kimlik -Kimliklendirme Trabzon Sokakları Örneği, Doktora Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Çevik, S., 2004, Kenti Kavramada Etkili Öğeler Ders Notları(Basılmamış), K.T.Ü. Mimarlık Bölümü, Trabzon.
- Çevik, S., Kantar Eminağaoğlu, Z. ve Erşen, F., 2003. Nature Effective Architecture and settlements, Livenarch, Livable Environments And Architecture International Congress, Nature-Cities-Architecture Sustainable Development, Trabzon 2, 168-179.
- Çevik, S., Acar, C., Demirel, Ö. ve Ejder, N., 1995. Kentsel Dış Mekanlarda-Mikroortam Tasarımlarında Yeşilin Etkisi, Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, M.S.Ü, İstanbul.
- Çevik, S., 2005, Kentsel Mekanda Zaman-Işık-Renk-Malzeme ve Doku Ders Notları (Basılmamış), K.T.Ü Mimarlık Bölümü, Trabzon.
- Çevik, S., 2008. Yoğun Görüşme-Sohbet Tekniği, Yüksek Lisans Ders Notları (Basılmamış), KTÜ,Trabzon.
- Çevik, S. ve Yılmaz, D., 2009. Mimarlıkta İhtişamın Yüzbulduğu Biçimlenmeler, Yapı Dergisi 332, 46-53.
- Çolak, A., 2004. Duvarlar; Anlamsal (Semantik), Dizimsel (Sentaktik) Bir Analiz, Doktora Tezi, K. T. Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Daudi, P., 1986. Power in the Organizations: The Discourse of Power in Managerial Praxis, Basil Blackwell, Oxford.
- Dewey, J., 1958. Art as Experience, Capricorn Books, New York.
- Druck, M., 1993. Farbe in der stadt, Das Deutsche und Verlag/Geislingen/Steige.
- Eminağaoğlu, Z., 2004. Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekan Organizasyonu - İlgili Politikalar ve Değerlendirmeler, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Erdoğan N., 1998.Örgütlerde Güç İlişkileri: Genel Bir Değerlendirme Ekonomi ve Yönetim, 75. Yıl Armağan Kitabı, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Eyüce Ö., 1991. Toplu Konut Sorunlar ve Nedenleri Konut Çevresinin Mekansal Gereksinmelerine Bireyin Tatmini Açısından Psikolojik Bir Yaklaşım, Yüksek Lisans Tezi, D.E.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- French, J.R.P. ve Raven, B., 1959. The Bases of Social Power, Michigan.
- Foerster, H.V., 1966. From Stimulus To Symbol: The Economy Of Biological Computation, Chicago

- Foucault M., 1982. The Subject And Power, Critical Inquiry, The University Of Chicago Press, 8,4.
- Foucault, M., 1982. Özne ve İktidar Seçme Yazılar, çev: Ergüden I. ve Akıntay O., Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Giedion, S., 1956. Architektur und Gemeinschaft, Hamburg.
- Goodenough, W. H., 1963. Cooreperation in Change, Russell Sage Foundation, New York.
- Gül B., 1993. Kullanıcı Çevre Uyum Problemlerinin Tasarım Sürecinde Çözümlemesi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gür Ş.Ö., 1996, Mekan Örgütlenmesi, Gür Yayıncılık ,Trabzon.
- Gürel, S., 1970. Kent Planlamasına Giriş ve Çevre Kavramı, ODTÜ. Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Goffman, E., 1956. The Presentation of Self in Every Day Life, Doubleday, Gardencity New York.
- Goodenough, W.H., 1963. Cooreparation in Change, Russel Sage Foundation, New York,
- İnceoğlu, N., 1982. Mimarlıkta Bina Programlama Olgusu, İ.T.Ü. Baskı Atölyesi, İstanbul.
- İskender, S., 1987. Doğu Karadeniz Konut Mimarisinde Süsleme Üzerine Bir İnceleme, Y. Lisans Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- İşpiroğlu, N. ve İşpiroğlu M., 1983. Oluşum Süreci İçinde Sanatın Tarihi, Cem Yayınevi, İstanbul.
- İzgi U., 1999. Mimarlıkta Süreç; Kavramlar-İlişkiler, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç., 2004. Yeni İnsan Ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş, Evrim Yayınevi, İstanbul.
- Kanbur, E., 2005. Toplam Kalite Yönetimi İşletmelerde İş Gören Motivasyonunu Etkileyen Faktörler; Mobilya ve Gıda Sektöründe Amprik Araştırma, Yüksek Lisans Tezi,Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Kara, H., 1995. Kentsel Buluşma Noktaları, Köşeler Odak Noktaları, Y. Lisans Tezi, K.T.Ü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kayaalp, N., 2008. M. Vedat Tek : Mimarlık ve Siyasal Erk Değerlendirilmesi, Erk Mimarlık Yapı Yaşam Kongresi, Mart, Bursa, Bildiriler Kitabı, 122-127.
- Kazancı, M.,2006. Althusser, İdeoloji ve İdeoloji ile İlgili Son Söz, İstanbul Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi, Ekim, 5-6.

- Koffka K., 1935. Principles of Gestalt Psychology, Routledge, London.
- Köhler C., 1981. Stadterleben, Kritische Bemerkungen zu Wahrnehmungsund Verhaltestheoretischen Ansätzen und zur Praxis Verlag, Frankfurt.
- Konuk, G.Y., 1985. Kentsel Tasarıma Giriş, Lisanüstü Ders Notları, MSÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Korkmaz, T., 2001. Mimari Stiller; Kant Mimarlığı, Morfoloji – Tipoloji – Özerklik , XXI Mimarlık ve Kent Dergisi, Depo Yayıncılık, 7, 140-142.
- Kuban, D., 1973. Anıt Kavramı Üzerine Düşünceler, Mimarlık Dergisi, Mimarlar Odası Yayınları, 7 , 5-6.
- Kutlu, H.G., 2001. Çağdaş Mimarlıkta Işık Kullanımı: Kavramlar ve Uygulamalar, Ege Mimarlık Dergisi, 39,14-17.
- Kurtaslan, Ö. B., 2005. Açık Alanlarda Heykel-Çevre İlişkisi ve Tasarımı. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18, 193-222.
- Kündiger, B., 2001. Fassaden der Macht, Architektur der Herrschenden,Verlag E.A., Seemann, Leipzig.
- Lynch, K., 1960. The Imagine of the City, The MIT Press, Cambridge, Massochusetts and London.
- Marks, K ve Engels, F., 1977. Devlet ve Hukuk Üzerine, (Çev: Rona Serozan), May Yayınları, İstanbul.
- McClelland, D. C., 1961. The Achieving Society. Princeton. NJ: Van Nostrand.
- Moughtın, C., 1996. Urban Design Street and Squares, Adivision of Reed Educational and Professional Publishing Ltd., Oxford,
- Muci, S., 1994. Yapay Aydınlatmanın Mimari Tasarımla İlişkili Yönleri, Y. Lisans Tezi, KTÜ., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Mülayim, S., 1999. Değişimin Tanıkları, Ortaçağ Türk Sanatında Süsleme ve İkonografi, Kaknüs Yayınları, Ankara.
- Müller, G., 1983. Semiotik Der Gebauten Umwelt Über Den Zuzemmenhang Von Gebauter Umwelt Und Verhalten Universität Trier, SRP9, Trier.
- Nelson, L. J. ve Klutas, K.,2000. The Distinctiveness Effect in Social İnteraction: Creation of A Self-Fulfilling Prophecy, Personality and Social Psychology Bulletin, 26, 126-135.
- Öztürk. Ö., 2005. Karadeniz Ansiklopedik Sözlük.

- Pakdil F., A., 1993. Mimarlık Araştırmaları İçin Bilimsel Araştırma Yöntemi, YTU, Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Pennington D.C., 2000. Social Cognition, Routledge, London.
- Rapoport, A., 1977. Human Aspects of Urban Form, Pergammon, Oxford.
- Rapoport, A., 1982. Identity and Environment: Cross – Culturel Perspectives, Holme and Meier Publishers, New York.
- Read, H., 1966., The Origins of Form in Art, The Man-made Object Studio Vista, Londra.
- Robbins, S. P., 1994. Örgütsel Davranışın Temelleri, Çev. S. Ayşe Öztürk, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Roff M., Sells S.B. ve Golden M. M., 1972. Social Adjustment And Personality Development in Children, Oxford University Press America.
- Rossi, A., 1984. The Architecture of the City, The MIT Press, Cambridge Massachusetts and London , England,
- Roth, L.M., 1993. Çev: Akça, E., 2000. Mimarlığın Öyküsü, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Russell, B., 1938. Power: A New Social Analysis, New York: W.W. Norton and Company, New York.
- Ryan, M., 1984. Theories of Power, Power, Politics and Organizations, Der. A. Kakabadse ve C. Parker, John Wiley and Sons Ltd., New York, 21-45.
- Schulz, C.N., 1975. Genius Loci, Ent. Werfen in der Historischen Strasse, Berlin, 12-20.
- Schulz, C.N., 1979. Towards a Phenomology of Architecture, Academy Edition , London.
- Strenski I., 1998. Religion, Power And Final Foucault, Journal of American Academy of Religion, 66, 2.
- Şentüter, A., 1995. Mimaride Estetik Olgusu, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Simon, H.A., 1956. Rational Choice and The Structure of the Environment, Psychological Review, 60, 129-138.
- Sözen, M., 1973. Türklerde Anıt , Mimarlık Dergisi , Mimarlar Odası Yayınları, 7, 8.
- Taylor S.,E. ve Fiske S.T., 1978. Saliency, Attention and Attribution: Top of Head Phenomena, Advances in Experimental Social Psychology, Academic Press, II, 249-288.

- Taylor S.E., Crocker J., Fiske T., Sprinzen M. ve Winkler J.D., 1979. The generalizability of salience effect, Journal Of Personality and Social Psychology, 37, 357-368.
- Tosun, V., 1998. Biçim Anlamı İzler: Doğu Karadeniz Bölgesi Kırsal Alanlarındaki Yöresel Ev ve Yerleşme Biçimlerinin Değiminin Analizi İçin Kuram ve Yöntem, Doktora Tezi, K. T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Trieb, M., Schmidt, J.A., Paetow, S., Buch, F. ve Strobel,R., 1988. Erhaltung und Gestaltung des Ortsbildes, Denkmalpflege, Ortsbildplanung und Baurecht, Stuttgart.
- Tunalı, İ., 2002., Tasarım Felsefesine Giriş, Yem Yayınları, İstanbul.
- Tümer, G., 2008. Hükümdar, Erk ve Mimarlık Öğeleri, Erk Mimarlık Yapı Yaşam Kongresi, Mart, Bursa, Bildiriler Kitabı, 128-135.
- Turani, A., 1992. Dünya Sanat Tarihi, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- URL-1. [www.tdk.gov.tr/Redhouse ansiklopedisi](http://www.tdk.gov.tr/Redhouse_ansiklopedisi)11.2.2010.
- URL-2. <http://www.seslisozluk.com>.02.03.2010.
- URL-3. <http://www.zargan.com>.17.11.2010.
- URL-4. <http://www.dijitalsozluk.com>.02.03.2011
- URL-5. <http://www.michel-foucault.com/concepts/index.html>.07.09.2010.
- URL-6. <http://www.foreignpolicy.org.tr>, Interview with Paul Rabinow.25.11.2010.
- URL-7. <http://www.baskent.edu.tr/~aydingun/documents/103notlar.doc>.12.02.2011.
- URL-8. <http://ansiklopedi.bibilgi.com/Kendini-Sunma-Teorileri>.03.11.2010.
- URL-9.<http://yalepress.edu/yupbooks/reviews.asp>.30.05.2010.
- URL-10. <http://www.turkcebilgi.com/ideoloji/ansiklopedi>.19.07.2010.
- URL-11.<http://www.lisefelsefe.org/demettemurağa.doc> toteliter yönetimlerin sanata bakışı, “demet temurağa.13.01.2011.
- URL-12. [http://www. wikipedia](http://www.wikipedia.com), Baunetz, German-architecture.info, German-architecture.info, Tel Aviv University, Dunaujvaros 2400, Vikilu.de Derleyen: Burcu Karabaş, Arkitera.com.12.07.2010
- URL-13. http://www.turkiyeturizm.com/news_print.php?id=19702. 11.04.2011 URL-14. <http://www.sakirincamii.net> 11.04.2011
- URL-15. <http://www.arkitera.com>, 11.04.2011

- URL-16. http://tr.wikipedia.org/wiki/Notre_Dame_Katedrali 11.04.2011
- URL-17. <http://odogan.com/mimar/antoni-gaudi-hayati-ve-eserleri.html> 11.04.2011
- URL-18. <http://www.aviewoncities.com/barcelona/sagradafamilia.htm> 11.04.2011
- URL-19. <http://ki/An%C4%B1tkabir> 10.02.2011
- URL-20. http://en.wikipedia.org/wiki/Scaliger_Tombs 10.02.2011
- URL-21. http://tr.wikipedia.org/wiki/Ye%C5%9Fil_T%C3%BCrbe 10.02.2011
- URL-22. <http://www.ibb.gov.tr/sites/ks/tr-TR/1-Gezi-Ulasim/koskler-konaklar/Pages/ihlamur-kasri.aspx> 10.05.2011
- URL-23. <http://arsiv.sabah.com.tr/2007/02/02/cp/yas106-20070113-101.html> 10.02.2011
- URL-24. <http://www.panoramio.com/photo/266979111.html> 10.04.2011
- URL-25. <http://www.sinpaslagun.com> 12.04.2011
- URL-26. http://tr.wikipedia.org/wiki/Pitti_Saray%C4%B1 12.04.2011
- URL-27. <http://www.topkapisarayi.gov.tr/> 12.04.2011
- URL-28. <http://www.arkitera.com/g160-meclis-binalari.html?year=2009&aID=2840>. 12.05.2011
- URL-29. http://www.alparchitects.com.tr/proje_detay.asp?id=12. 12.04.2011
- URL-30. <http://www.arkitera.com/h28553-holding-binalari-sirket-sirlarini-acikliyor.html> 21.05.2011
- URL-31. <http://www.yapimagazin.com/detay.asp?y=85>. 21.04.2011
- URL-32. <http://www.elektrosis-tr.com/press-room-124.html>. 21.04.2011
- URL-33. <http://www.mimdap.org/w/?p=7147>. 21.04.2011
- URL-34. http://www.barcelona.com/barcelona_directory/attractions_in_barcelona/magic_fountain. 26.04.2011
- URL-35. http://tr.wikipedia.org/wiki/Trevi_%C3%87e%C5%9Fmesi 26.04.2011
- URL-36. http://tr.wikipedia.org/wiki/Zafer_Tak%C4%B1,_Paris 26.04.2011
- URL-37. http://en.wikipedia.org/wiki/Azadi_Tower 26.04.2011

- URL-38. <http://www.irankulturevi.com/lang-tr-RANBRBAKITA.cgi>26.04.2011
- URL-39. <http://www.arkitera.com/h33797-bati-ile-gelenek-arasinda-tahran.html>
20.10.2010
- URL-40. http://en.wikipedia.org/wiki/Siegessaule_ 20.10.2010
- URL-41. http://tr.wikipedia.org/wiki/Londra_K%C3%B6pr%C3%BCs%C3%BC20.
10.2010
- URL-42. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Erasmusbrug> 01.07.2010
- URL-43. http://tr.wikipedia.org/wiki/Eyfel_Kulesi 01.07.2010
- URL-44. <http://www.guide-to-castles-of-europe.com/alcazar-castle.html> 07.11.2010
- URL-45. <http://www.modernyasam.com/gezi-seyahat/duenya-turu/26-potala-sarayr-cin.html>, 07.11.2010
- URL-46. <http://www.uludagsozluk.com/k/potala-saray%C4%B1/>.07.11.2010
- URL-47. http://tr.wikipedia.org/wiki/Sidney_Opera_Evi.07.11.2010
- URL-48. <http://www.bilbaoria2000.org/ria2000/ing/home/home.aspx>
- URL-49. <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=428703>. 21.03.2010
- URL-50. <http://www.atabasmimarlik.com/index2.html> 23.03.2010
- URL 51. <http://www.varyap.com.tr/tr/47/insaat/ust-yapi/konya-adalet-sarayi-18.htm>.
11.04.2011
- URL 52. http://tr.wikipedia.org/wiki/Ko%C3%A7_%C3%9Cniversitesi 11.04.2011
- URL 53. http://tr.wikipedia.org/wiki/Sabanc%C4%B1_%C3%9Cniversitesi 10.09.2010
- Ürey, Ö. 2010. Use of Traditional Elements in Contemporary Mosque Architecture in Turkey, Yüksek Lisan Tezi, ODTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Vural, S., 2000. High-Tech Mimarlık Üzerine Bir Araştırma, Y. Lisans Tezi, K.T.Ü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Waterhouse, A., 1985 Grundlage Eines Analytischen Modells Zur Unter-Suchung Visueller Veränderungen in Der Stadt , Water De Gruyter Und Co Verlag, Berlin, New York.
- Weber, M., 1947, The Theory of Social and Economic Organization, Oxford University Press, Oxford.

- Wilson, P. J., 1988. The Domestication of The Human Species, Yale University Press, New Haven .
- Yıldırım, S., 1992. Modern ve Postmodernizm’de Kent – Mimarlık İlişkisi, Mimarlık Dergisi, Mimarlar Odası Yayınları, 249, 25-29.
- Yılmaz, D., 2006. Mimarlıkta İhtişam, Y. Lisans Tezi, K.T.Ü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans ,Trabzon.
- Yılmaz, D. ve Çevik, S., 2010. Mimarlıkta İhtişamın Nedenler Bağlamında Sorgulanması, I.Uluslararası Lisansüstü Araştırmaları Sempozyumu, Ekim, Ankara.
- Young K. ve Mack R.W., 1959. Sociology and Social Life, H.Y., New York.

10. EKLER

**EK 1. İHTİŞAMIN FARKINDALIK ZEMİNİNDE İNCELENMESİNE
İLİŞKİN DUYGUSAL TEPKİLER-KALİTELER**

Tablo 1. Binalarda duygusal tepkiler, tasarımsal Kaliteler, etkili/destek kaliteler

		Duygusal tepkiler										Tasarımsal kaliteler										Etkili/destek kaliteler												
		güzel	hoş	göz alıcı/çekici	gösterişli	lüks	etkili	çarpıcı	kalıcı	gizemli	şaşırtıcı	korutucu değil	ezici değil	ferah	zeminde kuvvetli	zıt/konast	sınırların keskinliği	tekk	farklı/görülmemiş	ilginç	egemen	görünüm gücü etkili	görülebilirliği etkili	konum/bağlam etkili	biçim etkili	kompleks/karmaşık	çok büyük	aydınlatma etkili	çağdaş/teknolojik	stisli	renkli			
Dini yapılar		Şakirin camii					Selimiye külliye					Notre Dome					Sagra deFamilialia																	
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5								
		Mezar yapıları		Anıtkabir					Scaliger mezarı					Yeşil Türbe																				
				1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5											
				1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5											
				1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5											
				1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5											
				1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5											
1	2			3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5													
1	2			3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5													
1	2			3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5													
1	2			3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5													

1. resim, 2. iç mimarlık 3. peyzaj mimarlığı 4. mimarlık 5. şehir bölge planlama
 ■ ortaklıklar ■ farklılaşmalar
 ● son derece etkili, o etkili, . orta derecede etkili, - orta derecede etkisiz, / etkisiz, X son derece etkisiz

Tablo 4. Bağlamda duygusal tepkiler, tasarımsal kaliteler, etkili/destek kaliteler

		Duygusal tepkiler												Tasarımsal kaliteler							Etkili/destek kaliteler														
		güzel	noş	göz alıcı/çekici	gösterişli	lüks	etkili	çarpıcı	kalıcı	gizemli	şartıcı	korutucu değil	ezici değil	ferah	zeminde kuvvetli	zıt/konast	sınırların keskinliği	tek	farklı/görülmemiş	ilginç	egemen	görünüm gücü etkili	görülebilirliği etkili	konu m/bağlam etkili	biçim etkili	kompleks/karmaşık	çok büyük	aydınlatma etkili	çağdaş/teknolojik	süslü	renkli				
Bağlam	Alkazar kalesi	1	o	o	o	●	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
		2	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
		3	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		4	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		5	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
	Potato sarayı	1	●	●	o	.	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
		2	.	.	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
		3	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		4	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		5	●	●	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
	Sümela manast.	1	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		2	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		3	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		4	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
		5	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
	Sydney Opera	1	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
		2	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
		3	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
		4	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
		5	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
	Bilbao	1
		2	●	●	●	●	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
		3	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
		4	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
		5

1. resim, 2. iç mimarlık 3. peyzaj mimarlığı 4. mimarlık 5. şehir bölge planlama

● ortaklıklar ■ farklılaşmalar

● son derece etkili, o etkili, . orta derecede etkili, - orta derecede etkisiz, / etkisiz, X son derece etkisiz

A GRUBU: İhtişamın Yaratılmasında Etkili Güçler Holding Sahipleri, Siyasi Parti Üyeleri

İlgi Alanları Görüşme Soruları

• Tanımlama-Tarif

- İhtişamı nasıl ifade edersiniz, hangi kelime veya deyimlerle açıklarsınız? **T, Y**
- Sizce bir şeyin ihtişamlı olabilmesi için nasıl olmalıdır? (d.s.) **T, Y**
- Televizyon, gazete veya dergilerde bu anlamda neler görüyorsunuz? Dikkatinizi çeken şeyler var mı? **T, Y**
- Size (kurumunuza) ait ve ya çevrenizde bu anlamda ihtişamlı şeyler nelerdir? Sıralar mısınız? **T, Y**
- Göze çarpan, gösterişli olarak değerlendirdiğiniz şeyler arasında; takılar, kıyafetler, mobilyalar yer alıyor mu? Bunlara örnek verir misiniz? **Y**
- Sizin ya da ailenizin bu anlamda değerlendirebileceğiniz şeyler var mı? **Y**
- Göze çarpan, gösterişli olarak değerlendirdiğiniz binalar ve kent mekânları var mı? Bunlara örnek verir misiniz? **T, Y**
- Bu bina ve kent mekânlarının yapım kararının alınma süreci nasıl kurgulanmış bilginiz var mı? Varsa açıklayabilir misiniz? **T, Y**
- Gösterili olarak nitelendirdiğiniz bu bina ve kent mekânlarını yaptıran kişi ya da kişilerin ekonomik, sosyal, siyasi özellikleri, yaşama biçimi ya da yaşadığı olaylarla ilgisi var mıdır? Açıklar mısınız? **T, Y**

• Nedenler –Hedefler

- Size göre farklı olmanın koşulları, yolları nelerdir? **T, Y**
- Belirli bir gücü ve statüyü elinde tutan kişiler (Kurum)olarak ihtişamlı nitelendirdiğiniz çalışmalarınız nelerdir? Bunların mimari alana; yaşadığınız konuttan, çalıştığınız mekana, yaptırdığınız bina (parti binası), banka, ofis, okul, üniversite, toplu konut gibi yansıyanları var mıdır? Örneğin.....gibi, Açıklar mısınız? **T, Y**
- Bu gerçekleştirdiğiniz kampusler, binalar, gibi uygulamalarda neyi hedeflediniz? Bu uygulamaları hangi koşullarda ve isteklerle yaptınız? **T, Y**
- Bu çalışmalar sonucunda insanlar tarafından ne tür tepkiler aldınız? Değerlendirme yapar mısınız? **T, Y**

Gereksinmeler bakışı içinde

Benlik gereksinmesi-saygınlık

- İnsanlar tarafından (kurumunuzun) beğenilmeniz ve saygı görmemiz ne kadar önemlidir? Bunları (kurumunuzun) (yaşamınıza, yaşama mekanınıza) ve ya çalışmalarınıza, çalışma mekanınıza, sosyal ilişkilerinize yansıtıyor musunuz? Açıklar mısınız? **T, Y**
- Hangi uygulamalarınız insanlar tarafından beğeniliyor? Bu uygulamalarınızı bu anlamda diğerlerinden ayıran özellikler nelerdir? (d.s.) **T, Y**
- *Farklılıklara değişimlere gereksinme*
- (kurumsal olarak) Çevrenizde farklılıklara ve değişimlere ihtiyaç duyar mısınız? İhtiyaç duyduğunuz bu farklılıkları ve değişimleri elde ettiğinizde veya size

sunulduğunda, amaçlarınıza vardığınızda kendinizi nasıl hissedersiniz? Örnekleyebilir misiniz?

- Sizi (kurumunuzu) iş alanınızda farklı kılan nelerdir? Ya da sahip olduğunuz farklılıklarınızın ve üstünlüklerinizin iş alanınıza etkileri var mıdır? Ne düşünüyorsunuz? **T, Y**
- Bu anlamda yurt içinde gerçekleştirilmiş sizin (kurumunuzun) çalışmalarınızla aynı alanda olan ve sizi (kurumunuzu) etkileyen projeler, uygulamalar nelerdir? **T, Y**
- Yurtdışında bu anlamda değerlendirebileceğiniz, sizi (kurumunuzu) etkileyen projeler, uygulamalar var mı? Bunlardan en çok sizi etkileyenleri sıralar mısınız? **T, Y**

Sembolleştirmeye – Kimliklendirmeye gereksinme

- Hayatınızda sizi (kurumunuzu) çok etkileyen iz bırakan sembol oluşturan şeyler nelerdir? **T, Y**

Sosyo-ekonomik kapsam içinde

Statü/prestij

- (kurumunuz) İnsanlar tarafından nasıl tanınırsınız? (kurumunuzun) Hangi niteliklerinizle böyle değerlendirildiğinizi düşünüyorsunuz? **T, Y**
- (Gerek kişilik gerek iş adamı olma, kimliğiniz gerekse) hedeflediğiniz uygulamalar bunlarla gündeme gelen binalar, kampusler bunların hangi niteliklerinin size (kurumunuza) statü/prestij kazandırdığını düşünüyorsunuz? **T, Y**
- İnsanlar tarafından (kurumunuzun) nasıl tanınmak ve insanların zihninde nasıl bir iz bırakmak istersiniz? **T, Y** Bu kaygılarınız, kullandığınız eşyalar, araçlar, kıyafetler ve ya yaşadığınız, çalıştığınız yerlerde kısacası yaşamınızda nasıl şekillenmiştir? **Y**

Güç ve ideoloji

- Kendi iş alanınızda ya da ilgili alanlarda gerek yurt içinde gerekse yurt dışında ekonomik, siyasi ve ideolojik gücünüzün etkili olduğunu düşünüyor musunuz, açıklar mısınız? (d.s) **T, Y**
- Sizin (kurumunuzun) çalışma alanınızla aynı alanda olan kişi, kurum, kurumsal oluşumların çalışmalarını nasıl buluyorsunuz?

B GRUBU: MİMARLAR

İlgi Alanları Görüşme Soruları

• Tanımlama-Tarif

- İhtişamı nasıl ifade edersiniz, hangi kelime veya deyimlerle açıklarsınız?
- Sizce bir şeyin ihtişamlı olabilmesi için nasıl olmalıdır? (d.s.)
- Televizyon, gazete veya dergilerde bu anlamda neler görüyorsunuz? Dikkatinizi çeken şeyler var mı?
- Size ait ve ya çevrenizde bu anlamda ihtişamlı gelen şeyler nelerdir? Sıralar mısınız?
- Göze çarpan, gösterişli olarak değerlendirdiğiniz şeyler arasında; kentsel mekanlar, binalar, mekan öğeleri yer alıyor mu? Bunlara örnek verir misiniz?
- Mimarlıkta gösterişi, ihtişamı nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu anlamda neler yapıyor?
- Siz neler yapıyorsunuz? Böyle bir kaygınız var mı? Ya da böyle bir kaygı taşıyan işverenleriniz oldu mu? Açıklar mısınız?
-gösteriş anlamında nasıl değerlendiriyorsunuz ?
- ihtişamlı, etkili kılan sizce nedir?
- Gerek siz gerekse işvereninizyapılırken ne tür kaygılar taşıdınız?

• Nedenler –Hedefler

- Size göre genel anlamda farklı olmanın koşulları, yolları nelerdir? Mimarlıkta farklı olmanın koşulları nelerdir?
- Diğer mimarlardan farklılıklarınız nelerdir? Hangi niteliklerinizle tanınırsınız? Açıklar mısınız?
- Bu özelliklerinizle insanlar üzerinde nasıl bir etki bırakıyorsunuz veya nasıl bir etki bırakmak istiyorsunuz?
- diğer mimari örneklerden farkı nelerdir? Hangi özelliklerle diğerlerinden ayrılmıştır?
- Bu özelliklerle insanlar üzerinde genellikle nasıl bir etki bırakıyor ve ya nasıl bir etki bırakmayı hedeflediniz?

Gereksinmeler bakışı içinde

Benlik gereksinmesi-saygınlık

- Hangi çalışmalarınız insanlar tarafından beğeniliyor? Bu anlamda diğerlerinden sizi ayıran özellikler nelerdir?
- saygınlık anlamında size veya işvereninize ne kazandı? Açıklar mısınız?
- Mimarlıkta saygınlık kazanmak için ne yapılmalı? Ya da ne tür çalışmalar saygınlık kazandırıyor?

Farklılıklara değişimlere gereksinme

- Tasarımlarınızda farklılıkları ve değişimleri nasıl sağlıyorsunuz?
- Bu farklılığı yaratan özellikler nelerdir?
- farklılıkları ve değişimleri nasıl sağladınız?

Sembolleştirmeye gereksinme

- Hayatınızda sizi çok etkileyen iz bırakan sembol oluşturan mekanlar, mekan öğeleri nelerdir? Bu sembollerle karşılaştığımızda kendinizi nasıl hissediyorsunuz? Örnekler misiniz?
-tasarımınız neyi sembol ediyor? Neyi amaçladınız? Bu amaca ulaştığımızı düşünüyor musunuz?
Sosyo-ekonomik kapsam içinde
Statü/prestij
- Hangi çalışmalarınızın size ve ya işvereninize statü/prestij kazandırdığını düşünüyorsunuz?
- bu anlamda nasıl değerlendiriyorsunuz? bu anlamda diğer çalışmalarınızdan örnekleyebilecekleriniz var mı?
- Bir mimar olarak insanlar tarafından nasıl tanınmak ve İnsanların zihninde nasıl bir iz bırakmak istersiniz? Bu kaygılarınız, kullandığımız araçlarda, kişisel eşyalarınızda ve ya yaşadığınız, çalıştığınız yerlerde tasarımlarınızda kısacası hem yaşamınızda hem de iş hayatınızda nasıl şekillenmiştir?
- Prestij sahibi kişilerin bir mimar olarak sizden beklentileri ne oluyor? Prestijlerinin güçlenmesi veya korunması anlamında kaygılar taşıyorlar mı? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Güç ve ideoloji

- Sizce güç nedir? Sizi güçlü kılan nitelikleriniz nelerdir? Bu anlamda gücünüzü gösterdiğiniz soyut ve somut şeyler nelerdir?
- Güç sahibi bir işverenin tasarımdan beklentileri nedir? Böyle bir durumla karşılaştınız mı?
- ekonomik güç siyasi güç hangi güçleri ifade ediyor? Ne düşünüyorsunuz?
- Sizin yapmak isteyip de yapamadığımız ya da işverenin sizden talebi olup gerçekleştiremediğiniz şeyler var mı?

C GRUBU: KULLANICI

İlgi Alanları Görüşme Soruları

- Tanımlama-Tarif
- İhtişamı nasıl ifade edersiniz, hangi kelime veya deyimlerle açıklarsınız?
- Sizce bir şeyin ihtişamlı olabilmesi için nasıl olmalıdır? (d.s.)
- Televizyon, gazete veya dergilerde bu anlamda neler görüyorsunuz? Dikkatinizi çeken şeyler var mı?
- Size ait ve ya çevrenizde bu anlamda ihtişamlı gelen şeyler nelerdir? Sıralar mısınız?

- Göze çarpan, gösterişli olarak değerlendirdiğiniz şeyler arasında; takılar, kıyafetler, mobilyalar yer alıyor mu? Nelerdir Bunlara örnek verir misiniz?
- Sizin ya da ailenizin bu anlamda değerlendirebileceğiniz şeyler var mı?

- Göze çarpan, gösterişli olarak değerlendirdiğiniz binalar ve kent mekânları var mı? Bunlara örnek verir misiniz?
- Bu bina ve kent mekânlarının yapım kararının alınma süreci nasıl kurgulanmış bilginiz var mı? Varsa açıklayabilir misiniz?
- Gösterişli olarak nitelendirdiğiniz bu bina ve kent mekânlarını yaptıran kişi ya da kişilerin ekonomik, sosyal, siyasi özellikleri, yaşama biçimi ya da yaşadığı olaylarla yaptırdığı gösterişli mekanlar arasında bir ilgi var mıdır? Ne düşünüyorsunuz?

- Bu.....hakkında ne biliyorsunuz?yapan veya yaptıran kişi hakkında bilginiz var mı?
- gösteriş anlamında nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu..... gösterişli, anıtsal ve etkili kılan ne sizce?
-size ne ifade ediyor? Yaptıran kişiyle özdeşleşiyor mu? Bağ kuruyor mu? Ne düşünüyorsunuz?
- Siz mimar olsaydınız bu nasıl olmasını isterdiniz?

- **Nedenler –Hedefler**
- Size göre farklı olmanın koşulları, yolları nelerdir?
- Yaptıran, yapan kişilerin diğer insanlardan farklılıkları nelerdir? Hangi nitelikleriyle onları tanırırsınız? Açıklar mısınız?
-size hangi özellikleriyle farklı geliyor? Diğer yapılardan bu yapıyı ayıran özellik sizce nedir?
- Bu üzerinizde nasıl bir etki bırakıyor?
- Bu daha etkili olabilmesi için hangi özellikleri barındırması gerekiyor?

Gereksinmeler bakışı içinde

Benlik gereksinmesi-saygınlık

- insanlar tarafından beğeniliyor ve saygıyla anılıyor mu? Bu anlamda diğerlerinden bu ayıran özellikler nelerdir? (d.s.)

Farklılıklara değişimlere gereksinme

- farklılıkları ve değişimleri ne sizce?
- Buyapan veya yaptıran kişilerin diğer insanlardan farklı kılan özellikler nelerdir? sahip olduğu bu farklılıkları bu mekana nasıl yansıtıyor? Ne düşünüyor sunuz?

Sembolleştirmeye gereksinme

- Bu Sizde nasıl bir iz bırakıyor? Bunlar size ne hissettiriyor? Bu Yaptıran kişiyi sembol/simgeliyor mu ne düşünüyor sunuz?

Sosyo-ekonomik kapsam içinde

Statü/prestij

- (Gerek yaşadığı gerekse vefatından sonraki dönemde) bu yaptırana ve ya yapana statü/prestij kazandırdı mı? Ne düşünüyorsunuz?
- Bu kişilerin hangi niteliklerinin toplumda statü/prestij kazandırdığını düşünüyorsunuz?

Güç ve ideoloji

- Sizce güç nedir? Buyapan/yaptıran kişileri güçlü kılan nitelikleri nelerdir? Bu..... bu kişilerin gücünü gösteriyor mu? Nasıl?
- Bu öncelikle Çanakkale kenti, Türkiye ve Türk milleti için neyi temsil ediyor? Temsiliyet özelliğini yerine getirebiliyor mu?

EK 3. SORU KAĞIDI

ÖZGEÇMİŞ

1980 yılında Rize’de doğdu. 1991 yılında Rize Atatürk İlk okulu, 1998’de Rize Anadolu Lisesinden mezun oldu. Karadeniz Teknik Üniversitesi’nde Mimarlık Bölümünde 1999 yılında başladığı lisan öğrenimini 2003 yılında yüksek lisans öğrenimini ise 2006 yılında tamamladı. 2005 yıllarında Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak görev aldı. Orta derecede Almanca ve iyi derecede İngilizce bilmektedir.